

rajo imeti ljudi, ki jih oskrbujejo, in ti ljudje smejo vsaki čas brez vstopnine priti k svojim živalim.

Za prostor ali stanišče bo za ves čas razstave, vštevši dan prihoda in odhoda, plačati tako: Za konja 10 gld.; za doraščeno goved 4 gld.; za telička 2 gld.; za mulo 4 gold.; za osla 2 gold.; za eno do šest ovac 4 gold.; za enega do šest prešičev 4 gold.; za psa 1 gold. Za zajčke in kuretino ni plačati nič.

Premije, katere prisodi posebna komisija, so častni diplomi, medalije, častne omembe in denarna darila, ki so: za konje 200, 100 in 50 gold., za druge živali pa po 50, 30, 15 in 10 gold.

K razstavi se pripuščajo te-le živali:

Čvrsti biki, junčki od 3 mesecev do leta stari; plemenske krave s sesajočim teličkom; druge krave, ki dajo veliko mleka, do 6 let stare; lepe mlade kravice do 2 let stare; vprežni voli, ki se po rasti in moči odlikujejo, 2 do 8 let stari; pitani voli; žebci 4 do 10 let stari; vprežni konji, lahki in težki; vprežne in jahalne kobile od 4 do 14 let z žebičkom ali brez njega, pa tudi težke kobile; žebički in žebice do 3 let; tropa kónj z vsaj enim žebcem; osli (žebci), mule vsake vrste ovce, prešiči dobrega plemena, domači zajčki; domača kuretina in perutnina in tudi tuja, ki je pa prišla vsaj pred 6 meseci v Avstrijo; psi vsake baže in plemena.

Oglasila za razstavo tu navedenih živali sprejema izvrševalni (upravni) odbor v Trstu, pošiljajo se pa lahko tudi „trgovinski in obrtni zbornici kranjski“ v Ljubljani, katera o vsi ti zadevi tudi daje nadrobnejša pojasnila. Se vé, da se ji morajo oglasila poslati še pred zadnjim obrokom, to je, 1. junijem t. l.

(Konec prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

Vvod. Priprave za romanje. Odhod.

„Oj, blagor Vam, ki pojdete v Rim! Tudi jaz bila sem uže tako srečna, nahajati se tam. Kdor je videl Rim enkrat, boleha tako rekoč hrepenenja, videti ga vnovič!“

Frančiška baronica Pilat.

Dolga dolga leta nosil sem v dnu svojega srca vroče želje, videti v življenji enkrat ono preslavno mesto, ki je bilo v starodavnih časih središče enega izmed najbolj hrabrih, pogumnih, učenih in premedenih narodov vseh vekov in časov, in na čegar razvalinah postavila si je svoj prestol nepremagljiva in večna moč, sv. katoliška cerkev, da bi razširjala od tod luč Kristovo, luč prave sv. vere rodovom vse zemlje. „Roma“ bila je ponos starim Rimljanom; „sv. Rim“ pa je središče vsega katoliškega sveta, in radosti zatiplje vsakemu pravoverniku srce, ako izreče to sloveče ime.

Uže l. 1871., ko se je bilo šlo lepo število Slovencev poklonit papežu-jetniku Piju IX., mikalo me je močno, pridružiti se njim. Neka nemila okoliščina odvrnila me je bila od tega; kolikorkrat sem se pozneje zmisli na to, zbolelo me je nekako pri srcu, in tudi ta trenutek še mi je žal ter mi dalje bo, da sem bil ostal takrat doma. — Ko je pa „Danica“ v svojem 11. listu 1881. leta zaklicala našemu narodu: „V Rim! v Rim!“ šinil mi je, prebravšemu ta klic, skoz kost in mozeg, in zdajci djal sem sam sebi: „Joža! — zdaj ali pa nikoli!“ Sklenil sem bil sicer, želje svoje ne obešati na veliki zvon; al ideja velikega in splošnega slavjanskega romanja tje do prestola apostolskega videla se

mi je tako uzvišena, da je v 14. listu „Danice“ tudi moja malenkost, akoravno v to nepoklicana, pod anonimom „R. P.“ vabila naš narod k obilni udeležbi romanja, ter ob enem nasvetovala nekak načrt, po katerem naj bi se vsa stvar vravnala. Škoda, da moje besede niso bile padle na plodovita tla; nasledek tega pa je bil, da smo Slovenci ravno z romanjem našim pokazali, kako malo edini da smo. O tem vendar nobene daljne besede več!

Do malega vse časopisje, slavjansko in neslavjansko, romarski ideji in katoliški stvari prijazno in neprijazno obravnavalo je od časa do časa to zadevo; romarjev oglaševalo se je čedalje več, in stvar prihajala je čedalje bolj mikavna, neizrečeno in neskončno vabljiva. Ker se je Slovencev od dne do dne več za romanje oglašalo, jeli so jih bratoljubno vabiti slovanski bratje na severu (Čehi, Poljaci) in na jugu (Hrvatje itd.), naj se jim pridružijo. Prvi izvolili so si bili pot preko Trsta in čez Jadransko morje v Jakin (Ankono) ter naprej naravnost v Rim. Stroški tega potovanja kazali so se v resnici tako zmerni, in zamuda časa tako kratka, da je večina Slovencev sklenila, pridružiti se njim, a ne Hrvatom, ki so po večem nameravali romati po suhem skoz Notranjsko, čez Gorico, Kormin, Benetke, Bolonijo itd. proti Rimu. Za to potovanje (s Hrvati namreč) treba je bilo več časa in kazali so se tudi večji stroški.

Kar zadene priprave moje osebe, vršile so se mi precéj srečno. Trdo denarno zadevo polahkala mi je prijazna prijateljska roka; še dokaj lože mi je šlo za šolskega namestovalca za čas romanja (č. g. kaplan in katehet L. Z. so mi rade volje to obljubili); in tudi sl. c. kr. okrajni šolski svet v Kranji brez vsega ugovora dovolil mi je šolskega namestovalca za 14 dni. Kdo je bil tedaj bolj srečen od mene!

Da vravnanje in vladanje tako mnogoštevilnega romanja ni lahka stvar, kdo bi o tem dvomil? Ni bilo čudo toraj, da je bil od strani severnih Slovanov popotni načrt večkrat nekoliko premenjen. Poslednjič prejel sem od prečastnega gosp. prošta dr. Ant. Jarca iz Ljubljane, ki so sprejemali slovenske romarje, listnico naslednjih besed: „Rimski romarji pridejo iz Dunaja uže zjutraj ob devetih 31. min v ponedeljek (27.) v Ljubljano“. (Določen je bil namreč poprej čas prihoda še le na popoldan tega dneva.)

Prišla je bila nedelja, 26. rožnika 1881. kot dan odhoda. Dovršil sem bil še vsa opravila, katera mi naklada moj poklic na tak dan in poslovil se nekako otožnega srca od ljube domače hiše. Temu se tudi ni bilo čuditi; zakaj potovati čez sinje morje v deželo, katere stanovniki nam Avstrijanom od nekaj niso bili prijazni, o času najhujše poletne vročine in v podnebje, celó za ondotne domačine pogostno nezdravo; poleg tega italijanskega jezika nezmožen itd., — vse take in enake razmere premišljevalje se človeku nekako vžali pri srcu, zapustivšemu ljubi dom. — Ob 5. uri popoldne odpeljal me je poštni voz. Izmed 7 romarjev iz starološkega dekanata odhajal sem menda jaz zadnji z doma. Na poli pota proti Škofji Loki sešla sva se s prvim romarskim tovarišem in starim pobratimom č. gosp. Primožem Peterlin-om, farnim namestnikom pri sv. Lenartu. On je bil uže pred 10 leti v sv. Rimu, in uže takrat me je prav zeló vabil, naj se pridružim tadanjim romarjem. Da sem bil take tovaršije, toraj srčno vesel, je več kot gotovo. V Škofji Loki so nama prijazni gg. kapucini postregli z dobro malo južino, in povsod, kamor sva prišla, voščili so nama srečen, zdrav pot, priporočevali se v pobožen spomin na svetih krajih in mestih, pa tudi za odpustke (spominke) iz Rima. Ob 8. uri zvečer odpeljala sva se iz Loke, ob poli 9. ure pri-

drdral je brzi vlak dol od Zgornje-Gorenjskega, in okoli 10. ure bila sva v Ljubljani, kjer sva našla v gostilni „pri Avstrijskem Cesarju“ prav dobro in prijetno prenočišče. (Dal. prih.)

Zgodovinske stvari.

Upor v spodnji Dalmaciji (to je, v Krivošiji), Hercegovini in Bosni.

Spisuje J. V.

II.

(Dalje.)

Upor, kakor se je uže zadnjič omenilo, razširil se je tudi v Bosno in Hercegovino, ali je morebiti celó tam nastal. Največ je upornikom na mari, da prestrižejo zveze in ceste med večimi hercegovinskimi in bosensskimi mesti. Lehkó bi tem pótem zabranili, da bi se našim poslala pomoč, ako bi bili v zadregi. Uže v pričetku leta 26. januarija morali so se naši sprijeti s Hercegovinci, ki so se prizadevali zapažiti cesto med Mostarom, Nevesinjami in Fočo v Bosni. Še nevarnejše bi bilo, če bi bili uporniki zaseli cesto med Fočo in Sarajevim. Zato so se poslali 27. januarja naši vojaki pod nadpolkovnikom Hoce-jem iz Sarajeva proti Foči trebit cesto ter razpedit uporaiške druhali. Bilo jih je komaj 1500 mož. Pot bila je neizrečeno težavna. Prenočiti se je moralo prvi dan na snegu in ledu; celó vode je manjkalo, tako, da se je moral za pijačo in kuho sneg topiti. Drugi dan pomikali so se proti Trnovemu, kamor je imela priti za vojaci kolóna, ki jim je nosila njihov živež. Pot postajala je vedno težavniša. Med tem pa se je sporočilo nadpolkovniku Hoceju, da so uporniki zasedli Rogojski preláz, na meji med Bosno in Hercegovino. Kazalo sedaj ni nič drugzega, kakor nemudoma dalje marširati, da naši pridejo prej na Rogojski prelaz, predno pritekó upornikom večje čete na pomoč.

Naj bi le pot ne bila tako neizrečeno težavna. Za vsako stopinjo kviško v goré morali so se naši vojaki s snegom in ledom pričkat. Če bi ne imeli pijonirjev, ženijskih vojakov seboj, bi celó ne priplezali na planine, ker dostikrat je bilo treba na dolgo sekati stopnjice v led. A naši vojaki so se izvrstne skazali, ter plezali čvrsto in dobre volje kviško. Proti poldnevu dospeli so na vrh planin, a potoma so se uže z uporniki sprijeli, ter izgubili memo dveh družih vojakov tudi stotnika Tihi-ja, enega drugzega stotnika in dva vojaka so pa nevarno obstrelili.

Tu na Rogojski planini so en dan počivali, pričakujoč tovore z živežem, ki so še ta dan dospeli na planino. 31. dne januarja pomaknili so se naši dalje v Varoš, kjer se je izvedelo, da je majhen oddelek naših vojakov v Mrezici v veliki nevarnosti; še huja prede pa morda onim v Foči, kamor pritiskajo ustaši od vseh strani. Sedaj se ni dalo dolgo premišljevati, kajti Foča bila je zavoljo svoje lege na črnogorski meji zeló imeniten kraj. Kdo vé, če ne bi Črnogorci priskočili svojim bosenskim prijateljem na pomoč, ako bi bila sila velika.

Nova poročila kazala so vedno jasneje, da je pot proti Foči uže od upornikov zasedena. Naj veljá kar hoče, Foča se mora rešiti. Brez počitka morali so vojaki dalje. Proti večeru 1. februarija poslal je nadpolkovnik Hoce en batalijon vojakov proti Ustikolini, kjer se je našim uže slabo godilo, en batalijon proti Foči, drugi dan pa jo je mahnil sam z ostalimi batalijoni tje kaj.

Naj bi ne bil tako uren, brž ko ne bi mu bili ustaši Fočo prestregli, kajti tu je bilo celó malo naših vojakov, ustaši pak so napeli vse žile, da dobe ta imeniten kraj v svoje roke. In še celó sedaj jih ni bila volja pustiti našim Fočo, 3., 4. februarija napadli so z vso silo bližnje kraje: Brod, Suvjesno in Hunić, a naši so jih kmalu na vse kraje razpršili.

Srčnosti, ustrajnosti in neomahljivosti naših vojakov ni prehvaliti. Nadpolkovnik Hoce telegrafiral je županu v Neuhaus na Českem, od kodar so bili njegovi vojaki domá: „Ponašati se smete s svojimi fanti, izvrstni vojaki so!“

Ker se je upornikom štrena v južni Bosni zmešala, držali so tim čvrsteje Hercegovino, a tudi tu niso nič opravili, naši razgnali so jih na vse strani. Upora pa vendar le še ni konec, ker uporniki so se umaknili više gor v Bosno in proti srbski meji, ker menijo, da se smejo nekoliko na Srbe zanašati. To niso vesele novice, upora še dolgo ne bo konec; še sedaj se pretepajo naši s hrcegovinskimi in bosenskimi druhalimi, da celó v Krivošijah ni mirú. Dokler pak ne dobimo natančnejih poročil, prenehali bodemo za en čas svoje popise o upor.

Zabavne stvari.

Popotne črtice.

Spisuje političen sitnež.

(Dalje in konec.)

Kraji, po katerih sem se zdaj peljal, so mi bili čisto neznani. Na vozu smo bili štirje: dva trgovca, ki sta se iz Hrvaškega pripeljala, jaz in postilijon; voz je bil priprost, tesen in trd, da smo po slabi cesti vedno odskakovali. Skoro bi bil šel rajši peš, pa ker sem uže plačal, naj bo; dobro, da sem si bil v Mozirji za to pot nekoliko želodec pripravil.

Kmalu nad Mozirjem unkraj Savine se pokaže samostan Nazaret na jako prijetnem gričku; le škoda, da nisem utegnil ogledati si ga; morda mi bo kdaj ugodnejša prilika za to. Spodej je videti star grad ljubljanskega knezoškofa in tri njegove pile (žage) ob Savini; tu se prično tudi neizmerni gozdi gornjegrajski, tudi lastnina ljubljanskega knezoškofa, in se vlečejo po vsi dolini skoro do kranjske meje, kakor sem pozneje še le videl.

Dolina je tako prijetna, vasi ob obeh krajih tako belih hiš, polje tako lepo, sadnega drevja in na desni celó zelenih vinogradov toliko, da človek skoro pozabi slabo cesto in trdi voz, na katerem se pelje. Ob Savini pa je žaga za žago, vmes kak mlin, tako da se oko ne more dolgočasiti. Moja tovariša na vozu sta, čeravno radovoljno, vendar komaj vstrezala mi z odgovori na moja vprašanja, toliko meni mikavnih reči je bilo videti. Vštric Rečice, čedne farne vasi tam pod gorovjem, sta poskakala z voza in mi želela srečno daljno pot. Spoznala sta me pa tudi, ker eden je rekel:

„Tu gor dalje je vse lepo varno, ni več nemškutarjev, le v Gornjem gradu morda še par.“

Odslej sva s postilijonom sama drčala naprej. Vstavila sva se le v mali vasici, kjer je poštna postaja za Ljubno — faro, ki se na desni strani ne daleč od ceste vidi. Brž potem je mal klanec, vrh katerega se ti pokaže cerkev sv. Frančiška, znamenita zato, ker ima nekatere cerkvene ornamente, katere je pletla sama cesarica Marija Terezija, ki je bila s svojim sinom Jožefom tu; takrat je darovala tej cerkvi, kakor so mi pravili, tudi toliko zlata, kolikor je njen mali sinček takrat tehtal, pa cesar Jožef II. je to darilo (podobo

nas. Delovanje udov je treba opazovati pri obilni hrani in pri lakoti, potem pa one tvarine natanko preiskavati, ki jih telo povzije, in one, ki jih daje od sebe. Na tak način zadobimo nekak pogled v skrivnostno delalnico telesa, drugače ne moremo izvedeti, kaj se godi v njem. Razumljivo je, da telo raste in se množi, ako sprejme več tvarine, kot je daje od sebe, narobe pa se hujša in medlí, konečno pa more poginiti. To je splošna postava in še celó Ribničan jo spričuje, ki je učil konja stradati; ravno je bil kljuse na stradanje navadil, pa se mu je stegnilo za zmiraj; on sicer pravega vzroka ni hotel znati, a ko bi bil malo pomislil, prišel bi bil pač na omenjeni zakon nature!

Tvarine, iz katerih je vsako telo sestavljeno, obstojé iz vode in raznih solí, ki ostanejo v pepelu, če se truplo sožge, potem iz bejakovin in tolšče. Te tvarine (zraven še skrob [štérka] in cukr) najdejo se vse v živalskem živežu, a od telesa ne gredó vse. Sicer daje žival tudi vodo in pepelne solí od sebe, a druge snovi so se v odpadkih jako spremenile. Beljavine so se razklale in predrugačile, deloma se naredi iz njih voda in ogljenčeva kislina, deloma druge tvarine; cukr in tolšča se razkroji tudi na vodo in ogljenčevo kislino. Samo voda in pepelne soli se tedaj niso spremenile, druge snovi naše hrane pa popolnoma.

Tvarine, ki jih je predrugačilo telo, razločujejo se v dveh rečeh: prve, tako zvani beljakovci, imajo v sebi kot glavni del dušec (Stickstoff), druge pa ogljec (Kohlenstoff), in k temu spadajo tolšča, skrob in cukr. Dušec nam tedaj razdeli organske snovi v dva dela: v dušičnate in brezdušikove tvarine. K prvim štejemo beljakovine, sirnine, kostni klej (lim) i. dr., k drugim pa razne cukre, mlečno kislino, tolščo itd.

Kaj se tedaj godi s temi tvarinami v telesu? — Ako ne damo živali nič živeža, tedaj ne neha od sebe dajati raznih snovi. Tvarina se tudi pri lakoti vedno menjuje do določene meje — a potem pride smrt. Kako se lakota kaže na živalskem telesu in kako ga spreminja, opazovali so na raznih živalih, posebno na mesojednih. C. Voit v Monakovem je izstradal mnogo psov, nekatere do mrtvega, druge je zopet oživel — in našel je dokaj zanimivega in novega, pojasnil je mnogo temnega o hranitbi živalski; njegovi poskusi so tedaj zeló važni za kmetovalca, ki se peča z živinorejo.

Ko je pes nekaj dni stradal, dajal je od sebe le malo trdih tvarin, temuč skoraj samo tekoče (scavnico in kar se iz pljuč izsope); zraven pa je hitro hujšal in slabel.

Ob času lakote povziva namreč telo svoje lastno meso in tolščo. Meso imenujemo tu vse beljakovnate snovi, ki imajo okoli 75% vode — ne gledé na to, kje da se nahajajo. Iz Voitovih poskusenj sledijo sledeče važne reči:

1. Mesa porabi telo v prvih dneh svojega posta toliko več, kolikor bolj je bil zadnji živež bogat beljakovnatih snovi.

2. Tolšča v živežu ali v lastnem telesu zmanjša do neke meje porabo lastnega mesa in tolšče; preveč tolšče v živežu pa jo še pospešuje.

3. Poraba mesa in tolšče v telesu ni vedno ena in ista pri enaki velikosti in teži telesa, temuč se ravna po tem, kako se je telo hranilo; eni in isti pes je pri raznih poskusnjah na razne načine shujšal, to je, porabil razne množice svojega lastnega mesa. To je važno, kajti iz tega se sprevidi, da se množica živeža ne dá izračunati po teži telesa, kakor se je večkrat trdilo.

Ko telo strada, ko ga tedaj muči in tare lakota, jame napadati lastno meso; to gine dan za dnevom: žival se hujša, postane suha, medla in slaba. Posebno

gine meso v mišicah in tolšča po telesu; za njima koža, potem kosti in jetra. Največ trpi tolščna tkanina — ta zgine skoraj popolnem; za njo gre vranica in jetra. Do zadnjega se skoraj obdrži srce, a tudi možgani se postu in lakoti dolgo upirajo. Ko pa družega ni več, jamejo tudi ganiti; kjer najde telo kaj za živež, tam vzame, dokler ga ne premaga lakota in ga ne umori. Smrt pa pride, ko se je telo shujšalo za kacíh 40% svoje prejšnje teže. Pri tem pa je vse jedno, ako žival le počasi strada pri pomanjkajočem živežu, ali pa če ne dobi sploh nič hrane. V prvem slučaju trpi sicer boj za življenje dalje, nego v drugem, a konečno pride vendar smrt in odreši trpina, ko je zgubil nekoliko čez polovico svoje teže.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavyansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

V Ljubljani.

V jutro 27. rožnika bila sva z gosp. tovarišem uže prav zgodaj na nogah. Vreme je bilo deževno, nič kaj prijetno. Po jutranjih opravkih sva šla k preč. gospodu proštu dr. Jarcu in tam dobila „sprejemnico“, katero je moral imeti vsak romar, ako je hotel deležen biti polajšav, romarjem na potovanji zagotovljenih. Tudi z laškim denarjem je kazalo potrebno preskrbeti se koj v Ljubljani, da bi med potjo zarad tega ne bilo kakih sitnosti. Uže koj pri tem poslu sem se prepričal, kako da se tudi v denarnih zadevah „suče svet“. O času, ko je bila še naša Avstrija gospodinja v Veneciji in Lombardiji, niso hoteli oholi Italijani od nje sprejemati družega denara, ko samo srebro in zlato. Zdaj pa? Za lep moj avstrijski bankovec nametal mi je gosp. menjevalec brez vsega „cvenka in plenka“ same umazane talijanske cunje na kamnito mizico. Kaj sem hotel družega, kot tiho pobrati te žalostne reprezentante italijanskih financ!

Ob poli desetih dopoldan napovedan je bil prihod posebnega vlaka s severo-slovanskimi romarji. Naročen je bil zá-nje na kolodvoru obed, in reklo se je, da se hočejo ondi muditi okoli ure časa. Zarad gotovosti podali smo se uže okoli 9. ure na kolodvor. V čast Ljubljane naj bo in ostane za vse prihodnje čase zapisano, da ona je hotela dostojno sprejeti in pozdraviti severo-slovanske rimske romarje. Z nami, to je, z romarji slovenskimi hitelo je na kolodvor vse, kar se zaveda v Ljubljani slovanskega rodoljubja: visoko in nizko, omikano in priprosto, staro in mlado. Voditelj slovenskega naroda, zdaj uže v Bogu počivajoči gospod dr. Janez Bleiweis; odbor katoliškega društva s prvomestnikom proštom gosp. dr. Ant. Jarcem na čelu; čitalnični pevci z zastavo; „Sokol“ z zastavo, koliko pa se je še naroda primikalo urnih korakov h kolodvoru! Vrt kolodvorske gostilne, kjer so bile vravnane mize za romarski obed, nakitjen je bil z neštevilnimi narodnimi zastavami, z eno besedo: Ljubljana se je hotela ta dan pokazati severo-slovanskim obiskovalcem istinito središče slovensko.

Prišedši na kolodvor zvedeli smo, da so potujoči Slovani telegrafično naročili, da hočejo imeti romarji v ljubljanski stolni cerkvi sv. mašo, potem pa si vsaj po večem ogledajo našo belo Ljubljano.

Na prihod drazih gostov ni nam bilo treba dolgo čakati. Neizrekljivo in nepopisljivo navdušenje prešinilo je srca na tisoče zbranega našega naroda, ko prisopiha

hlapon urne drse s severo-slovanskimi brati na postajo. Gromoviti „živio“ in „slava“-klici, ter vbrano petje čitalničnih pevcev pozdravi došle romarje. — Res! do solz ginljiv je bil ta prizor. Ta sloveč pozdrav iznenadil je vidoma došle severne brate; vse po vagonih drenjalo se je k oknim in durim, in odzdravljalo nam s „at žije“, „slava“ itd.

Na to pozdravi prečastni gosp. prošt dr. Ant. Jarc milostljivega levovškega metropolita Sembratoviča, kakor tudi voditelja Čehov, gosp. prošta Vacsl. Štulca, in voditelja Poljakov, gosp. mons. Stojalowski-ja s prijaznim ogovorom. Prečastni gosp. prošt V. Štulec se je s toplo besedo zahvalil za tako srčni sprejem, in tej zahvali odgovoril je z ginjaivimi besedami gospod dr. Jan. Bleiweis. — Med tem so stopili romarji iz vagonov, vredili se v dolgo četo ter napotili se v mesto proti Šenklašču. Videti so bili tu premožni in revni; plemenitniki in priprosti narod; stari, mladi, možki in nježni ženski spol. Kar ima slovanski sever narodnih noš, vse si mogel ta dan videti v beli Ljubljani; vrh tega so imeli še vsi romarji prsa svoja nakitjena z narodno kokardo. Da je tudi naš narod pospremil romarje v Šenklašč, ume se samo po sebi, in le gredé je bila lepa naša katedralna cerkev v vseh svojih obširnih prostorih prenapolnjena. K velikemu altarcu je zdajci pristopil voditelj Poljakov, prečastni gosp. mons. Stojalowski; orglje na koru se mogočno oglasijo, in po vsej cerkvi zadoni iz grl navzočih romarjev starodavna česka pesem: „Hospodi pomiluj!“ Tudi k stranskim altarjem je pristopilo več gospodov duhovnikov izmed romarstva. Po povzdigovanji začulo se je petje poljsko, po zavživanji po rutensko. Poslednji pevci pokazali so največjo izurjenost (kar smo tudi pozneje v Rimu o tridnevnicu sv. Cirila in Metoda opazovati priliko imeli). Proti sklepu sv. maše zadonela je zopet vsкупno staročesko pesem: „Svaty Vaclave“. Po končanem sv. opravilu so prečastiti gosp. stolni prošt Jož. Zupan pozdravili milostl. levovškega nadškofa Sembratoviča, potem so le tá podelili vsem nazočim sv. apostolski blagoslov, in v istem sprevodnem redu, kakor to došli, odhajali so severni romarji zopet nazaj na kolodvor. Se ve, da tudi mi z njimi.

Neprijetni dež ni pustil obedovati tujim gostom na krasno okinčanem vrtu. Nagloma so se bile mize prenesle v podstrešje kolodvorskega koridora. Med obedom prepevali so neprestano čitalnični pevci prekrasne domorodne pesme ter s tem sladili severnim bratom obed. Vse je bilo navdušeno, in gotovo Ljubljana ne bo kmalu pozabila tega dneva; pa ne le ona, pozabil ga gotovo ne bo severo-slovanski svet.

Odhod iz Ljubljane. Potovanje skoz Notranjsko.

Proti 12. uri dalo se nam je znamenje za odhod. Nepopisljiva in nedopovedljiva čutja prešinjala so nam srca, ko smo zasedali vozove. Misel: „zdaj romamo v sv. Rim“, bila je tako sladka, da smo prav radi verjeli besedam „Danice“, katere je zapisala po našem odhodu: „da jih je mnogo obžalovalo, da niso v naših vrstah“. Med tisočerimi burnimi „živio“-klici, med iskrenimi voščili „srečen pot!“ med navdušenim petjem čitalničarjev in „Sokolcev“, ter med vihranjem belih robcev v slovo zapustili smo ljubljanski kolodvor, in zavozili ven proti Notranjskemu.

Družba v našem vagonu bila je jako prijetna; bili so naši domači gospodje, duhovni in neduhovni, Štarcji, Moravci, Poljaki i. dr.

Kako prijeten in nepozabljiv vtis pa je bilo napravilo slovesno ljubljansko sprejetje na severne brate, čutili smo Slovenci ves čas našega daljnega potovanja;

povsod in pri vsaki priliki — in teh ni bilo malo, in tudi težavnih dosti — bili so skrbni za nas, kakor za svoje lastne ljudi. Nek gosp. poljski duhoven djál mi je: „Ljubljana ostane nam nepozabljiva. Prevozili smo bili uže velik oddelek Slovenije, peljali se preko Maribora in Celja, pa nikjer se ni brigala živa duša za nas. A — Ljubljana! ta nam je sijajno pokazala narodno bratoljubje.“

Med potjo skoz Notranjsko imeli smo lepo priliko, opozorovati severne brate na znamenitosti tega čudapolnega dela naše domovine. Vožnja čez ljubljansko močvirje, velikanski borovniški „viadukt“, pogled na Bistvo in Vrhniko, v Logatcu opomin na bližino bogatega srebrenega rudnika v Idriji, na Rakeku bližnja soseščina preimenitnega cirkniškega jezera, v Postojni znamenitost sloveče podzemeljske jame, razgled na Nanos in okolico predjamskega grada (Luegg), vse to dalo je gradiva dovolj za opis in vredno pohvalo notranjske strani. Ker smo se vozili z brzovlakom, nismo v Postojni nič ostali, kar nam je pa bilo zelo žal. Zapazili smo namreč na kolodvoru več gospôde, med drugim tudi preč. gosp. dekana; po trgu pa smo videli vihrati narodne zastave, kar smo tolmačili za prijazen pozdrav sloveče Postojne rimskim romarjem.

Tudi na daljni vožnji proti Št. Petru prilika nam je bila opozoriti tuje goste na okolico, kjer se uže več let o jesenskem času vršijo velike vojaške vaje, in kateri kraj smatra — kar vemo iz popolno zanesljivega vira — slavnoznani naš avstrijski vojskovodja nadvojvoda Albreht kot enega izmed najbolj priložnih in pripravnih za take namene, vojaške vaje namreč. — Prijazni Št. Peter pozdravil nas je z vihranjem narodnih zastav, kar je severnim bratom jako dopadlo. Tu imeli smo nekaj trenutkov postanka. Eden izmed poljskih g. duhovnikov, ki je bil šel iz našega vagona in imel razgovor z nekim gospodom voditeljem, naznanil nam je, povrnivši se, da naš vlak šteje 28 vagonov; da je prišlo do Ljubljane od zgornjih krajev 695 romarjev; v Ljubljani pa jih je prirastlo 49; tedaj bilo nas je vseh skup 744. Prav drago mi je bilo, to zvedeti in zabeležiti, in ostane naj zapisano v spomin sedanjemu in prihodnjemu rodu.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Na razvalinah nemško-liberalne stranke.

Danes spregovoriti hočemo nekoliko več o nemško-liberalni ali levičarski stranki državnega našega zbora! Ta stranka namreč, ki je po svojem gospodarstvu in svoji brezobzirnosti prišla ob vse zaupanje presvitle naše krone in njenih narodov, odgospodarila je, zgubila končno zaupanje tudi sama vá-se in ima dandanes obupno zavest, da naprej ne more in nazaj — skoraj da — ne sme! In ko tako opazujemo to visoko bolnico in njeno bolezen, ne moremo verjeti, da bi to bila ona stranka, ki je sedela neprenehoma sedem let na krmilu Cislajtaniije, ki je nekda v državnem našem zboru z dvema tretjinama samih stalno udanih glasov dosegla, kar je hotela, ona stranka, katere voditelji so njega dni nemškemu narodu za pol-bogove veljali, ki pa zdaj obupani in brez armade gledajo, odkod in kdaj da jim pride mesija na pomoč. Ali ta onemoglost nemško-liberalne ali levičarske stranke kaže se na vse strani, njen razpad je jasen kot beli dan in najočitniši dokaz za to pač je, da najgorečniji njeni pristaši jo zdaj sami ostro obsojujejo, jej hrbet obračajo, kakor popusté znane

V takem hlevu bi se tudi jagnjeta, breje in doječe ovce lahko ločile in primerno opravljale.

Pred hlevom ali vsaj v bližini naj se ogradi primeren prostor, kjer se ovce v zimskih dneh, ko se hlev prezračuje, prosto na solnci gibljejo in čisti zrak dihajo.

V začetku marca ali pa uže konec februarja naj se ovce ostrižejo, da dobé, predno na planine gredó, zopet gorko krilo zoper mrzlo premenljivo ozračje. Koliko ovac pogine vsled mokrote in mraza, če jih ne varuje gorki kozuh! Če zboljšamo to pri svojem ovčarstvu, zavarovali bomo poleti svoje čede zoper škodljivo ali neznosno ozračje, ohranili jih čez zimo zdrave in rejene, in kar je najvažnejše, imeli bomo krepek in zdrav priredel, kateri nam bo male stroške pri hlevih obilno povrnil.

Da bi padle te besede na rodovitna tla, to je želja vsakega za naš materialni napredek vnetega rodoljuba. Zakaj bi naše ovčarstvo ostalo za drugimi, ker imamo vendar tako velike in lepe paše!

Kaj ima gospodar storiti drugo polovic maja meseca.

V tem času je glavno opravilo gospodarjevo, da trebt njive plevela. Posebno se tiče deteljne predenice, katera se je jela na nekaterih deteljiščih uže prikazovati. Hitreje, ko se lotimo iztrebljenja, manjše so plehe po deteljiščih in tem lože pokončamo to nadležno rastlino. Pokončamo jo pa najlože, ako namesemo na prostore, na katarih se je predenica pokazala, slame ali pa oblanic, katere še s petrolejem pokropimo, ter jih zažgimo.

Okopavne rastline trebimo plevela z motiko, žita in lan treba je pridno pleti.

Osat treba je potrgati in sicer ga je treba s korenino vred odstraniti, kar je najlože, ako je zemlja po dežji mehka. Povrhno trganje osat ne pomaga nič, ker korenina zopet požene in namesto ene do dve in tri nove rastline.

Kmalu prične se tudi košnja po travnikih in deteljiščih. Opozorujemo gospodarje posebno na to, naj pokrijo travnike takrat, kedar rastline začno cveteti. Kajti ako počakamo, da postanejo rastline in trave rumene in olesene, ter zgubijo skoraj polovico redilne moči. Prej ko ne bodemo letos uže zadnje dni maja in prve dni junija meseca kosili.

Poziv našim mlekarjem.

Poročali smo uže v „Novicah“, naj se udeležé skupne razstave mlekarske, katero priredijo avstrijski mlekarji na veliki razstavi v Trstu. Kateri gospodarji nameravajo se udeležiti, naj blagovolijo to nemudoma naznaniti kmetijski družbi v Ljubljani.

Udeležnikom ostanejo vse pravice, ki so razstavljalcem odmerjene. Toraj nujno vabimo naše gospodarje, naj se v obilnem številu s svojimi mlekarskimi pridelki oglasio in vdeležijo tržaške razstave.

Gospodarske izkušnje.

Zoper sovražnike vrtnih rastlin.

Vrtnarji in gospodinje, ki se z vrtnarijo pečajo, boriti se morajo vedno z mrčesi in drugo golaznijo, katera uničuje vrtno rastline. Mislimo, da marsikomu ustrežemo, ako navedemo nekoliko bolj ali manj znanih sredstev zoper te sovražnike:

1. Vrtni polži, ki posebno sedaj na spomlad mlade setve in zelenjavo pokončujejo, uničijo se najlože, ako o polnoči, ko polži gotovo po rastlinah sede in se pasejo, grede poškopimo, in sicer z vodo, kateri je primešano nekoliko hudičevega olja. Hudičevega olja (žveplene kisline) ni treba dosti primešati, zadostuje popolnem na 20 litrov vode ena desetinka litra hudičevega olja. Vsaka kapljica take vode v stanu je uže umoriti enega polža. Poškropljeni polži začnejo se sliniti in poginejo. Rastlinam pa ne škoduje taka voda.

2. Mrčesi, gosenice, uši itd. preženejo se iz sadnih dreves, rož in drugih rastlin lahko z vodo, v kateri se je kuhal Quassia les (Quassia-Holz). S to vodo se rastline z navadno vrtno škropilnico (kanglo) poškopé. Na sedem litrov vode zadostuje deset dekagramov tega lesa. Les dobi se v lekarni in le malo stane. Mrčesi popolnem poginejo, tudi čebelarjem priporočamo tako vodo, kajti, ako si ž njo umijemo obraz in roke, smo gotovi, da nas čebele ne bodo opikale.

3. Zoper miši po vrtnih in drevesnicah najboljše sredstvo so fosforne pile, ki se dobé v lekarnah. Tudi ostrupljeno seme je izvrstno. Lekar Tcheuschner v Bohran-u na Šlezkem prodaja uže 12 let taka ostrupljena semenska zrna. Paket takega zrna stane 50 krajc.

4. Zoper črve priporoča se cela vrsta sredstev.

5. Za pokončavanje črvov znana je cela vrsta sredstev. Na prostem preženejo se najlože, ako rastline potresemo z ječmenovimi plevami, s česlom ali pa s pelom. Če se pa nahajajo črvi v vrtnih gredah, pokončamo jih lahko, ako poškopimo grede z vodo, kateri je kaka škodljiva stvar primešana. Na primer z vodo, v kateri se namoči orehovo listje, zdrobljen divji kostanj, ali pa tudi ženofova moka, z ženofovo moko poskušalo se je posebno po Angleškem, pravijo, da je treba le malo te moke v vodo dajati ter čez noč stati pustiti. Četrť funta te moke zadostuje na eno veliko vrsto škropilnico. Taka voda ne škoduje rastlinam, ako ž njo grede poškopimo, pridejo vsi črvi iz zemlje.

6. Krti naj se nikdar popolnem ne pokončajo: zadostuje uže, ako jih tam preženejo, kjer v resnici delajo mnogo škode. Če jih hočemo tam pregnati, kjer jih je preveč, je najboljšé, da položimo v njegove poto smrdljive ribe ali pa mrtve rake.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

V Ljubljani.

(Dalje.)

Tudi daljna vožnja ni bila brez prijetnosti in znamenitosti, zlasti ker je bilo ponehalo kislo deževje, megle se vzdignile in razgled neomejen bil na vse strani. V hitri vožnji pridrvili smo notranjske prerove (tunéle), prevozili planoto z razgledom na sloveči divjeromantični Št. Kocijan, kakor tudi Divačo, kjer se odcepi istrijska železnica od južne. Nadaljevaje potovanje drknili smo memo prijazne Sežane, prevozili še nekoliko pustega in skalovitega Krasa, ki se pa čedalje bolj umika umni kulturi, in kmalu dospeli smo na Nabrežino, kjer smo imeli zopet kratek postanek. Ko smo odpeljali se z imenovane postaje in naznanili sopotnikom, da zdajci se nam bo odprl razgled na sinje Jadransko morje, gnjetli so se le ti k oknim, da bi občudovali ono neizmerno vodeno planoto, po kateri se nam je bilo peljati naslednji dan proti južni Italiji in sv. Rimu. V hipu dospeli smo do ovinka, kjer se

železnica obrne na levo in proti Trstu, ob enem pa v gledali smo prekrasni tržaški morski zaliv. Popoldansko solnce zlatilo je živo-migljajoče valovje, res: prekrasen prizor!

Novi predmet občudovanja bil je romarjem rajsko-ležeči Miramar, katerega je pač v srečnih dnevih svojega življenja pozidal od Boga s tako lepimi lastnostmi in bistrumnostjo bogato obdarjeni svitli avstrijski nadvojvoda Maksimilijan. Oj! da bi pač nesrečna misel ne bila gnala ga tje v daljno Ameriko, kjer ga je tako zgodaj pokosila ostra kosa britko-nemile smrti. Vsacemu avstrijskemu patriotu vžali se v srcu, ako se vozi memo te nekdanje Maksimilijanove lastnine, ki pač glasno oznanuje: „vse posvetno mine!“ — Ob podnožji vinobogatih proseških goric urno naprej drdraje dospeli smo okoli 6. ure na večer srečno v — Trst.

V Trstu.

O prihodu v Trst nas na kolodvoru pač ni pričakala taka ovacija, kakor v Ljubljani, vendar pa moramo častno priznati, da tudi tržaški rodoljubi so storili toliko, kolikor se je pri njihovih razmerah ravno storiti dalo. Ko se je na kolodvoru vlak vstavil, pozdravili so nas zdajci odborniki društva „Edinost“ in razdelili nam naslednji tiskani: „Poziv! — Juter v ponedeljek ob poli 3. uri popoldne *) se pripelje s posebnim vlakom do 700 romarjev iz Poljske, Česke, Hrvatske in iz slovenskih dežel, kateri potujejo skoz Trst v Rim na slavnost sv. Cirila in Metoda, naših slovanskih apostolov, ki se bo vršila na dan 5. julija. — Prosim Vas uljudno, da dojdete na postajo, da v lepem številu svoje slovanske brate pozdravimo. Ob 4. uri popoldne bo skupen obed za 1. in 2. red v gostilnici pri „Zelenem bregu“ (Monte verde); 3. razred bo imel obed po raznih gostilnicah, katere jim odkažejo odborniki. — Na večer ob 8. uri bo na čast romarjem v gostilnici „Monte verde“ koncert z muziko in s sodelovanjem naših pevcev. Drugi dan potujejo romarji v Jakin (Ancona) v jutro rano s parobrodom „Stambul“, kateri bo pripravljen za ukrcanje pri Molo S. Carlo.

V Trstu 26. junija 1881.

Odbor.“

Česki in poljski voditelji pretolmačili so ta „poziv“ svojim rojakom. Po precéj dolgem čakanji odprla so se nam še le kolodvorska vrata. Romarji napotili so se v mesto; mene pa je pri izhodu čakal uže moj srčni pobratim, sorojak in mladinski tovariš, rojanski visokočast. gosp. župnik Tom. Taler, ki je bil mene in dva moja prijatelja uže poprej pismeno povabil, da bi prenočili pri njem. Da človek tako povabilo rajše ko rad sprejme, je več ko gotovo. Rojana kot tržaško predmestje leži jako idilično v mični stranski dolinici prec nad velikim kolodvorom. Tje tedaj smo se napotili, da bi se odpočili, ondi prenočili, in okrepili se za morsko potovanje prihodnjega dneva. Memogredé stopili smo v lepo, v gotičnem zlogu še le zadnja leta pozidano cerkev poklonit se slavnima slovanskima apostoloma sv. Mohoru in Fortunatu, katerima je posvečena. Farovž stoji precej visoko nad cerkvijo; z njegovega balkona je krasen razgled na kolodvor, luko, svetilnik, morje itd. Prijazni gosp. župnik postregel nam je koj po prihodu z dobro malo južino. Ko smo sedeli, prijazno kramljaje, krog mize, pridejo štirje poljski gg. duhovniki ki so se bili tudi vkvartirali menda pri nekem svojemu sorojaku v Rojani. Poklonili so se g. župniku Taler-u, ter prosili ga, da bi smeli naslednje jutro ob pol 5. uri

v rojanski cerkvi maševat. Od teh gg. duhovnikov smo zvedeli dalje, da bo ob 6. uri zjutraj mil. g. metropolit Šembratovič imel v katedralni cerkvi pri sv. Justu sv. mašo, in ob 8. uri da odrinemo po morju proti Jakinu.

Zarad oddaljenosti od mesta in gostilne „Monte verde“ sklenili smo, ne podati se k večerni veselici, ampak iti kmalu k počitku, zjutraj pa se vdeležiti najprej sv. maš v rojanski cerkvi, potem pa še one mil. g. metropolita pri sv. Justu. Gosp. župnik je pogostil tudi poljske gospode z izvrstno kapljico. Prej pa šli smo v mični vrtec nad farovžem, in od tam pregledovali prijazno okolico. Le prekmalu nastopila je noč. Pri dobri večerji čez navado dolgo sedé mislili smo ravno uže na sladki nočni počitek, kar prinese proti 10. uri nek poslanik listič, v katerem je naznanjeno, da zarad prevelicega števila romarjev ne more odpeljati vsih en parnik; vravnano je toraj tako, da se Poljaki odpeljejo uže zjutraj ob 3. uri proti Jakinu, od tam pa précej naprej s posebnim vlakom proti Rimu, kamor dospejo v praznik sv. Petra na jutro. Kaj nam je bilo zdaj početi? Društvo s Poljaki bilo nam je uže od Ljubljane posebno priljubljeno; prihod v Rim na sv. Petra praznik pa jako drag; sklenili smo toraj, potovati s Poljaki naprej. Gospod župnik Peterlin je djal, da ne bo šel nič spat; jaz in posestnik Š. pa sva se vlegla nekoliko k počitku. Okoli 2 ure čez polnoči sklicali so nas in postregli nam z dobrim zajuterkom. Poslovili smo se zdaj, v tamni noči zapustili gostoljubni farovž, in napotili se proti mestu.

Mrzla juterna sapa brila nam je od morja nasproti in srce moje zagrozilo se nekako nad mislijo, da zaupati nam bo zdaj življenje svoje onemu Jadranskemu morju, ki je zastran svojih viharjih neviht na tako slabem glasu, da je neki morski popotnik o njem zapisal besede: „Kdor hoče vedeti, kako bo na delopust sodnega dneva, ta naj se o viharji podá na jadransko morje; tam bo gotovo to skusil“. Ko pridemo na Molo San Carlo, v gledamo v sredi mnogih drugih brodov parnik „Stambul“, ki nas je imel odpeljati čez daljno morje. Neizrečeno ponosno zibal se je v sinjih valovih, in ves strah zginil nam je zdajci iz srca. Dan (28. junija) pričel se je bil ravno svitati; na „Molo“ bilo je uže precej živahno, še bolj pa na parniku, ker je bilo precéj romarjev uže na njem prenočilo. Iz „Molo“ narejen je bil kot vhod na parnik mostič. Koj se podamo tje. Nam trem Slovincem pridružila se je bila zdajci, slišavši nas po domače kramljati, neka prav blaga, uže bolj postáрана ženska, od Šempasa na Goriškem domá. Kmalu za to pride na brod uže precéj priletel duhoven. „Ta gospod so tudi Slovenec“, zašepetá mi žena nati-homa; „prenočili so v ravno tej gostilni, ko jaz“. Ker se gospod vsede blizo mene na klop, pozdravim ga po domače; on mi prijazno odzdravi; iz govora spoznal sem zdajci gorotanskega Slovenca in prične se med nama blizo naslednji dvogovor:

Jaz: Častiti gospod! Vi ste gotovo iz Gorotana?

On: Res sem.

Jaz: Ako smem vprašati: od katere strani?

On: Od Celovca; ondi živim vpokojen.

Jaz: Dovolite, da smem prositi za častno imé Vaše.

On: Majár.

Jaz: Pa vendar ne Matija?

On zavzeto: Kaj me poznate?

Jaz: O, gospod Matija Majár, prav dobro Vas poznam še od takrat, ko ste bili župnik v Gorjah v Ziljski dolini.

On nekako začudeno: Kdo ste pa Vi?

Ko mu povem svoje imé, bil je gospod zeló oveseljen, jel mi je praviti, kako dolga leta da ga je gnalo v sv. Rim, in da zdaj vkljub svojih 72 let ni hotel in

*) Zarad bolj dolge zamudbe romarjev v Ljubljani dospeli smo tudi bolj pozno v Trst, kakor je bilo sprvega določeno.

mogel strpeti, da bi se ne podal na večer svojega življenja tje k slavljenju slovanskih apostolov Cirila in Metoda. Ime Matija Majar je vsem izobraženim Slovencem in tudi drugim omikanim Slovanom, toraj mi ga ni treba še le predstavljati jim.

Med tem se je bilo uže precéj zdanilo, od cerkvenega stolpa novega sv. Antona oglasil se je bil neizrečeno prijetno mило-doneči jutranji zvon, nas še nekakó posebno opominjeval, priporočiti se „Mariji morski zvezdi“. Romarji vreli so čedalje bolj na parnik, in le gredé so nas našteli štiristo.

Odhod iz Trsta. Prevoznja.

Ker je bilo število dopolnjeno, kar nas je zamogel parnik odpeljati, odtegnili so mostič od njega, sidra potegnili so se iz morske globočine, parni stroj jel je delovati, okoli polu 5. ure dá se znamenje za odhod, in velikanski brod zavozi od kraja ter so kolesa pričele si rezati pot skoz valovje. Neizrekljivi in nepopisljivi občutki napolnili in prevzeli so nam duhá; resnoben, do dna srca segajoč je bil ta trenutek. Na „Molo“ bilo je neštivilno gledalcev, gromoviti „živio“ in „evviva“ doneli so za nami v slovo. Vsi smo se prekrizali; Poljaki zapeli so navdušeno „O sanctissima“; jaz pa, ker nisem imel pevskih tovarišev, jel sem sam pri sebi na tihoma šepetati odstavek naše prelepe pesme:

„O Marija, naša Mati!
Čez valove, od nevihte gnane
Tje v dežele, potnikom neznane
V Te zaupajoči gremo“ itd.

Ko so se vpokojila nekoliko dušna čutila, jel sem pregledovati natančneje krog sebe. K desni tje kazalo se nam je: Kolodvor, železnična proga, ki pelje proti Nabrežini, Miramar, nad vsem tem pa bregovje tržaške okolice z neštivilnimi poletnimi stanovanjišči (vilami) premožnih Tržčanov, obdanih z nogradi, ki rodijo preizvrstno kapljico. Nad železnično progo visoko gori videla se je črta državne ceste, ki pelje na Kontovelo; naprej proti slovečemu, zaradi izvrstnega vinskega pridelka daleč znanemu Proseku, na Gorico itd. Tudi razgled proti staroslavnu Ogleju odpiral se nam je k desni; željno se je oziralo moje oko, da bi vgledalo ondotne bazilike visoki, črno-rujavi zvonik. Toda jako opešani mi vid je bil preslaboten, da bi bil to zapaziti mogel.

(Dalje prih.)

Slovstvene stvari.

Slovniške mrve.

(Konec.)

Omenili *) smo s početka, da se ta način pisanja tudi pri nas vvaja. Bode li slovenščina imela še toliko ponovljive sile ali moči, toliko življenja, da se vnóvič prime narodne svesti, o tem je težko izreči sodbo, posebno, če se pomisli, kar Miklošič piše: „Die den europäischen sprachen analoge ausdrucksweise drängt die eigenthümlich slavische immer mehr zurück, eine erscheinung, die sich auch in anderen sprachen unseres welttheils beobachten lässt; denn ein gewisser, man

*) Dóvršni glagol: omeniti smel bi se pritožiti, da ga nedóvršnik (omenjati) nekako zajeda, kajti ni ga skoraj več zagledati v slovenskih spisih. Piše se najraje na priliko: Ne namerjamo pisati tukaj biografije njegove; danas hočemo omenjati (recte: omeniti) samo en prigodek iz njenega življenja. To se mi zdi tako rečeno, kakor če rečem: Danas ostane živina v hlevu, samo čado hočemo poganjati na vrt.

möchte sagen, neo-europäismus strebt die sprachen der an der cultur theilnehmenden völker Europa's, wie zu einem idiom zu vereinigen.“

Ali naj obveljá ta raba pri nas, ali ne obveljá, vsekakor moramo jo pravilno vzprejeti, — če je uže vzprejememo; — moramo toraj pisati pravi instrumental in ne na pr. dativa, kakor sem nedavno čital v nekih slovenskih novinah, namreč: „Načela, katera so se prej smatrala jedino pravičnim (recte: pravičnimi), zabacujejo se danes“; ali pa: „liberalizem je poveliceval krivonosi zarod obrezancev kot jedino merodajnim“ (tukaj besedica kot nikakor ni na svojem mestu).

Vendar naj — toliko se mora dodati — nihče ne misli, da je pogrešno in neslovanski pisati: vidim te zdravega (namesto: zdravim); ali pa: izvolili so ga za župana (nam. županom); marveč navaja Mikl. sintaksa dokaj takih primerov iz drugih slovanskih jezikov, pa tudi iz staroslovenščine, kakor: starosl. Grigorij postavljen byst patriarh; led byst voda topla; hrv. sila se načini devojka; srb. za svedoka Boga prizivam; česk. slouží za pacholka (služi za hlapca); rus. ležal tri časa (3 ure) za mrtvo i. d.

Po tem iz Mikl. sintakse posnetem razbistrilu naj tukaj ponovim še enkrat svojo opomnjo *) o besedoslovji z ozirom na breznaglasnice (me, te, se, ga, sem, si, je itd.), v katerem je zavladala strahovita zmešnjava. V mislih imam tu pravilo, katero nam je primerjanje slovenščine z drugimi slovanskimi jeziki, po imenu hrvatsko-srbskim vnudilo, namreč da se rek (stavek) ne začinja, niti — kjer ga drug rek ali pa apozicija seka, — nadaljuje s takimi besedicami, če tudi smo mi Slovenci vajeni vprav tako govoriti.

Kateri reki se tukaj razumevajo? Samo prvotni ali glavni reki, kajti drugotni ali stranski (Nebensätze) se uže itak začenjajo z drugimi besedami, bodi z vezniki, bodi zaimki. Z nekoliko primeri dá se to pravilo poočistiti. Pravilno je: Veseli me lepo vreme (ne: me veselí —). Kadar se vrnete, oglasite se pri nas (ne: se oglasite —). Sosed, ki je bil zbolel, ozdravi se (ne: se ozdravi —). Adam, naš praoče, živel je v raji (ne: je živel —). Čudeč se tej prikazni, vprašal sem (ne: se čudeč — sem vprašal).

Samo v teh slučajih nam je odstopiti od priljubljene navade ter pokladati breznaglasnico zadej in ne spredej; drugod smemo ali celó moramo ostati pri njej. Moramo breznaglasnice postavljati spredej, kakor se sploh v govorjenji postavljajo, v vseh stranskih rekih (kakor se je —, čim se je —, da se je —, kjer se je, predno se je —, dokler se je, ako bi se —, ki bi se — itd.). Tukaj je povsod treba omenjeno drobnino devati neposrednje za veznik, a če ga deneš za particip, prekucneš reku naravni red ter bode tem grji, čim daljši je particip.

Moramo dalje spredej postavljati jih tudi v glavnem reku, kjer pred glagolom stoji samo po ena, zlasti kratka, ali celó enozložna beseda, recimo kak prislov (adverb.), na pr.: Zdaj se je pripetilo nekaj prav čudnega (in ne: zdaj pripetilo se je —).

Po tem takem je samo v razširjenih stavkih na sredi pisatelju prosta volja, da sme, ravna se po sluhu, take besedice postavljati pred particip ali za istim; drugod ga veže pravilo besedosledja.

Ali zoper ta pravila greše naši, sosebno mlajši pisatelji, nehoteč doumeti jih, tako močno in pogostoma, da res uže ni več lepo. Ako nečemo ali ne moremo prav, smelo bi se skorej reči, držimo se rajši prejšnje navade. Manj bi kazilo slovenščino, ako kdo zapiše na priliko: se veselim, da so te moje oči še enkrat za-

*) Glej „Novice“ leta 1875., list 5 in 6.

Kako moč imajo do hranil, čuli bomo pozneje — zdaj jih omenimo le zato, da lože spoznamo delovanje in moč posameznih stanic. Kar učini celo telo, to so prav za prav učinile male, skoraj nevidljive stanice, njihovo delo pa se vrši vsled razpadanja in razkrojenja lastne stanične snovi; stanična snov razpada in se spreminja in mi pravimo: stanice živé. Ako pa te živé, živi telo, ki je sestavljeno iz njih. Živenje stanic je tedaj temelj celemu telesu — je nepopisno važno in zanimljivo spoznanje onih skrivnostnih dogodkov, ki se vrše z živalskim telesom.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

Odhod iz Trsta. Prevoznja.

(Dalje.)

Kolikor bolj oddaljevali smo se od Trsta in njegove okolice, toliko bolj nam je zginjala k desni suha zemlja spred oči, in to tem bolj, ker se je parnik držal bolj istrijskega obrežja, kjer so bili videti zapored iz daljave mesta: Koper, Pirano, Novigrad, Poreč itd. Še le kake 3 mesece pozneje sem zvedel, da, kakor smo mi romarji pregledovali istrijsko primorje iz parnika, so zlasti v Kopru isto jutro (28. rožnika) narodnjaki opazovali brod, ki nas je peljal proti Jakinu. Brez dvoma je marsikako rodoljubno srce pošiljalo iskreno voščilo: „Srečen pot!“ čez daljno morsko planoto za nami.

Na parniku je bilo gibanje romarjev pač ves čas živahno; pa dokler nam je bilo obrežje blizo, ozirali smo se le bolj ná nj. Ko smo pa čedalje bolj zgubili suho zemljo spred oči, jeli smo po parniku iskati svoji svoje. Moja malenkost, g. župnik Peterlin, posestnik Šmid, Marija Badalič in čast. g. župnik Majar držali smo se koj s pričetka bolj skup. Kmalu pride g. Peterlin, in pravi: „Tam-le pa sedi nekaj Ljubljancev“. Bližam se jim, in prav prijetno sem bil iznenadjen, vgladati dobro znanega gosp. Tom. Pirnata, gosp. viteza stotnika Zitterer-ja, blago gospico Netko Laheiner in še tri druge ljubljanske gospe, katerih poslednje sicer prej osobno nisem poznal; pa na tujem, in to še na morji se prijateljstvo med rojaki hitro sklene. Tudi od Brezovice sta bila dva kmetska možaka na parniku; iz Goriškega orglodelec Jak. Špik in njegov brat, in en Štajarec od Maribora.

Do malega smo bili vsi popotniki na površji brodov, in pričeli smo se tudi s Poljaki čedalje bolj spoznavati. Jutro je bilo rajsko-lepo, čisto jasno, solnce jelo je kmalu pripekati, toraj so potegnili mornarji — po rodu Istrijani in Dalmatini — streho iz jader čez ves brod. Okoli 8. ure se nam je javno naznanilo, da je dal zarad zapovedanega posta kot v predan praznika sv. Petra in Pavla z nami na parniku navzoči milostni gospod metropolit Sembratovič vsem romarjem „dispens“, to je, dovoljenje, da sme danes vsak uživati mesne jedi, kdor se tega polajšanja poslužiti hoče. Pozneje so se nam razdelili listki, na katerega je moral vsak zapisati svoje ime zarad sostave zapisnika romarjev in zarad plače voznine; na drugo stran pa se je imelo zapisati, kdo se želi vdeležiti skupnega opoldanskega obeda. Med 9. in 10. uro zgubili smo tudi istrijsko obrežje spred oči, in na okrog in okrog stiskalo se je v sinji daljavi morsko površje z nebesnim obo- kom. Res, velikansk pa tudi resen pogled! Srečali smo več ladij jadrnic; tudi parnik, ki je plul iz Jakina v

Trst. Ker zdaj ni bilo družega videti ko sama morska planota, jeli smo se po parniku sprehajati sem ter tje, ter ga v vseh njegovih delih bolj na drobno ogledovati.

Parnik „Stambul“ je eden med največimi „Avstrijskega Lloydja“. Po korakih njegove daljave nisem premeril; razvideti pa morejo častiti bralci njegovo velikost uže iz tega, če povem, da, akoravno nas je bilo na brodu okoli 400 oseb (nazaj gredé celó okoli 500) in smo bili do malega skoro ves čas vsi na površji, vendar ni bilo nobene posebne gnječe. Mislim, da so parniki gledé konstrukcije vsi zeló enako narejeni. Največi razloček med njimi je ta, da imajo starejši parniki ob sredi na vsaki strani veliko kolo, katerega goni parni stroj in ki s svojim urnim sukanjem brod tudi v nevihti in vihnem vremenu naprej žene. Ta kolesa sta vravnana tako, da se vidi le njihovo osredje; spodnja polovica brede po vodi; zgornja pa je zakrita in opažena, ker bi drugače kolesa z vodo preveč krog sebe kropila in jo na površje brodovo metala. Nemci imajo za parnike te vrste tehnični izraz „Raddampfer“. Tudi „Stambul“ je parnik te vrste. Akoravno ne spada to k stvari, naj vendar memogredé omenim, da je druga, novejša vrsta parnikov narejena na vrtilo (Schrauben-Dampfer Propeller). Le ti imajo le eno kolo, nekako na sveder narejeno, ter na sprednji strani broda tako vravnano, da si parnik s pomočjo tega kolesa pot pod morskim površjem reže, bolje: vrta, in to še hitreje in urnejše, kot parniki s kolesi. Omenjeno kolo je namreč popolnoma pod vodo skrito. Zlasti v stratežičnem oziru dajejo vojaški izvedenci tej vrsti parnikov za to prednost, ker so pri parnikih „na kolesa“ ti izpostavljeni (ker je zgornja njihova polovica nad vodo in ob stranéh ladije) nevarnosti sovražnikovih krogel, med tem, ko je pri parnikih „na vrtilo“ kolo pod vodo skrito, in s tem tedaj tudi zavarovano pred sovražnim strelivom. Povem naj memo gredé še tudi to, da te vrste parnike (na vrtilo) iznašel je bistrourni tehnikar Ressel, rodóm Čeh, ki je potovaje skoz Ljubljano ondi umrl in pri sv. Krištofu pokopan bil.

S tem sem se nekoliko oddaljil od popisa parnika „Stambul“; naj se povrnem toraj k svojemu predmetu nazaj. Ob sredi broda nahajal se je kakor v kaki podzemeljski kleti parni stroj. Skoz odprte, dobro ograjene line videti smo mogli njegovo delovanje. Vse železje bilo je olikano in oglašeno tako, kakor bi bilo iz samega srebra. Naprej od parnega stroja, na sprednji strani, bili so po zdoljnih ladjinih prostorih magazini za blago, ki se prepeljava z ladijo, kamor je namenjeno. Nad parnim strojem in magazini, to je, na sprednji strani parnika, nahaja se tako zvano „spodnjo površje“ ali „krov“. Tu so na levi strani male shrambe za jedila; dalje kuhinja, kjer so bila dobiti na prodaj ves dan jedila vsake vrste. Na desni strani bile so zopet v enakomerji z levo stranjo razne shrambe; zraven tudi štacunica, kjer je mlad Dalmatinec prodajal vino, pivo, sir, kruh, salame itd. Na koncu teh zgrad bil je na vsaki strani zahod (stranišče). Na skrajnem sprednjem koncu broda narejeno je bilo nekako vzvišeno pomolje (mostovži). Ves dan je bila ondi z romarji velika gnječa, tako da se je včasih komaj splezalo gori in gledalo tje naprej, kedaj se bo kaj posebnega vgladalo. Povem naj tudi še, da na ravno opisanem sprednjem krovu sta bila tudi dva vodnjaka. V enem je bila voda za pijačo in je lahko vsakdo pil po prosti volji in potrebi; drugi vodnjak vravnan je bil tako, da je zajemal morsko vodo, na pr. za umivanje, snaženje itd. Zadnja polovica parnikova (tako zvano „zgornje površje“) uzvišena je bila memo sprednje okoli sežnja visoko. Dvoje stopnic peljalo je iz spodnjega površja tje gor. Na tega smejo menda drugekrat le oni, ki se vozijo v 1. redu. Zdaj

se med romarji ni delal noben razloček. Vsak je šel, kamor mu je bilo drago.

V osrednji zgornjega površja napravljena je bila kaka dva sežnja dolga lina, s steklenimi prozori dobro ograjena. Skoz le-to dohajala je svetloba v glavni spodnji parnikovi prostor, to je, v obednico (Salón). Podolgasto štiri-oglati zgornje površje je bilo obdano za krajem na vse strani s precéj visoko ograjo, ob kateri so bile vravnane lične klopi. Poleg tega je bilo tu na razpolaganje mnogo pregibnih stoličev (Feldsessel), ki so se, skup stisnjeni dali prenašati, ter zopet za sedež vravnati, kamor in kjer je bilo komu drago. Silno pripravniki so bili ti stoliči za sedeti, tudi za dremanje so bili prav priložni. V ozadji zgornjega površja bil je tudi „kompas“, toda dobro zadelan in ne lahko vidljiv. Le na prošnjo ga je brodovi načelnik (kapitán) pokazal. Ako pa je človek prišel po stopnicah, kakor v klet v zgoraj omenjeno obednico (Salon), moral je kar ostrmeti nad tolikim blišem, ki je bil ondi razvit. Človek se kar čudom čudi, da ljudje take lepote zaupajo nevarnosti polnim morskim silam. Ob sredi obednice stoji dolga miza, obdana s stoli. Stene obednične so nakrašene deloma s prelepimi slikami, deloma z zrcali, vdelanimi v široke zlate okvire. Za krajem stene napravljene so blazinaste klopi, prevlečene z rudečim baržunom. V tej sobi se obeduje; ob času deževja in neviht pa tudi prebiva, se ve, da le oni, ki imajo dovolj cvenka, da se zamorejo voziti v I. redu. Svetloba v ta prostor dohaja nekaj skoz prozore, podolgasti kuplji enake, od površja, kakor sem uže zgoraj omenil, nekaj pa skoz podolgasta okna na zadnji strani parnika. Ob obeh straneh obednice napravljene so male spalnice, neizrečeno mično vravnane, vse tako umetno, snažno, okusno in lično priredjeno, da bi človek ne verjel, ko bi z lastnimi očmi vsega tega ne videl. Svetloba v te spalnice dohaja skoz okrogle male prozore od stranskih parnikovih sten. Od obednice proti osredju parnika so kleti za pijače, pisarna, zahod, sploh vse, česar človek, ako je še tako razvajen, želi in potrebuje. Kdor se o tako lepem in mirnem vremenu vozi, kakor smo se voziti imeli srečo mi, temu še v misel ne pride, da se nahaja sred nevarnega morja; ampak čuti se tako brezskrbnega, kakor nedolžno malo dete v naročji ljubijoče mamice.

Ker opisujem uže nekoliko parnik, naj omenim tudi še vsaj po večem njegovega osobja. Načelnik je bil, če sem prav razložil, še mlad. Kapitán (kapitain) zovejo ga z tehničnim izrazom. Opravljen je bil jako elegantno v tamno-zeleno obleko. Bil je videti zeló omikan; v ožjo dotiko ž njim nisem prišel. Mornarji (matrozi) bili so prav priprosto napravljene, imeli so svetlo-višnjeve hlače, pisane srajce, okroglaste kapice na glavi, zagoreli v obraz, rasti čvrste, in jako gibljive in urne obnaše. Po rodu morali so biti ali Istrijani ali pa Dalmatinci, ker sem jih poleg italijanščine čul govoriti tudi hrvatski. Morske nevarnosti so čutiti tem ljudem deseta briga. Pri kuhinji so bili po večem Talijani, eden (Joža po imenu) bil je Slovenec, iz Krasa doma. Vsi so bili zeló prijazni, postrežljivi; vsak se je brigal le za svoj posel, in za nič drugega. Osobje pri parnem stroju je bilo po navadi umazano, kakor sploh, ker vsled svojega opravila tudi drugače biti ne more. — Ker se jih je bilo vpisalo veliko za vsakopni obed, niso mogli priti vsi ob enem na vrsto; razdeleni so bili v dva, če ne celó v tri oddelke. Prvi prišli so uže ob 11. uri na vrsto, za njimi potem drugi. Kar nas je bilo Slovencev — brez lastne hvale naj bo povedano — smo se menda do malega vsi držali domače šege, in zadovoljili se eni s kavo, drugi z izvrstnim sirom in kruhom, in še z bolj izvrstno vinsko kapljico. Tudi ribe

in močnate jedi so bile na ponudbo, vse jako okusno priredjeno. (Dalje prih.)

Slovensko slovstvo.

* *Poezije*. Zložil S. Gregorčič. I. V Ljubljani. Založil Ig. Gruntar; tiskala Klein in Kovač. 1882. Cena 1 gold.

V zadnjih letih vladala je na pesniškem polju našega slovstva nekaka suša; pač smo čitali v raznih leposlovnih listih pretečene dobe marsikako prijetno pesmico — a skupnega vtisa nam je manjkalo in zdelo se nam je, da v sedanjem času pač nimamo pravega pesnika.... Poezije S. Gregorčiča pa nam dokazujejo nasprotno; ta knjiga nas je jako prijetno iznenadila in osupnila. Pesmi, ki so tu zbrane (večina jih je bila uže tiskana po raznih listih pod raznimi imeni) napravijo na nas jako ugoden vtis in zadovoljujejo na vse strani našim tirjatvam. Vsebinska in zunanja oblika, obe nam ugajata tako, kot to ne moremo reči o nobenem novejšem slovenskem pesniku. Tu je vendar enkrat prava poezija, tu je tisti neusahljivi vir, ki nam ogreva srce vedno in vedno; tu ni nič puhlega in praznega, nič nepotrebnih priteklin — povsodi najdemo najgloblje misli, najlepše podobe; in v kaki obliki! Jezik je krasen, rime lepe in vsaka pesem teče gladko, kakor studenček po polji; z jedno besedo: poezije S. Gregorčiča razodevajo nam najblažje srce, najplemenitejše rodoljubje in človekoljubje v prelepi posodi! — Skoro vsaka pesem, ki jo nahajamo v 158 strani broječi knjigi, je proslavljanje domovine naše, pesem o krasni tej zemlji — ali pa diha najgorkejšo ljubezen do človeštva, katerega bol in veselje čuti in nosi pesnik v vzvišeni meri.

A pogledjmo si nekoliko posamezne poezije. Koj v drugi daruje pesnik („Mojo srčno kri škropite!“) svojo kri, da bi iz nje zrastel nov kal, nov ogenj sinom domovine.... in ta neizmerna ljubezen do zemlje, ki ga je rodila, vije se kot zlat trak po celi knjigi. Ko gre dekletce na sv. večer k vodici, da vidi tam v studencu svojega prihodnjega, tedaj gre tudi naš pesnik k potoku („Na sveti večer“), a ne žene ga tje radovednost, temuč skrb in nada, da bode videl v bistri vodi osodo svoje domovine.... Krasna je pesem: „Na potujčeni zemlji“ — na tistem svetu, kjer so nekdanj živeli naši dedje, a zdaj gospodari na njem ptuj ohol rod; solzan gleda te planine pesnik in poje:

Zatôraj, solnčnata raván,
Ko ná-te moj pogled se vpira,
Temán mi duh je in mračán,
In srce tuge mi umíra!

In koliko rodoljubja je izraženo v prelepi pesni: „V pepelnični noči“! Pesnik stoji v duhu kot duhovnik na altarju in pepelí narode, ki brezštevilno stopajo memo njega; konečno pride njegov rod.... Tedaj pa odloži pepel, roke spne za blagoslov, rekoč:

Le vstani, vbôrni národ moj,
Do dânes v prah teptán,
Pepelni dan ni dan več tvoj,
Tvoj je — vstajenja dán!

A prišli bi predaleč, ko bi hoteli govoriti o vseh pesmih, ki nam tolikanj ugajajo. Naj omenimo tu konečno še jedno najlepših, namreč pesem „Soči“, v kateri to „bistro hčer planin“ opeva tako divno, da jo človek mora zopet in zopet čitati! Tako se plete zlata vez ljubavi do domovine skozi vse poezije, krasi in lepša jih, da skoraj ne vemo, kateri bi dali prednost!

Človek, ki je zapustil rojstveno kočo in šel v širni svet, čuje in vidi tam marsikaj, kar je v tih vasi ne-

molijo.“ Tako, in nič drugače, obsodil me je nesramni gumpec, ne vedoč, da sem ondi pobiral le svoje ljubčke, ne pa molil. — Pa naj svoje pretrgano popotovanje zopet privežem. Čez „Wagensberg“ kmalu prikorakam do vasi „Vrata“ po imenu, na mesto, kjer se en izvir Temenice pretaka. Brž stopim k mali vodici ter brodim po nji, nadedajoč se, zaslediti v nji „Neretina elata“ in „Paludina acuta“, kateri po sporočilu Schmidta in Hauffena v Temenici živite; pa po marljivem iskanji nisem dobil drugih ko povsod navadna „Melania Holandri, Lithoglyphus fluminensis, Ancyclus fluviatilis in Limaea peregra.“ Ker mi je tu spodletelo, podvizam se niže pod klancem še enkrat k vodi stopiti, a bilo je enako, kakor zgorej. Pomiriti svojo nevoljo obrnem se do bližnje krčme in v prijetni družbi prijaznega hišnega očeta izpraznim pol litra metliške kapljice, katera me je zopet nekoliko razvedrila ter mojim nogam novo moč dala. Ko popivaje vino pred hišo na klopi sedim, prisopiha nekdo dol po cesti, ki bil je iz Šent-Vida poslan v Šmartno, oznanit gg. duhovnom smrt in dan pogreba občespoštovanega g. J. Stritar-ja. Temu se pridružim in hitrih korakov jo reževa skupaj po bližnji poti čez hribe v Šentvid, kamor sva ob 8. uri zvečer dospela. Ondašnji velečastiti gg. duhovni me prav prijazno in gostoljubno sprejmo, za kar se jim še enkrat tu očitno zahvalujem, zlasti blagemu g. župniku, ki mi je dobrovoljno prenočišče dal. Drugi dan hotel sem tudi jaz udeležiti se pogreba, ki je bil odločen na 9. uro zjutraj; vendar pa sem, po svoji zgodaj opravljeni maši, pobrisal jo še po zložni stezici v Zatičino, da bi tam, če bo mogoče, poiskal „Paludineila Sadlerjana“, katera, po trditvi Hauffena, v nekem ondašnjem studencu se nahaja. Jaz hodim sem in tja, brodim po vodi tu in tam, pa nikjer ne enega vodnega polžka ne najdem, da celó prav navadnih ne.

Ker mi je tu sreča nemila bila, jo ulijem po potu proti vasi „Vir“, kjer je tudi studenec, kakor so mi Zatičani pravili. In zaisto! našel sem ga poleg pota blizo zgorej imenovane vasi, ko pri njemu stoječ zapazim veliko drobnih polžkov po kamenji, snujejo se mi v glavi te-le misli: nek polžar po okolici stopaje, polžkov iskaje k studencu pridši, polžke zagledavši, na vse grlo zaupivši: oj polžki, s koliko muko sem vas iskaje, vendar dobil! Akoravno so bile ženske pri studencu, kojih dve ste prali, druge pa vodo zajemale, vse to me čisto nič ni motilo, še zmenil se nisem za to, ampak hlastno pobiral sem drobne živalice s kamenja in jih smukal v steklenico. In kako rad bi bil dalj časa se pomudil pri tem blaženem studencu, toda čas pogreba se je približal; moral sem tedaj odlaziti ter hitro vzdigovati svoje pete, sicer bi ga bil zamudil.

Približevaje se veliki cesti vidim v daljavi dva voza po nji drdrati, in kedar tudi jaz do nje pripiham, kaj zagledam? Sedel je na prvem vozu moj dragi sošolec, krški gospod župnik, ki me dobrovoljno k sebi na voz vzame in v nekaj skokih brzonožnih konjičev dopeljala sva se vkup v Šentvid, kjer je mnogo drugih duhovnih gospodov in sila veliko ljudstva uže zbranih bilo, skazati zadnjo čast prerano umrlemu gosp. Janezu, kar je očitno pričalo, kako priljubljen je bil ranjki vsem, ki so ga osebno poznali. Prežalostnega pogreba ne bom popisoval, samo rečem: Bog daj duši rajncega večni mir in nebeška luč naj mu zdaj sveti!

Po obedu, kojega smo duhovniki imeli pri šentvidskem, velečastitem gosp. župniku, vzame me moj dragi prijatelj, krški gosp. župnik zopet k sebi na voz in v dobri uri časa bila sva na Krki. Moje prve stopinje tam bile so v podmolj ali jamo, v katerem sem še taisti večer nastavljal štiri steklenice z vodo živalicam, ako se katere v njem nahajajo. Posvetil sem tudi še

malo po polžkih in dobil sem štiri „Zospeum obesum“. V sredo zjutra podam se s spremljevalcem zopet v podmolj in oj veselje! čim globokeje se plazim v njem, tim več polžkov dobim. Nabral sem blizo dve stotini „Zospeum obesum“ in štiri „Zosp. Frauenfeldii“. Poiskal sem potem še nastavljene steklenice in pobral iz njih enega „Anophtalmus Bilimekii“ in tri „Adelops“, podobni onemu „montanus“ z imenom. Vesel obilnega plena podmoljskega zlezem iz jame, naj bi še nekoliko pogledal, kakošni polžki v vodi živé. V obeh izvirih Krke pobiral sem „Paludinella prasina“ in „Lithoglyphus fluminensis“; v enem pa še „Lithoglyphus naticoides, Neritina carinata“ in neke okamnene črne školjke, podobne v sladki vodi zdaj živečim „Pisidium fontinale“, ki so manjši od navadne leče. Nameček mojega dopoludanskega lova bila pa je še velika rujava kača, katero sem za rep iz vode potegnil; mislim, da je „Coluber austriacus“. Popoludan brodil sem še v nekem drugem studencu blizo Krške vasi, toda ničesar posebnega dobil. V četrtek zjutraj ukaže moj dobri prijatelj napreči svoja čila konjiča in me spremlja do Šmarij. Po ginljivem slovesu jo piham od tam, kar so le noge zmogle, peš proti beli Ljubljani in povedati moram, da mi je prav huda predla. Bil sem še v Rudniku, ko je v Ljubljani uže poludan zvonilo. Komaj sem še vlak vjel, da sem se ob eni uri na Gorenjsko odpeljal. Najobčutljivši trpinčila me je pekoča žeja, ali vroč piti nisem smel, pa tudi časa nisem imel. Iz Kranja potegnil me je poštni voz v Cerklje; od tam pa sem zopet peš krevsal na goro, kjer zdaj pregledujem, kaj sem vse nabral.

S. Robič.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

Odhod iz Trsta. Prevoznja.

(Dalje.)

Večini čast. gg. bralcev je menda neznano, da razločujejo mornarji tudi tako zvane „morske višine“, akoravno neskušeno oko popotnikovo tega ne ume lahko. Med 12. in 1. uro popoldne dospeti smo bili tedaj morali na višino med Trstom in Jakinom, ter bili nekako na pol poti. Solnce je strašansko hudo pripekalo, morje je bilo postalo brez kake sape nekako nepokojno, valovito, ter je hrumelo memo nas, kakor talasi razburjene velike reke. Ladija jela se je na moč gugati, da smo postali kar kakor omotični. In kar dozda še ni bilo, ter smo uže upali, da tega zlega prosti ostanemo, to pričelo se je prikazovati zdaj: napadla je namreč nekatere morska bolezen. Kolikor smo razvideli, je ona jako huda reč. Bolniki so postali blede, ležali so kakor na pol mrtvi po površji in zakrivali si obraze in oči. Tudi brez neprijetnega bljuvanja ni bilo. Javno pa moram priznati, in ostane naj zapisano v hvaležen spomin, da je bilo z nami očitno Božje varstvo in Njegova mogočna pomoč. V Trstu so nas plašili, da bodo le redki odšli morski bolezn; pa — hvala Bogu! — izmed kakih 400 popotnikov jih je bilo komaj 5, k večemu 10 odstotkov od bolezn napadenih; vsi drugi, in tudi moja malenkost, odnesli smo zdravo kožo. Zato smo pa bili tudi z največo skrbjo in resnično prijaznostjo bolnim sopotnikom na službo z raznimi zdravili: brinjevcem, limonami, črno kavo, grenkimi kapljicami itd., in v šali je nekdo rekel, da še nikoli toliko „Krankenwärtarjev“ ni videl. K sreči in na veselje zdravih ta sila ni trajala dolgo; tudi napadenim se je kmalu zbolj-

šalo, shodili so zopet, in nismo pri nobenem videli kakih hudih nasledkov. — Tudi morje se je bilo okoli 2. popoldanske ure zopet umirilo in vpokojilo ter migljalo je v milijardih valčkov, zlatenih od žarkov pripekajočega popoldanskega solnca.

Ostali popoldan je bilo na parniku jako prijetno. Z bolj inteligentnimi Poljaki soznanjevali smo se čedalje bolj in imeli z njimi znanstvene razgovore o tem in unem; osobito o naši literaturi. Kazali smo jim svoje slovenske knjige, oni nam zopet svoje poljske, in tolmačili si eden drugemu njihov obseg. Čast. g. Matija Majar bil je ves v svojem elementu gledé svojega obče-slovanskega književnega narečja. Z največjo pazljivostjo so ga Poljaki poslušali in odobravalí njegove velikanske ideje. Sploh so bili Poljaki proti Slovencem posebno prijazni; ljubljanskega slovesnega sprejema še na parniku niso mogli pozabiti. V resnici: vsi smo bili „eno“, tako, da sem si zapisal v svojo noticno knjižico: „Rimsko romanje l. 1881. je pravo obče-slovansko pobratimstvo“. Med popotniki, ki so se nahajali na parniku, bilo je poleg Poljakov tudi njih mnogo (okoli 140) iz Prusije, med njimi tudi en mlad učitelj, ki je bil jako ljubeznjiv in prijeten gospod. Pravil mi je, da jo je čisto „v kotrobant“ popihal iz doma, ter dostavil: „Bog ne daj, da bi vlada izvedela, da romam v Rim; — brez milosti bi bil ob službo in kruh.“ Obnašala se pa ni le samo omikana vrsta Poljakov jako odlično in izgledno; tudi priprosti romarji njihovega rodú so nam kazali s svojo obnašo vsem, kako naj se človek na taci popotovanjih po krščansko véde. Da do malega znajo vsi brati, zapazil sem bil prec v jutro. In celi božji dan so ali iz bukev brali, ali pa prepevali psalme. Kar vsedli so se po tleh v dve vrsti, ter si odpevali ena stran drugi, kakor se pri nas pojó večernice. Zlasti obnaša žensk — in teh je bilo prav začudo veliko — bila je tako izgledna, da sem si o njih zapisal med svoje zaznamke besede: „Ako bi jaz smel v Rimu sv. Očeta česa prositi, bilo bi prvo to: naj blagovolijo blagosloviti najprej romarski pobožni ženski spol, ki se ni plašil, podati se na tako daljni pot do podnožja sv. rimskega prestola“. — Neke blage prioroste Rusinje — z Varšave doma — moram tudi še omeniti, ki je romala z nami. Uže iz obraza in vse njene obnaše je bilo brati odlično življenje in pogum kristijanke iz prvih časov krščanstva. Bila je posebno prijazna, in pravila mi, da je bila uže dvakrat v Jeruzalemu. Pogled na zemljevid kaže, kje je Varšava, in kje Jeruzalem! pač živ dokaz heroične srčnosti! Kazala mi je od obeh popotovanj tiskana spričala z lastnoročnim podpisom jeruzalemskega mlg. patrijarhe. Žal mi je, da nisem pozvedel imena te kristijanske junakinje.

Da se je na pazniku mnogo prepevalo, omenil sem uže zgoraj nekoliko. Naj dostavim tu še, da sem sploh zapazil nad Poljaki, da jim je petje posebno priljubljeno. Temu je pritrjeval tudi gosp. stotnik vitez Zitterer, ki je dalj časa služil v nekem poljskem peš-polku. Pravil mi je, da kedar je bil s svojim krdelom na kakem vojaškem popotovanji (maršu), so vojaki veči del le prepevali. Zlasti je bila na parniku zopet in zopet čuti in mi je med vsem najbolj dopadla nazdravica:

„Mnogaja leta,
Mnogaja leta,
Na mnogaja leta!“

Čast. gosp. Matiju Majar u je bila ta pesem dobro znana; pravil mi je, da je ona najstarejši znani slovanski napev, in da so jo Slovani uže 3100 let pred Kristusom prepevali. Akoravno napev ni težak, si ga vkljub natančnega opazovanja nisem zamogel zapomniti na pamet. Gosp. Matija Majar, bravši v nekem slovanskem

časniku o starosti in znamenitosti te pesme, je bil poslal nekemu literatu na severu pred nekoliko leti 5 gld., da mu jo je poslal. — In tako bi mogel o naši morskí prevožnji še marsikaj povedati; toda ne vem, če se uže tako nisem bil preveč oddaljil od pravega predmeta. Da nam je pa o taci okoliščinah, kakor sem jih le površno omenjal, čas hitro potekal, kdo bi se temu čudil?

*Proti Jakinu. Prihod v ondotno lukó in izkrcanje.
Večer v Jakinu.*

Okoli 4. popoldanske ure zasliši se naenkrat glas: „Suha zemlja!“ in res! v sinji daljavi opazili smo tamno črto, obrežje talijansko. Djalo se nam je sicer, da vozili bomo še 2 do 3 ure, vendar je vrelo vse na sprednjo stran parnika, željno oziraje se proti suhi zemlji, kakor nekda Izraelci proti obljubljeni deželi. Na visoki jambor potegnili se je zdajci tudi avstrijska zastava po postavah in šegah mornarskih, da se namreč uže v daljavi spozna, katerega naroda in države brod se bliža kakemu obrežju in luki. Apeninsko gorovje, ki loči spodnjo od zgornje Italije, dvigalo se je vedno više in više, kakor bi bilo rastlo iz planote morske. Bliže ko smo bili Jakinu, bolj navdušeno so peli Poljaki, častitljivo odkriti, kakor da bi nevedoma izraževali od dna svoje duše čestitko: Pozdravljeno bodi obrežje, ki kriješ v osrčji svojem sv. Rim! — Vkljub nagle vožnje smo se le počasi bližali koncu našega morskega popotovanja; ko pa poslednjič vglédamo Jakin, vse na brodu nazoče duhovstvo zapoje, stojé proti mestu obrnjeno, ambrozijanski slavospev: „Te Deum laudamus“, ter ga odpoje do zadnje kitice. Zatem stopi gosp. mons. Stojalowski na zvikišano mesto, ter nam najprej pové, da je na Talijanskem gledé tobaka najstrogejša kontrola. Ako ima ga kdo kaj pri sebi, naj ga kratkomalo nikar ne prikríje, ampak pri preiskavi svoje prtljage pokaže, da ne pride v kako kazen. Dalje nam je naznanil, da zaradi preplitve luke parnik ne bo mogel jadrati do kraja, ampak da nas bodo z malimi čolniči prevažali od parnika na suho. Ondi čakali nas bodo uže fijakarji, ki nas odpeljali bodo naravnost na kolodvor. Naročil je pa zraven, da, ako bi kdo zahteval kaj plačati od nas, ni treba nikomur nič dati, ker je uže vse tako vravnano, da bodo čolnarji (gondolierji) in fijakarji skupno od romarskega voditelja prejeli plačilo. Med tem približal se je bil parnik barkostaji; jel je pluti polagoma; ko se pa poslednjič vstavi, in se sidra z mogočnim rožljanjem močnih železnih verig spusté v morsko dno, zapoje vse na parniku nekako demonstrativno in z največo navdušenostjo — avstrijsko-cesarsko himno! Tega trenutka ne bom pozabil nikdar. Pred nami stal je Jakin, leta 1849. od hrabre avstrijske vojske puntarskim Talijanom iz roke izvit in rajnemu papežu Piju IX. nepozabljivega spomina kot pravemu vladarju privojevan in nazaj v last pridobljen. Tudi naš kranjsko-slovanski peš-polk, takrat imenovan Hohenlohe-Langenburg, zdaj pa Kuhn, bojeval se je takrat za pridobitev Jakina, štel sem v taistem več dobrih prijateljev, s katerimi občeval sem po pismih. Pač si takrat nisem domišljeval, da čez 31 let sojeno mi bo, videti z lastnimi očmi to slovečo primorsko trdnjavo. Lega Jakina je neizrečeno mična, da! velikanska. Na dveh gričih (nekoliko enako naši dvo glavni Šmarni gori) pozidan, dviguje se tik od morske obaliam fiteatralično vedno više in više. Navse strani, zlasti pa proti morju varujejo ga močne trdnjave. V luki zibalo se je v valovih mnogo mogočnih brodov, in vse to zlateno je bilo rajsko-lepo od žarkov ravno zahajajočega solnca. V resnici nisem vedel, bi bil li občudoval panoramo mesta, ali pa opazoval solnčni zahod,

ki je, kakor je znano, na morji čarovite in nepopisljive lepote.

Komaj je bil dobro obstal parnik, uže je bil zdajci obdan od množine precéj velikih čolnov, in izkrcanje se je pričelo. Da je vsak hotel med prvimi biti, lahko se ume; al ker je bila vravnana le ena sama ozka železna lestvica, da se je moglo po njej dol v čolnice, in ker nas po strogem ukazu ni smelo v čolnič več, ko 6 osob, je umevno, da se je vršilo izkrcanje zeló počasno. Posrečilo se mi je bilo, da sem bolj med prvimi prišel na vrsto, in ravno zvonilo je po jakinskih zvonikih „Ave Marijo“, ko me je ziblajoči se čolnič peljal proti kraju. Ondi so stali italijanski financarji od brega do colniškega poslopja v dveh vrstah, s svojo prtljago je moral vsak romar iti skoz to „gáso“ pred dotičnega uradnika, ki nas je vprašal: „imamo li kaj tobaka?“ Zakaj da imajo Talijani ravno tak „šnajd“ na avstrijski tobak, mi ni znano. V čast jakinskim financarjem naj bo vendar povedano, da sitni ravno niso bili, in da so verjeli koj na besedi: „da“ ali „ne“. Kdor je djal: „ne“, so ga brez vsega daljnega nadlegovanja ali pa preiskovanja prtljage pustili pri družih vratih zopet vùn; ond pa so stali na prostornem trgu uže fijakarji, okrog njih pa od sile ljudstva, zeló radovednega, nam pa nič kaj prijaznega. Zasedli smo zdaj vozove in peljali se memo močnih trdnjav proti kolodvoru. Na tem potu dobil je bil gosp. župnik Peterlin od nekega falota pozdrav s kamnom v prsi. Ko smo se pripeljali na kolodvor, moral je vsak zapisati fijakarju na mali listič svoje imé, da je s tem iskal svojo plačo pri romarskem voditelji. Noč je uže bila, ko smo prišli na kolodvor; vkljub temu pa smo kmalu razvideli veliko razliko uravnave in priležnosti med avstrijskimi in italijanskimi železnicami. Pri nas je na večih kolodvorih dobiti vsega na prodaj. Ker smo bili okrepčanja in večerje zeló potrebni, radi bi bili vstregli svojim želodcem. Pa — s čim? — o restavraciji ni duha ne sluha. Pa vendar! — Tam le v kotu je prodajal nekdo slabo-glasni italijanski kruh (malo slan, ali pa prav nič; nič vzdignjen; bolj posušen kot zapečen; brez vsega okusa). Prodajal je oni človek tudi vino, ki je bilo še dosti dobro. Edino to dvoje nam je bilo na razpolaganje. Pa, — še Bog, da je bilo. Drugo poglavje! Naši nemškutarji se silno radi bahajo, da z nemščino pride človek križem sveta. Kako daleč se pride z njo proti severu, naj preiskujejo oni; — kdor hoče potovati proti jugu, naj v Trstu svojo nemščino le lepo spravi v svojo popotno torbico. Zlasti pa po Italiji s to „špraho“ ne opravi prav čisto nič, in najbolje stori, da se za Nemca ali nemčona še ne izdá ne. Talijan namreč gleda pisano Nemca, kakor kužej mačka. Preglavico nam je napravljaj dalje koj v Jakinu italijanski denar. Naše za plačilo ponudene desetice in sploh ves avstrijski denar ni se hotel ne poznati, še manj pa sprejeti. K sreči je bil orglodelec Špik (Goričan) navzoč, ki je poznal italijanski drobiž; on nam je bil v tej zadevi tolmač in učitelj, ter pomagal nam razmenjati uže iz Ljubljane prinesene italijanske bankovce v njihov drobiž. Talijani rajtajo le na franke ali lire, kar je oboje eno in isto. Frank (lira) je v primeri z našim denarjem 40–45 novih krajcarjev. Bankovce imajo po 20, 10, 5, 2, 1 in $\frac{1}{2}$ franka; papirja tedaj dovolj. Srebernega franka in tudi srebernega drobiža v Rimu in sploh po Laškem nisem videl tudi enega ne, še le nazaj gredé mi je na parniku nekdo kazal sreberno liro, in še taista bila je papeževi denar (rajnega Pija IX.). Frank se razdeluje na 100 centezimov. Najmanjši bakreni drobiž nosi napis: „5 centesimi“, pravijo mu pa le „soldo“. Prvi čas nam je to veliko zmoto delalo, ker so bili na denarju brati le „centesimi“, od nas pa se je zahtevalo

plačilo v soldih. Še le, ko sem tak denar za 5 centezimov rajnega papeža Pija dobil v roke, na katerem je prav stalo „1 soldo“, sem to reč umel, da 5 centezimov je 1 sold. Imajo Talijani tudi bakreni drobiž po „10 centezimi“, to je, po 2 solda. Velik je ta denar skoro tako, kot naši goldinarski tolarčki; le malo tanjši je. Ako ima človek za 1 frank tega drobiža v žepu, treba bi ga bilo uže skor dati na obravnice, da bi mu ga teža proč ne odtrgala. Toliko tedaj o talijanskem denarju. — Še nekaj tudi o poštenosti — bolje o nepoštenosti jakinskih fijakarjev. Povedal sem uže, da ko so nas pripeljali na kolodvor, je moral vsak romar napisati na listič svoje imé in ga izročiti vozniku. Kmalu se pritepe za nami v čakalnico cigan, ki je zahteval od nekaterih še enkrat podpis, češ, da se mu zunaj niso vsi na listič podpisali. Al opravi je bil slabo; vsak je namreč vedel in toraj tudi trdil, da je uže dal svoj podpis. Ker je falot videl, da nič ne opravi, jel je celó kričati tako, da sta se prikazala 2 žandarja. Al ker so vsi romarji določno trdili, da so uže zunaj podpisali, šla sta tudi žandarja tiho naprej. „Kakošni so pa ti možje?“ — bi morda kdo vprašal. Odgovorim, da jih nisem veliko gledal razun v glavo. Imela sta, kakor so nekda pri nas rekli: „klobuke na grebljo“, to je, na tri vogle, samo z razliko, da naši vojaki, ki tako pokrivalo nosijo, imajo obrnjene vogla na spredaj in zadek; talijanski žandarmi pa ju imajo obrnjena proti ramama. Stari francoski vojaki imeli so taka pokrivala, in tudi Napoleona I. radi še slikajo tako. — Po 9. uri prišli so bili še le zadnji naši romarji na kolodvor; — tako dolgo trajalo je namreč izbarkanje (izkrcanje).

(Dalje prihodnjič)

Naši dopisi.

Iz Gorice 9. junija. — Gorica nima župana! Dr. Depretis, dosedanji župan goriški, odpovedal se je dne 1. t. m. županstvu. Uže delj časa čule so se po našem mestu govorice o nerednostih pri mestnem denarnem gospodarstvu; od dne 20. preteklega meseca pa se je to govorilo uže na podlagi zanesljivih poročil iz mestnega zbora, čulo se je, da so denarne nerednosti velike, zahtevalo se je, šepetalo še o večih in naše mesto bilo je in je še brez ozira na stranke zeló zeló nezmirjeno. — Imel je župan sicer tudi svoje zagovornike, toda zagovorom ni se verjelo in tudi neko pojasnilo, ki se je v seji mestnega zbora 1. dne t. m. prebralo po odstopu županovem, meščanov ni pomirilo; o gnjilobi mestnega gospodarstva tedaj ni dvomiti, nadrobnosti pa „Novicam“ naznamim, kedar se zvedó zanesljive.

Iz Motnika 8. junija. — „Novice“ so uže večkrat priobčile kako starinsko slovensko listino; tukaj tudi jaz eno pošljem, katera kaže, kako so uže za francoskih časov slovensčino spoštovali in kako je slovenski narod pri cesarskem dvoru v čisljih bil, in da je gosposka vedela, da tukaj Slovenci stanujejo, katerim je treba oznanila po slovensko razglašati. Listina je lokalno zgodovinsko važna, kakor tudi jezikoslovno, kakošna je bila za časa Francozov slovensčina in nemščina. Ta listina se je hranila v tukajšnjem tržkem arhivu in mi je izročena, da jo objavim.

OSNANILO.

Po posebnemu sklepu zefarškiga esterajharškiga inu zefarškiga franžofovškiga dvora osnani doli pod pifan dvorni oblaštNIK: de je terg Motnek, katir je dosdaj pod esterajharško gosposko bil, s' vfo semljo, katira k' njemu flifhi ilirski gosposki zhesi dan.

dohodki: a) od hiše na kongresnem trgu štev. 7. 2428 gold. 57 kr., b) od hiše na Bregu h. štev. 8. 689 gld. 52 kr. (Matično stanovanje ne vračunjeno), skupaj 3118 gold. 9 kr. — Za prodane knjige 251 gold. 56 kr., dajalo gosp. dr. J. Pajeka 10 gold., razni dohodki 10 gld. 81 kr., skupaj v gotovini 10480 gold. 99 kr., v obligacijah 9760 gold. Če se odštejejo stroški 7218 gold. 4 kr., ostane imetka v gotovini 3262 gold. 95 kr., v obligacijah 9760 gold., in če se k temu prišteje vplačani znesek hiše na kongresnem trgu št. 7. 25.343 gld. 57 kr. in vrednost hiše na Bregu štev. 8. 11.400 gold., skupaj 36.743 gold. 57 kr., potem vrednost inventarja in zaloge knjig 4000 gold., se skaže stan končnega premoženja v gotovini 44.006 gold. 52 kr., v obligacijah pa 9760 gold.

Stroški:

Upravni stroški: a) tajniku in likvidacijskemu odseku 685 gold., d) za pisarno 191 gold. 30 kr., skupaj 876 gold. 30 kr. Izdavanje knjig: a) spisi 1338 gold. 46 kr., b) tisk 1000 gold., skupaj 2338 gold. 46 kr. Vezanje knjig 190 gold. 85 kr. Stroški za šolske knjige (živalstvo) 1581 gold. 40 kr. Na račun kupne cene za hišo na kongresnem trgu 281 gold. 95 kr. Obresti od dolga te hiše 200 gld. Stroški 2 hiš a) davki 1094 gld. 94 kr., b) razni stroški 314 gold. 61 kr., skupaj 1409 gold. 55 kr. Razni izdatki 339 gld. 53 kr. Skupaj 7218 gold. 4 kr.

Zbor brez ugovora ta račun vzame na znanje. Za pregled in potrdilo računov se pa po nasvetu prof. Levca izvolijo gospodje: Hribar, dr. Svetina in Dragotin Žagar.

Gospod Vilhar prebere potem sledeči proračun za leto 1882:

Dohodki:

Obresti po odbitem davku, in sicer: a) iz državne rente v srebru: 5 po 100 gold. štev. 546.378, 548.115, 448.116, 256.407, 257.403, nominalna vrednost obligacij 500 gold., letni obresti 21 gold. 9 po 1000 gold.; štev. 147.573, 147.574, 147.567, 147.577, 147.578, 219.682, 219.684, 219.685, 242.691, nominalna vrednost obligacij 9000 gold., letni obresti 378 gold., b) iz drž. posojila leta 1860. serija 18.312, št. srečke 16, nominalna vrednost obligacij 100 gold., letni obresti 4 gold. 20 kr., skupaj 403 gold. 20 kr.; c) od naložene gotovine 100 gold. Čisti dohodki Matičinih hiš 1600 gold. Od društvenikov (letnikov) 2000 gold. Za knjige, ki se morda prodajo, 200 gold. Skupaj 4303 gold. 20 kr.

Stroški.

Tajniku 600 gold., blagajniku 60 gold., knjižničarju 50 gold., strežaju 40 gld., skupaj 750 gld. Potrebščine za pisarno 150 gold. Vezanje knjig 200 gold. Razni izdatki 100 gold., skupaj 1200 gold. V primeri z dohodkom 4303 gold. 20 kr. ostaja za izdavanje knjig (to je za spise in tisk) 3103 gold. 20 kr.

Zbor tudi ta proračun odobri brez ugovora.

Gospod prvosednikov namestnik potem povabi navzoče, da naj oddajo listke za volitev odbornikov. Tudi omenja, da pravilno dopolnilna volitev za kakega umrlega odbornika velja le za toliko časa, kolikor je imel uni še sedeti v odboru.

Dr. Zarnik poprime besedo; njemu se zdi 40 odbornikov preveč; po njegovem nasvetu naj bi jih bilo manj in naroči naj se prihodnjemu odboru, da naj to reč pretresa. Tudi naj se gleda na to, da bo vsak odbornik „Matice Slovenske“ kot znanstvenega zavoda znal slovenski diktando pravilno pisati. Gosp. prvosednikov namestnik opozori govornika, da bo o tem prilika govoriti pri prihodnji točki dnevnega reda. Ob enem določi, da skrutinij ali štenje oddanih volilnih listkov pre-

vzemó gg. dr. Bleiweis, Kobler in dr. Stare. Izvoljeni so gg.: Pleteršnik s 194 glasovi, Erjavec (192), Levec (190), dr. Svetina (190), dr. Zupanec (188), Vilhar (187), Zupančič Viljem (182), Wiesthaler (178), Senekovič (175), Hubad (165), Šuklje (163), Keržič (120), Marušič (117), dr. Jarec (116), Robič (116), Žolgar (112) in Majcigar (89). Ker se je pa dr. Svetina izvolitvi odpovedal, vstopi namesto njega pesnik Gregorčič, ki je dobil 84 glasov.

O nalogu XVII. Matičnega velicega zbora gledé prenatredbe društvenih pravil poroča v odborovem imenu gosp. Svetec. V zadnjem občenem zboru se je bilo namreč po nasvetu prof. Raiča odboru izročilo v pretres, da bi se premoženje Matično rabilo po zgledu jugoslovanske akademije in da bi se pravila Matična spremenila po zgledu pravil Matice hrvatske. Odbor je bil za pretres teh nasvetov izvolil pododbor 3 udov, ki je pravila jugoslovanske akademije in hrvatske Matice natančno pregledal, pa našel, da se na naš zavod ne dajo obrniti, ker ste omenjeni društvi osnovani na vse drugačni podlagi. Odbor Matice hrvatske razdeljen je v dva oddelka, namreč v književni odbor, ki šteje 8 udov, pa v gospodarski odbor, ki ima 5 udov. Razun tega sta za vsak oddelek še en podpredsednik in za ves odbor en predsednik. Odboru se ni zdelo primerno nasvetovati, naj se tudi pri naši Matici zmanjša število odbornikov in naj se odbor deli v književni in gospodarski oddelek; tudi vnanji odborniki imajo posla, ker se jim pošiljajo rokopisi v pregled, in je bolje, da jih je več, ker včasih je treba za pregledovanje spisov naprositi še gospode, ki niso v odboru. Tudi ima Matica priliko, počastiti zaslužne vnanje možé, ki jih izvoli za svoje odbornike. Razun tega vsako novotarenje in vsaka prememba zbuja nekak sum in nepotrebno vznemirjenje, toraj v imenu odborovem nasvetuje, naj se pravila „Matice slovenske“ ne spreminjajo.

(Konec prihodnjich.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Prihod Hercegovincev. Odhod iz Jakina. Prot Rimu.

Okoli 10. ure prišli so za nami še romarji iz Hercegovine, katere je bil pripeljal parnik iz Dalmacije (iz Zadra). Pravi velikani bili so to, res orjaške postave, v krasni turški opravi. Gospodje oo. Frančiškani kot njihovi dušni pastirji bili so jim voditelji. Z velikim veseljem pozdravili smo te nove so-romarje; tudi oni so se nas Slovencev zaveselili, kajti spoznali so nas po govoru zdajci za so-rojake taistih njim dobro znanih slovenskih vojakov, kateri so pri okupaciji Bosne in Hercegovine tako obilno sodelovali, in se skazovali kot jako hrabri fantje. Določeno je bilo, da se Hercegovinci z nami vred odpeljejo naprej proti Rimu.

Kak nered je po italijanskih železnicah, spoznali smo koj ta večer. Imeli smo dobiti separaten (svoj nalaščni) vlak. Čakali in čakali smo brez konca in kraja. Poslednjič (uže po 11. uri) se nam odpró duri v dvorišče in veleva se nam, naj zasedemo vozove. Komaj pa smo bili sedli, hajdi, zopet se nam zakliče: „Vsi nazaj vun! ta vlak ni pravi“. Zmeda čez zmedo! Čez malo časa zaukaže se nam zopet, zasesti ravno taiste vozove. Nekako nevoljni smo ubogali. Vlak je bil vendar le pravi. Čakali smo še nekaj časa, poslednjič — okoli polnoči — odrdral je vlak z nami ven v tamno noč; zunaj kolodvora pa je jakinska ponočna plašarija

namestu voščila: „srečen pot!“ sramotilno kričala za nami, kar nam je očitno kazalo, kako prijetni gosti da smo nekaterim Talijanom.

Vozeč se v 3. razredu sprevideli smo dalje, kaki reveži so oni popotniki, ki se na Talijanskem dolgo časa morajo voziti v vozovih tega razreda. Na naših avstrijskih železnicah so sedeži tudi v vozovih 3. razreda zložni; okna so pripravna, da se tudi sedé skozi nje more gledati; tudi imajo priredjene police in kaveljne, na katere se prtljaga pokladati more. Pi talijanskih vagonih 3. reda je vse drugačno, neizrečeno preprosto, nepripravno, neukretno. Vhoda sta v vozove te vrste na vsaki strani le dva, in to na koncih. Sedežev je štiri vrste, po podolgoma vravnanih, tako da je po dve in dve vrsti popotnikov eden proti drugemu obrnjenih. Klopí so tako ozke, da bi popotniki, če bi tudi prostora bilo, le s težavo, ali celó nemogoče na njih ležali. Nasproti sedeči popotniki drug drugemu s koleno dosežejo. O kaki polici ali kaveljnu, kamer bi se kaka stvar položila ali obesila, ni duha ne sluha. Ako je vagon s popotniki natlačen (kakor je bil naš), ni za prtljago drugemu prostora, kakor nesnažna tla pod sedežem, ali pa lastno naročje. Oknica so zeló taka, kakor pri naših zidanih hlevih, na pr., kake 3 čevlje široka in kakega 1½ čevlja visoka, vravnana pa tako visoko pod vagonovim vrhom, da popotniki ne morejo gledati skozi nje, če ne vstanejo. Tudi pri svitli noči bi se bilo tedaj komaj videlo, po kakih krajih se vozimo. V gosti tmini, kakor je bila namreč tisto noč (mlaj je bil 26. rožnika, toraj pred 2 dnevi), bi se bil človek zastonj vèn oziral.

Da pri tako narodnih sedežih na kako spanje ni bilo misliti, je očitno. Le to, da sem prejšnji dve noči le malo spal, zatislilo mi je od časa do časa za kak trenutek vturjene oči.

Pri nas po Avstrijskem na postajah pové konduktér imé kraja in čas postanka. Po Talijanskem te navade ni. Ni se povedalo, kje smo, in koliko časa postojimo; le če je kdo zapustil vagon, jel je konduktér hripavo kričati: „Partenza“ (kar se menda pravi, na pr.: urno nazaj v vozove). Al malo se menijo popotniki za ta klic, tako da jih je bilo skor treba s silo gnati nazaj v vozove. V misel naj vzamem tudi signalnih zvoncev. Na naših kolodvorih so tako veliki, da se njihovo donenje razlega tudi po zeló obširnih kolodvorih. Po Talijanskem so ti zvonci, bolje: zvončki, le kakor kaka otročja igrača, mali, drobni, in prav velikokrat so se romarji šalili, ko so čuli zabingljati slaboglasni zvončič.

Ko je v jutro 29. junija, t. j. v visoki praznik sv. Petra in Pavla, prvakov apostoljskih, jel svitati zór, bilo je tako občutno mrzlo, da se bi bil gotovo do škode prehladil, ko bi ne bil imel „plaida“, to je, velike zimске rúte seboj. Tu sem previdel in hvaležno spoznal, kako prav so imeli na ljubljanskem kolodvoru ob našem odhodu milostni prošt gosp. dr. Jarec, ko so mi (name-ravajočemu, da bi bil „plaid“ ondi kakemu prijatelju izročil, in ne ga vzel na daljno pot v vročo spodnjo Italijo) prijazno rekli: „Boga zahvali, da ga imaš pri sebi; v nočni vožnji čez Apenine ti bo jako dobro služil“.

In res bilo je tako. Vozili smo se ravno proti jugu skozi apeninske soteske, ki so mi v potopisih nikoli dosti ne prehvaljeno lepoto doljne Italije kazale ravno v nasprotni meri. Doline ozke, neprijazne; zemlja črnorjava, pusta, nerodovitna; stavbe železnične pa vse take, kakor bi jih nikdar ne iskal in pričakoval pri onem narodu, ki se šteje gledé zidarske umetnije menda za prvega vse zemlje. Nikjer ni bilo videti nič odveč lepega, pa tudi kaj preveč trdnega ne. Edino, kar je bilo dobro, bila je urna vožnja. Vozili smo se kot br-

zovlak, in to tako naglo, da sem večkrat mislil: „če šine vlak iz tira, komaj bodo malo naših kosti pobrali skup.“ Kakor hitro se je bil dobro zaznal dan, opazil sem prav na vsaki postaji deloma srenjsko, deloma državno stražo (žandarje). Gledé na jakinske neprijaznosti mislil sem si prec: „vlada gotovo vé, da liberalnim Talijanom naše slavlansko romanje ni po volji, boji se toraj kakih škandalov, in da bi te zabranila, ukazano je povsod straži, naj bo na to opazna“.

In kaj smo še videli po teh goratih krajih? Vkljub visocemu prazniku zapazili smo, da so ljudje delali na poljih, kakor bi bila pratika kazala zadnji delavnik v letu. Kosili, kopali, želi so, kakor paganski divjaki kje tam Afriki ali Avstraliji. Poljaki so se hudo srdili nad temi suroveži in pretili jim s pestmi iz vagonov; oni pa so debelo zijali iz polj na nas. Mislil sem si pač: „Kakoršna vlada, taki podložniki.“ Ali duhovščina za take nerodnosti na take visoke praznike vé, komaj se zamore misliti. Da bi postavil temu onečastenju malo nasprotje, odprl sem si okno vagona, in — ne bodi Bogu oponošeno! — jel prepevati sprelepo našo slovensko pesem:

Pridi vsa kršanska čeda,
Čast apostelnom zapoj!

Sčasoma se je svet vendar jel malo bolj prijazen kazati, okolica se odperati. Prvi veči kraj nam je bilo mesto Foligno, ki stoji blizu železnice v jako prijetni stranski dolinici, in še dokaj bolj lepem položaji. Nekaj mesta je v ravnini, mnogo pa ga je pozidanega na griči, ki se v ozadji precéj visoko nad planoto vzdiguje.

Vozečim se naprej po odprtem svetu sredi dobro obdelanih polj bilo nam je naslednje, zopet večje mesto Spoleto, ki ima tudi jako lepo lego in položaj. Iz daljave presoditi mora še nekoliko večje biti, kot Foligno. Zlasti cerkvá je videti mnogo.

Tretji veči kraj, do katerega smo dospeli v hitri vožnji, bilo je mesto Terni. Planota je tu zeló obširna, prijazna, polja jako dobro kultivirana. Tukaj se železnica cepi na dva oddelka. Levi, po zemljovidu soditi nekoliko daljši, pelje preko mesta Rieti; naš vlak pak je oddrdral po desni, na videz nekoliko krajši progi. Privozili smo iz ravnin zopet v skalnate ožine, peljali se skozi več predorov, in dospeli kmalu zopet na veliko postajo Orte.

(Dalje prih.)

Zabavne stvari.

Blag spomin na Hercegovino.

Kar Vam tu pripovedujem, dragi „Novičarji“, go-dilo se je l. 1878., ko je naša slavna armada posedla Bosno in Hercegovino.

Preteklo je še le nekoliko tednov, kar so „Novice“ prinesle jako zanimiv spis o letošnjem dalmatinskem in hercegovskem uporu, katerega je moj prijatelj J. V. prav lepo popisal. Če prav ni še dokončan, vendar me je spodbudil, da primem za pero in vam napišem sledeče:

Vrgorac je trg, pa ne z obilno obrtnijo kakor naš Tržič; tudi ne leži na Gorenjskem ampak ravno na meji dalmatinski in hercegovinski. Pod njim proti Hercegovini razprostira se prijazna planjava, katera rodi obilo sladkih fig, mnogo kislega grozdja in rumene koruze. Po njej vije se klavrno plitvi potok, tu malo hitreje, tam pa zopet tako počasno, da bi človek kmalu obupal, ako priteče ta vodica kedaj v isto reko, katera se imenuje Neretva.

Imé potoka, čegar počasni tek Vam tu popisujem, všlo mi je iz spomina, kajti pretekla so uže štiri za-me

(to je taki, ki imajo dolg in ozek život in le prav mala krilica ali pokrivačice), vse najezdnic in pa muhe goseničarice.

Tako opisal sem na sploh ob kratkem metamorfozno življenje gosenic, metuljev in njihovih bub, kar vse skupaj nam očitno oznanjuje božjo vseмогоčnost, ljubezen, modrost in očetovsko skrb, katero mili Bog brez razločka vsem stvarjem v največi meri deli, ter nobene stvarice brez milostne podpore svoje giniti ne pusti.

Ker so pa gosениce posebno kmetijstvu in sadjereji velike in huđe sovražnice, naj bode naša skrb, jih povsod in v vseh oblikah kolikor možno marljivo zatirati in vničevati.

M. Rant,
narodni učitelj.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Na tej postaji (Orte), kamor dohaja tudi železnična proga od zgornje Italije, Pize, Siene, itd., imeli smo nekoliko daljši postanek. Vse je hitelo iz vozov, da bi dobilo kaj okrepčila; pa z evangeljskimi besedami bi se bilo lahko djalo: „kaj bo to za toliko ljudi?“ Romarjev vozilo se nas je 25 vagonov, in gnječa po restavraciji bila je taka, da so le oni, ki so prvi prihiteli iz vozov, mogli postreženi biti. K sreči je prinesel natakark prodajat po vagonih steklenice s precéj dobrim vinom, katere smo kupovali in s tem si nekoliko vtolažili vsaj žejo.

Na tej postaji se pridruži železnici reka Tibera. Ker je bilo njeno valovje rumenkasto-rujavo, mislili smo, da je moralo zadnje dni po apeninskem gorovju močno deževati; toda v Rimu, skoz katero mesto ta reka teče, povedali so nam, da je ona vedno tako kalna.

Naj s svojim popisom posežem tu toliko še enkrat na mesto Foligno nazaj, da povem, da se tam jakinski železnični progi pridruži ona, ki pridruži od Florence; o mestu Spoleto pa naj bo dostavljeno, da ondi so bili od l. 1827. do 1832. za nadškofa poznejši, zdaj že v Bogu počivajoči Papež Pij IX.

Od postaje Orte naprej vozili smo se vedno v bližavi reke Tibere po široko odprti dolini in med nizkimi griči. Kake 3-4 postaje niže združili ste se bili železnični progi, ki ste se v Terni ločili v dvoji, zopet v eno. Zadnja izmed večih postaj je Monte Rotondo. Mestu tega imena je v sosesčini vas Montana. Da bi živel še stari „kozár“ Garibaldi (slaboglasnega imena in spomina) in da bi hotel govoriti resnico, povedal bi nam, da je bil ondi l. 1867. s svojim roparskim kardelom po pogumnih papeževih vojaki prav dobro našeškan, t. j. tepen.

Še en čas vozili smo se naprej, kar zadoni naenkrat po vagonu klic: „Rim!“ Vse se je drenjalo zdaj k oknim in pozdravljalo v sinji daljavi ponosno proti nebu kipečo kupljo prvega svetišča vesoljne katoliške zemlje, preslavne Št. Peterske bazilike. Mene pa se je polotila srčna otožnost, ker opešanemu mojemu očesu odtod še ni bilo moč videti eno izmed prvih zgradb celega sveta. Zlasti proti desni se nam je planota vedno bolj širila, a čudno! razun Št. Peterske kuplje v daljavi nismo mogli zapaziti nič, — vsaj jaz ne, — kar bi nas bilo spominjalo na to, da se peljemo proti nemu izmed prvih mest vse zemlje. Ako se n. pr. vozi popotnik po naših deželah proti večim mestom, vglada uže dolgo poprej krasna poletna poslopja, gradove ali vsaj gradiče in enake stavbe imenitnih bogatašev. Dunaj, Gradec, Ljubljana, Celovec, Gorica itd. so na daleč okrog opasani od

prelepega venca taci zgradb. Rimska okolica nima nič ali vsaj zelo malo taci lepote; Rim sam prikrit je tako od nizkih gričev, da smo edino le po visoki kuplji in razvalinah starodavnih rimskih vodovodov (aqueduktov) sprevideli, da nam središče katoliškega sveta ne more biti daleč.

In res! nismo se motili. Zdajci namreč nas je zavozil vlak v velikanski rimski kolodvor. Bilo je ravno poldan. Mnogo gospodov duhovnikov prevozilo je bilo od jadranskega morja sem po vsej širjavi doljno Italijo, da se niso odteščali; želeli so še v Rimu maševati. A za to bilo je uže prepozno in na svojo otožnost ostali smo bili vsi tako visoki praznik brez sv. maše.

Ko smo jeli vreti iz vagonov, bila je gnječa silna. S Hercegovinci vred moralo nas je biti okoli 500 romarjev. Ko bi nas bili peljali précej v sprevodu v Št. Petersko baziliko, kako veličasten sprevod bi bil to! A na to se menda ni nihče domislil; morda bi pa to še celó dovoljeno ne bilo. Saj se je policija spotikala celó nad narodnimi kokardami Poljakov, in še znotraj kolodvora morali so jih sneti raz prs. V drugem pa moram hvaležno priznati, da se je prav lepo skrbelo za nas vse. Poljake čakali so uže na kolodvoru duhovniki njihove národnosti in odvedli jih na pripravljena jim stanova-lišča. Nas Jugoslovane: Slovence, Dalmatince in Hercegovince pak je pričakal in posebno ljubeznjivo pozdravil in sprejel gospod kanonik dr. Črnčič, ravnatelj jugoslovanskega vstava pri sv. Jeronimu. Povedal nam je, da je vsled dopisa prečastnega gosp. monsignora Jerana najel stanovanje za Slovence v dveh gostilnah, namreč v „Hotel Roma“ in „Hotel de la Ville“. Kar je Slovencev na prvo prišlo, djali so, da so dobili prostor v „Hotel Roma“; zdaj pa je ondi uže vse polno, toraj naj gremo mi v „Hotel de la Ville“. Dostavil je, da je lastnik obeh hotelov eden in isti, tedaj v tem ni razlike. Kar zadene mojo osebo, bil mi je pač moj rojak in sorodnik, usmiljeni brat P. Eduard B., ki biva uže četrto leto kot „chef-zdravnik“ v bolnišnici svojega reda v Rimu, obljubil stanovanje v njegovem samostanu. Ker sva se bila pismeno o mojem prihodu natančno dogovorila, nadjal sem se za trdno, da me bo pričakoval na kolodvoru. Bil je tudi res kake trikrat ondi; pa ker se je romarski program večkrat predrugačil, mu tudi niso vedeli na železnici natančno povedati, kdaj da ravno pridemo. Ker mi je gospod kanonik dr. Črnčič rekel, da je samostan, katerega sem mu kot stanovanje svojega sorodnika imenoval, zelo daleč proč in ker tudi ni pristojno, da bi človek ravno opoldne med obedom komu nadležen bil, smo gosp. Peterlin, posestnik Šmid in jaz z veseljem sprejeli ponudbo gosp. kanonikovo, da nas rade volje spremi on sam do „Hotel de la Ville“. Za dober četrte ure daljave smo morali plačati fiakerju za vožnjo nas štirih oseb tudi toliko, t. j. 4 franke. Po postavi, ki jo imajo vozniki v Rimu, moral nas bi bil za ta denar peljati uro daleč. Talijan in — vest, no! to je pač dvoje, o čemer smo se zlasti prve dni večkrat prepričali.

Vozeč se od kolodvora proti našemu namenjenemu stanovanju videli smo koj marsikaj znamenitega; — pa tudi brez žalnega bilo ni. Pripeljaviš se v eno bližnjih ulic, djali nam je gosp. kanonik Črnčič: „Ta cesta pridruži od trdnjavskih vrat „Porta Pia“, skoz katera so roparske talijanske druhali l. 1870. siloma vlomile in oropale sv. Očetu zadnjo njihovo lastnino, sv. Rim. (No! da to ni bilo ravno težavno, še manj pa kak hrabroviteški čin, o tem bom spregovoril o poznejši priliki.) V urnem teku naprej vozeč se, vgladali smo ob desni našega pota velikanski, prekrasni kamniti palači enak vodnjak (menda „Fontana di Trevi“ imenovan), ozališan z mnogimi kipi in mističnimi živalimi. Iz mnogo vrelcev

bobnela je bistra studenčina, ter pretakala se v skalnate medenice. Kmalu naprej dospeli smo na „Španjski trg“ (Piazza di Spagna), ki je eden izmed večih in najlepših celega Rima. Velika zgradba, ki omejuje ta trg proti izhodu, je sloveča „Propaganda“, t. j. ustav, v katerem se šolajo misijonarji za vse narode sveta, in v katerem je bival in študiral njega dni tudi naš slavnoznani rojak in poznejši srednje-afrikanski provikar dr. Ignacij K noblehar. Pred „Propagando“ stoji visok kamniten steber, čegar vrh kinča kip Marije brez madeža spočete. Tje naprej k desni roki peljejo iz trga za monumentalnim vodnjakom prezale in široke kamnate stopnice visoko gor do cerkve presvete Trojice, ki je s svojim krasnim sprednjim licem velik kinč vsemu trgu. Grič, na katerem ta cerkev stoji, imenuje se „Monte Pincio“. Primaknjen je tedaj tik mestu, na njem je prekrasni perivoj, in od tam ima obiskovalec razgled čez ves Rim.

Iz Španjskega trga zavozili smo v ulico „Via Babuino“. Tu nas je čakalo še nekaj žalnega; videli smo namreč stavbo ravno v delu, katero protestantje široko-ustno imenujejo „hišo molitve“, ki bo pa imela le namen, širiti med stanovnike sv. Rima krive nauke Lutrovih zmot. Proti koncu te ulice vstavil je voznik: bili smo pred gostilno „Hotel de la Ville“. Gosp. kanonik Črnčič povedal nam je bil uže prej, da zahteva gostilničar na dan po 3 franke za stanovanje od ene osebe; djal pa je tudi, da v primeri na nazočnost velikega števila tujcev in na odličnost gostilne to ni veliko, ter da bi se cenejše javljne kje stanovanje dobilo. Bili smo zadovoljni s tem, in prijazni gosp. kanonik se je zdaj od nas poslovil. Prav veselilo nas je, ko smo tu dobili ostale znance iz Ljubljane, s katerimi smo se bili v veliki gnječi na kolodvoru zgrešili; tudi Hrcegovince našli smo uže v tej gostilni. Dali ste se po željah naših č. g. Peterlina, posestniku Šmidu in meni dve sobi ena poleg druge, česar smo bili vsi prav veseli.

Ko smo odložili svojo prtljago, podali smo se koj v spodnje gostilnične sobe. Šla je ura uže na eno čez poldan, toplega zavžili še nismo bili nič; ni bilo toraj čudo, da smo vsi želeli dobiti kaj pod zobe. Ker je kazalo, da bomo na skupni obed (table d' hote) morali še dolgo čakati, sem si skušal pri glasoviru (ki je stal v predsobi velike obednice, in na katerega sem namestu zamujene maše ssv. Petru in Pavlu na čast zaigral nekatere njune slovenske pesme) vtolažiti nadležni želodec, — pa, ni šlo! Zahtevali smo toraj koj posebej juho (katero je bilo toliko, da se je dobro skriilo dno krožnika, — pač dosti za pokusiti) a za najesti se je veliko premalo; dobili smo zraven tudi še pečenko in salato. (Pečenka je veljala za teletnino; a morala je tista žival že precéj velik volič biti.) Kruh je bil malo ali pa nič boljši, kot v Jakinu; edino vino, tamno-rudeče barve, bilo je dobro. In račun o vsem ravno popisanim? No! ta nam je pokazal, da nas rimljanske gostilne hočejo dreti s pilo in ne z nožem. Gosp. Peterlin, Šmid in jaz plačali smo nekaj soldov čez 17 frankov! Po našem slovenskem pregovoru „kaj tacega ni za večkrat, ampak za nikoli več“ — toraj tudi vabila za vsakdanji skupni obed (kar bi bilo pač cenejše stalo) nismo hoteli sprejeti.

Po obedu bi se bilo po tako dolgem in trudapolnem popotvanji pač prileglo malo počitka; ali tega si nismo hoteli privoščiti. Preveč namreč nas je želja gnala na grobe prvakov apostoljskih, katerih god v Rimu obhajati in praznovati bili smo tako srečni prvokrat, in brž ko ne tudi zadnjikrat v življenji. Od „Hotel de la Ville“ imeli smo le malo korakov na družega izmed glavnih rimskih trgov, imenovanega „Piazza del Popolo“. Tje smo se tedaj koj po obedu podali. Rim je velikansko mesto, ppzidano na sedmerih gričih, obdano in ograjeno

krog in krog od močnih, začrnelo-rujavih zidov. Štirinajst vrat je skoz to obzidje, izmed katerih je dvoje zazidanih; skoz družih dvanajst peljejo vhodi v mesto. „Piazza del Popolo“, t. j. ljudski ali narodni trg, z visokim obeliskom ob sredi, je zato posebno znamenit, ker je, ako ravno je tik mestnih vrat, „Porta del Popolo“ imenovanih, tedaj na kraji mesta, vendar nekako osredelek njegov zato, ker se od tod cepijo tri glavne ceste Rima enako trem zvezdnim žarkom; ali da dam boljšo priliko: enako trem močnim deblom, od katerih se razprostirajo kakor veje od drevja neštnevilne ulice celega velikanskega mesta. Leva glavna cesta „Via Babuina“ namreč, nam je uže nekoliko zana. Skoz njo pripeljal je pot od kolodvora; dospeti se pa more po njej tudi do dveh izmed najbolj slovečih svetišč rimskega mesta, k baziliki „Marije Snežnice“, imenovane tudi „Marija večja“ (S. Maria Maggiore), in od nje naprej k baziliki pri „Sv. Janezu v Lateranu“. — Druga srednja cesta, imenovana „Via del Corso“, je glavna in najbolj znamenita vsega Rima. Ona, bi djal, prereže mesto ravno skoz sredo, in pelje naravnost dol do velikanskih raznovrstnih razvalin starega Rima, tje dol, kjer so stolovali starodavni sloveči, pa tudi slaboglasni rimski cesarji, imeli svoje palače, zbornice, sodišča, gledališča, ječe itd. Tretja glavna ulica „Via di Ripetta“ pelje k desni in to proti najznamenitejšemu kraju novega ali sedanjega Rima, proti baziliki sv. Petra. Po tej cesti napotili smo se tudi mi. Šli smo memo jugoslovanskega vstava pri Sv. Jeronimu, prišli kmalu do kraja, kjer se nam je k desni pokazala globoka struga reke Tibere; šli smo po tej poti še nekoliko naprej, potem pa se zavili v novo ulico k desni roki. Konec nje ostali smo strmé! Tri glavne stavbe rimskega mesta so se nam pokazale tu skupno: Angeljski most, ki pelje čez reko Tiber; njemu nasproti velikanski Angeljski grad; čez mestna poslopja ob levi pa se je dvigala po vsem svetu sloveča in znana kuplja Št. Peterske bazilike.

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvo.

* „Statističko izvješće trgovačko-obrtničke komore v Zagrebu obuhvaćajuće sve gospod. grane komorskoga okružja za godinu 1880. sa osovratom na cjelo razdobje od godine 1876—1880“ imenuje se ravno nam došla 296 strani obsegajoča prav lično tiskana knjiga, polna zelo mičnega statističnega gradiva o gospodarskih razmerah naših sosedov Hrvatov. Spregovoriti hočemo še več o tej zanimivi knjigi.

* „Gedanken eines Laien über Materialismus und insbesondere Darwinismus“ imenuje se nam došla, ravno izdana brošurica, katera jedrnato ugovarja Darwinovim načelom, ter sklepa tako-le: Pisatelj teh vrst žalibog si ni bil zmirom v tako jasni zavesti, o bitji Božjem, kakor zdaj, pa uže pred več leti je začel o tem vprašanji bolj resno premišljevati in ni dolgo trajalo, da so ga vsa nasprotstva, ki svet polnijo, k prepričanju peljala: da onemoglosti nasproti mora biti vsega mogočnost, še bolj mu pa je bilo to jasno, ko je opazil, kako nedosledna so mnjenja Darwinova o continuity v tem, da duševni svet iz vrste spusti in s tem skuša stvarnika odstraniti.

* „Oesterreichs geschichtliche Jubiläumstage in den Jahren 1882. und 1883. von Sigmund Berger“ imenuje se knjižica, ki na 68 straneh in v 3 oddelkih popisuje vstanovljenje avstrijske države in posebno 600letnico, odkar so združene ž njo Štajarska, Kranjska itd., na-

§. 2. Dolžnik, ki pri njem po kaki gosposki ali po njenem ukazu zarubljene stvari uradnemu ravnanju umakne, stori pregrešek in se ima kaznovati z zaporom do 6 mesecev.

§. 3. Te določbe veljajo o dejanjih, ki so se zgodila pred veljavnostjo te postave, le v toliko, če bi po dosedanjih postavah bila podvržena ostrejšemu postopanju.

§. 4. Izvrševati to postavo ima minister pravosodja.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

„Angeljski most“; — „Angeljski grad“, kaj je to, utegnil bi marsikdo vzlasti izmed bolj priprostih bralcev „Novic“ vprašati. Čujte!

„Angeljski most“ je največi, najlepši, najstarejši, in toraj tudi najznamenitejši zmed šesterih (prav za prav sedmerih) mostov, ki peljejo čez reko Tiber, katera je pri Rimu že tako velika, da po njej vozijo z malimi barkami. Stoji on že nad 1700 let. Čvetere orjaške kamnite stopnje podpirajo njegovih pet obokov. Pozidati ga je dal rimljanski cesar Aelius Hadrianus, toraj se je dolgo časa imenoval njemu na čast aeliški most. Kdaj je spremenil ime v „angeljski most“, ni natančno znano; skor gotovo takrat, ko se je postavilo na visoke skalnate postamente ob obeh stranéh v semetrični oddaljenosti eden od drugega dvanajstero velikih marmelnastih kipov. Prva dva predstavljata podobi prvakov apostolskih, sv. Petra in Pavla; drugi deseteri so angelji, držeči v rokah razno orodje Kristusovega trpljenja. Ostala ograja mostu je železna. Ko bi ta most mogel govoriti, oj! koliko bi vedel on povedati! Na milijone pobožnih romarjev iz vseh delov svetá šlo je že čez njega; koliko pa drugega ljudstva, Rimu prijaznega, pa tudi do smrti sovražnega! Tudi brez žalostnih prizorov bilo ni; eden izmed najbolj žalostnih pa je bil gotovo oni, ko je lanskega leta kmalu po našem odhodu (v noči 13. julija) pretila rimska plašarija mrtvemu truplu rajnega papeža Pija IX., ko so ga prepeljali iz Št. Peterske v Št. Lorenško baziliko, ter klicala ravno na tem mostu, naj ga čez-nj vržejo v Tiber!

In „angeljski grad“? Ravno taisti Aelius Hadrianus, ki je dal pozidati most, je dal njemu ravno nasproti unkraj Tibere postaviti sebi in svoji rodbini velikansko grobišče (mausoleum). Iz orjaške, 90 metrov široke in dolge, ter 31 metrov visoke štiriogelne podlage vzdiguje se kvišku orjaška, okrogla zgradba, nekaj nekih marmeljem in kipi prezalo okinčana in ozališana, vredna naslova: cesarsko grobišče. Kinč in olupšave so odnesle pozneje roke, ki niso vedle delati razločka med besedama: „tvoje“ in „moje“. Ime „angeljski grad“ dobila pa je ta zgradba že l. 590. Razsajala je tisto leto v Rimu strašanska kuga. Kakor pripoveduje povestnica, je papež Gregor Veliki, da bi od Boga sprosil odvrnenje silovite šibe, vodil v lastni osebi bosonóg spokorno procesijo skozi mesto. Ko so šli čez aeliški most, vglela papež vrh grobišča na svetlih oblakih nadangelja Mihaela, ki je v zastavo, da je mestu rešenje došlo, preteči meč vtaknil v nožnico. Od takrat nosi ime, ki ga ima še dandanes.

Osemnajst let po tej dogodbi dal je postaviti papež Bonifacij IV. vrhu angeljskega grada kapelico v čast sv. Mihaela arhangelju; ko so pa pozneje zarad poprav to kapelico podrli, ukazal je papež Pavel III. postaviti na

njeno mesto velikanski kamniti kip tega nadangelja. Papež Benedikt XIV. nadomestil ga je z novim iz pozlačenega bron, in postaviti ga dal na vrhunec orjaške zgradbe, kjer stoji še vedno do današnjega dne. Angeljski grad služi Rimu že od 10. stoletja kot trdnjava. Od l. 1870. šopirijo se v njem vojaki „združene Italije“. Kaki so ti možiceljni, danes praviti ne vtrpim; upam pa, da pridejo pozneje enkrat na vrsto.

Ako ste nas pa zelo zanimali ravnokar, in sicer le površno opisani dve zgradbi, nas je vendar siloma vleklo naprej proti cilju naših želja, v Št. Peter. Podali smo se čez angeljski most; ravno nam nasproti vihrala je iz angeljskega gradu močno velika talijanska zastava; unkraj mosta zavili smo se naravnost na levo, prekoračili mali trg in precéj dolge ulice, in — Št. Peterski trg; — konec njega na zmernem holmu pa središče vesoljnega sveta, Št. Peterska bazilika; k desni roki pa vatican, ječa sv. Očeta, stalo je pred nami. Pero bi se zastonj trudilo, popisati dušna čutila, ki navdajajo pri tem pogledu srca romarjev.

Št. Peterski trg loči se prav za prav v dva oddelka. Sprednji, široko-štirioglati, ima podobo navadnih trgov; zadnji, okrogli, polagoma navkreber napet, pa je po obeh stranéh obdan z mogočnimi galerijami, skozi katere po obeh stranéh pelje med orjaškimi stebri trojni pokriti pot proti baziliki. V teh galerijah so na praznik presv. Rešnjega Telesa v onih časih, ko so se za Rim imenovali srečni, to je, takrat, ko je bil on še nekratjena lastnina sv. apostoljskega prestola, imeli sv. Oče, obdani od vsega bliša, ki ga obredi sv. krščanske cerkve in ob enem papeževa svetna čast razviti morejo, procesijo z Najsvetejšim. Koliko tujcev je edino le ta procesija privabila k temu prazniku vsako leto v Rim! —

Povem naj memogredé še tudi to, da je na sprednji (notranji) strešni obrobek teh galerij postavljenih 162 kamnitih kipov raznih svetnikov, ki na velikost odmerijo vsacega odraščenežnega možaka; toda človek je tu od množine velikanskih predmetov tako zavzet, in — bi djal: sam iz sebe, da te svetnike komaj zapazi. — V sredi okroglega trga stoji ponosno kamenit obelisk. Visok je okoli 25 metrov, in izsekan iz enega samega kosa (granita). Star je ta steber že nad 1800 let. Pripehljan je bil čez morje iz daljnega Egipta, ter je služil ko kinč v jahališči (Rennbahn) okrutnega cesarja Neron. Papeži kot postavni lastniki Rima so marsikemu paganskemu ostanku pritiskali pečat krščanstva, in tako so tudi papež Sikst V. pred kakimi 300 leti dali prepeljati ta obelisk na osredok Št. Peterskega trga (ki velja kot najlepši celega sveta), in na njegov vrh postaviti ukazali sv. križ. Okrog obeliska so v beli tlak iz neke črnike trdne tvarine enako zvezdnim žarkom vdlane začrnele črte. In kaj so one? Proge solčne ure; visoki obelisk pa s svojo senco je njeni kazalec. — Vstrie obeliska v primerni daljavi mečeta dalje kot prekrasni kinč vsega trga dva umetna vrelca več metrov visoko debel cúrek bistre studenčnine, katera se v zraku ovijata nazaj ter z mogočnim šumljanjem slapu enako razlivata vodo v orjaški kamniti medenici, iz njih pa v spodnji še večji, razširjaje okrog in okrog hladivno vlago in prijetno hladni zrak. In čelo (fasada) Št. Peterske bazilike, 117 metrov široko in 50 metrov visoko, s peterimi vhodi, nakitjeno čez in čez z olupšavami zidarske umetnije, na površji pa ozališano z velikanskimi kamnitimi kipi Izveličarja, Marije in vseh apostolov, — kako veličastno je vse to! Zlasti pa se še oko roma-jevo željno ozira na ono pomolje (bal-kon) nad srednjim portalom, raz katerega so novi papež prec po izvoljenji, in tudi še o raznih drugih prilikah in slovesnostih na Št. Peterskem trgu zbranim množ-

cam podelovali sv. apostoljski blagoslov. Vsega tega zdaj ni; in temu se kar nič ni čuditi. Ako še mrtvemu Piju IX. preslavnega spomina rimska sodrga ni privoščila počitka v hladni zemlji, ampak zahtevala, naj se vrže čez most v derečo Tiberu, kaj bi prizadjala ona še le živemu papežu, ko bi se jej javno pokazal! Tega si še misliti nisem upal.

Ker se je ravno bližal čas slovesnih večernic, je hitelo neštivilne množice ljudstva in romarjev po zmerno napetem griču in po širokih kamnitih stopnicah gor proti peterim vhodim velikanske bazilike. Srednji portal bil je prelepo opleten in ozališan s cvetličnimi venci, kar nam je bilo dokaz, da se vendar tudi v Rimu ne manjka še blagih src in gibčnih rok, ki v dej anji skazujejo vda nost Cerktvi in Izvoljenim njenim. Prestopivši okinčani shod nahajali smo se v prostrani lópi, ki je z baziliko enake širjave. Uže tu vgleda obiskovalec mnogo prezalih olepšav; — omenjena naj bota vendar le dva kipa na skrajnih koncih lope: pri desni roki kip Konstantina, prvega krščanskega cesarja; pri levi roki pa kip Karola Velikega. Ona namreč slovita kot posebno odlična, zraven pa tudi nekdanja mogočna branitelja in dobrotnika sv. Cerkve; zato ju je pa tudi ona, to je, prvomestnik njen proslavil s tem, da sta jima menda do konca sveta postavljena spominka na najznamenitejšem prostoru vsega katoliškega sveta.

Iz lope pelje zopet petero vhodov v notranje svetišče, v prvo in največo cerkev vse zemlje. Prestopivši prag srednjega portala vgledali smo pred nami vzdigajoče se pravo čudo sveta. Morda pričakujejo zdaj častiti bralci „Novic“, da jim bom natančno popisal to svetišče. Pa — kako težavna! — da, celó neizpeljiva je taka naloga! Le v večih potezah naj poskusim nekoliko o tem povedati.

(Dal. prih.)

Slovstvo.

* „Dr. Julius Mullé, Reiseerinnerungen aus dem südlichen Frankreich. Ein Beitrag zur Bekämpfung der Reblaus“ — imenuje se pred nekoliko tedni nam došla knjižica, v kateri se temeljito opisuje velika nevarnost trtne uši za vinorejo, nadalje sredstva, zabraniti ali pokončati jo, vspeh onih poskušanj na Francoskem z živim opominom do vinorejcev in vlade, ne prezirati velike nevarnosti ter postopati zoper njo odločneje, kakor se je pri nas do zdaj postopalo. — Knjižica, o kateri bomo še obširneje govorili, dobiva se pri gospodu pisatelju, vodji vinorejske šole v Mariboru, ter stane 1 gold.

Politične stvari.

Resnica iz ust časnika „Neue freie Presse“.

Dunajska „Tribüne“ piše: „Neue freie Presse“ je nedavnej pisala: Nibče ni tako dobro razumel parlamentarizem zlorabiti kakor veliki kapital. Uže iz borse navajen vse reči urno v tem oziru preiskati, koliko se pri njih dá zaslužiti in potem krepko, zvito in brez velikih vestnih pomislikov delati, spoznali so takoj moderni denarni plemenitaži, da je mogoče s spretno rabo parlamentarizma postavne zapreke odstraniti, ki obstojé zoper izmolženje zemljišnikov in delavcev. Plemenitaši naši na borsi so si pa tudi dejali, da bi se vse pokvarilo, ako bi te svoje namene ali tudi samo svoje drage osebe očitno pokazali, ker oderuštvo in igra na borsi ni bilo ljudstvu nikdar priljubljeno. Tako je morala ljuba prostost, kakor uže tolikokrat, zopet enkrat služiti

pri političnem lovljenji nevednih“. — Samo po sebi se razume, da tako ni pisala „Neue freie Presse“ na Dunaji, ampak „Neue freie Presse“ v Chicagi.

Mnogovrstne novice.

* Oranje s hlaponom in z živino bo po sklepu kluba poljedelcev in gozdarjev na Dunaji dne 11. septembra t. l. v Lundenburgu, postaji železnice „Kaiser Ferdinands Nordbahn“. Oratarji z živino skušali se bodo med seboj in najurnejši dobé darila. — Pa tudi oranje s hlaponom ima biti velikansko in tem bolj mično, ker se bo oralo tudi ponoči deloma pri električni, deloma pri drugi razsvitljavi. Poskušal se bo pri tej priliki prvi v Avstriji in to v tovarni nadvojvoda Albrehta v Ustrovu izdelani hlapon s strojem za oranje. — Vredno bi bilo, da bi si to oranje ogledal tudi kdo izmed Slovencev.

Obravnave deželnih zborov.

V deželnem zboru goriškem

je prišel v obravnavo dr. Tonklijev predlog o premembí volilnega reda za deželni zbor, po katerem bi imel volilno pravico vsak, kdor plačuje vsaj 5 gold. pravega davka, in bi volil vsak v svojem kraju, kakor pri volitvah za državni zbor. O tej jako važni zadevi posnamemo po „Soči“ to le:

„Dr. Tonklijev predlog v deželnem zboru goriškem prišel je 4. t. m. v obravnavo s poročilom, utemeljitvijo in enoglasnim priporočilom pravnega odseka. Ta odsek je natanko pojasnil razloge predlagalčeve, in je dokazal najprej, s kakimi neprilicnostmi se je volilcem raznih okrajev boriti, ako nočejo ostati brez vpliva na volitve, ker so volišča oziroma preoddaljena. Iz Gradiške morajo hoditi volit v Kormin, iz Grada čez morje in iz Tržiča (Monfalcone) po dolgi cesti pa v Cervinjan. Največe zapreke pa so združene za volišče v Tominu, ker Bovčani morajo priti 7, Kobaridčani 2, Kanalci 4 in Ajdovci celó 12 ur hodá daleč, da glasujejo v Tominu. Ajdovci izgubé vselej po 3 dni, in le redek je volilec, ki more žrtvovati toliko časa in za pot potrošenih izdajil. Še celó Bovčani morajo zamuditi ob volitvah po cela 2 dni. Zato se je pokazal dr. Tonklijev predlog, da bi ti okraji v domačih mestih in trgih volili, ne samo potreben, ampak tudi pravičen; ob enem ima svojo podporo v analogiji, da se enako v raznih krajih vrši volitev tudi za državni zbor.

Enake krivice se godé prebivalcem vsled dosedanje volilne pravice. Po nekaterih trgih in mestih plačujejo najmanj po 10 in veliko več gold., da imajo volilno pravico za deželni zbor; po drugih krajih plačujejo pa veliko manj kot 10 gold. in celó manj kot 5 gld. Tako je v Gradcu 12 volilcev, ki dajejo manj nego 5 gold. neposrednjega davka; in v Bovcu je 113 celó takih volilcev, ki so obloženi z neposrednjim davkom samo od 4.99 in pol gold. do 3.13 gold.

Vsled takih razlik in krivic nameraval je od pravnega odseka sprejeti predlog dr. Tonklijev vsaj v neki meri neprilicnosti poravnati s tem, da bi se podelila volilna pravica vsem onim, ki plačujejo vsaj 5 gld. neposrednjega davka. Kakor se vidi, predlog je po vsem pravičen. Tudi je samo analogija postave, sprejete letos v državnem zboru, po kateri bodo imeli volilno pravico za državni zbor vsi oni, ki plačujejo vsaj po 5 gold. Misli bi bilo torej, da goriški deželni zbor z veseljem sprejme zares liberalni predlog enoglasno.

Pa Lah! so jo drugače zasukali. Ko je prišlo do debate, vzdigne se poslanec Dottori z raznimi pretve-

Pisatelj nasvetuje:

1. Naj bi se po §. 1. domovinske postave dodala naredba, da obstaja razun avstrijskega državljanstva tudi še posebno deželanstvo, katero bi se delilo v avstrijsko-nemško, poljsko, česko slovensko itd. — Po tem, se ve da, bilo bi treba, da bi vsaka dežela obsegala samo eno narodnost.

2. §. 2. naj bi se glasil: Samo državljani morejo pridobiti deželanstvo in občanstvo. Vsak državljan mora biti pristojen v deželi (narodu) in ud ene občine one dežele itd.

3. §. 5. imel bi se glasiti: Domovinstvo se pridobi, in to, domovinstvo v širjem pomenu ali deželanstvo:

- a) po rojstvu od očeta deželana (ki je spadal k narodu deželnemu);
- b) pri ženah vsled možitve z deželanom, in
- c) pri tujcih vsled ponarodjenja, katero pa še le nastopi v tretjem rodu, tistega, ki je za to prosil vsled rojstva in vkupa, ako je prosilec s svojimi otroci vred neprenehoma in neoporečno v deželi bival, ako so njegovi potomci rojeni od mater deželjank, ako je družina opustila vse zveze s prejšnjo domovinsko občino in deželo in se je sploh tako poprijela postav navad in šeg dežele, da med njo in domačini ni več posebnega razločka.

4. V prvem stavku §. 6. ostala naj bi beseda „zakonski“, namesto ostalih stavkov pa naj bi se določilo, da se ima z nezakonskimi otroci neznanega očeta ravnati tako, kakor z najdenci.

5. §§. 8., 9. in 10. naj bi po vsem ostali.

6. §. 11. naj bi se glasil: Vdove obdržé domovinstvo one občine, v kateri je domovinstvo imel njen sopro.

Ako se zakonski vsled krivde ženina ločijo, razdružijo, ali ako se zakon izreče neveljaven, povrne se žena v one domovinske razmere itd.

Ako se ločeni ali razdruženi zakonski zopet združijo, zopet dobi domovinstvo možovo.

7. Izostal naj bi tudi §. 12.

8. V §. 13. naj bi se besede „zakonski“ in „ali zakonske matere“ izpustile.

9. Določila §. 14. naj bi se razširila na državne služabnike sploh.

10. Naj bi §. 16. in 17. tudi izostala.

11. V §. 18. naj bi se izpustile končne besede: „ali dokler si drugod domovinstva ne pridobijo“.

12. Ker ima §. 19. le malo in slabih dokazil za odločitev narodnosti, oziroma domovinstva osebe, naj bi se namesto onega sprejelo to-le:

„§. 19. Ako politična gosposka prve instance po kakoršnikoli poti izvé, da je pri osebi državljanstvo ali domovinstvo (v širjem in ožjem pomenu) neznano, jo ima zaslišati ter v zapisnik še posebej vpisati:

- a) Katere vrste (tipus) človeštva je oseba?
- b) katere jezike govori in kateri je njen materni jezik?
- c) ali se zaveda narodnosti in katere?
- d) katere vere je?
- e) Temu bi bil dodati kratek popis življenja dotične osebe, ter naj bi se po mogočnosti dognalo ime njeno, njeni stariši in dedi, kje so oni bili rojeni, kje so bivali, za katere občine številjenje so bili k vojaštvu potrjeni. Ako vse te poizvedbe kažejo eno narodnost in eni domovinski kraj, tedaj naj se oseba oni deželi, onemu kraju oddá, za katero je domovinstvo po izvedbah najbolj vtr-

jeno. Pri enakih dokazilih za različne kraje odloči naj žrebanje brezdomovinca ali njegovega pooblaščenca.

Ako bi bilo državljanstvo osebe dvomljivo, se ima po dogovoru z dotično drugo državo po diplomatični poti, in ako bi bila mnenja različna, po nepristranskem zaupniku določiti, katerega volite obe stranki; ako pa bi bilo državljanstvo gotovo, ne pa deželanstvo, tedaj odloči, ako bi se dotični deželski oblastnji ne mogli zediniti, ministerstvo za notranje zadeve.“

13. Izostati bi moral §. 21., toda bi se moralo razširiti za vse dežele določilo, da mora imeti vsaka občina imenik občinski (matriko) z dvema oddelkoma „domačini“ in „tujci“, zadnji z dvema pododdelkoma „tujci oglašeni za domovinstvo“ in „tujci brez stalnega bivališča“.

14. V §. 22. naj bi se v drugem stavku po besedi „domačini“ uvrstile besede: „in tisti državljani, ki so v občini neprenehoma in neoporečno bivali vsaj deset let.“

15. K §. 25. drugemu stavku naj bi se dodalo: „Vendar pa je politična oblastnija vezana, ako bi občina v skrbi za uboge po svoji dolžnosti ne zadostovala, dotične uboge na stroške njihove občine najbližjemu zavodu za uboge odp slati, da se tam za nje skrbi.“

16. Stavek prvi §. 27. naj bi izostal, drugi stavek pa naj bi se glasil: „Občinam gre iz državnih zalog povračilo stroškov za oskrbovanje ubogih najdencev.“

17. V §. 28. naj bi se namesto besedi „domovinska občina“ reklo: „občina, v kateri gre ubogemu podporno bivališče“.

Enako bi se moral spremeniti §. 30.

18. V §. 35. naj se namesto besedi: „Ob času itd.“ stavi: „Domovinstvo v občini ima“.

§. 40. naj bi izostal.

19. K §. 41. bi bilo opomniti, da naj bi bilo vsakemu občanu prosto, pritožiti se zoper vpis v občinski imenik (matriko) v 8 dneh pri okrajni politični gosposki.

20. Drugi stavek §. 49. naj bi odpadel, in pomisliti bi le bilo, ali in kako naj bi se ponarodenim osobam in njihovim naslednikom zavoljo nevrednosti odvzele pridobljene pravice.

21. Konečno je opomniti, da bi se dosledno morali spremeniti občinski redi, državna temeljna postava od 21. decembra l. 1867. in druge dotične postave.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ladije ima Št. Peterska bazilika tri. Obok glavne, srednje, 44½ metrov visoke in 26 metrov široke, podpira na vsaki strani po pet velikanskih podslomb. V stranski dve ladiji pada svitloba od zgoraj skoz štiri manjše kuplje na vsaki strani; stranskim dvem ladijam prizidane so po obeh stranéh še po štiri kapele. Osredje cerkve, odkjer se razprostirata na strani velikanski dve glavni kapeli, kronano je z ogromno velikansko kupljo, ki je tako visoka, da bi pod njo lahko postavil sloveči dunajski Št. Štefanski zvonik. Velika je ta kuplja neki ravno tako, kakor nekdanji, vsem malikam v čast pozidani paganski tempelj „Pantheon“, in s tem je slavni

arhitekt Mihelangelo, ki je zidal Št. Petersko baziliko, rešil zadano besedo: „da bo postavil „Pantheon“ na vrh Št. Peterske bazilike.“

Od glavnih dveh stranskih kapel naprej gor razprostrate se še dve nekoliko manjši in krajši; vendar je pa vsaka še vedno tako velika, kakor marsikaka izmed večih naših cerkvá. V desni teh dveh kapel vršil je zadnji cerkveni zbor svoje obravnave.

Naprej gori razteza se velikansko presvetišče. Ravno v osredji pod kupljo je tako zvani „Konfession“, to je, oltar, na katerem so nekdanj maševali, ako prav vem, edino le sv. Oče papež sami. Vravnan je ta oltar tako, da je mašnik, sv. mašo opravlja, proti ljudstvu obrnjen, to je, da po cerkvi doli gleda. „Konfesijon“ obdajajo štirje orjaški, polžasto-zaviti, bronasti in bogato pozlačeni stebri, ki so podslomba prekrasnemu, iz enake tvarine izgotovljenemu baldahinu. Za vlivanje vsega tega porabil se je bron iz lope paganskega „Pantheona“. Ako še povem, da se je 186.000 rimskih funtov (liber) te kovine vporabilo za vlivanje stebrov in baldahina, in da je vse visoko nad 28 metrov, lahko se vsaj nekoliko presodi velikost vsega tega. In ravno temu ob sredi cerkve stoječemu baldahinu pripisujejo izvedenci vzrok, da se bazilika nobenemu ne vidi tako velika, kakor v resnici je. Povedano naj bo tu še tudi, da kot bližnji kinč „konfessiona“ so ob podnožji velikanske kuplje, to je, pri dnu njenih čveterih orjaških podslomb vravnane vdolbljine (Nischen), v katerih stojé po 5 metrov visoki marmelnasti kipi sv. Veronike, sv. Helene, sv. Longina in sv. Andreja.

Spredaj pred „konfessionom“ je podolgasto-okrogla kamnita ograja, v katere osredku so tla za kake tri metre znižana, in kamor se dospeti more po dvojnih stopnicah doli ravno nad grob kneza aposteljev, sv. Petra, ki počiva spod v podzemeljski nizki cerkvi. Nad grobom visi vstrie po vrsti sedem zlatih svetilnic (lamp); tla in stene oblečene so z najdragocenejšim raznobarnim marmeljem, kar je vse tako prelepo, da si človek komaj na tla stopiti upa. Na zadnji strani tega prekrasnega prostorčka nahaja se iz belega marmelja izgotovljeni kip papeža Pija VI. v klečečem položaji. Tudi o njegovem času je trpela Cerkev hude stiske; ponoči je neki on hodil pogosto molit na grob sv. Petra; v ta spomin postavljen je toraj kip njegov na isto mesto.

Na notranji strani ograje, ki omejuje prostor, katerega ravno popisujem, napravljeni so okrog in okrog tik eden poleg drugega dragoceni triramni svečniki, na katerih je vravnano 89 lampic, ki noč in dan gorijo. — Vse glavne stene srednje cerkvene ladije s presvetiščem vred bile so o času naše nazočnosti pospete do kapitelov gor z rudečim damaskom, našitim z zlatimi portami, kar je dalo sicer baziliki po eni strani jako svečani obraz; vendar pa nam je bilo s tem prikritih mnogo umetnih kipov in drugih dragocenih stenskih olepšav. One (stene) so namreč oblečene v najžlahtnejši in najlepši marmelj; iz enake robe napravljeni so tudi altarji, stebri, mnogi grobni spominki umrlih papežev itd. Kar je oltarnih slik, olepšav po kupljah in obokih vse cerkve, pa tudi po tleh, je sam mozaik, to je, iz milijard raznobarnih malih kamničkov sestavljeno, in izvedenci trdijo, da v vsej velikansko ogromni Št. Peterski baziliki slikarji tudi ene same poteze niso naredili s čopičem.

Neke znamenitosti naj še omenim. Konec glavne srednje cerkvene ladije ob sprednji desni podslombi ogromne kuplje je postavljen na visokem kamnitnem postamentu bronasti kip sv. Petra, sedečega na prestolu, z desnico blagoslovijočega. Nad njim napravljen je prelep baldahin. Ta najčastitljjši, najstarejši in v marsikakem oziru najlepši kip vse bazilike, ki je stal nekdanj

v cerkvi sv. Martina poleg stare Št. Peterske bazilike, dal je postaviti papež Pavel V. na sedanje mesto. Poveznica pripoveduje, da je bil na ukaz sv. Leona Velikega (440—461) prelit iz brona Jupiterja, ki so ga stari Rimljani častili na kapitolu kot najvišjega izmed svojih malikov. Od starosti je ta kip uže skoro popolnoma začrnel. Pred njim najdeš vedno pobožnih romarjev, ki mu poljubujejo nogi, in zatopljeni v pobožno molitev kleče na okrog. Na sv. Petra praznik je bil kip ogrnjen z dragocenim pluvijalom, in imel prelepo tiaro (papeževo trivrstno krono) na glavi.

Kakor skoraj sploh vse rimske cerkve, tudi Št. Peterska bazilika muzičnega kora nima. Namestu njega je narejeno v zadnji strani srednje ladije ravno tako pomolje (balkon), kakor zunaj nad glavnim portalom. Odle tod, to je, iz tega balkona so svoje dni delili papeži v znotranji cerkvi zbranim množicam apostoljski blagoslov. Sedanji sv. Oče blagoslovili so v dan svoje izvolitve tudi le na tem mestu one pobožne trume, ki so želele njihovega blagoslova.

Orgelj sem videl v cerkvi dvoje. Postavljene so na okoli 1½ sežnja visokem štirioglatem lesenem odru, ki je opét na vse štiri strani z rudečim suknom. V osredji tega odra je mehanična naprava, da se orglje morejo voziti po velikanski baziliki na oni kraj in pred oni oltar, kjer se ravno rabijo.

Omenim naj tudi še kapele (menda tretje) na desni (episteljski) strani cerkvene ladije. Tukaj se shranjuje presv. Rešnje Telo. Kapela ima spredaj železno ograjo. Tu ležijo navadno umrli papeži na mrtvaškem odru, in so njihove noge tako primaknjene železni ograji, da jih ljudstvo more poljubovati.

Kakor se je pri vstopu v to svetišče godilo nam, tako se godi menda marsikomu družemu tje prišedšemu. Strmenja, občudovanja, gledanja in dušnega zavzetja je človek ves sam iz sebe, in le prerad pozabi na to, česar naj bi ne opustil noben romar, da bi namreč pri vstopu šinil na kolena, in na svojem obrazu ležeč zahvalil Boga za veliko srečo, ker mu je dal dospeti na ta preblaženi kraj, na to tako zelo posvečeno mesto, na osredje katoliškega sveta. Še zdaj, ko čez leto in dan po svoji vrnitvi iz Rima pišem te vrstice, vse gomazi v mojem notranjem nepopisljivih čutil, in samega sebe kregam, da sem bil vse premalo ginjen, ko sem se nahajal na onem svetem kraju. In če človeka tudi ne bi gnala srčna čutja k pobožni navdušenosti, — saj je bazilika tako velikanska, prelepa, preumetna in dragocena, da menim, če bi bila odvzeta nehvaležnemu Rimu in nehvaležnemu talijanskemu narodu, za vse premoženje in denar, ki ga premorejo Lahi, ne bi postavili družega enacega svetišča več.

(Dalje prihodnjič.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor štajarski

imel je zelo viharne seje, ko so se obravnavale stvari, ki imajo zvezo z narodnimi pravicami štajarskih Slovencev. Slovenski poslanci zahtevali so pri obravnavi o popotnem učitelji za poljedelstvo, naj bode zmožen tudi slovenščine, da se vsaj more razgovarjati s slovenskim kmetom, kar je zelo pomenljivo zdaj ob preteči veliki nevarnosti po trtni uši pri vinogradih; enako so zahtevali, naj bo zdravnik v Slatini zmožen tudi slovenščine, ker ima občiti s Slovenci, Hrvati itd., — pa vse te zahteve bile so bob ob steno, samo konservativni Nemci so priznali, da je pravično, kar zahtevajo Slovenci, vsi drugi nemški kričači in liberalci, da se Bog

Prof. Levec je te misli, da Matica nikakor ne sme opuščati svojega letopisa. Med vsemi knjigami, kar jih je Matica do zdaj izdala, najbolj se je društvenikom priljubil letopis. Res, da „Kres“ in „Ljubljanski Zvon“ priobčujeta razprave enake vsebine, kakoršne nam podaja Matičin letopis, a ti znanstveni članki so navadno jako kratki; daljšim znanstvenim razpravam bi moral pa še vedno prostor v Matičnem letopisu odprt ostati. Zatorej predlaga, da naj Matica svoj letopis tudi še odslej izdava, samo s tem dostavkom, da se iz njega izobčijo prvič vsi prevodi in drugič vsi beletristični spisi, kateri se lahko objavljajo po raznih novinah slovenskih. Letopis naj bode zbirka strogo znanstveno in popularno znanstveno pisanih razprav slovenskih.

Prof. Pleteršnik je uže za tega del zoper opuščanje Matičinega letopisa, ker ne vé, kje bi se potem tiskal tako potrebni in važni članek, kakor je „bibliografija slovenka“, katera zdaj izhaja v letopisu.

Prof. Wiesthalerju se letopis potreben zdi, ker bi morala Matica, ako ga opusti, vendar še posebej izdavat poročila o svojem delovanju, imenik društvenih članov in pregled svojih računov. Gosp. učitelj Tomšič meni, da smo znanstvenega pouka potrebni vsi Slovenci, naj toraj letopis še ostane.

Prof. Vodušek vpraša, ali naj odslej Matica ne izdava nikakoršnih lepoznanjskih spisov?

Prof. Levec pravi, da je samo zoper to, da bi se sprijemali kratki beletristični članki v letopis, ako so poslovenjeni. Taki spisi naj se objavljajo po almanahih in po časopisih. Veče spise beletristične vsebine Matica lahko v posebnih knjigah daje na svitlo.

Na to se soglasno sprejme nasvet prof. Levca, da Matica izdava tudi še odslej letopis, v katerem naj se objavljajo poleg društvenih naznanil samo izvirni znanstveni spisi in za urednike temu letopisu za leto 1882. se izvolijo profesorji Pleteršnik, Senekovič in Levec.

II. Prof. Levec predlaga: To in prihodnje leto obhajali bomo šeststoletni spomin, da je dežela kranjska prišla pod slavno dinastijo habsburško. Matičin odbor je uže ukrenil o tej priliki o Habsburžanih izdati slavnostni spis, katerega je obljubil spisati prof. Šuklje. Jaz sem te misli, pravi, da bi Matica o tej slavnostni priliki izdala poseben „Spomenik“, v katerega bi se sprejele slavnostne pesmi, zanimljive episode iz življenja slavnih Habsburžanov v obliki pripovednih pesmi, povesti ali dramatičnih prizorov, dalje znanstvene razprave o razmerah kranjske dežele s Habsburžani. Pesnikov in pisateljev imamo dovolj, naj jih Matica pozove, spisati jej tako slavnostno knjigo, katero krasno opravljeno potem Matica Slovenska pokloni v dar našemu cesarju, kedar bodoče leto pride v Ljubljano.

Prof. Vodušek želi, da bi se v ta „Spomenik“ sprejemale tudi topografične črtice iz prirodno-lepih krajev kranjskih, osobito, ako so s Habsburžani v kakošni dotiki (Postojnska Jama, Bohinj).

Tudi gosp. državni poslanec Klun toplo priporoča tako knjigo.

Odsek ukrene po daljšem razgovoru za leto 1882. tak „Spomenik“ izdati, ter pisatelje slovenske povabiti, da ga spišejo.

III. Prof. Levec predlaga, da se kot tretja knjiga za l. 1882. izdaja Macunova „Književna zgodovina štajerskih Slovencev“. Rokopis kaže sicer nekatere nedostatke v stvarnem, nekoliko večje v formalnem oziru; vendar nam podaja verno sliko o književnem delovanju štajerskih Slovencev. Taka knjiga bi gotovo povzdigovala narodni ponos štajerskih rojakov naših, ter posebno dobrodejno vplivala na mlajše inteligentne ljudi,

kateri bi v knjigi brali, koliko so nekdanj njih predniki storili na južnem Štajerskem za slovenstvo.

Po nasvetu prof. Marna se ukrene, prof. Macuna naprositi, da rokopis po odsekovi želji v zaznamenovanih partijah premeni, da se more potem takoj poslati v tiskarno.

IV. Dalje nasvetuje prof. Levec, da naj Matica, kakor je uže zadnjič omenil gosp. predsednik Grasselli, osnuje „Slovansko knjižnico“, v kateri naj priobčuje prevode izvrstnih beletrističnih spisov iz raznih literatur slovanskih ali pa obširneje izvirne leposlovne spise slovenske. Prvi zvezek naj se takoj letos prične z „Lovčevimi zapiski“.

Gosp. državni poslanec Klun misli, da ne kaže vsega tega spisa uže letos dajati na svitlo, ker je preobširen. Izdaja naj se I. del in samo tedaj, ako bi se ne mogla tiskati Macunova književna zgodovina štajerskih Slovencev, izdaja naj se ves.

Gosp. katehet Kržič in prof. Marn pravita, da se mora temu spisu beseda še tu in tam nekoliko popraviti, zato naj se rokopis izroči g. Cimpermanu, da ga po izvirniku za natis pripravi.

Vsi ti predlogi se odobré.

V. Prof. Senekovič nasvetuje, da se „fizikalnogodbeno zvokoslovje“ vrne gosp. pisatelju; isto nasvetuje prof. Marn o Benedičičevih poezijah in prof. Levec o Strgarjevih pesmih.

Odsek to odobri.

O Lapajnetovem spisu, o Balan-Majarjevi cerkveni zgodovini, o dr. Križanovi „Logiki“ in o Križmanovi italijanski slovnici začasno ostane in suspendo.

VI. Prof. Marn prečita pismo, v katerem prof. Šuklje obširneje nasvetuje črtež, kako bi bilo Matici Slovenski uravnati v bodoče svoje delovanje. Gospod pisalec pravi, da Matica bi morala najprej skrbeti za to, da se Slovincem podá: 1. Slovenska zgodovina; 2. Občna zgodovina v obsegu srednjega Weberja; 3. Književna zgodovina slovenska; 4. Cerkvena zgodovina južnoslovanska in 5. z ozirom na snujočo se slovensko gimnazijo: Latinsko-slovenski in grško-slovenski slovar. Nasvetuje tudi nekoliko pisateljev, ki bi bili gotovo voljni in zmožni spisati omenjene knjige, tako na pr., dr. Detela, prof. Kermavnar, prof. Marn, prof. Rutar itd.

Prof. Marn pravi, da snovanje takih črtežev ima svojo dobro in svojo slabo stran. Uže leta 1869. je Matičin odbor osnoval enak črtež, v katerega je na pr. vzel tudi italijansko-slovensko slovnico, ter jo je potem naročil pri zmožnem pisatelji. In zdaj imamo zvezane roke in v kakošno zagato smo zašli z njo! Zato predlaga, da se stvar odloži za danes.

Prof. Levec se s tem ujema, da se prof. Šukljetov predlog za danes odloži ter razgovor o njem dene na dnevni red, kedar bode prof. Šukljetu samemu možno navzočnemu biti. Tudi drugi gg. odborniki so te misli, posebno za tega del, ker je čas za izdavanje knjig uže jako kratek in mora Matica dati to na svitlo, [kar ima uže pripravljenega.

Razgovor je trajal od 5. do 7. ure.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po tem pičem, slabotnem in pomanjkljivem popisu Št. Peterske bazilike naj povem, da smo se, ko so se nam čutja nekoliko umirila, z drugim ljudstvom vred

podali najprej pred častitljivi kip sv. Petra in počastili ga. Potem podali smo se h kamniti ograji spredej „konfesion“, in gledali ter občudovali opauljive lepote neštivilnih cvetk, lučic, zlatega, srebernega in drugovrstnega blišča in kinča, ki ga je nanosila in uvrstila bogata darežljivost kristijanska tu nad grob prvaka aposteljev, sv. Petra.

Da bi človek v pogledu toliko mnogovrstnih lepotij se v globoko pobožnost zamakniti mogel, je skoraj nemogoče. Vendar pa smo srčno obžalovali, da nismo bili tako srečni, da bi se bili mogli iznajti uže pri glavni dopoldanski božji službi na tem svetem kraju. Al slovesnih večernic smo se pa vendar mogli vdeležiti; ravno ob pravem času dospeli smo bili v baziliko. Zadej za „konfesionom“ proti velikemu altarju bili so uže pripravljeni sedeži za duhovstvo; konec sedežev ob obeh straneh poleg cerkvene stene stale so orglje in pevstvo hitelo je ravno skupaj. Zdaj se prične primikovati iz zakristije v počasnih korakih veličastni sprevod duhovenstva, podá se do kapele presv. Rešnjega Telesa, počastit ondi presveti zakrament; potem pak se napoti v sprevodnem redu do pripravljenih sedežev, in pričnejo se zdajci slovesne večernice. Glasno doneče orglje pospremljevale so na obeh straneh neizrekljivo in neprilичno-prelepo petje. Nisem vedel, ali bi bil bolj občudoval in opazoval čarobne glase deških sopranov, ali mogočno donečje izvrstnih tenorov in basov. Razun v cesarski dvorni kapeli na Dunaji nisem še čul enakega petja. Gospoda organista na obeh straneh razodevala sta posebno izurjenost v svoji stroki, in izvabljala orgljam preumetne glasove; ne vem pa, bi li jima dal neki organist naše dežele (F.) v orgljanji „sehr gut“. Obilna množica omikanega občinstva mnogih stanov in narodov pazljivo je poslušala prekrasno petje, kakoršno se menda tudi v sv. Rimu ne čuje ravno vsaki dan.

Omenim naj zdaj tudi neke moje male nezgode v dokaz, da se prijetno rado menja in tovariši z neprijetnim. S čast. gosp. Peterlinom in posestnikom Šmidom prišli smo bili skupaj v Št. Peter. Ker so večernice trajale dolgo, mene so pa zarad trudnosti, dolzega potovanja in tudi zarad hoje po velikanski baziliki bolele uže noge, djal sem tovarišema: „vsedel se bom tam-le pri onem altarji (pokaže ga) malo na oni-le pripravi prostor, da se nekoliko odpočijem. Ako pojdeti kam proč, pokličita me!“ — Večernice so se bližale sklepu, in ker tovarišev nisem videl, grem na mesto, kjer sem ju bil popustil. Toda, nikjer ju ni bilo. Misleč, da me bosta po dogovoru gotovo poiskala, grem zopet na kraj, njima zaznamovan, nazaj, čakam in čakam ju, a — zastonj! — nobenega ni hotelo biti blizo. Ljudstvo je po dovršenih večernicah vrelo iz cerkve. Kaj mi je bilo početi družega, kot iti! Gledal sem po baziliki in zunaj nje, da bi bil, kakor pravijo pri nas, „kmalu oči popustil“, al znanca ni bilo videti nikjer nobenega. Kaj mi je bilo storiti, ker si pota do gostilne „Hotel de la Ville“ nisem bil zapomnil dobro! Nagovoril sem jih več, poslužil se hrvaščine in tudi nemščine; al od vsacega dobil sem odgovor „niente“ (ne umem). Odkritosrčno povem, da jelo mi je prihajati tesno pri srcu.

Večer se je bližal; po Št. Peterskem trgu bilo je ljudstva vseh stanov od sile, znanca pa nikjer nobenega! V istem jeziku, ki mi je pred nekoliko leti uže dobro služil v talijanski Pontebi, poskusiti sem hotel svojo srečo tudi zdaj. Pred 40 leti obiskoval sem 2. gimnazijalni razred. Hvala tedanjemu temeljitemu poduku v latinščini ostalo mi je še od takrat toliko latinskih besedi v spominu, da sem nagovoril nekega mladega talijanskega duhovnika in prosil ga, naj mi bo tako dober, da mi pokaže pravi pot do naznanjene mu

gostilne. Brez lastne hvale naj bo povedano, da se še zdaj čudim, kako da sva se mogla z gospodom še toliko porazumeti. Ker kot učitelj tako zvane „stare šole“ ne nosim brk in sem imel črno obleko, je bilo njegovo prvo vprašanje: „Es ne tu sacerdos?“ („ali si duhoven?“) Na moj odgovor „non“ (ne) zavpraša dalje: „Peregrinus?“ („ali si romar?“). Na odgovor „sum“ (sem) koj zopet zavpraša: „Ex qua parte?“ (iz katere pokrajine?). Ko mu povem, da sem „ex Austria“ (Avstrijanec), „laicus“ (neduhoven) in „magister popularis“ (ljudski učitelj), se z največjo postrežljivostjo in z nenavadno ljubeznjivostjo vzdigne z mano, in bil je res pravi moj angelj varuh. Kramljala sva med potjo ves čas, kolikor sva se mogla porazumeti. Pravil mi je, da se zove Carmelo, da je dvorni kaplan pri Njih eminenci kardinalu Boromeo-tu (zdaj uže v večnosti); povedal mi je dalje (kar bodo lanski rimski romarji zdaj gotovo prvokrat slišali): da so sv. Oče uže prejšnji petek in menda tudi v soboto (24. in 25. rožnika) dali, to je, ukazali brati v Št. Peterski baziliki svete maše za srečno potovanje romarjev. (Sad in blagor te papeževe skrbljivosti, to je, zaukazane molitve Njihove za nas smo romarji očividno ves čas svojega potovanja občutili. Zlasti, kar zadene zdravje, smo bili v kljub toplemu dolnje-talijanskemu podnebjju in hudi vročini iste dni vendar razun enega priletnega Hercegovinca, ki je bil nekaj obolel, vsi pri dobrem zdravju). Pravil mi je dalje moj gosp. spremljevalec tudi o večernih znanstvenih akademijah, osnovanih na čast in v zabavo bolj odličnih romarjev pri več prevzvišenih gg. kardinalih, o avdijenci pri sv. Očetu itd. Ko sva bila dospela z gospodom res angeljske ljubeznjivosti in obnaše do kraja, kjer sem vedel, da zdaj ne morem zgrešiti več pravega pota do mojega prenočišča, djal sem mu toraj: „nunc scio rectam viam“ (zdaj mi je uže znan pravi pot); al gospod se ni hotel ločiti od mene, ampak šel noter do „hotela“ z menoj. Ko sem mu tu v resnici od dna srca izrekel „maximam gratiam“ (največo zahvalo) za njegovo veliko dobroto in prijaznost, mi je zatrjeval, da je storil to zelo rad, in me je celo povabil, naj ga obiščem naslednje dni enkrat. Škoda, da mi čas tega ni dopuščal; hvaležnost moja pa naj ostane izražena in zapisana preblagemu gospodu s temi vrsticami tako dolge, dokler bo trajal ta papir. (Ker sem ravno pri stvari, naj tu omenim, da, ker se sam nisem mogel iti še enkrat zahvalit čast. gosp. Carmelo-tu za njegovo ljubav, sem bil naprosil v to svojega v Rimu stanujočega rojaka in sorodnika, usm. brata gosp. P. Eduarda Benedičića. Storil je bil to. Ni davno, kar sta se bila ta gospoda zopet sošla. Čast. gosp. Carmelo se je vedel moje malenkosti še vedno spominjati; zato sem mu poslal ravno pretekli teden po ugodni priliki v dar in spomin en iztis svoje zbirke: „Mali slovenski pevec“. Bodo vsaj v Rimu vedeli, da imamo tudi Slovenci svojo lastno „Papežovo hymno“. Povem naj še tudi, da sem ravno o tej priliki poslal v znamenje hvaležnosti en iztis omenjene zbirke preč. gosp. kanoniku dr. Črnčiču; zraven pa tudi po en iztis za knjigarne v Propagandi, v ilirskem in v poljskem vstavu. In tako se zna glasiti odslej tudi v Rimu včasih naša slovenska himna:

„Kjer je Petra Cerkev prava;
Kjer je Rima večna slava; itd.“)

Povrnem naj se zdaj k svojemu potopisu nazaj! Ko sem prišel v gostilno, našel sem svoja prijatelja uže doma. Okregal sem ju malo, da sta me prepustila toliki skrbi; vendar nevolja ni trajala dolgo in ravnal sem se po evangelijskih besedah: „Vaša jeza naj ne traja do solnčnega zahoda!“ Ker smo prejšnje tri večere le malo spali, in bili vsi od dolgega potovanja zelo trudni, smo

tako vsi hrepeneli po počitku, kakor riba po vodi. Šli smo toraj kmalu spat in s tem smo končali prvi dan našega bivanja v Rimu ter nepozabljivi praznik sv. Petra in Pavla, 29. dan rožnika 1881.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Kaj bo s Trstom?

„Kaj bo s Trstom?“ — poprašujejo se že leta in leta vsi Slovenci, poprašujejo se vsi lojalni Avstrijci. — To vprašanje stavljali so si od leta 1848. naprej tudi vladni krogi, posebno pa od tistega časa, odkar je Garibaldi iznašel „*Italia irredenta*“, trdeč, da laški narod ne bo miroval, dokler si ne pridruži „svojih nepovrnjenih delov“, južne Tirolske, Dalmatinske, našega Primorja z Istro in Trstom, včasih celo tudi še druge slovenske zemlje do Save.

Ne dá se tajiti, da so laška tajna in javna politična društva znala si laško deželo tako spodkopati, veljavo vseh družih političnih moči vničiti in ljudstvo za združenje navdušiti, da so res skoraj vsi mnogim in različnim državam pripadajoči deli skoraj sami in brez boja si roke podali, in prej, kakor bi se bilo odstranjenim vladarjem sanjalo, bilo je združenje gotovo. — Lombardijo so Laški priborili francoski risani topovi tudi v karbonarsko društvo vpreženega Napoleona III. Beneško pa je odstopila zmagojuča Avstrija po dobljeni vojski po sijajnih zmagah pri Kustoci in Visu.

Ako pa hočemo biti pravični in ne preceniti zaslug karbonarskih društev, priznati moramo, da je zedinjenje Laške prav izdatno polajšalo, da ne rečemo več, slabo, skoraj slepo vladanje prejšnjih laških vlad. Znano je, koliko zanesljivi so bili uradniki, vojaki, sploh vsi organi, kateri so imeli vladanje prejšnjih laških vladarjev izvrševati; le malo je bilo izjem, vse drugo je bilo spodkopano, dan za dnevom prikazovala so se znamenja, da je tako, toda odločilni krogi niso videli nič, ali če so videli, prenizko so cenili rovarsko moč in precenili svojo lastno, in ko je prišel dan poloma, zapustilo jih je vse, vse, kar jim je poprej zvestobo prisegalo; zvesti so ostali samo oni, ki so tolikokrat zastonj prosili in svarili; in konec je bil združena Laška.

Vse to so zgodovinski spomini, ki se nam ponavljajo, kedarkoli bolj živo premišljujemo stan Trsta s Primorskim in Istro, kedarkoli se na vrhuncu političnega življenja onih naših slovenskih krajev prikažejo svarilna znamenja rovarskega dela laške stranke.

Trst izvolil si je ravnokar nov mestni in deželni zbor, ravno bilo je razglašeno najvišje potrjenje tržaškega mestnega župana in deželnega glavarja; pa kaj se zgodi! Novo potrjeni župan in deželni glavar izdā proklamacijo, v kateri pozná samo Laha s popolnim preziranjem lojalnega Slovenca, on govori o vsakovrstnih poslih tržaškega mestnega in deželnega zastopa, popolnem in demonstrativno pa prezira, da letos, da v malo dneh zvesti Tržačani obhajajo 500letnico združenja pod habsburške vladarje; deželni glavar, izvoljeni zastopnik mesta in dežele, nalašč noče vedeti, da se v slavljenje onega združenja prične v Trstu velika razstava, ta izvoljeni zastopnik, pred malo dnevi po tamošnji deželni vladi priporočen cesarju v najvišje potrjenje, ne vé in po volji in dogovoru s svojo stranko noče vedeti, da v nekoliko tednih presvitli cesar sam pride in obišče svoj Trst! Ves „laški“ Trst tega noče vedeti, ker njih gospod ni naš cesar, njim, ki so ob smrti laškega kralja Viktora Em a-

nuela javno in demonstrativno zaklepali prodajalnice, gledišča in prepovedali vse javne veselice v znamenje žalosti „Laški nepovrnjenega Trsta“, — oni, ki so pred malo tedni enako demonstrativno ponavljali deželno žalovanje po smrti Garibaldijevi, — oni ne poznajo naše Avstrije, oni ne poznajo našega cesarja, ne gospoda tržaškega in celo njemu zvestih Slovencev ne vidijo več!

Priznati moramo, da so dejanja tržaških lahonov odločna in jasna, prav težko in nemogoče je to dejanje krivo razumeti in krivo tolmačiti.

Pa vendar in vendar zdi se nam, da tamošnja vlada ne vidi ali ne sliši prav, ker znano jej mora biti, da so Mazini, Cavour in Garibaldi Laško družili na podlagi narodnosti, „kar laško govori, to spada k laški državi“ — to je temelj k zedinjeni Laški. — In vendar sedanja vlada „trpi“, da se primorskim, tržaškim in istrskim Slovincem uradno vse dopisuje laško, da se sploh uraduje vse laško, da v šolah gospodari skoraj izključno laščina, tamošnja vlada „trpi“, da se slovenščina povsod odriva, na kratko, tamošnja vlada trpi, da javno priznani pogoji za združenje z državo laško na našem Primorskem širijo in množijo, tedaj nevarnost za zgubo teh naših dežel povejšava! Tržaški vladi se do zdaj ni posrečilo zabraniti, da naše najimenitnejše trgovsko mesto zastopa stranka, katera pač zmiraj in mnogo gmotne podpore iz naših državnih blagajnic zahteva, vendar pa nobene prilike ne zgreši, cesarju in vsi državi na vsa usta zaklicati: „moj dom je drugje, laški Trst mora k zedinjeni Laški“.

Ta glas čuje tržaška vlada tudi zdaj zopet, ali videti je, da ga ne razume, ker mi nikakor ne dvomimo, da se tamošnje razmere ne bodo premenile, da bo lahonstvo zmiraj na vrhu, da se bo leto za letom v uradu in šoli laščina širila na škodo slovenščini, dokler Trst ne dobi cesarskega namestnika, kateri bi razumel svojo dolžnost vsi državi nasproti, kateri bi bil vsaj košček barona Rodiča.

Za danes naj bo dosti, ker prepričani smo, da nam bodo predstoječe svečanosti še dosti prilike dale, spregovoriti katero: kaj bo s Trstom!

Slovstvene stvari.

Slovenska Matica.

Po naznanilu veleslavnega c. k. deželnega predsedništva od 21. julija 1882. l. štev. 1303 je visoko c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje geometrijo g. L. Lavtarja, c. k. profesorja na učiteljski v Mariboru, in somatologijo g. J. Wodricha, c. kr. profesorja na akademski gimnaziji na Dunaji, katero je poslovenil g. Fr. Erjavec, c. kr. profesor više realke v Gorici, potrdilo za slovenska učilišča za učitelje in učiteljice.

Naši dopisi.

Šenturška gora 18. julija. — Polževa „Fauna“ se je zopet z enim novim, do zdaj nepoznanim polžkom obogatila. Steknil sem ga v nekem studenčku blizo Preddvora. Je pa taki le: Majčkena, obla, $2\frac{m}{m}$ široka in malo manj visoka, belo-ružjava, gladka, prozorna, navadno sè zeleno algo preprežena polževina ali hišica obstoji iz $3\frac{1}{2}$ — 4 zavojčkov, kojih prvi je tumpast, drugi že nekoliko zbočen, oba polagoma rastoča in s plitvim stikom ali švom; tretji ali četrti hitro rastoč, zlasti zadnji, sta trebušno zbočena in imata globoko stikasto progo. Zadnja vojka dela dve dobri tretjini cele polže-

drugo. Tako je tedaj postava v tem obziru ostala samo na papirji; hoteli so jo l. 1861 celo popraviti in osnovati svobodne zadruge, ki bi se bile s svobodno obrtnijo bolj vjemale, pa k sreči je dotični predlog zginil iz državne zbornice in se zgubil, da ne vedó kam.
(Konec prihodnjič.)

Posnetek

postave od 26. maja 1882.,

s katero se povišuje vvoznina ter vvaja porabnina od rudninskega ali zemeljskega olja kakor tudi preklicuje potrošnina pri vvozu rudninskega olja v kraje razglašene, da so za pobiro potrošnine zaprti.

Opazka. Začetek veljavnosti te postave je 1. dne septembra 1882.

Glasijo se:

§. 2.

Rudninsko ali mineralno olje, katero se po kraljevinah in deželah v državnem zboru zastopanih zunaj tržaškega colnega izimka izvaja z očiščevanjem (rafinovanjem) in katerega gostota pri toplini od 12 stopinj Réaumur ne prestopa 870 stopinj (tisočin gostosti čiste vode), podvrženo je porabnini po 6 gold. 50 kr. za vsakih 100 kilogramov čiste vage.

§. 4.

Kdor o začetku veljavnosti le-te postave v kaki tistih deželah, za katere velja, ima zalogo davkovnega rudninskega olja, katera preseza 100 kilogramov, dolžan je čisto težo tega olja in pa kraj in prostore, kjer ga hrani, v treh dneh, računec od dne, katerega ta postava veljati začne, v to določenim finančnim organom pisмено zglasiti ali naznaniti in tudi porabnino od istega opraviti.

Ako primerno varnost dá, sme se mu porabnina za en mesec do šestih mesecev največ pustiti na počak.

Dokler ta, kateri davkovno rudninsko olje hrani, nima v rokah uradnega potrdila o tem, da je porabnina plačana ali pa na počak puščena, ne sme se isto odnesti iz prostorov, v katerih je hranjeno.

Tisti, kateri trgujejo (kupčujejo) z rudninskim oljem, imajo tudi 60 dni od časa gori povedanega dolžnost, gledé svoje zaloge davkovnega rudninskega olja, če prestopa 100 kilogramov, izkazati, od koga so ga dobili ali pa da je davek opravljen.

Izumljejo se od dolžnosti tega paragrafa podjetniki čiščenja rudninskega olja v oziru na tisto zalogo omenjene vrste, katera se nahaja v prostorih priglodu podvrženih njihovih očiščevalnic (rafinerij).

§. 28.

Po kraljevinah in deželah, v katerih ima moč kazenska postava o dohodarstvenih prestopkih, uporabljajo se na prestopke propisov o porabnini od rudninskega olja določila te kazenske postave, sosebno pa §§. 323 do vštavno 349 iste z dodatnimi ukazili, v kolikor ni pričujoči postavi drugače določeno.

§. 32.

Odmerjanju kazni zarad tega, da se je po meri §§. 4 in 19 zahtevani izkaz o prejemu ali plačnem davku (colu) opustil, naj se brezizimno v podlogo jemlje vsota porabnine, katera prihaja na množino rudninskega olja, gledé katere izkaz ni bil podan.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Drugo jutro, v četrtek 30. junija, smo bili na vse zgodaj uže zopet na nogah. Ker je imela gostilna v svojem osredji namestu dvorišča mičen perivojček s prijetno senco, v kateri je bilo mnogo sedežev, in je ondi žuborel tudi mal virček, ki je razširjal prijeten hlad, smo se, ker je bilo ponoči v sobah zelo vroče, tu nekoliko ohladili. Prišli so za nami kmalu tudi orjaški Hercegovinci, njihovi gg. župniki (oo. frančiškani) in en vojaški gosp. duhovnik. Vsi so namreč stanovali z nami vred v tej gostilni, in tudi njihovi škof Vuičić, še bolj mlad, jako prijazen in ljubeznjiv gospod. Gosp. vojaški duhoven, čuvši nas govoriti slovenski, pridruži se nam zdajci, rekoč, da tudi njegova mati je Slovenka, iz Štajarskega doma; on pa da je rojen na Hrvaškem, da je duhovnik zagrebške nadškofije in služi zdaj v Hercegovini pri naši avstrijski vojaščini kot vojni kaplan.

Ker je imel gosp. Peterlin neko posebno opravilo pri gosp. kanoniku dr. Črnčič-u, jela sta me nagovarjati in vabiti omenjeni gosp. vojaški duhoven in en g. o. frančiškan (Fra Luka Babić), naj grem z njima v cerkev „Ara coeli“ (po našem: na nebeškem altari), katero svetišče hočejo Hercegovinci najprej obiskati. (Omenjeno naj bo, da so imeli ostali romarji za vsaki dan svoj poseben program — Poljaki, Čehi in Hrvatje celo natisnjenega — po katerem so dan za dnevom v skupinah obiskovali razne cerkve in druge znamenitosti. Mi Slovenci nismo imeli nič tacega; vsak si je moral narediti svoj program sam, če je hotel, in si ga ravno narediti znal).

Rad sem se toraj vdal povabilu prijaznih dveh gospodov. Najeli smo si fijakarja, peljali se skoz celo dolgo ulico „Corso“, kjer so prve, največe in najznamenitnejše prodajalnice celega Rima. Za milijone in milijone zlata, srebra in druge raznovrstne in dragocene robe je po teh štacunah nakopičene. Konec te ulice vkrenili smo v drugo k desni in kmalu smo bili pred 124 širokimi kamnitimi stopnicami, ki peljejo gori vrh nekdanjega slovečega „kapitola“. Kapitolski hum bil je eden izmed sedmerih gričev starega Rima; na njem stal je paganski tempelj malika Jupiterja. Kakor sem omenil pri popisu Št. Peterske bazilike, prelit je bil ta malik v kip sv. Petra; tempelj njegov pak se je moral umakniti prelepi cerkvi Marije Vnebovzete, imenovane „Ara coeli“ (nebeški altar) neki za to, ker je vsled starega poročila imel cesar Avgust prikazen, v kateri je videl na nebu svitel altar, na katerem je stala čudovita lepa Marija z detetom Jezusom. Ob enem slišal je neki besede: „Glej altar Sina Božjega!“

K tej cerkvi tedaj podali smo se z gg. tovarišema in obilnim številom Hercegovincev gori po visocih stopnicah. Od zunaj cerkev lepote nima prav nobene; toliko več pa od znotraj. Ladije ima tri. Stranski ste bolj nizki in loči ji od glavne po obeh straneh dolga vrsta na gosto postavljenih (menda 11) marmelnastih stebrov, ki so bili nekdanj neki podslombe starih paganskih svetišč. Srednja ladija ima namestu oboka strop, ki je z rezljinami tako okinčan in bogato pozlačen, da se ga ni moč nagledati. To lepoto so neki dali Rimljani napraviti leta 1571. v hvaležen spomin čudovite kristijanske zmage čez Turke pri Lepantu. Sploh je ta cerkev tako lepa, da bi edino za njeni popis potreboval celo polo papirja. Le ene njene posebnosti naj omenjeno

bo, namreč malega okroglega tempeljčka, ki stoji v cerkvenem razkrižju na levi (evangeljski) strani. Postavljen je v spomin na zgoraj omenjeno prikazen cesarja Avgusta; kar je pa še dokaj bolj imenitno, je to, da pod altarcem, ki stoji v osredji te silno mične, prosto stoječe male „rotunde“, počiva truplo sv. Helene, pre-slavne matere prvega krščanskega cesarja Konstantina. Na tem altarcu in na velikem, ki ima silno staro sliko Marijno, sta moja gg. spremljevalca maševala. Razun Hercegovincev in moje malenkosti bilo je le malo ljudi v cerkvi nazočih. Rimljani v tej zadevi ne kažejo ravno posebne vneme; vsaj jaz jih nisem v nobeni cerkvi od-več videl (razun v praznik sv. Petra in Pavla v Št. Pe-terski baziliki).

Kot neke posebnosti naj tudi o tej in sploh o rim-skih cerkvah omenim, da one nimajo stolov (klopi), ka-kor je to pri nas navadno. Namestu njih je zloženo na določenem kraju mnogo malih in lahkih lesenih stoličev. Vsak si sme svojega vzeti, neati ga na povoljni kraj in sesti tam, ali pa poklekniti poleg njega. Povedano naj bo dalje, da je cerkvi „Ara coeli“ prizidan velik fran-čiškanski samostan, v katerem stoluje P. minister ge-neral tega reda.

Ko sta bila gospoda odmaševala, smo hodili še nekaj po cerkvi, pregledovaje jo v njenih posamnih le-potijah. Zdaj pride k nam prijazen frančiškanski frater in nas po talijanski vpraša, hočemo li videti „Bam-bino“. Ker P. Babić ravno ni bil pri nas, nismo umeli, kaj ta beseda pomeni; vendar smo rekli, „da“, češ: bomo videli, kaj nam bo prijazen frančiškan po-kazal. Peljal nas je skoz zakristijo v neko zelo mično malo kapelico z lepim altarcem, odprl tabernakelj in vzel iz njega kip neizrečeno ljubkega malega Jezuška, ki je bil napravljen v dragoceno, z biseri bogato ošito obleko. Ko je postavil Jezuška na oltar, povabil nas je, naj ga gre vsak poljubiti. Ko smo to storili, dal nam je gosp. frater vsakemu podobico tega Jezuška na dar. (Podpis te podobice se glasi: *Miracolosa Immagine del S. Bambino di Aracoeli*). Gosp. stotnik vitez Zit-terer, ki je bil tudi navzoč, pravil mi je pozneje, da o časih kakih posebnih stisk ali potreb tega Jezuška v obhodu okrog nosijo. Ko smo prišli zopet nazaj v cer-kev, peljal nas je gosp. P. Babić še do nekega stebra blizo velikega altarja, pokazal nam tu neko vzdano kamnito plošo z napisom ter povedal svojim ljudem (Hercegovincem), da je to grobni spominek bosanske kraljice Katarine, ki je po smrti svojega kraljevega so-proga (ime mi je odpadlo) živela v Rimu v prognanstvu, stopila v red sv. Klare, umrla v 54. letu svoje starosti, ter je v svoji oporoki kot postavna dedinja zapustila svoje kraljestvo, svoje zastave in grbe sv. Očetu papežu v last. Sploh je ta cerkev tako lepa in znamenita, da naj je noben rimski romar obiskati ne zamudi. Prvotno krščansko svetišče je neki stalo na tem holmcu uže v 4. stoletju, tedaj kmalu potem, ko je bila dobila kato-liška vera svojo prostost.

Iz cerkve šli smo z gosp. P. Babićem in Hercego-vinci na samostanski dvor, bolje: „Belvedere“ (lepovi-dek), od kjer smo imeli prelep razgled na mesto. Kakor je bilo čutiti, moral je omenjeni gosp. frančiškan uže prej enkrat biti v Rimu, ker mu je bilo le-todi vse tako dobro znano. Iz „Belvedere“ peljal nas je namreč po drugi, to je, zadnji strani z višine navzdol, in zdaj vgle-dali smo pred seboj najglavnejše in najznamenitnejše razvaline starega paganskega Rima. Pri dnu kapitol-skega griča k desni tik pota vzdigoval se nam je le na pol iz zasipa izkopani slavolok Septima Severa; na-prej tje štrlelo nam je iz tal enako razvalinam Herku-lanuma in Pompeja mulasto stebrovje starega „Foro Ro-mano“, kjer so njega dni imeli rimski državniki (sena-

torji) svoje zbore. „Oh, svet, in tvoja slava in mogoč-nost, kako pač to vse mine!“ — mislil sem si tu.

Od teh razvalin vkrenili smo na levo in zdajci stali smo na drugem, jako znamenitem kraju iz časov in po-slednjih dni sv. apostolov Petra in Pavla, pred ječami mamertinskimi.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Požari leta 1879.* Deseti zvezek statističnega let-nika naznanja ravnokar uradna poročila o požarih leta 1879. Tega leta nastal je ogenj v 4328 selih, v 5834 hišah in poškodovanih je bilo 12.408 poslopij. Od teh poslopij bilo je s slamo kritih 8083, z deskami 3533, z opeko 701, s škrlavko 82 in s kositrom 3 poslopij. — Škoda vsled požarov znašala je 13,978.940 gold., zava-rovanih bilo je 7005 poslopij, za katere se je škode po-vrnilo 5,325.776 gold., za premakljivo blago pa 921.005 gold., nepovrnjene pa je škode ostalo 7,732.159 gld. Vzroki požarom bili so: namenoma zažgano v 615 slu-čajih, nemarnost z ognjem in lučjo v 478 slučajih, strela v 298 slučajih, neznan vzrok v 4204 slučajih. V pri-meri k požarom poslopij v letih 1871. do 1879. kažejo se sledeče številke:

leta	poškodovanih poslopij	zavarovanih	gold. škode	gold. zava- rovane škode
1879	12.408	7005	13,978.940	6,246.781
1878	12.262	7229	15,592.714	6,842.996
1877	14.413	8034	18,972.856	6,594.703
1876	12.977	6697	17,610.135	6,450.908
1875	11.741	6136	15,975.660	6,518.104
1874	16.823	8107	22,046.742	7,281.676
1873	15.412	8079	20,859.899	6,796.040
1872	16.803	7635	18,170.367	6,278.037
1871	9.831	4635	13,446.722	4,708.484

Politične stvari.

Zmešnjave v Egiptu.

Preimenitna je egipčanska dežela, prepomenljiv za svetovni promet sueški kanal, zato ni čuda, da se tam štrina bolj in bolj meša.

Angleška, katera uže zdavnej preži po priliki, da bi Egipt sebi privezala, svoji zgodovini zvesta postopa o tem vprašanju najbolj samostojno in odločno, ona je poslala prva svoje brodovje z vojniki pred Aleksandrijo, in njeni topovi na brodovih „Infleksibel“ i. dr. govorili so prvo resno besedo z Arabi pašo, kateri je z udano si vojsko očitno hujskal na vse tujce Evropejce. Arabi, hitro prepričan, da se z angleškimi topovi ne more po-skušati, prepusti Aleksandrijo roparski druhali, sam pa se z vojsko umakne proti Kairi in zdaj trdijo, da je z vojsko v Damanhur-u, 62 kilometrov pod Ale-ksandrijo.

Med tem ne more angleška pomorska vojska mnogo storiti, ker je bila po številu in vsem pripravljena samo za bombardiranje pomorskega mesta, ne pa za vojsko na suhem.

Med tem pa se čuti vpliv vseh družih evropskih držav, ki so pač trpele samostojno angleško postopanje v Egiptu, toda z vso nezaupnostjo spremljale vsak njen korak. — Pred vsem hotela se je, da bi ne gospodarila v Egiptu Angleška sama, pridružiti ji z vojsko Fran-coska — posebno v brambo sueškega kanala; misliti je bilo po obravnavah v tamošnjem parlamentu, da Fran-

obrtništvo (§. 24), pri določevanju obsežka in uživanja obrtnijskih pravic (§. 36) in maksimalnih tarifov (§. 49) njim pripada vravnava razmer med mojstri in pomočniki, kakor tudi razmer rokodelskih učencev, določevanje učnih in pomočniških let, potrebnih poskusenj, potrjevanje spričeval itd.; dalje smejo napraviti zaloge ali skladišča potrebnega blaga in ga prodajati svojim družbenikom, vstanovljati posojilnice in prodajalnice za združne izdelke itd., prepire med mojstri in pomočniki reševati po razsodiščih ali prostovoljnih sodnijah (§. 114) itd.

Druga glavna zahteva obrtnikov je bila, da mora vsakdo na postavno določeni način dokazati, da se je rokodelstva izučil in ga kot pomočnik več let izvrševal, ako ga hoče pričeti na svojo roko. Taka zmožnost se tirja od odvetnikov, uradnikov, duhovnikov, vojakov itd., samo obrtnik je smel dozdej vsakdo postati, dasiravno je bil za obrtništvo morda tolikanj sposoben, kakor zajec za boben. Pa tej določbi je delala manjšina še večje zapreke, kakor obligatoričnim zadrugam, ki jih je sprejela, ker so bile določene uže v dosedanji postavi in jih je vlada odločno zagovarjala. Pri tem vprašanji pa vlada ni hotela reči ne bev ne mev, in manjšina se je menda zopet zbalala za svoje zveste privržence, ter si je na vso moč prizadevala ohraniti dosedanjo obrtnijsko svobodo. Ko se je reč razpravljala v pododseku, propal je moj nasvet in sprejeta je bila določba, da je tak dokaz nemogoč, dasiravno sem se ponudil v prihodnji seji staviti o tem natančne predloge. Po razrešitvi pododsekov je večina skupnega odseka ta sklep k sreči zavrnila v §. 24., da mora vsakdo, ki hoče pričeti samostojno rokodelstvo, s spričevalom dokazati, da se ga je učil, in ga kot pomočnik tudi več let izvrševal. In da bi mojstri takih spričeval ne mogli dajati za dober denar, določeno je, da morajo biti dotična spričevala podpisana tudi od združkega predsednika in občinskega predstojnika tistega kraja, v katerem biva mojster. To je jako previdno in prevara je skoraj nemogoča, ker ne moremo misliti, da bi se dala z mojstrom podkupiti tudi združski načelnik in občinski predstojnik.

Nedavno je bil obrtnijski shod v Brnu na Moravskem, in poslanec Löblich je pri tej priliki izrekel, da četrta točka §. 24. to zahtevo nekako zopet uničuje, ker določuje, da učensko spričevalo nadomestuje tudi spričevalo obrtnijskih ali strokovnjaških šol. Pa ta strah se mi ne zdi opravičen; ker določeno je v postavi, da imajo to veljavo samo spričevala takih šol, v katerih so imeli učenci poleg teoretičnega poduka tudi priliko, se obrtništva praktično izučiti. Razen tega se bode po mojem mnenji tudi pri njih zahtevalo spričevalo, da je dotično obrtništvo kot pomočnik tudi dejansko izvrševal.

Tako si je toraj odsekova večina prizadevala vsaj v glavnih rečeh, kolikor mogoče vstreči željam in zahtevam obrtnikov. V mnogih drugih zadevah, ki so se povdarjale pri obrtnijskih shodih in raznih peticijah državnega zbora, pa so ji bile zvezane roke, ker z njimi obrtnijska postava nima nič opraviti, ampak jih vravnajo posebne postave, katere bode treba premeniti, ako se hočejo izpolniti želje obrtnikov. Tako na pr. posebna postava vreduje zaznamovanje obrtnijskih izdelkov in havzirsko pravico, pri kateri premembi bode treba celó porazumljenja z ogersko vlado. Enaka je s colninsko postavo, ki ima braniti domače izdelke vnanje konkurence z davkarskimi postavami in z delom po kaznilnicah in posilnih delavnicah. Pa večina državnega zbora in obrtnijskega odseka si je tudi te reči vzela k srcu in po svoji moči skušala vstreči željam obrtnikov. Kolikor je mogla, sprejela je potrebne določbe v postavu, kakor na pr. gledé zaznamovanja izdelkov v §.

43., n naslednjih, gledé pomožnih in bolniških blagajnic v §§. 114 in 121. Drugim zahtevam je zopet vstregla s posebnimi postavami, kakor na pr. s colninsko postavu in s postavu o volilni premembi, v kateri se je volilna pravica pripoznala vsaj njim, ki plačujejo po 5 gold. direktnega davka. Za splošno volilno pravico, ki jo obrtniki močno zahtevajo, so pa razmere tako neugodne, ne sicer pri nas, ampak v drugih deželah, na pr. na Gališkem, da se ná-njo sedaj pač še ne more misliti. Gledé drugih zahtev pa je vsaj v posebnih resolucijah vladi priporočila, da naj se po mogočosti ozira na želje obrtnikov. Tako na pr. ji priporoča 8. resolucija pri ponovitvi colne zveze z Oggersko gledati na to, kako bi se dalo havziranje primerno sedanjim razmeram predrugačiti. Gledé popotnih razprodaj se vladi v 9. resoluciji priporoča, da naj domače obrtnike pred takimi razprodajami varuje s tem, da bode strogo izvrševala določbe o nakladanji primerne davka, in 10. resolucija vladi na srce poklada, da naj pomožne in bolniške blagajnice, združke prodajalnice in skladišnice kolikor mogoče oprosti davka.

(Konec prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavlansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Prostor, kjer so stale mamertinske ječe, namreč v neposrednji bližini glavnega sodišča rimljanskega, kaže dovolj očitno, da so v nje zapirali najglasovitejše prestopnike njihove postave. Bili ste ječi dve in to pod zemljo, ena pod drugo; pobožnost kristijanska poznejših časov pak ji je spremenila v cerkvici, na površje pa postavila še eno, tako, da stojijo tri ena nad drugo. Zgornja je zeló nizka, vendar prijetna. Iz nje se gre v spodnjo po stopnicah, kakor v klet. Tukaj je altar, katerega zavoljo slabe osvečave nisem mogel bolj natančno pogledati; menim pa, da predstavlja sv. apostola Petra in Pavla v ječi. Uže ta nekdanja ječa bila je strahovit kraj, ker ni imela nič oken, razen če je od površja obokovega dohajala kaka pičla svitloba v njo.

Še strahovitejša pa je bila spodnja. Vidi se še zdaj v sredi oboka okrogla luknja, skoz katero so nesrečne jetnike spuščali v pravi živi grob brez dnevne svitlobe in čistega zraka. Zdaj se pride v spodnjo, nekdanjo ječo, zdaj cerkvico, po moderniziranih stopnicah. Kazal se nam je vrh teh stopnic kamen z vsibnjenim mestom, kamor je nek sv. Peter naslanjal svojo glavo. Groza, strah, otožnost in sočutje posili človeka, ko pride v spodnjo, komaj dober seženj visoko ječo. In v tej bila sta prvaka apostelnov zaprta! Poleg nizkega altarca stoji ob levi strani pri zidu kamniti steber z debelimi železnimi róci, na katere so jetnike priklepali. Kjer stoji altar, ondi je nek sv. Pavel podučeval dva jetničarja in okoli 40 jetnikov v sv. veri, in ker ni bilo vode, da bi jih bil krstil, storil je Bog na prošnjo sv. Petra čudež, da je izvirati začel iz zemlje hladni virček, s čegar vodo so bili vsi krščeni. V poveljevanje Božje vsemogočnosti daje ta virček še zdaj hladno vodo, katera nek tudi o največi suši nikoli ne vsahne. Hvala Bogu! tudi mi smo se okrepčali z njo, ker se vsakemu obiskovalcu piti ponudi.

V to strahovito ječo, ali bolj prav reči: v ta živi grob zapirali so, kakor sem uže zgoraj omenil, najbolj glasovite jetnike; in še se kaže v skalnato steno vdolbljeno mesto, kjer so bili zloglasni puntar Katilina in

njegovi sodrugi pritisnjeni ob steno in zadavljeni z vrvijo.

V steni altarcu nasprotni nahajajo se velike, močne, železne duri. Odtod so bila napeljana podzemeljska pota v druge mestne ječe, kamor so trinogi uboge jetnike vlačili in to tako, da na kako reštev razun posebne pomoči Božje ni bilo misliti nikomur, kdor je bil pokopan v ta živi grob. In v tej ječi sta bila zaprta državna prvaka apostolov dolgih devet mesecev; od tod sta bila peljana tudi v smrt. V tihih zdihih sem priporočal na tem žalnem kraju njuni mogočni prošnji sebe in vse moje velike potrebe, dušne in telesne; pa tudi vse moje ljube, žive in mrtve.

Vračajočim se iz teh podzemeljskih nekdanjih ječ dajal nam je pri vhodu sedeči vratar slike vječenih sv. Petra in Pavla v dar, za kar smo mu dajali povoljno denarno vračilo. (Menim, da se je podelitev teh slik opirala na praznik sv. Pavla, ki se obhaja, kakor je znano, 30. dan rožnika. Pospremil sem bil namreč enkrat še poznej nekatere slovenske soromarje na ta sveti kraj; razkazalo se nam je radovoljno vse, a slike ni dobil nihče v dar.)

Podajmo se v duhu zdaj še naprej po razvalinah najodličnejših krajev starega Rima. Tik slavoloka Maksima Severa, pod katerim je peljal pot na stari kapitol, pelje viadukt čez razvaline starega „Foro Romano“. Konec viadukta se zasuče cesta k levi. Nadaljevaje svoj pot po njej ima obiskovalec k levi roki še vedno ostanke zgoraj omenjenega „Foro Romano“; k desni pa se vzdiguje grič, na katerem je stala palača starodavnih rimskih vladarjev. Od le-tod tedaj so šla povelja na ves Rimljanom podjarmljeni svet; tu stolovali so grozoviti preganjalci Kristusove vere in njenih spoznovalcev; tu so si Nero, Dioklecijan itd. umišljevali strašanske muke, s katerimi bi zatirali in udušili kristijane in njihovo vero. In kaj je ostalo od vsega tega? Razvalinski grič, kjer le s težavo in velikim trudom zasleduje lopata onim prostorom in dvoranam, koder se je napihoval in šopiril ponos mogočnih vladarjev. Tudi razvaline drugih slovečih starodavnih zgradb, tempeljev itd. izkopljujejo se tu na okrog in okrog; in kakor sem uže zadnjič omenil, vse to močno spominja na ostanke mest Herkulana in Pompejev, po ognjeni gori Vezuvu zasutih.

Naprej gredé postane cesta nekoliko napeta in pelje pod slavolokom cesarja Tita. Kakor je znano, je on zmagal uporne Jude in postal spolnovalec Kristusovega prerokovanja s tem, da je razdjal Jeruzalem. V ta spomin postavljen mu je bil ta velikanski slavolok, ki je videti tako trden, da bi utegnil stati do konca sveta. Kakor se sploh pripoveduje, Jude še zdaj nek ta slavolok tako zbada v oči, da nihče izmed njih noče iti ali pa se voziti pod njim. Na pr. vstric Titovega slavoloka, nekoliko vkraj k levi od ceste, stoji na razvalinah dveh paganskih tempeljnove cerkev sv. Frančiške Romanske. (Obiskal in ogledal sem jo bil o drugi priliki.) Na tem mestu je nek hotel o času cesarja Nerona čarovnik Simon vpričo njega, sv. apostolov Petra in Pavla in velike množice ljudstva čudež Jezusovega Vnebohoda posnemati. Uže se je bil povzdignil čarovnik od tal; toda na gorečo molitev sv. apostolov, naj bi Bog zabranil to grdo goljufijo, cepnil je Simon na tla in se ubil. V tej cerkvi, ki je stara uže okoli tisoč let, leži pod glavnim altarjem truplo sv. Frančiške Romanske.

Kmalu naprej od Titovega slavoloka se spusti cesta zopet polagoma navzdol, in dva nova predmeta stopila sta mi pred oči: slavolok prvega krščanskega cesarja Konstantina in ogromne razvaline Koloseja. Kar zadene vse tri omenjene slavoloke (Sept. Severovega, Titovega in Konstantinovega), naj bo povedano, da so se

stavljali iz velikanskih kosov rezanega marmeljna, ozališani z napolzvišanimi (basrelief) kipi, predstavljajoči razne dogodbe vojská, zmag, slavnih činov itd., zaradi katerih so se postavili zmagovalcem slavoloki. Z neko posebno umetnostjo so morali družiti pri teh stavbah kamen kamenu, da se po tolikih preteklih stoletjih tako trdovratno ustavljajo zobu časa. To se vidi zlasti pri slavoloku Konstantinovem, ki je jako dobro ohranjen.

Enaka trdnost občudovati je tudi pri Koloseju, ki se v ogromni velikosti dviguje prec naprej tje k levi roki. Stopiva, dragi bralec, v duhu tje v njegove znotranje prostore, da vidiva, kaj nama kaže osredje te starodavno, začrnelo-rujave razvaline.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

„Kaj bo s Trstom?“

vprašale so „Novice“ v predzadnjem listu na str. 238. ter so sklepale dotični članek s prepričanjem, da bodo predstoječe svečanosti še dosti prilike dale spregovoriti katero: kaj bo s Trstom! — In res, le prehitro se je vresničilo naše prerokovanje ali bolj prav rečeno, naša sodba o tem, kar v Trstu prav naravno dozoruje. Da, res imamo zabiležiti dve dogodbi, kateri nam podajate uže popolnem dozorjen sad dosedanjega vladanja v Trstu. Preteklo nedeljo teden imelo je biti slovesno blagoslovljenje zastave novega laškega domoljubnega, delavskega društva, pa eno uro pred svečanostjo odtrgali in vkradli so Lahoni zastavo; preteklo sredo 2. dne t. m. zvečer pa je vrgel lahon petardo (bombo) med veterane, ki so šli po veliki tržaški cesti „korso“ z bakljado slavit nadvojvodo Karola Ludovika, in bil je vsled tega koj usmrten mlad 14letni Angelo Forti, več oseb pa težko in lahko ranjenih.

Oba ta čina tržaških lahonov kažeta, da „irredentovci“ dobro napredujejo, ker prestopili so od pasivne k aktivni, dejanski upornosti zoper avstrijsko-patriotične svečanosti, katere zdaj praznujejo zvesti Tržačani. Lahonom tedaj ne zadostuje ogibati se samim vdeleževanja svečanosti, oni hočejo zabraniti to tudi drugim, da bi se potem ne smelo „krivo“ soditi, da je tržaško prebivalstvo družega mnenja, kakor njegov lahonski zastop.

In kakošna sredstva so si uže Lahoni izbrali zdaj! Abrucarska sredstva, tolovaji v Abrucih in tolovaji v Trstu ljubijo enako orožje, bodalo ali petardo, napadajo svoje žrtve enako zavratno. V laški zgodovini zadnjih 30 let so bodala in petarde postale nekako zgodovinsko-narodna orožja, katera so noveji čas začeli še le posnemati nihilisti različnih dežel.

Tako daleč tedaj je moralo priti s Trstom, z „najzvestejšim mostom“, da se prav po 20letni sistemi gojena, Slovencem za gospodarja postavljena stranka predrzne vsem zvestim Avstrijanom v obraz biti, Avstrijanom, od katerih velikanske podpore zahtevati in prejemati se ne sramuje! Vso Avstrijo, reči smemo, vso Evropo, prešinila je rudečica jeze, vsakemu poštenjaku zavrela je kri, ko je čul to najnovejšo lahonsko predrznost; in, hvala Bogu! smemo reči, tudi vse zveste Tržačane, v prvi vrsti slovenske okoličane prešinila so enaka čutila, tudi njim je kri zavrela in iz vsega, kar se je godilo po osodepolni bakljadi pretekle srede, vidimo, da državi zvesta večina tržaškega mesta in okolice noče več služiti pod lahonskim jarmom, da se ga hoče za zmiraj otresti, ne gledé na predolgo časa merodajne migljeje in naredbe tistih, ki so vse zakrivili,

državnega zbora mora skrbeti, da kakor hitro mogoče dožene posvetovanje o nasvetih obrtnijskega odseka.

Pa tudi s tem ne bo vse doseženo. Treba bode gledati, da se bo postava potem tudi točno izvrševala. Najboljša postava ne velja nič, ako se dejansko ne izvršuje, kakor nam priča oddelek v obligatoričnih zadrukah v dosedanji postavi, na drugi strani pa dostikrat tudi pomanjkljive postave veliko dobrega napravijo, ako se izvršujejo strogo in dobro. Kedar se bodo ustanovile obligatorične zadruge, bodo morale zlasti one skrbeti za točno izvrševanje postave in dotične gosposke opozoriti na vse napake, ki jih bodo zapazile.

Slednjič pa je treba še nekaj pomisliti. Ne bi bilo prav zboljšanja obrtnijskega stanu pričakovati edino le od premenjene obrtnijske postave. Treba je k temu tudi lastne marljivosti in varčnosti, pa božjega blagoslova. „Pomagaj si sam“, pravi pregovor, „in Bog ti bo pomagal“. Krščanska vera in ljubezen je prešinjevala nekdanje obrtnijske zadruge ali „cehe“, zato je Gospod blagoslovil njih delo in rokodelstvo je imelo zlato dno, kakor pravi prigovor. Tudi zdaj je treba rokodelcem vedno v spominu ohraniti svetopisemske besede: „Zastonj zidajo zidarji, ako Gospod hiše ne zida, in zastonj čujejo čuvaji, ako Gospod mesta ne varuje. — On ni nič, ki sadi, in tudi on ne, ki priliva, ampak samo Bog, ki rast podeli“. Naši obrtniki so se vedno držali Boga in svesti smo si, da mu bodo zvesti tudi za naprej, zato se smemo nadejati, da jim tudi v prihodnje njegov blagoslov ne bode izostal!

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Prišedši skoz visoko-obokani vhod vgleđamo pred seboj velik, podolgasto okrogel dvor. Opasan je bil nekđaj ta prostor pri tleh ob kraji okrog in krog s hlevi, v katerih se je držala in hranila divja krvoločna in krvožejna zverjad. Nad temi hlevi so bili v višavi okrog in okrog mostovži, in na njih amfiteatralično vravnani sedeži, t. j. uzvišeno postavljeni drug za drugim tako, da so v prvi vrsti sedečim oni, ki so v drugi vrsti sedeli, gledali čez glave; tretja vrsta bila je enako uzvišena za drugo i. t. d. Za 90 tisoč gledalcev bilo je priredjenih sedežev po visocih galerijah, in vsi so dobro videli dol na osredje, kjer so se predstavljale razne igre, ščuvale se razstradane in razkačene divje zverjadi ena nad drugo, borili se predrzneži z divjimi zverinami, neusmiljeni trinogi pa so vlačili le-sem tudi vjete, na smrt obsojene kristjane, ščuvali izstradane zverjadi nad nje; enako neusmiljeni gledalci pak so pasli oči svoje nad mukami, bolečinami, zadnjimi zdihi in smrtjo po zverjadi razstrganih mučenikov. Koliko jih je končalo tu svoje sveto življenje, to ve le edini Bog sam; tla tega prostora, tolikokrat napojena z mučeniško krvijo, pač zaslužijo od vsacega tu sem prišedšega kristjana poljubljena biti.

In kakor je krščanstvo rado povsod, koder je zmagovalo čez paganstvo, postavilo znamenje sv. križa, tako zgodilo se je tudi tu. Pred malo leti stal je v osredji Kolosejevem še sv. križ; ob kraji razvalinskih zidov pak so bile na okrog postavljene postaje sv. križevega pota, da so pobožni verniki na tem za kristjane tako znamenitem prostoru svojo gorečnost tudi v dejanji kazati mogli. Al s svojo pobožnostjo so bili menda marsikakemu novošegnemu paganu v spotiklje; toraj sedanja

italijanska vlada s svojim humanizmom ni dala le križa iz kolosejskega osredka odpraviti, ampak podreti tudi postaje sv. križevega pota. Če bi bilo moč, postavila bi morda tudi pred vrata vsacega krščanskega srca, ki obišče ta kraj, stražo, da bi zabranjevala obiskovalcem ginjenost in žalna čutila nad smrtjo tu po nedolžnem mučenih. Dobro, da tako daleč ne seže njena moč!

Kolosej se trdno vstavlja zobu časa; vendar pa bi bilo tu uže mnogo več razpadenega, ko bi papeži ne bili z velikimi stroški po poti umetnije skrbeli za ohranjenje tako teh, kakor tudi mnogo drugih starin, zgodovinskih stavb itd. Sploh bi Rim ne bil nikdar to, kar je, ko bi papeži-vladarji ne bili žrtvovali neizštetih vsot v to, da on ostati more to, kar je, Rim namreč. In plačilo, ki ga sedanja Italija daje papežu za to, kakov je? Odgovoriti na to ni težko; vsaj je predobro znan rék: „Nehvaležnost je plačilo sveta!“

Iz zgodovine Koloseja naj povem še, da sta ga zidala cesarja Vespazijan in Tit od leta 72. do 80. po Kristusu. Dolga bila je zgradba 185, široka pa 156 metrov. Visočine imela je štiri nadstropja. 80 vhodov (vrat) peljalo je v notranje prostore; štirje so bili posebno velikanski. Kdor ogromnost tega največjega nekdanjega gledišča vsega vseta pregleduje tudi še zdaj, ko je uže mnogo razpadenega in raznešenega; kdor vidi kamne, iz katerih je sestavljena ta žalost budeča razvalina, bi djal, da je bilo šest let za zidanje veliko premalo, ako bi se v poštev ne vzelo, da je štirideset tisoč vjetih Judov ves čas pri delu sodelovalo. Oj, toliko ljudi! in gotovo so bili med njimi tudi dobri, nedolžni, po telesu slabotni in šibki, iz daljne očetnjave le-sem pregnani, od svojih dragih ločeni. Uže te žalne okoliščine so brezdvomno uzrokovale, da so bile zidine Koloseja porošene uže v prvotnem njihovem začetku z britkimi solzami. Kak je bil pa neki marmelnasti lišp, ki je kinčal to velikansko zgradbo od znotraj in zunaj, to preseže neki vsak popis.

Ko je bil Kolosej dodelan, predstavljale so se igre v njem po 100 dni, in uže v teh dneh se je pomorilo v njem okoli 5000 glav zverjadi. Kolikor bolj pa je postajalo rimljansko ljudstvo s svojimi cesarji vred poživinjeno, obdivjano in krščanstvu sovražno, toliko bolj se je prelivala tudi v teh prostorih kri, živalska in človeška. — V poznejših stoletjih je služila ta zgradba tudi kot trdnjava. Rajni Pij IX. so posebno veliko storili za to, da bi razvaline te žalostne zgradbe še dalje ne razpadale; tega je priča v marmelnasto tablo vdolbljeni napis, ki je vzdán v podrtinske stene ob cesti, ki pelje proti Lateranu.

Opoldne sešel sem se bil zopet s svojimi prijatelji v „Hotel de la Ville“, toda ne pri obedu; zakaj večerajšnji račun nam je bil še v predobrem — stoj! — v preslabem spominu. Poskusili smo bili ta dan gledé obéda svojo srečo v „Hotel Roma“, kjer so stanovali nekateri pred nami v Rim došli Slovenci. Bili smo tako z okusno napravljenimi jedili, kakor tudi z računom dokaj bolj zadovoljni.

Omenjeno naj bo zdaj še, da ta dan (30. rožnika) ravno okoli poldne, tedaj 24 ur za nami, so dospeli v Rim še ostali romarji, ki so se bili 28. rožnika z drugim parnikom (Maksimilijanom) odpeljali okoli 8. ure zjutraj iz Trsta. Bili so po večem Čehi, Moravani in Slovenci. Prišli so bili v Jakin zvečer okoli 11. ure; morali so prenočiti na parniku, na sv. Petra in Pavla jutro bili so izbarkani. Sklenili so bili iti čez dan v Loreto in še le zvečer se naprej odpeljati z železnico proti Rimu. Storili so bili tako, in s tem se zakasnili 24 ur. Nekaj Slovencev (prečastni starološki g. dekan M. Kožuh; ljubljanski bogoslovec g. A. Kalan; ljubljanski trgovec g. Hren; oštir g. J. Gabrielčič iz

Brezij, g. posestnik Zarnik iz Krtine in še nekateri) prišli so bili tudi stanovat v „Hotel de la Ville“, kar nam je bilo posebno prijetno, kajti na tujem se sorojaštvo vé dokaj bolje ceniti ko doma.

Vprašanje: „Kam hočemo iti popoldne?“ našlo je zdajci odgovor v sklepu: „Danes je sv. Pavel, toraj je spodobno, da obiščemo njegovo baziliko zunaj mesta“. V ta namen zedinilo se nas je mnogo Slovencev s preč. g. dekanom Kožuhom na čelu. Gredé memo ilirskega vstava sv. Jeronima šli smo se skupno najprej poklonit prečastnemu gosp. kanoniku dr. Črnčiču in zahvalit se mu na domu za veliki trud, ki ga je imel za priskrbljenje naših stanovanj. Sprejel nas je posebno prijazno, kakor je sploh vsa obnaša njegova vtelesena prijaznost. O tej priliki pokazal nam je tudi cerkev, ki je precéj velika, lepo zmalana in zeló snažna. Pozidati so si dali to svetišče v 15. stoletji mnogi jugoslovanski duhovniki, ki so pribežali pred Turki v Rim. Posvetili so ga svojemu slovečemu rojaku sv. Jeronimu, in zraven cerkve postavili tudi hospic (prenočišče) za romarje svojega rodú, ki pridejo na božjo pot v Rim. Ta hospic je ob enem tudi vstav za jugoslovanske gg. bogoslovce, katere njihovi mlgg. škofje pošiljajo v odgojo v Rim.

Naprej gredé našli smo pred „Hotel Roma“, katera gostilna je n. pr. ob sredi glavne ceste „Corso“, mnogo fijakarjev, ki so se radi vdali, peljati nas k sv. Pavlu. V urni vožnji prevozili smo mnogo ulic in peljali se med drugim memo še dobro ohranjenega paganskega svetišča „Templo di Vesta“. Še od druge latinske šole, ko smo se učili o rimljanski starodavnosti, znano mi je bilo, da so v tem svetišči netile boginji Vesti neoskrunjene device vedno goreči ogenj. Gorjé je bilo taki deklici, ako bi se bila pregrešila zoper čistost, živa je bila zazidana! — Da me je mikalo, ogledati si to starinsko svetišče, več je kot gotovo; al mudilo se nam je zeló naprej, toraj sem se le z zunanostjo zadovoljiti moral. Naprej gredé peljali smo se nekaj časa blizo reke Tibere, ki nam je tekla ob desni, ob levi pak nam je bil grič „Monte Aventino“, kjer ste cerkvi sv. Sabine in sv. Aleša. Voznjač naš je bil silno prijazen; naprej in naprej je klepetal in vse nam bi bil rad razkazal; le škoda, da ga nihče umel ni!

Kmalu smo se pripeljali do rujavo začrnelega mestnega obzidja, ter do Št. Pavelskih vrat (Porta S. Paoli). Straže, kakor je pri trdnjavskih vhodih navadna, tu nismo videli nobene. Čemu bi bila tudi! Vsaj za ta čas ni nobene nevarnosti, da bi Talijanom kdo vzel Rim.

In tu naj zdaj še to enkrat ponovim (kar sem zapisal koj o prihodu v Rim), da to ni bil noben junaški čin in kratkomalo nobena in nikaka slavna zmaga, da so Talijani oropali sv. Očetu to zadnjo njihovo lastnino, Rim namreč. Pobrli so jim najprej deželo, in vzeli jim s tem prihodke ter sredstva, vzdrževati si lastno vojaščino. Imeli so pač še nekoliko prostovoljcev; al če pogledamo na obširnost in raztegnjenost mestnega obzidja, za kar bi bilo treba osem dobrih ur, ako bi ga kdo ob zunanji strani obhoditi hotel, potem je brez strateških ved vsakemu lahko razvidno, koliko vojaščine (na tisoče in tisoče), streljiva in razne zaloge bi bilo moralo biti, ako bi se bilo mesto hotelo izdatno braniti zunanji sili. Tudi dokaj večja moč, kakor je bila peščica papeževih prostovoljcev, bi se na dolgo ustavljati ne bila mogla.

V take misli vtopljen zapazim, da smo pripeljali se do bazilike sv. Pavla, ki je skoraj tako daleč zunaj mesta, kakor na pr. Št. Vid od Ljubljane. Z nami vred hitelo je tudi mnogo družega ljudstva deloma peš, deloma vozeč se proti baziliki. Njena zunanost ne obeta nič posebnega; al njeno notranje — oh! to so neizrekljive, nepopisljive lepote! Enako Št. Peterski ba-

ziliki se tudi ta mora le z lastnimi očmi videti, ako se njena lepota po vrednosti ceniti hoče. Da! v marsikakem oziru prekosi ona celó Št. Petersko baziliko. Prvikrat bral sem o tej cerkvi pred 39 leti, ko sem se bil pričel zanimati za cerkveno glasbo in petje, in sicer v pesemskih bukvah: „Pesme od farnih pomočnikov ali patronov v ljubljanski škofiji. Zložil Luka Dolinar“. Ta neutrudljivi rajni gosp. župnik, ki je toliko lepih cerkvenih pesem zložil našemu narodu (katerega pa naš mladi pevski naraščaj menda še po imenu komaj ali celó ne pozna), pisal je v omenjeni knjigi str. 144, da je to cerkev zidal cesar Teodozij, da je l. 1823. pogorela, in da jo zdaj (l. 1839. — takrat je namreč omenjena knjiga natisnjena bila) popravljajo. In kako je ta cerkev popravljena! kako ozališana! Tako, da bi človek skoraj po Vodniku zaklical:

V tem prekrasnem svetišču
Breztelesin bit' želim;
Vse v lepoti je in blišču,
V raju menim da živim.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

† Dr. Edvard Lucas, sloveči sadjerejec in pisatelj, tudi slovenskim gospodarjem dobro znan posebno po sušilnici, katero je iznašel in ki se pri nas na prav mnogo krajih z veliko zadovoljnostjo rabi, umrl je 66 let star v Reutlingen-u, kjer je bil vodja lastnega sadjerejskega zavoda, dne 24. julija 1882.

* *Nepomolžene krave pri prodaji.* Znano je, da se tudi pri nas precej širi nespametna sleparija krav, katere se imajo na prodaj postaviti, veliko ur prej ne pomlesti, da je vime večje ter krava bolj mlečna videti in se bolje prodá. Tudi drugod mora biti tako sleparsko mučenje krav zeló razširjeno, ker v Švajci in tudi na Nemškem so uže gospóske tako ravnanje ostro prepovedale in zažugale hude kazni. Tudi pri nas bi ne bilo odveč, bolj paziti na take sleparje.

* *Velika čeda.* V Fray-Bentosu v južni Ameriki ima družba, katera po vsem svetu prodaja tako imenovane Liebigove „Fleisch-Extracte“, to je tako pripravljeno govedino, da se dolgo dolgo ne pokvari in ji ni treba dodati družega kot vroče vode, pa imamo ž nje okusno in redilno mesno jed, ta družba, pišejo, da ima čedo goved, ki šteje 41.000 glav.

Politične stvari.

Triletnica Taaffe-jeve vlade.

Dne 12. t. m. minula so tri leta, odkar je Avstrija rešena predolzege liberalnega vladanja ter se je pričela s Taaffe-jem nova sistema z geslom „red v državnem gospodarstvu, mir med avstrijskimi narodi!“ — Na času je tedaj ogledati si dosedanja dejanja Taaffe-jeve vlade v obeh ozirih: Da je vredjenje državnega gospodarstva po tolikoletnem zapravljanji, po nezaslišanem pritisku na male obrtnike, trgovce in poljedelce na korist denarnih baronov, po grozovitem denarnem polomu, po velikanskem narašnji državnega dolga, zeló težko delo, jasno je vsakemu, komur je le količkaj znano državno gospodarstvo; in enako je tudi jasno, da se po takem in tako dolgem gospodarstvu ne more na enkrat vse popraviti, ker državi ni moč brez bankerota znebiti se državnega dolga oziroma za-nj te-

Na umetno rezljani in vdelani mizi leži steklena tružica in v tej tružici je razstavljena razna zlatenina gg. Bulvan in Pečak iz Zagreba; oni diadem, oni uhani, one zaponke, zavratnice, ali niso to umotvori prvega reda? Kar je razstavila ta firma, vse je okusno in jako umetno, pa kar je najboljšo, vse to je izdelano v čisto hrvatskem novem slogu, uvedenem po g. Bollé-tu, kakor so tudi že omenjena mizarška dela gotovo inspiracija tega umetnika.

Nadalje so posebne omembe vredni tudi tiskarski izdelki, in med temi moramo vzlasti pohvaliti dela razpostavljena po G. Albrechtovi tiskarni v Zagrebu. Ta tiskarna je na vsak način na stalu najboljših dunajskih tiskarn. — Kaj pa oni prekrasni „service“ za kavo, katerega je razstavil trgovec Hochstätter iz Zagreba, in kateri je imitacija onih malih bučic, katere hrvatski kmetje tako lepo dičijo z majhnimi slikami v raznih barvah! Takih bučic je tudi vse polno izloženih in občudovati moraš na njih umetnost prostega hrvatskega seljaka.

Dobro lesno obrtnijo zastopate tvornici Kornitzera v Brodu na Kulpi in pa Radoševića iz Lokve; prvi je razstavil klinčke za trebljenje zob, druge razne malenkosti za hišno porabo, kakor so male pušice, galanterije, palice itd., vse iz lepega lesa, dobro delano in po jako nizkih cenah. To je zopet dokaz, da so začeli na Hrvatskem upotrebljati tudi delalne moči naroda na fabriški način.

Kaj krasna so tudi vezniška dela (štikarije); naj omenim na prvem mestu prekrasne zastave, katera je na oba kraja čisto enako nacifrana, tako, da je videti, kakor da bi bila svila in zlato v svilo prav vloženo ali tkano. — To delo so razstavile milosrčne sestre v Zagrebu; nekatere enake predmete razstavile so tudi učenke preparandije v Zagrebu, in obrtna šola v Zagrebu izločila je prav praktična pa lepa šarila; ta zadnja dela so bila vsa napravljena pod vodstvom učiteljice, gospodične Ettinger-ove, ki gotovo zasluži vse priznavanje. Čestitati moramo tudi gospej Bollétovi za prekrasna ročna dela, in omeniti moramo, da je še veliko drugih hrvatskih dam razstavilo prav efektivna ženska dela. — Večinoma so ta dela napravljena po hrvatskem okusu in nahajamo v nekaterih tudi duh večkrat omenjenega slavnega arhitekta. — V tej stroki so torej Hrvatje tudi pokazali dober okus in tehnično spretnost.

Kdor hoče še kaj lepega in solidnega videti na polji lesne obrtnije, ta naj si ogleda parkete iz Pongratzove fabrike iz Zagreba, tako solidno in okusno delo zasluži na vsak način priznavanje. — Kaj pa one orglje in oni glasovir? Mislil bi človek, da je glasovir dunajsko delo; Bösendorfer tudi boljše ne dela in njegovi izdelki gotovo nimajo boljšega glasa, nego ta, ki je pa veliko ceneji; prav tako so orglje kaj dobre ne samo za salon, temuč tudi za manjšo cerkev. Gosp. Miju Hefferer-u iz Zagreba smemo po vsej pravici čestitati; njegovi instrumenti so na površji tirjatve.

Da je nek zasebnik razstavil tudi lepo delane tamburice za cel koncert, bila je dobra misel, ker Hrvatov brez tamburice si ne moremo misliti.

Pohvaliti nam je še gosp. Pospíšila, ki je razložil 3 peči v najlepšem slogu „renaissance“; občudovali smo pri teh pečeh ne samo slog, temuč tudi gradivo, posebno pa fino glažuro.

Strojarstvo je tudi jako dobro zastopano; gosp. Gjuro Lazar iz Varaždina, pa strojarsko društvo iz Zagreba razstavila sta prekrasne kože in razno usnje, katero išče para.

Omeniti nam je še elegantne konjske oprave gg. Ivana Matica in Ferko Morića iz Zagreba, potem narodnih malih krznarjev, ki so razstavili polno lepih na-

rodnih kožuhov, nadalje vrtnarja Pekljarja iz Zagreba, ki je razstavil krasne cvetice in drug vrtnarski kinč, in tudi lončarskih izdelkov g. Sonnenberga iz Krapine ne moremo zamolčati. Bilo bi še mogoč druge posebne omembe vrednega, a mi smo le najboljše stvari natančneje opazovali in nam tudi primanjkuje prostora, da bi še bolj obširno popisovali hrvatsko izložbo v prekrasnem pavilonu.

Glavni vtisek hrvatske izložbe je ta, da je Hrvatska v kratkem času silno napredovala, da je jako bogata dežela in da ima veliko prihodnost, ako bode odsej vstrajno napredovala na začetem potu. Nas pa iz srca veselí, da moremo to konstatirati in da to ni samo naša sodba, temuč da so enacega mnenja tudi obiskovalci in časniki nemški in italijanski nam Slovanom gotovo ne posebno naklonjeni. Živela torej napredovalna Hrvatska!

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Vprašanje, zakaj je pozidano to prekrasno svetišče tako daleč zunaj mesta, najde odgovor v naslednji razpravi: Sv. Pavel obglavljen je bil še dobre pol ure naprej vun ob glavni cesti, ki je peljala iz Rima do starega pomorskega mesta Ostia. V katakombi Kommodille, ki se je nahajala na mestu sedanje bazilike, pokopano je bilo truplo njegovo. Na prošnjo papeža Silvestra pozidal je cesar Konstantin nad grobom kristjanom toliko priljubljenega slovečega apostola l. 324. po Kristusu baziliko, ki je bila enaka Št. Peterski v Vatikanu. Uže l. 386. dal je cesar Teodozij, s priimkom „Véliki“, združeno z njegovim sovladarjem Valentinijanom II. mestnemu prefektu povelje, naj pozida novo svetišče, ki bi bilo gledé lepote primerjeno svetosti in imenitosti kraja; gledé velikosti pa zadostivno obilnemu številu romarjev, ki so v neštevilnih trumah obiskovali sv. Pavla grob. In res! izrastlo je svetišče, prelepo in čudopolno, ki je na krasoti in velikosti prekosilo tadanjo baziliko Vatikansko. Tudi poznejša stoletja dostavljale so se vedno nove elepšave v ta prelepi božji hram, tako, da se krasota njegova nek res ni dala popisati. Blizo poldrugi tisoč let vstavljalo se je to svetišče zobu časa in vkončevalnim življenjem; dva potresa (l. 801. in 1348.) nista ga vkončala; izhodno-rimski vojskovodja Belizar spremenil ga je bil celó v trdnjavo, Longobardi in Saraceni ga oropali in onečastili, — pa kar vsi le-ti niso premogli, pokončati namreč ga, to storila je neslišana in neodpušljiva zankrnost in neskrbljivost nekega strehárja. Popravlja je namreč plehasto obstrešje popustil je na večer 15. julija 1823. leta posodo z žarečim ogljem na vrhu prekrasne cerkvenega lesenega stropa; zanetil se je iz tega strahovit požar, ki je v petih urah vkončal to, kar vse zgor navedene okoliščine v petnajst stoletjih storiti niso mogle. V jutro 16. julija gledal je Rim namestu prekrasne Št. Pavelske bazilike le še razvaline njene.

Papež Pij VII., ki je bil nekdan kot opat benediktinskega Št. Pavelskega samostana (baziliki je namreč prizidan samostan tega reda, katerega si je pa nek sedanja talijanska vlada siloma prilastila) za vzdržanje prelepe bazilike posebno goreč in vnet, ležal je o katastrofi Št. Pavelskega požara na smrt bolan. Starčku, ki je prestal v življenju toliko britkosti, niso hoteli greniti s to žalostinko smrtno ure njegove; umrl je, ne vedoč za nesrečni ta primerljaj.

Naslednik njegov, Leo XII. dal je po komisiji kardinalov in strokovnjakov določiti, kako naj bi se bazilika sozidala in postavila na novo. Izrečeno je bilo, naj se posname stara bazilika, to je, dela naj se po poprejšnjih (starih) obrisih in v enaki velikosti, ali z drugimi besedami: staro svetišče naj se enako veliko in enako krasno, toda v pomlajeni podobi vzdigne iz pogorišnih razvalin.

Kakor je bila žalost o požaru Št. Pavelske bazilike splošna po vsem katoliškem svetu, tako je tudi vabilo Leona XII. za doneske in podporo k zidanju novega svetišča padlo na plodovita tla. Milodari dohajali so od vseh strani. Celó ruski car Nikolaj I., ki, kakor je le predobro znano, katoličanstvu kratkomalo ni bil prijazen, in egipčanski namestni kralj Mehemed Ali hotela sta sodelovati pri zidanju nove Št. Pavelske bazilike; oba sta namreč poslala za olepšavo, ki se vzdiguje neposredno nad grobom sv. Pavla, žlahnega kamenja najredkejše vrste in najlepših barv. Se vé, da je rimska vlada, to je, blagajna papeževa, nosila najteža bremena in dajala največe doneske za pozidanje novega svetišča. Delalo, delalo in le zopet delalo se je, pa vendar je še le l. 1840. mogel papež Gregor XVI. posvetiti sprednji del (razkrižje in presvetišče) nove bazilike. 14 let pozneje pa so rajni papež Pij IX. zvršili zaporedoma dva preslavna čina, ki ostaneta žlahna bisera v zgodovini njihovih brezštevilnih preslavnih del dotlej, dokler se bodo šteli časi. Dne 8. decembra l. 1854. razglasili so namreč v Št. Peterski baziliki vpričo 185 nadškofov, škofov in prelatov vsega sveta Marijo kot brez madeža izvirnega greha spočeto; dva dni pozneje, to je, 10. decembra (2. nedeljo v adventu) pa so jih vsi ti cerkveni knezi in načelniki spremili vun v Št. Pavel, kjer so v njihovi navzočnosti posvetili prekrasno novo svetišče, ki bi se smelo imenovati z vso pravico „Salamonov tempelj naših časov“.

Če zlasti sprednji del bazilike ne zasluži tega častnega naslova, ga bo javaljne kdaj več dosegla kaka zgradba. Podoba ima cerkev velikanškega podolgastega križa. Dolga je 120, široka 60 in visoka 23 metrov; prostora ima za 25 do 30 tisuč ljudi. Štiri vrste stebrov, v vsaki po 20, tedaj njih 80 loči sprednjo stran bazilike v petero ladij. Debel je vsaki steber tako, da ga dva velika možaka z razprostrtimi rokami nisva mogla obseči. Višava primerjena je debelosti, toraj se lahko umé, kaki orjaki morajo ti stebri biti. Oikani so, da se svetijo kot zrcalo. Ako se pomisli, da so bili vsi ti stebri pripeljani iz zgornje Italije (vsekani v simplonskem gorovju v kamnolomih montorfanskih ob jezeru „Lago Maggiore“), potem se pač lahko reče, da se čudeži tudi naše dni še vedno godé. Koliko truda, stroškov in voznine je stal le en sam teh orjakov; koliko pa še le vsi!

Pa ta lepotija še zdavnej ni vsa. Naj govorim še nekoliko o tem, akoravno pripoznam, da je pero moje za natančni popis veliko preokorno.

V stranske štiri ladije dohaja svetloba po primerno visocih oknih, ki v krasno-barvani steklenini predstavljajo slike vseh apostolov in še družih imenitnih in slovečih svetnikov. Glavna srednja ladija je dokaj viša od stranskih štirih, in dobiva po svojih lastnih oknih od obeh strani po prozorih iz barvane steklenine prav magično svetlobo. Vrh stebrov v srednji ladiji opazujejo baziliko kot prekrasni venec slike vseh papežev (mozaik-delo); pa tudi z drugimi slikarskimi umotvori so stene tako ozališane, da se reči sme: kamnoseški, slikarski in zlatarski umetniki so se poskušali tù, kakor pri nas pravimo: za stavo, kdo bo družega prekosil. Tla iz najlepšega marmeljna so svitlo zbrušena in oglajena,

da vidi človek v njih kot v zrcalu svojo podobo; gladka pa tako, da bi si še kmalu po njih hoditi ne upal — strahu, da bi mu ne zdrknilo. Tudi strop je iz lesa umetno izrezljan in bogato pozlačen.

Konec ladij, ondi, kjer se prične razkrižje, je prekrasni „konfesij“, to je, altar, na katerem mašujejo sv. oče Papež navadno le sami. Dvojnati marmeljnasti baldahin se vzdiguje nad njim, ki enako onemu v Št. Peterski baziliki velikost svetišča ogledovalcu nekako zmanjšuje. V podzemeljski rakvi pod tem altarjem počivajo koščice sv. Pavla, pa neki tudi one njegovega priljubljenega učenca Timoteja. Spredaj pred konfesijom so enako kot v Št. Peterski baziliki za dober seženj tla znižana, kamor se po stopnicah priti more. Z dragoceno ograjo obdan je ves ta prostor; najlepši marmelj pokriva stene in tla tega znižanega prostora; mnogo lučic miglja in triplje tu noč in dan v čast onemu apostolu, o katerem poje naša narodna pesem, „da je tudi njegova ljubezen gorela kakor ogenj iz srca“.

Pa tudi razkrižje in (v primeri z velikansko baziliko) malo okroglasto presvetišče kaže obiskovalcu toliko mnogovrstnih olepšav, marmeljnastih izdelkov in mozaičnih slik, da se le prerad čuti tu, kakor marsikje v Rimu, namreč preveč kot radoveden človek, premalo pa kot za molitev in sveta čutila zavzet kristjan. V vsako tako svetišče bi moral priti obiskovalec vsaj dvakrat: enkrat kot pobožen romar, enkrat pa kot ogledovalec in občudovalec. In vendar bi si zadnjič moral sam sebi reči: oj! to je bilo še vse premalo!

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Ojstra pa pravična sodba nemškega kmeta o levičarskih poslancih.

Znano je, da levičarski poslanci pridno sklicujejo volilne shode, da tam hujskajo zoper vlado in večino državnega zbora. Zato bo zanimalo naše bralce pismo nemškega kmeta, priobčeno v časniku „Aussiger Landbote“; pismo glasi se tako-le: „Vi kričači, pokažite, s čim ste namazani! O „nemštvu“ ne govorimo nič, to je nam, v resnici „Nemcem“, dognana in rešena stvar. Pokažite nam vendar enkrat drug svoj program! Kaj pa hočete? Dozdaj ste v politiki vedno konja za rep vpregali in si lepo svoje žepe polnili, za nas kmete pa niste nič storili. — Prašamo vas, vi blebetači: Kje je naša volilna pravica?“

Nasproti mestom in trgovinskim zbornicam je nam volilna pravica strašno prikrajšana. Zakaj molčite o tej volilni pravici? Dokler ste bili vi sami na krmilu, ni vam na um prišlo, da bi na nas bili mislili, zdaj, ko so vam veslo iz rok izvili, zdaj naj bi vam pomagali mi do vladarstva! Mi kmetje prav dobro vemo, da vi nimate nobenega programa. Ves vaš program je tak-le: „Mi moramo zopet sami v Avstriji vladati!“ Resnično, tega ne morete tako brez ovinkov reči; zato pa neprestano kričite: Nemštvo je v nevarnosti! Nemštvo se zatira! O ne, ljubi jezični doktorji in gründerji! Nemštvo prav nič ni v nevarnosti, le vaši žepi so v nevarnosti. Tako je to. — Mi kmetje prav dobro vemo, kje vas čevelj žuli. Kje pa nas čevelj žuli, za to se vi ne brigate. Mi kmetje radi verujemo, kako vas boli, da drug družemu ne morete več križcev na frak pripenjati, da mastnih služeb ne morete več med seboj deliti. V to usodo se morate uže vdati. Za nemštvo vam ni treba skrbti imeti. Naši predniki so nemštvo neoslabljeno ohranili in nam zapustili; mi tudi tako storimo in upamo,

Prvo darilo je 8 zlatov, drugi dar 3 zlati, tretje darilo 2 zlata.

III. *Društvena dirka.* Konj bodi star, kolikor koli in plemena, katerega bodi. Dirčno pot en kilometer dolgo mora dvakrat predirjati.

Prvo darilo znaša 8 zlatov, drugo darilo 5 zlatov, tretje darilo 4 zlate, četrto darilo 2 zlata, peto darilo 1 zlat.

Konje je treba dan poprej naglasiti pri gosp. Hausenbichlerji v Žavci. Kot dirkarska pravila veljajo ona graškega dirkarskega društva. Vsak, kateri se hoče dirke vdeležiti, mora biti ud štajarskega konjerejskega društva, in se mora do 9. septembra t. l. pri gosp. Hausenbichlerju v Žavcu vpisati dati. Pri III. društveni dirki je založnine 3 gold. plačati.

Po dirki sledi srečkanje.

Listi za sedeže na tribinah se dobijo pri gg. J. Janič in Širca. Sedeži veljajo na srednji tribini 1 gold., na stranskih tribinah 50 kr.

11. septembra t. l. je v Žavcu premiranje konj.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ko smo slovenski romarji prišli okoli četrte popoldanske ure pri stranskih vratih glavne leve kapele v Št. Pavelsko baziliko, videli smo okoli altarne obhajilne ograje klečati mnogo ljudstva, neki gosp. duhoven pa je v roketu hodil od enega do drugega. Če bi bilo dopoludne, mislili bi bili, da delé sv. obhajilo; ko smo pa prišli bliže, videli smo, da drži gospod nekaj v rokah, kar daje ljudstvu poljubovat. Bila je železna veriga, v katero je bil vklenjen veliki apostel narodov, preslavni sv. Pavel. Da smo tudi mi Slovenci tej svetinji skazali svojo čast, umé se. Z besedami: „Per intercessionem St. apostoli Pauli liberat te Deus ab omni malo“ (na predprošnje sv. apostola Pavla reši te Bog vsega zlega) dotaknil se je gospod duhoven najprej z verigo našega čela, in dal nam jo potem poljubiti.

Kmalu za tem pričele so se slovesne večernice. Izvrstno petje pospremljevano je bilo od vršečih orgelj, ki so stale blizo „konfesion“ enako kakor v Št. Petru na odru v to vravnanem (priredjeno za prepeljevanje na povoljno mesto). Radi pomudili bi se bili še dolgo v tem prekrasnem svetišči; al hrepeneli smo obiskati in videti še cerkev „pri treh studencih“ (Tre fontane), to je oni žalni kraj, kjer je bil obglavljen sv. Pavel. Voznik nas je čakal zunaj cerkve, čas je prehajal in priganjal nas k naglici, ako smo hoteli dospeti do večera zopet nazaj v Rim. Daljava od Št. Pavla do nekdanjega morišča (cerkev „Tre fontane“) je na pr. tolika, kot od Št. Vida nad Ljubljano do Mednega ali celó do Medvod. Zasedli smo toraj vozove in odpeljali se naprej.

Unkraj Št. Pavla se prične zdajci gričnat, samotni, neprijazen svet. Prijetnih bivališč, kakor se navadno nahajajo po okolicah velikih mest, tudi na tej strani Rima videti ni. Sploh je ta kraj baje tudi nezdrav, kakor večina strani proti Napolju. Peljali smo se čez železno tir, ki drži na dolnje kraje nekdaš srečne spodnje Italije; al tudi tu kratkomalo nismo imeli vzroka, občudovati kake umetnosti pri železni cesti, kake varnosti za one, ki se na tem mestu morajo voziti čez železno progo, ali pa kake mične stavbe za stražno osobje. Slabeje gleštanih železnic menda tudi Turčija nima.

Vsa okolica videla se mi je zeló dolgočasna, in ko bi se nas ne bilo vozilo več kočij ena za drugo, vkljub prijaznosti fiakerjeve ne bil bi mu veliko zaupal, da nas ne zapelje v kak nevarni kraj. Talijan je Talijan. Poslednjič dospeli smo vendar na zaželeni, za kristjane pa žalni kraj: na nekdanje rimsko morišče.

Tri cerkve stojijo tu blizo ena pri drugi. Med njimi pa je prijeten vrtič z mičnimi gredicami lepih cvetk. Obiskali smo vse tri cerkve. Prva je postavljena v čast sv. mučenikoma Vincenciju in Anastaziju, katerih trupla tu počivata. Posebne lepote v tem svetišči ni videti. Druga cerkev se imenuje: „Sv. Marija, lestvica nebeška“, in sicer vsled neke prikazni, ki jo je imel sv. Bernard. Poleg velikega altarja se kaže mesto, kjer je preživel sv. Pavel zadnje trenutke svojega življenja in se pripravljaj na smrt.

Zadnja cerkev imenovala se nam je kot kraj obglavljenja sv. Pavla, in tje nas je vse najbolj gnalo. Oblika tega svetišča ni taka, kakor se stavijo cerkve sploh po navadi, namreč podolgaste lege s presvetiščem na zadnji strani, ampak ravno nasprotno, napoševne oblike, brez presvetišča. Ob vhodu se précej razprostirata k desni in levi roki mični kapeli z altarjema sv. apostolov Petra in Pavla; presvetišče pa namestuje podolgasta ravna stena.

Tik v desnem kotu ob nji stoji z železno ograjo opasan nizek kamniti steber, ki kaže mesto, kjer je bil sv. Pavel ob glavo djan. To pové na stebru vdolbljeni latinski napis; vrh stebra pa se nahaja iz marmeljna narejena odsekana glava aposteljnova, ležeča na krožniku iz enake tvarine. Od stebra kake 3 metre proč k levi stoji tik ob steni kakor ličen mal altarec marmelnasta ograja, pod vrhom ozališana s pol vzvišeno (basrelief) glavo sv. Pavla (ležečo na krožniku). Kak vtis to do nas — kdo bi to popisal! Znotraj te ograje izvira na mestu, kamor je bila po besedah cerkvene zgodovine odskočila odsekana glava sv. Pavla, vrelec (prvi) bistre hladne studenčnine. S plehnato posodico, na leseni drog pritrjeno, zajemali smo iz osredka ograje hladno studenčnino in okrepčali se z njo. Kake tri metre naprej k levi, dve ali tri stopnice navzdol, izvira za enako ograjo drugi, in ravno tako daleč naprej tudi za enako ograjo tretji vrelec, povsod neki na mestu, kamor je bila odskočila glava aposteljnova. Pili smo tudi iz dveh drugih virov; jaz pa sem si vrh tega poprosil z vodo tudi še svoje opešane oči. Ne bodi Bogu oponošeno: kakor sploh na vseh rimskih svetiščih, priporočal sem tudi na tem sv. kraji sebe in vse svoje ljube, žive in mrtve, kakor sem najbolje vedel in znal, predprošnji vseh svetnikov, ki so bili v Rimu rojeni, so ondi živeli in sklenili svoje blago življenje ali natorne, ali pa posilne smrti. Če povem, da je bilo samo pod vlado neusmiljenega cesarja Dioklecijana na tem mestu poklanih okoli deset tisuč mučenikov (vojakov), ki so pokopani na bližnjem mirodvoru, potem si lahko mislimo, kako veliko mora biti število vseh, ki so umrli v Rimu in njegovi bližnji okolici mučeniške smrti.

Silno težko smo se ločili od tega znamenitega kraja. Radi bi si bili ogledali pred odhodom tudi še samostan trapistov, pa opustili smo to nekaj zarad nezmožnosti italijanščine, nekaj pa tudi zarad tega, ker tem redovnikom prepoveduje njihova postava govorjenje.

Predno smo zasedli vozove, smo bili vendar še priča nekega žalnega prizora. V neposrednji bližavi trapiškega samostana je namreč velika državna jetnišnica, kamor zapirajo baje le take hudodelnike, ki so bili obsojeni na smrt, pa dosegli pomiloščenje. Rudeči jopiči spominjajo nesrečnike vedno njihove britke osode. Pri gnali so bili ravno dolgo rajdo močno vklenjenih taci siromakov, ne vem, ali s sprehoda, ali od dela na polji.

Peljali so jih tik memo nas. Molčé smo se gledali eden drugega, dokler se niso zaprla za njimi vrata ječe, ki se v oziru na nezdravi zrak te okolice sme imenovati tudi le: „živi grob“.

Zadnji trenutek uže, ko so hoteli vozniki zapoditi konjiče v tek, domislila si je skrbljiva gospica Netka Laheinerjeva, da nismo vzeli nič studenčnine iz treh virov za spominj seboj. V hipu šinila je iz voza, odhitela nazaj k cerkvi „Tre fontane“ in prinesla je precejšnjo steklenico, tako, da je je vsaki nekoliko prejel v spominj. Ko smo se mi odpeljali, prišlo je še mnogo odličnih romarjev, svetovnih in duhovskih, izmed Poljakov, da si tudi ogledajo znamenitosti tega kraja. Ko smo dospeli v Rim nazaj, mračilo se je uže, in s tem bil je dokončan drugi dan našega bivanja v večnem mestu.

V jutro 1. julija (petek) bili smo zopet na vse zgodaj na nogah. Ker stojijo na ljudskem trgu (Piazza del Popolo) tri cerkve, šel je čast. gosp. Peterlin v bližnjo maševati. Šel sem tudi jaz z njim. Prišlo je bilo pa toliko čast. gospodov duhovnikov skupaj, da je primanjalo strežajev in gosp. prijatlu sem hotel koj jaz dokazati, da čez preteklih 40 let znam še vedno opravljati ministrantovsko službo. Le dobro je vedno, če človek kaj zna. Ker so prejšnji večer prečastni gospod dekan Kožuh rekli, da hočejo ta dan maševati v Vatikanski baziliki, podalo se nas je pozneje mnogo Slovencev z njimi v Št. Peter. Ondi smo zvedeli, da hoče ob 8. uri mlg. metropolit Sembratovič maševati v podzemeljski rakvi nad grobom sv. Petra, toraj smo po gosp. dekanovi maši najprej hodili še po baziliki, ogledovaje zlasti prekrasne grobne spominke mnogih papežev. Poiskali smo tudi začasno počivališče rajnega preslavnega Pija IX., pokleknili pred tistim na tla, moliti nekoliko za-nje in priporočili se jim, naj pri Bogu za nas prosijo. Ob 8. uri pričela se je res v podzemeljski rakvi sv. maša nadškofa Sembratoviča po staroverskem (grškem) obredu. Posrečilo se nam je, priti v podzemeljsko svetišče, in sicer prav blizo altarja, ki zakriva koščice prvaka apostolov, sv. Petra. Prostori so nizki, stene oblečene v najlepši in najdražji marmelj; obilnost gorečih sveč pa je razsvitljevala nekako otožno-svečano podzemeljske prostore. Sv. maša ni bila slovesna (péta), vendar je izvrsten čveterospev (kvartet) sprelepo povelečeval službo božjo, ki je trajala čez 1. uro. (Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Promet zemljišč v Avstriji*, namreč rudokopov mestnih hiš, grajščin in družih zemljišč znašal je leta 1880. po številu 137.595, vrednosti 257 milijonov in 319.704 gold., leta 1879. pa 129.188, vrednosti 217 milijonov in 58.115 gold.

a) Eksekutivno je bilo prodanih:

1880. leta 13.677 s kupnino 40.597.557 gold.,

1879. „ 12.360 s „ 36.680.140 „

Pri eksekutivnih dražbah je tirjatev nepokritih (neplačanih) ostalo:

1880. leta 16.772 v skupni svoti 47.348.302 gold.,

1879. „ 13.955 v „ „ 32.227.781 „

b) Vsled smrti je prešlo v druge roke:

1880. leta grajščin 85 v vrednosti 20.625.210 gold.,

mestnih posestev 2083 v „ 26.902.194 „

rudokopov 13 v vrednosti 179.974 gold.,

družih zemljišč 39.483 v vrednosti 69.041.178 gold.,

1879. leta pa grajščin 94 v vrednosti 12.672.944 gold.,

mestnih posestev 2052 v vrednosti 24.870.680 gold.,

rudokopov 17 v vrednosti 60.088 gold.,

družih zemljišč 37.874 v vrednosti 64.255.295 gold.

* *Andrej S. Marggraf* imé je možu, ki je iznašel izdelovanje sladkorja iz pese. Rodil se je v Berolinu dne 3. marca 1709., umrl pa je dne 7. avgusta 1782., minulo je tedaj pred malo dnevi 100 let od njegove smrti. Bil je Marggraf sloveč kemik, on se je prvi posluževal pri kemičnih preiskavah mikroskopa. Preiskavanje narave rastlinskih sokov napeljalo ga je, posebno preiskavati one tvarine, katere rastlinskemu soku dajejo sladki okus; po tej poti in po mnogih skušnjah iznašel je pot, po kateri se iz različnih rastlin, posebno pa iz pese more izdelati sladkor po vsem podoben kolonialnemu sladkorju. — Narodno-gospodarsko vrednost Marggrafove iznajdbe pa je svetu dokazal še le njegov učenec A. Chard, temu namenu žrtujoč vse svoje moči in premoženje.

* *Phönix* imenuje se novo iznajdena, precej veliki omari podobna železna sušilnica za sadje. V spodnji tretjini omare je peč za kurjavo, zgoraj je več lesa za sušilo. Suši se po zgretem zraku in ima neki to prednost, da sadje pri sušilu obdrži svojo prvotno barvo. Kuri se ta sušilnica s čemurkoli in na prodaj jo ima „Kraus & Comp. in Wien, Währing, Herrengasse 64“, v treh velikostih po 90 do 146 gold.

* *Judje in poljedelstvo*. Vsled preganjanja judov na Ruskem se jih je mnogo obrnilo v Ameriko in tam mošnji judje so jih na vso moč podpirali, da bi jih pripravili k poštenemu živézu, in posebno mnogim preskrbeli so lepo priliko poprijeti se poljedelstva, toda vse zastonj! Amerikanski časniki z najostrejšimi besedami obsojajo okornost in nedelavnost judovskih begunov in trdijo, da se poljedelstva nikakor ne poprimejo. Zato se beguni večidel zopet vračajo na Rusko.

Politične stvari.

Socijalisti — roparji.

Dne 4. julija tega leta bil je na Dunaji v predmestju „Neubau“, ulici „Zieglergasse“ štev. 8, pri belem dnevu od 12. do 1. ure opoldne čevljarski fabrikant Jos. Merstallinger v lastni prodajalnici roparsko napaden, z neko na gobo zlito tekočino omamljen in oropan.

Na Dunaji sicer ropi in umori zdavnej uže niso več redka prikazen, ta rop pa, tako predrzno izvršen, je vendar sploh vse iznenadil.

Eden hudodelnikov namreč pripeljal se je v vozu pred prodajalnico oropanega; stopivši iz voza migne svojemu pajdašu in v prodajalnici izvršila sta rop tako predrzno in s popolnim poznanjem prostorov v prodajalnici, kakor uže staro-izurjena v takem poslu. Po izvršenem ropu pa zopet eden hudodelnikov odide peš kakor je prišel, eden pa, oropane reči v zavoju spravljene, vsede se zopet v najet voz ter se odpelje.

Dunajska policija, res dobro osnovana in prav spretna v svojem poklicu, iskala je hudodelstvu sledú oziraje se na vsako najmanjšo poizvedbo; tudi srečo, veliko srečo je imela najti pravi sled, opazovati sumljive osebe, ko je bila njihova sumljivost dosti jasna, zagrabiti in ostro izpraševati jih; tako se je mreža zoper sumljive nabranih izpovedb bolj in bolj zgostila in preteklega tedna v sredo ponoči zaprla je policija najbolj sumljive osebe, ponoči na petek pa še nekaj sodelavnikov.

To postopanje in tak uspeh konečno ni nov; kar pa je vse kroge naše in sploh evropejske družbe iznenadilo in ostrašilo, je naznanilo dunajske policije, ka-

enaka dela; a cerkvene velike sveče, razstavljene po gosp. Oroslovu Dolencu iz Ljubljane, so lepše gledé dela in materiala, med tem, ko albumi tega zadnjega ostajajo za Seemanovimi gledé okusa.

Vidi se pa vendar, da je v Ljubljani ta vrsta obrtnije dobro uvedena in zastopana. Gosp. Bader iz Gorice je izložil tudi lepe cerkvene sveče, a gledé materiala in okrasja imajo prednost ljubljanske, le v visokosti je on prvi; razstavil je dve sveči, ki imate gotovo nad 2 metra dolgoti in nad 40 centimetrov debelosti, podobni ste majhnim žrdom. Tudi iz Dalmacije je nekaj lepega in dobrega v tej stroki na razstavi.

Blizo teh sveč je razstavil nek Josef Reif iz Prage prekrasne kristale v vseh barvah, ki imitirajo razne dragocene kamne, demante, rubine, topaze, opale itd. Vredno je, da si človek te ogleda, ker podučí se o napredku Česke gledé fabrikacije in brušenja steklovine.

Zdaj pridejo na vrsto razni kemični izdelki. Dien-donné in Moravia iz Trsta, potem Moschitz iz Tržiča (Monfalcone) razstavili so razne izdelke iz masti in katra mineralnega in vegetabilnega, kakor mazila, barvila, firneže itd. Fidelis Terpinc iz Ljubljane je razstavil zmljate barve iz lesenih barvil, vse prav dobro in lepo. Goll iz Spodnjega Dravberga je razstavil smole in masti, on prekosi naše Tržačane.

Tržaška firma Dubich je razstavila razen prah proti insektom, vse polno esenc, eteričnega olja, šmireljja in drugih enakih predmetov, ta firma ima veliko fabriko, v tej stroki jako lepo napreduje ter povzdiguje domačo obrtnijo; ona rabi domače, isterske in dalmatinske surovine, kar je jako koristno, in vsled česar moremo firmi le čestitati. Omeniti je pohvalno kemičnih izdelkov teh-le firm: A. Zankl iz Gradca, bratje Lewinsky Dobriša blizo Prage, fabrike olja za mašine, potem repnega in eteričnega, Schuldes, Schickhardt in Klepetar iz Brna, tovarne J. Bulis e Comp. iz Holešovic pri Pragi, ki je razstavila najfinejša barvila, potem Witrofsky iz Brna, ki je razstavil različne kemikalije, firme Pohlidal e Zemetzky, ki je razstavila izvrstne esence, nadalje fabrike grofa Larischa iz Svetlane na Moravskem, ki je razstavila belo barvo iz cinka (Zinkweiss), ki prekosi vsa dosedaj poznana bela barvila, in konečno naj omenimo tudi dunajskih parfumerij, ki so razstavile krasno mnilo za toaleto v podobi različnega sadja, tako dobro ponarejeno, da bi človek mislil, da ima pravo sveže sadje pred seboj.

Reči moramo, da ste gledé kemičnih izdelkov Češka in Moravska najboljše zastopani, potem tudi Beč in še le potem južne dežele. Na Českem pač cvete obrtnija vsake koli stroke, to se vidi uže na razstavi. A česki in poljski fabrikantje so tudi bolj narodni, nego pa mnogi naši manjši obrtniki; oni so izpostavili tudi česke in poljske napise, akoravno jih tukaj manj umejo, a naši razstavljalci, razen Oroslova Dolenca, se tega sramujejo, niso hoteli pridejati slovenščine svojim izdelkom.

Bomo videli, kako bo izgled v drugih oddelkih. Gotovo pa bomo šibali tako mlačnost, kjerkoli jo najdemo.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Prišedši iz podzemeljskih rakev pregledovali smo vnovič velikost bazilike in njene razmere z nekaterimi

izmed slovečih in največih svetišč vsega katoliškega sveta. Od glavnega srednjega portala po baziliki gor gredé vidi obiskovalec v cerkveni tlak vdolane majhne medeninaste (mesingaste) zvezdice, ki kažejo to razmerje. Kakor sem uže o prvem popisu Št. Peterske bazilike omenil, je ona največe svetišče vsega sveta. Prostor, na kateri stoji, šteje v štirivogelniku (Quadrat-Flächenmass) 21.190 metrov. Na dolgot meri 187 metrov. Za njo pride cerkev sv. Pavla v Londonu s 158½; stolna cerkev v Firenci s 149½; stolna cerkev v Milanu s 135; cerkev v Boloniji s 133; Št. Pavelska bazilika v Rimu s 128; Kolinska stolica s 132; cerkev v Antwerpenu s 117, in nekdanja cerkev sv. Sofije (zdaj, žalibog, mahomedanska mošeja) v Carigradu s 110 metri.

Ker sem se povrnil še enkrat k nekolikemu popisu Št. Peterske bazilike, naj spregovorim o tem malo več. Stoji ona na prostorih, kjer je imel grozoviti cesar Nero, ta prava krvoločna zver in nečlovek, svoje vrte in gledališče. Na vse mogoče načine, ki mu jih je navdihoval menda le sam peklenščak, mučil in moril je kristijane na tem mestu. Oni srečni izmed njih, ki so odšli trinoštvu njegovemu, pokladali so pa skrivaj mučeniška trupla ravno na tem mestu v podzemeljsko votlino k večnemu počitku, prinašali pa tudi od drugod mrtve mučenike le-sém, med drugimi tudi truplo sv. Petra. Votlina bila je ravno ondi, kjer stoji zdaj podzemeljska rakev sredi bazilike. Ko je po preteklih 300 letih silnega preganjanja zadobila krščanska vera in cerkev mir, dal je cesar Konstantin pozidati nad zgoraj omenjeno votlino, tedaj ravno nad grobom sv. Petra in poleg njegovih koščic počivajočih družih mučenikov, velikansko baziliko. Slika njena, ki leži na mizi pred mano, kaže mi, da morala je uže tudi ona biti velike lepote in v svoji opravi jako dragocena. To trdi tudi dotični popis.

Al, kakor ni nič stalnega pod solncem, pričela so se bila tudi pri tej baziliki kazati predznamenja razpada. Prvi jel je misliti na zidanje nove Št. Peterske cerkve papež Nikolaj V., pa vhitela ga je smrt. Papež Julij II. je hotel izpeljati misel svojega sprednika, dal si narediti po strokovnjaku Bramante-u načrte, ki so mu bili tako po volji, da se je zadnja stran bazilike jela koj podirati; v soboto pred belo nedeljo, 18. aprila 1506. pa položen je bil vkljub temu, da so se baje kardinali zidanju nove bazilike upirali, za njo temeljni kamen. Poldrug sto let trajalo je zidanje novega svetišča, lope in galerij ob Št. Peterskem trgu; arhitekt Bramante je bil po osemletnem vodenju zidanja umrl; po njegovi smrti pa je prevzel neki Julijan da Sangallo (pod papežem Leonom X.) vodstvo zidanja. Toda uže po poldrugem letu odložil je prostovoljno to čast. Zdaj stopil je vodstvu zidanja na čelo slavni, 31 let stari umetnik Rafael, in to po željah, katere je bil izrazil umirajoči Bramante. Al tudi Rafaela pokosila je kmalu smrt. Za njim vodila sta zidanje še dva arhitekta, Boltižar, Peruzzi in Antonio da Sangallo, slednji nek s slabim vspehom. Prenarejal je namreč vsak mojster kolikor toliko načrt, tedaj je uže takrat veljal pregovor: „Vsake oči imajo svojega malarja“.

Zdaj se je, in to še le po dolgih prošnjah papeža, vdal slavni umetnik Mihelangelo, da je prevzel vodstvo zidanja. Bil je takrat uže star 72 let; svojemu truplu in duhu ni več zaupal dovolj moči za vodstvo tako ogromnega dela; izgovarjal se je, „da ni strokovnjak“. Prevzel je jako težavno nalogo določno brez kakega plačila in odškodovanja, po njegovih lastnih besedah „edino le iz ljubezni do Boga in iz spoštovanja do kneza apostolov.“ Predelal je on po bistrosti svojega uma vkljub sivi starosti stavbeni načrt, delo je odslej čudo-

vito hitro napredovalo in akoravno ob njegovi smrti bazilika še ni bila popolnoma dodelana, premagane so bile vse večje težave, in po izgotovljenih načrtih bilo je čisto lahko, delo dokončati, kar je izvršil arhitekt Maderna. Papež Urban VIII. bil je tako srečen, slovesno blagosloviti novo baziliko; zgodilo se je to 18. novembra l. 1626., tedaj 1300 let pozneje, odkar je bil cesar Konstantin vtemeljal prvo baziliko Št. Petersko. Kaj pa stroški nove prvostolice celega sveta? Znašali so več ko 260 milijonov; nova zakristija pa, ki jo je zidal še le papež Pij VI., stala je še posebej 4 milijone in 800.000 frankov. Vsakoletne poprave pri tej ogromni zgradbi znašajo 160.000 frankov.

Akoravno je vsa Št. Peterska bazilika gledé njene ogromnosti v zidovih in gledé prekrasnih olupšav delo nedosegljivo, je vendar njena kuplja še nad vse uzvišana, in po pravici piše o njej slavni benediktinec P. Albert Kuhn, „da je ona največi stavbeni čudež sveta; njena velikost, drzovitost in lepota oblike ji dajejo to prednost. Ako jo gledaš od znotraj, častno varuje njeni visoki obok grob kneza apostolov, nad katerega razliva skoz svoja mnoga okna obilnost bliščeče svetlobe; od zunaj pa se odlikuje po svoji ogromnosti, s katero nadkriljuje velikanske zidine, ki se naslanjajo ob njo na vse strani“.

„Kdor pa hoče kupljo poznati po vsi njeni znamenitosti in mogočnosti, podá naj se gor na njo in v njo“, pravi dalje zgoraj omenjeni gospod pisalec, in da smo storili to tudi mi, lahko vsak ugane. Drugekrati se nek mora prositi dovoljenja za to v zakristiji. Nas je nek prijazen človek na vprašanje: „kod je vhod na površje bazilike“, peljal koj naravnost pred dotične duri, ki so, na pr. ob sredi leve cerkvene ladije. Pozvonivši z zvoncem v to vravnanim se nam duri zdajci odpró, vratar nas vpraša: „Peregrini?“ (ali ste romarji?) in ko rečemo: da, veli nam vstopiti, ter pokaže nam pot na baziliko. Rečem: pot, in ne stopnice. Polžasto zavita vije se polagoma napeta ulica vedno više in više. Tudi jahati bi se moglo po njej noter gor na vrh bazilike. V steno ob strani vzdane so belkaste marmeljnaté plošče z napisi, kdo izmed cesarjev, kraljev, vojvod, knezov in sploh odličnih oseb hodili so uže po tem potu gor na vrhunec svetišča. En dan ali pa še več bi potreboval človek v to, ko bi samo te napise hotel vse prebrati.

Kako začudeno pa smo gledali krog sebe, ko smo dospeli na vrh! Namestu strehe našli smo veliko planoto, ki je le toliko polagoma nagnjena na več strani, da se dežnica po žlebovih odceja more. Se vé, da je naš pogled veljal najprej kuplji, ki se kakor ponosna vladarica dviguje čez vrhno planoto in nepregledljiva zidovja proti nebeškemu oboku. Njena obširnost in visokost se pokaže ogledovalcu še le tukaj bolj določno; obseg njen meri v okrožji 192 metrov, visokost od strehe naprej do vrha križa znaša 94 metrov, vrhna svetilnica (Kuppellaterne) sama 15½ metra. Zraven tega pa kipi iz vrhne planote še mnogo manjših kupelj, po katerih dohaja svetloba v stranske cerkvene ladije. Začudeno smo gledali tu celó nizka poslopja, v katerih bivajo in stanujejo „San Pietrini“, to je, čuvaji in razni delavci, zidarji, kovači, mizarji itd., ki imajo pri cerkvi vedno svoja dela, poprave, snaženje in enak posel. Ne verjel bi človek, da preskrbuje te ljudi celó redno tekoč vodnjak s potrebno vodo, ako bi na lastne oči tega ne videl. Posebno umetna moč je potrebna, da žene vodo tako visoko gor.

Predno smo se podali naprej v kupljo in na njeno višavo, pregledovali smo še orjaške kamnite kipe Izveščarja in apostolov, ki kinčijo sprednje vrhno čelo bazilike. S Št. Peterskega trga videti so ti kipi le navadne človeške velikosti; tu gori pa merijo gotovo blizo po 3

sežnje na visokost. Koliko moči, truda, zraven pa gotovo tudi nevarnosti je bilo le za to, da so te orjaške kipe spravili na tako visočino! Pa tudi razgled je uže od tod na Št. Petrski trg, na Vatikan in čez mesto velikansk.

Zdaj podali smo se naprej v kupljo. Stopivši v njeno notranje bili smo na prvem obrobku (Gesims), od katerega se ona prične pospenjati nad cerkvena zidovja. Ta obrobek je ob enem pot, po katerem se more priti okoli in okoli kuplje. Železna ograja okrog in okrog daje popolno varnost obiskovalcem. Gledajočemu pod sabo v toliki globočini osredok bazilike in kvišku štrleči prekrasni „konfesion“, nad sabo pa zopet tako visoki kupeljni obok, človeku kar plahote trepeče srce, in le v strahu zaupa življenje svoje trdni železni ograji, da kupljo obhodi na okrog. Se vé, da tudi mi nismo hoteli v tem zaostati.

(Dalje prih.)

Šolske stvari.

Učni jezik v ljubljanskih mestnih šolah.

O obravnavi, katera se je dne 31. avgusta t. l. o učnem jeziku mestnih šol vršila v ljubljanski mestni hiši, poroča „Slov. Nar.“ sledeče:

V seji dne 31. avgusta t. l. mestnega zbora ljubljanskega poročal je načelnik šolskega odseka, mestni odbornik dr. Drč, o predlogu mestnega odbornika dr. V. Zarnika gledé učnega jezika v mestnih ljudskih šolah in stavil sledeče nasvete, katere je šolski odsek v seji 24. avgusta sprejel z vsemi proti enemu glasom.

- V vseh razredih v deških in dekliških mestnih šolah naj bo odslej učni jezik za vse predmete slovenski jezik.
- Nemški jezik naj bi se na podlagi slovenskega maternega jezika začel podučevati v tretjem razredu s slovenskim učnim jezikom.
- Podučevanje v nemškem jeziku (zraven slovenskega) naj bi se od tretjega razreda naprej po vseh razredih nadaljevalo in izvrševalo tako, da bi na pr. dečki iz 4. razreda mogli prestopiti v 1. razred kake srednje šole, ali v meščansko ali v obrtniško šolo s slovenskim učnim jezikom.
- Magistratu se naroča, da sporoči ta sklep resp. prošnjo deželnemu šolskemu svetu kranjskemu.

Prošnja, katero pošlje magistrat deželnemu šolskemu svetu, se ima glasiti tako-le:

„Slavni c. kr. deželni šolski svet! Reševaje dopis c. kr. okrajnega šolskega sveta dne 3. oktobra l. 1878. gledé vpeljave nemškega poleg slovenskega kot učnega jezika v mestnih ljudskih šolah, ukazal je slavni c. kr. deželni šolski svet dne 29. oktobra 1878. l. na podlagi sklepa mestnega zbora dne 14. junija 1878. l., da se ima nemški jezik uže v 2. razredu rabiti kot učni jezik pri računanji s številkami, v 3. razredu ima pri računanji in pri poduku nemščine prevladovati nemški jezik, v viših razredih pa je za vse predmete, izjemši vero-nauk in slovenščino, nemški jezik učni jezik. Vpeljale so se vsled tega čisto nemške knjige (kakor „Lese- u. Sprachbuch“ von Heinrich) v ljudske šole, po katerih se zdaj podučuje v mestnih ljudskih šolah.

Posledica tega je, da učenci, ki izstopijo iz ljudskih šol, ne znajo ne slovenski, ne nemški govoriti in pravilno pisati in godi se nekako tako, kakor se je godilo pred l. 1848., ko je med prostimi meščani redko kdo znal slovenski pisati in brati, pa tudi nemški ne toliko, da bi se ne bil osmeševal.

pisov dosti; a naši Kozlerji, Galle-ti in drugi niso dali najmanjšega prostora slovenščini. Kako mali duhovi so pač naši obrtniki; morda se bojé, da jim slovenščina prepodi kupce?

Omeniti nam je še razstavljenih predmetov iz svinjskega suhega mesa, v katerem so razstavili posebno „šarkutierji“ iz Trentinskega dobre in okusno narejene reči. One salame, one martadele, oni campini, oni peršuti, to je vse tako okusno, da človeka vabi na ručak, in reči moramo, da so v tej obrtništvi Italijani, sosebeno pa tirolski Italijani, pravi mojstri. Prav tako znajo ti ljudje delati komposte iz sadja in tako zvano „mostardo“. Ogledati si je treba izložene martadele, salame, campine itd. firm: Luigi Baisi, Brentonico, pri Trentu in Gius. Pedrotti, Mezzolomlardo.

Vabimo posebno kranjske in hrvatske mesarje, da si te fine izdelke dobro ogledajo, ker taki izdelki se dobro prodajajo in izvažajo po vsem svetu; na Kranjskem so se že nekoliko poprijeli tako zvane „šarkutarije“; a še vse premalo, za kranjsko deželo pa bi to utegnil postati važen zaslužek, kajti surovino imajo Kranjci doma in na bližnjem Hrvatskem.

Zraven teh dobrih reči za želodec razstavil je naš finančni erar v steklenem zaboju vse vrste duhana in smotek, kolikor jih rabimo v Avstriji. Iz te izložbe se vidi, da Avstrija je morda prva država gledé produciranja in izdelovanja duhana, v tem zaboju najdeš 50 do 60 vrst duhana za pušenje, kakih 20 vrst za nosljanje in nad 100 baž raznih smotek in spanjoletov.

Koliko se v Avstriji tobaka pridela in izdelava pa proda, vidi se iz tega-le: Leta 1881. so avstrijske fabrike izdelale blizu 230.000 metr. stotov tobaka za nosljanje — gotovo lepe množine.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

0 spremembi šolske postave.

Pri zborovanji „Slov. učiteljskega društva“, o katerem smo v zadnjih „Novicah“ na kratko poročali, poročal je v imenu društva „o spremembi šolske postave“ z ozirom na razmere slovenskega šolstva g. Govekar tako-le:

„Šolsko postavo od dne 14. maja 1869. leta so pozdravljali nekateri z veseljem, drugi pa niso nič dobrega od nje pričakovali. Med posvetovanjem postave so poslanci desne stranke — med njimi Slovenci — dvorano zapustili, kajti očitali so jej, da se premalo ozira na potrebe drugih narodnosti ter da je poglavitno na korist nemški stranki. Učitelji pa so jo sploh radostno pozdravljali. Ako pa tukaj govorimo o učiteljih, moramo sploh misliti le bolj na mestne učitelje, na ravnatelje po mestih in na šolske nadzornike. Glas nas učiteljev iz dežele se malo kje začuje, ako se pa začuje, se navadno preupije. A kmalu se je pokazalo, da se učiteljska postava ne dá tako strogo povsodi izpeljati in vlada je dovolila izjeme za Kranjsko, Galicijo, Primorje, kar se tiče šolskega obiskovanja.

Uže šolski in učni red ni tako strogo doktrinaren in abstrakten, ampak se bolj ozira na faktične ali dejanske razmere.

Za kranjsko deželo smo dobili deželno šolsko postavo l. 1873. in še enkrat popravljen — ali boljše rečeno **pokvarjen** — l. 1879.

Od leta 1870. ali sploh od časa, ko je v dejanje stopila šolska postava, pokazalo se je marsikaj, kar ni govorilo za postavo. Ni ga v Cislajtanijski deželni zbor, ki bi ne govoril zoper šolsko postavo. Pritožbe

so prišle do naučnega ministra Strehmeyerja, in le-ta se je sam izrazil, da po nekaterih krajih šolske oblasti predaleč segajo, kar se tiče osnove novih šol in silenja ali moranja otrok v šolo in uže ta minister je dovolil olajšave, to je bolj voljno in mečjo izpeljavo šolskih postav. Ko je nastopilo Taaffejevo ministerstvo, so pasili poslanci desne stranke, ki so podpirali in še vedno podpirajo njegovo politiko, naj vlada prijenja s šolsko postavo. Pritožbe bile so vzlasti zoper čedalje večje stroške za šolstvo; znano je, da na Štajarskem pravna stranka v deželnem zboru pri posvetovanji o šolstvu vselej dvorano zapusti, ker neče deželi tako ogromnih stroškov nakladati.

Kakor znano, je v državnem zboru poslanec Lienbacher nasvetoval, naj bode otrokom dovoljeno, stopiti z 12. letom iz šole ter da naj bi o tem določevali deželni zbori. V državnem zboru, v zbornici poslancev je bil sprejet Lienbacherjev nasvet, a gosposka zbornica ga je zavrgla, priznavši ob enem, da je treba nekaj odjenjati, a vso stvar je zopet izročila vladi, to je, okrajni in deželni šolski sveti imajo razsoditi, ali se sme olajšava dovoliti občinam, katere za to prosijo. Vlada se v gosposki zbornici ni nič kaj potegovala za Lienbacherjev predlog, tako, da je bilo videti, kakor bi hotela vso stvar zavleči.

A temu ni bilo tako. Letos je vlada sama inicijativo nastopila in predložila gosposki zbornici novelo, katere še več obsega, kar je poslanec Lienbacher nasvetoval. Skupno ministerstvo, katero je to novelo predložilo, navélo je tudi vzroke, zaradi katerih je vlada sama nasvetovala preuredbo nekaterih paragrafov v državni šolski postavi. Gosposka zbornica, to je njen šolski odsek, pa dosihmal ni predložil svojih nasvetov ter misli vso stvar zavleči, kajti v šolskem odseku imajo še, dasi nenaravno, ustavoverci večino.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Od prvega obroka pospeli smo se po dobro izpeljanih, v osrednji kupeljnih zidnih vravnanih stopnicah gor na vrhni obrobek, od kjer se prične polagoma kuplja zavijati v obok. Tudi na tem obrobku narejeno je hodišče z železno ograjo enako oni na spodnjem, in v kljub slabotnih čutnic obhodil sem kupljo tudi tu gor na okrog. Pregledovati sem mogel ob enem tu v neposredni bližavi tudi mozaične olepšave, s katerimi je prenapolnjena in bogato ozališana vsa ogromna cerkev, osobito pa še kuplja. Na milijarde še pod centimeter malih raznobarnih kamenčkov je pridruženih tu drug k drugemu, ki v bližavi kažejo le okorne črte, poteze in slikarije, od dna bazilike ogledovani pa toliko krasoto.

Daljni pot proti vrhu kuplje pelje na okrog in polagoma navkreber med njenim obokom in kositarsko streho. Mnogo v streho vdelenih lin osvetluje ta pot. Vrh kuplje, to je ondi, kjer se prične svetilnica (latera), narejeno je na njeni zunanji strani zopet hodišče z železno ograjo. Ko smo stopili tu vên, oj! kolika višava! kak razgled! kolik lepo- in daljnovid! Tudi tukaj naj bi vsak romar padel na kolena, ter zahvalil se Bogu za tako veliko srečo, da mu je dal dospeti le-sém.

Poglejmo zdaj vsaj nekoliko krog sebe! Pod sabo vidimo strmo, polzko kupeljno streho. Mnogo močnih železnih kaveljnov vdelenih je v njo, da se o popravah morejo na nje obešati lestvice; ob enem pa služijo oni

tudi za razsvitljivo kuplje, kar se je nek za časa papeževega vladanja večkrat zgodilo, in kar je privabilo vselej iz daljnih krajev tujcev v Rim. Pod kupljo se razprostira na vse strani ogromno zidovje velikanske bazilike. K levi roki vidijo se vatikanska poslopja, katerih je toliko, da narejajo sama zá se malo mestice. Na zadnji vatikanski strani razširjajo se prelepi vrtovi in perivoji. In pogled na Št. Peterski trg, na angeljski grad, na morje poslopij, cerkva, kupelj, palač, na mestno-trdnjavsko obzidje, na cerkve in svetišča zunaj obzidja, na bližnja mesta v okolici, na apeninsko gorovje, na neizmerno planoto (Campagnia), na sredozemsko morje, — da — ljuba duša, kdo ti bo naštel in popisal vse to! Ni moč, in ni moč. Tudi tukaj si človek breztelesen biti želi.

Še en pot stal nam je zdaj naprej, namreč na vrh svetilnice, in: kdor ima pogum za to, celó gor v jabelko. Svetilnica je (kakor sem uže povedal) od tod še 15½ metrov visoka, tedaj še vedno taka, kakor precejšnja okrogla cerkvica. Stopnice peljajo skoz osredje zidu, kar častitim bralcem dokazuje, kolike debelosti mora vkljub silni višini še vedno biti. Ko smo prišli na vrh, to je v podstrešje svetilnice, v gledali smo na sredi navpično stoječo ozko železno lestvico, ki je vravnana skoz visoko, ozko in močno bakreno votlino (cev), na katero je nasajeno vrhno jabelko. „Korajža velja“, smo djali, in pričeli smo plezati polagoma navkreber. Poleg več možakov imela je tudi neka ljubljanska gospá toliko srčnosti, da se je pospela za nami v jabelko. Ker je ta dan solnce silno pripekalo, bila je v njem poleg temé tudi tako nestrpna vročina, da sem prav živo mislil na vice. Svitlobe namreč le malo dohaja skoz dolge in ozke špranje, ki so vrezane v jabelko, katero meri na širjavo 2½ metra. Prostora je v njem baje za 16 ljudi; samo precéj na tesnem bi morali stati drug poleg drugega. Nas je bilo hkrati 6—8 gor, pa smo radi šli kmalu nazaj, kar je bilo še nekako bolj težavno, kot prejšnje plezanje na kvišku. Zadovoljni smo bili vendar vsi z zavestjo, da smo se nahajali na najvišem vrhuncu Št. Peterske kuplje.

Iz vsega dozda popisanega lahko častiti bralci vsaj nekoliko prevdarijo, kake strašanske teže postavljene so s kupljo na površje Št. Peterske bazilike. Štedilo se toraj uže ob zidanji ni z železnimi vezmi; zlasti sta kupljo opasovala dva jako močna obroča okrog in okrog. In vendar jele so se bile kazati v teku časov na njej spoke; toraj so jo l. 1744. opasali še s šesterimi močnimi železnimi obroči. Od takrat se nek ne pokaže nobena spóka več.

Ko smo prišli iz kuplje in znad cerkve zopet na Št. Peterski trg, bilo je blizo poldne. Podali smo se „na korajžo“ v gostilno „Trattoria Europea“ na sprednji strani trga. Talijanu se tuj človek sploh bliža le z nezaupnostjo; vendar smo bili v tej gostilni tembolj zadovoljni, ker smo dobili na ponudbo še dosti dobro priredjenih postnih jedi (bil je namreč petek); pijača bila je tudi dobra, račun pa primeroma tako nizek, da smo se pozneje še večkrat ondi sošli k obedu.

Ker sem omenil ravno zgoraj petka, tedaj postnega dne, naj povem, da je v Rimu tudi v soboto zapovedan post in če se prav spominjam, tudi v sredo popoldan. Da se nahajajo tudi ondi ljudje, ki se za take zapovedi malo brigajo, ni nič novega; slišal sem pa, da gledé posta dajejo nekateri soboti predstvo. Marsikdo je v petek mesó, v soboto pa se ga zdrži; to pa nek najbolj zaradi tega, ker je sobota Mariji posvečen dan, „Madono“ (kakor Marijo navadno imenujejo) pa Talijani posebno časté; toraj se tudi bolj iz češčenja do nje, kot iz pokorščine do cerkvene zapovedi v soboto postijo.

Potekla nam je bila tedaj zopet polovica dne. Ker je bil na poldan napovedan shod v „Hotel Roma“ zaradi posvetovanja o adresah, ki so se imele 5. julija pri splošni avdijenci izročiti sv. očetu Leonu XIII., podali smo se po obedu tje. Vsak slovanski narod (Poljaki, Rusini, Čehi, Hrvatje in Slovenci) imel je namreč seboj adresno v svojem jeziku in predstavljeno v latinščino; pa — koliko časa bi bila morala trajati avdijenca, ko bi se bile vse adresse sv. očetu brale! Posvetovalo se je toraj, da bi se sestavilo samo eno pismo udanosti (adresa) v imenu vseh Slovanov; pa videlo se je tudi pri tem, da težavno je spraviti mnogo glav pod en klub. Poslednjič je vendar-le šlo in izmed vsake narodnosti bili so voljeni nekateri zaupniki v to. Podpisali smo pa vendar našo slovensko adresno ta dan vsi v „Hotel Roma“ nazoči Slovenci. Morda bi bilo želeti, da bi jo vvrstil po besedi med svoje „Spomine“ uže zaradi zgodovine; ker mi vendar v to primanjkuje časa, zavrnem častite bralce na 28. list „Danice“ leta 1881., str. 224 in 225. Adresa je bila, kakor je znano, kasneje po njihovi eminenci gosp. kardinalu Ledohowskiju sv. Očetu predložena, od Njih ne le milostno sprejeta, ampak odgovorili so na njo v prelepem pismu od dne 15. septembra 1881. Tudi ta odgovor se nahaja v „Danici“ in sicer v 41. listu 1881., koj na sprednji strani.

Kakor sem bil omenil v 27. listu, mi je bil moj v Rimu bivajoči rojak, sorodnik in bivši učenec P. Eduard Benedičič obljubil stanovanje v samostanu svojega reda (pri usmiljenih bratih). Ker se vendar po dogovoru prvi dan nisva bila našla na kolodvoru in sem se bil vstanovil v „Hotel de la Ville“, mi je naslednje dni tako primanjkovalo časa, da ga nisem vtrpel iti poiskat. Ko je pa po časnikih zvedel za naš prihod, in kje Slovenci stanujemo, prišel me je ta popoldan on iskat v „Hotel Roma“, kjer sva se tudi na obojno medsebojno veselje našla. Ker slovenski narod na tega svojega rojaka sme z vso pravico ponosen biti, naj o njem prav na kratko kaj malega povem.

Rojen je bil v Železnikih l. 1852. od revnih starišev. Šolal se je doma, v Ljubljani in Gorici. Dopršivši 4. gimn. razred je po nasvetu svojega dobrotnika, preč. kapuc. g. O. Alfonsa Krašovica, stopil v red usmiljenih bratov v Gradcu. Po skončanem novicijatu je bil od svojih gg. prednikov poslan v Solnigrad v zdravniško šolo. Študiral je ondi tri leta z izvrstnim vspehom, navzel se pa ob enem v ondotnem benediktinskem samostanu pri Sv. Petru, kjer je vsa leta stanoval, posebno izgledne omike. Po skončanih študijah vrnil se je v Gradec nazaj, kjer je deloval en čas kot zdravnik v bolnišnici svojega reda. Kmalu potem prične se na Španjskem vnovič vojska. Ker je Karlistom primanjkovalo zdravnikov, bil je na prošnjo Don Karlosove matere poslan v Estello, kjer je služil kot vojaški zdravnik kaki dve leti. Ko je nastal zopet mir, dekoriran je bil P. Benedičič s častnim križcem za zasluge, povrnil se nazaj v Gradec, med potjo pa obiskal tudi Rim. Ondi si je pridobil naklonjenost svojega redovnega generala v toliki meri, da je bil iz Gradca kmalu poklican zopet nazaj v Rim, kjer deluje kot vrhovni zdravnik v samostanu svojega reda; ob enem zdravi tudi papeževe „Švicarje“; klican pa je tudi pogostno v više kroge bolnim na pomoč. Tako je n. pr. imel letošnje leto častno nalogo, spremljati bolnega nemškega učenjaka in kardinala Hergenrötherja v Švico. Nahaja se Benedičič zdaj v 31. letu svoje starosti, toraj je upati, če mu Bog ohrani zdravje, da se bo pospel s časom še na kako višo stopinjo.

Ta gospod tedaj me je bil prišel poiskat v „Hotel Roma“, z njim pa še neki posebno ljubeznjiv gospod bogoslovec njegovega reda, br. Weremund Bacher, iz koroškega Št. Vida doma, ki študira v Rimu. Ker smo

Slovenci ravno ta popoldan nameravali obiskati katakombe, pridružila sta se nam tudi ona dva.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Kaj bo s Trstom?

Ko je dne 2. avgusta v Trstu bomba padla, misliti se je smelo, da se bo v merodajnih krogih spoznalo, od katere strani in stranke tam in v Primorji sploh državi preti nevarnost, in tolažili so se razun družih zvestih državljanov posebno Slovenci, da se jim napočijo boljši časi, toda zmotili so se, ako so se nadjali kmalu rešenja. Tam vlada zmiraj še stara roka vladini opoziciji, bodisi ta laška ali nemška, prijazna, Slovencem in slovanskemu elementu sploh pa neprijazna.

Preteklo nedeljo imelo je biti blagoslovljenje zastave slovenskega delavskega društva v Trstu; presvitli cesar bival je še srčno pozdravljan na Koroškem, vendar pa se je naznanjalo, da se je po želji namestnika Depretis-a „zarad prihoda cesarjevega“ odložila ona slovanska svečanost. — Zdaj še le izvemo pravi vzrok onega odloga: Depretisu ni po volji, da bi se sošli v Trstu tamošnjim Slovencem duševno zdavno uže združeni drugi Slovenci iz Primorskega, Kranjskega in Štajarskega, in enako prijazni jim Slovani hrvaški in česki. Parola je tedaj: „Karkoli družega v Trstu, le slovensko ne!“ — To potrjuje tudi druga očigled prihoda cesarjevega res nezaslišana dogodba. Vladni svetnik in okrajni glavar tolminski A. Schemerl, rojen Ljubljčan, nedvomljivo zmiraj pokorna roka Depretis ova, prepoveduje zastopnikom tolminskih občin, cesarja pozdravljati po slovensko, odbije prošnjo bovške čitalnice, predstaviti jo cesarju iz istega vzroka.

Mi sicer upamo, da si zvesta slovenska srca ne bodo pustila zapirati pota do ljubljenskega cesarja in da bodo tudi o prihodu cesarjem razpadle vse med vladarja in zvesto ljudstvo umetno nastavljene zapreke, toda žalostno je, da se še celó zdaj, ob času splošnega domoljubnega navdušenja zarad prihoda cesarjevega, zoper zvesti slovenski narod sme tako postopati.

To je še bolj nerazumljivo, ako malo pogledamo za kulise, kaj pa med tem počenja tržaška irredentska stranka. — Od začetka kričalo se je v ves svet: „kaj morejo zvesti Tržačani za bombo od 2. avgusta, ki je bila vržena gotovo od tujca — netržačana!“ Toda ta oficijozna trobenta ni motila večine lahonske stranke tržaškega mestnega zbora odtegniti se seji, v kateri se je izrekla obsodba in obžalovanje, da se je to v Trstu zgodilo. — Zdaj se uže prav zanesljivo naznanja, da je preiskava našla pravega hudodelnika, ki je bombo vrgel, Tržačana natakarka brez službe z imenom Contento, pa to ne brani, da bi se v irredentovskih časnikih ne imenoval in slavil drug hudodelnik, namreč ubiti mladeneč Fortis sam kot naroden mučenik. — Nek v Napolji izhajajoč nov irredentski list v svojem dopisu iz Trsta namreč trdi: Fortis sam je vrgel bombo, da bi oprostil svoje brate tujega gospodarstva; potem nadaljuje dopisnik: ker tudi boj ni izključen, je naravno, da je nekaj državljanov kakor tudi odbori preskrbljenih za vsak slučaj z orožjem in tvarinami, ki eksplodirajo, da jih ob času boja vržejo v sovražne vrste, tedaj ni nič iznenadljivega, ako se ima zmiraj kaj pri rokah, ali bombe ali dinamit ali pa ročne granate. Potem še zagovarja in slavi Fortis-a, zveste tržaške državljanke pa imenuje „österreichische Rädelsführer“.

Dalje pojasnovati te dogodbe se nam zdi odveč, same govore dosti jasno; za zdaj potrpimo, dogodbe o prihodu cesarjem in kmalu potem, upamo, da bodo razvedrile prav mršavo in žalostno obnebo primorsko.

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski

Druga seja v četrtek 7. t. m. je bila prav kratka, ker so se izročevale le predloge deželnega odbora raznim odsekom v pretres in poročanje. K tej seji prišel je tudi uže Vesteneck, le grofa Blagaja še ni bilo; to kaže, kako se nemškutarji bojé, da bi jim narodni poslanci ne ušli iz zbornice, ki bi bila nesklepčna, če njih le dva manjkata.

Najvažnejša točka te seje bila je interpelacija — tako se glaseča:

Interpelacija

do preblagorodnega gospoda c. kr. deželnega predsednika.

Potekla bode v kratkem šestletna doba, za katero so bili imenovani c. kr. okrajni šolski nadzorniki. V tem času se je slavno c. kr. učno ministerstvo lahko prepričalo, da se ljudske šole in učitelji niso tako nadzorovali, kakor je želeti v prosepah ljudskega šolstva. Nadzorniki so morali pred vsem opravljati svojo lastno aktivno službo in vsled tega jim ni bilo mogoče vso svojo pozornost obračati na nadzorovanje šol, ker jim je ta posel bil le postranska naloga. Spoznavši nedostatke, katere so se tudi v drugih deželah prikazale, kjer so bili nadzorniki vzeti iz aktivnega učiteljskega osobja ter zraven svojega glavnega opravila se le postransko pečali z nadzorništvom, je c. kr. učno ministerstvo uže v nekaterih deželah okrajno šolsko nadzorstvo tako urejalo, da je nastavilo za več šolskih okrajev skupaj enega nadzornika, ki pa za čas nadzorniške službe nima družega posla, nego pečati se z nadzorstvom. To se je dozdej zgodilo na Niže-Avstrijskem, Štajarskem, Primorskem, Solnograškem itd.

Gledé na to, da bi tudi za kranjsko ljudsko šolstvo jako koristno in potrebno bilo, da dobi okrajne nadzornike, kateri bi nezadržani in nemoteni po družih opravilih vse svoje moči in ves svoj čas žrtvovali šolskemu nadzorstvu; gledé dalje na to, da mora sicer po šolski postavi imeti vsak šolski okraj svojega nadzornika, a lahko eden in isti nadzornik več okrajev nadzoruje; gledé konečno na to, da bi se stroški za nadzorstvo prav nič ne pomnoževali, ko bi mesto sedanjih 11 nadzornikov, ki dobivajo po 400 gold. na leto, se nastavili za celo kranjsko deželo le trije ali štirje c. kr. nadzorniki s primerno plačo, vprašajo podpisani preblagorodnega c. k. deželnega predsednika:

Ali bi ga ne bila volja, visokemu c. kr. učnemu ministerstvu priporočati, da namesto sedanjih enajst nastavi za celo deželo le tri ali štiri samo za ta posel odločene c. k. okrajne šolske nadzornike?

V Ljubljani 7. septembra 1882.

Vošnjak, Klun, Robič, Pakiž, Poklukar, Pfeifer, Navratil, Potočnik, Svetec, Lavrenčič, Bleiweis, Zarnik, Grasselli, Detela.

Gospod deželni predsednik obljubi odgovor na to interpelacijo, brž ko bo od ministerstva dobil vodilo o tej važni zadevi.

Deželni glavar grof Thurn je naznanil zbornici, da je po večini tega zbora svoj čas sklenjena postava o odkupu duhovenske bire in cerkvenih davščin dobila

teri učitelji da delajo občno mnenje. To so nadzorniki, ravnatelji in mestni učitelji.

Učitelji, ki spadajo k tako zvani ustavoverni stranki, imeli so 4. in 5. avgusta zbor, imenovali so ga splošni avstrijski učiteljski zbor, in tam so še enkrat (prvič 19. februarja na Dunaji) obsodili šolsko novelo. — Imeli so pa tudi česki učitelji nekaj dni pozneje svoje učiteljsko zborovanje, a tam so uže drugače govorili. Ravnatelj Lepaš je rekel: „Kristjan sem, zato hočem, da ima ljudska šola znak krščanstva!“ Sicer so ga preupili, a zaradi tega niso njegove besede nič manj tehtne in gotovo je, da krščanski stariši želé krščanskih šol.

Postavili smo tudi mi razgovor o šolski noveli na dnevni red, a povedati mi je pred vsem, da mi nimamo takih skrbi zaradi šolske novele, kakoršne imajo dunajski učitelji.

Nam narodnim učiteljem je čisto prav, ako se glasi §. 1. drž. šolske postave: „Odgoja mora biti versko-nravna“, kajti prav (Moral) se pri kristjanih naslanja na krščanske dogme.

Nravnost brez podlage krščanske je omahljiva in veternasta, mogoče, da včasih od hudega odvrta, a za ljudsko odgojo ne velja, tu je treba pozitivnih zapoved in prepoved. Tudi mislim, da se mi nikakor ne bojimo vpliva naše narodne duhovščine pri narodnih šolah. Da mora ravnatelj iste vere biti, kakor je večina učencev, je menda samo ob sebi razumljivo. Pri nas se nam sicer ni bati židov v naše šole, a tudi nimamo vzroka njim odpirati vrata in glasovati za postavu, ki njim duri odpira na stezaj. Kar nas slovenske učitelje zadeva, imamo mi vse drugačne zahteve; te pa so: 1. da postanejo naše ljudske šole skoraj enkrat čisto slovenske; 2. da se uvede v učiteljske izobraževalnice slovenščina vsaj za tri četrtine predmetov in 3. da s svojo delavnostjo in vladino pripomočjo prispemo do potrebnih slovenskih knjig za narodne šole in učiteljska.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

„Katakombe!“ Kateri katolik ni še slišal in ne pozna tega slovečega imena in pomembe njegove? Kristusovo prerokovanje: „Ura celó pride, da bo vsak, kdor vas umori, menil, da Bogu službo stori“, spolnovati jelo se je bilo le prehitro; celih dolgih tri sto let trajala je ta pač britka ura. Kristijanom te žalne dôbe bilo je, da se poslužim priložnega izraza, le dvoje na izbiro: mučeniška smrt ali pa skrivanje. Služba božja, prejemanje sv. zakramentov, poduk mladine, shodi, dá, celó pokopavanje mrtvih moralo se je vršiti skrivaj. Vse je bilo kristijanom sovražno; tudi celó najskrivnejši kraji zemeljskega površja niso jim mogli zagotoviti varnega zavetja za spolnovanje kristijanskih dolžnosti, ampak pod zemljo so si morali iskati tega.

Rimska okolica, zlasti proti jugu, je celó gričnata; površje ima le plitvo zemeljsko odejo, spodaj pa je mehki, peščen, rudečkasto rujavi kamen, ki se lahko dá krojiti in obdelati. Cesar tedaj kristijanom niso privoščili pagani, prostora namreč za očitno spoznanje svoje vere, to jim je dala mati zemlja v nedrih svojih. Tu so si rezali skoz mehki kamen podzemeljska hodišča, ob obeh stranéh v skladih vravnavali na enaki način drug nad drugim rakvam (mrtvaškim trugam) podobne prostore, kamor so pokladali svoje ljube mrtve,

votlino pa spredaj zadelali s tankim zidom. Taka podzemeljska hodišča prekriževala so se pod zemljo na vse strani, narejala se celó eden pod ali pa nad drugim, to je, v več nadstropij; večji prostori pa so služili za obhajanje službe božje; sploh za izvrševanje vseh kristijanskih obredov. In ti podzemeljski prostori imenovali so se ter se imenujejo še dan danes „katakombe“.

Kolikor bolj je rastlo število kristijanov, toliko več je moralo taci podzemeljskih prostorov biti. Naše čase je znanih 26 večih, 17 pa manjših katakomb, ki imajo tudi svoja imena; podzemeljska pota v njih, ako se vsa poštejejo, imajo daljave okoli dve sto milj; grobov pa je znanih uže nad pet milijonov. Izvedenci vendar menijo, da te katakombe niso še vse; toraj iščejo še vedno sledú taci podzemeljskih svetišč. Odkar mi je bilo znano imé „katakombe“, vedno sem želel, priti enkrat v nje. In 1. dan julija 1881. bil je tisti srečni čas, ki mi jih je dal gledati.

Omenil sem uže, da se nas je bilo več Slovencev zedinilo v to. Ženski spol ima včasih posebno dobre misli. Tako bi bile rade tudi o tej priliki naše ljubljanske soromarice (gospica Lacheinerjeva in gospé Zevnikova, Herrmanova in Jurmanova) kupile zá se in za nas voščene sveče, katere bi nam bile služile za svitlobo v katakombah, in seboj v spomin domu prinesene morda tudi enkrat vsakemu ob njegovi smrtni uri. Toda v bližini ni bilo nobenega svečarja; za daleč hoditi pa ni bilo več časa, ker so najeti fijakarji uže čakali na nas. (Opazko zaradi sveč zapisal sem prihodnjim rimskim romarjem kot „promemoria“, ako bi se ravno po njej ravnati hoteli.) Zasedli smo toraj vozove, v urni vožnji prevozili več ulic, dospeli na nam uže znani trg „Foro Romano“, peljali se memo starodavnih razvalin rimsko-cesarske palače in pod slavolokom Titovim. Kmalu tje naprej kazal mi je prijazni gosp. br. Weremund, ki je bil tudi v našem vozu, kraj, kjer je stal sv. Sebastijan kot rimski vojak pred cesarsko palačo na straži, ko se je razodel za kristijana, in kar ga je peljalo v mučeniško smrt.

Sivo-začrnele razvaline koliseja na levo pustivši peljali smo se pod slavolokom Konštantinovicim, in kmalu dospeli v ulico „Via Appia“, katero imenujejo „kraljico starih rimskih vojnih cest“. Na tej cesti so nek klali kristijanske mučenike kot neumno živino kar v celih trumah, in ravno zgoraj omenjeni gospod br. Weremund pripovedoval mi je, da ga na njej ni kamnička, ki bi ne bil porosen ter posvečen z mučeniško krvijo. Ako kje, na tej cesti nam je drčal voz prehitro naprej in premalo smo se priporočali v predprošnjo onim, ki so na njej kot mučeniki končali blago življenje svoje.

Kmalu se nam je jela zdaj cesta pospenjati v klanc in vrh njega se nahaja „Porta S. Sebastiani“, to je, sv. Sebastiana trdnjavsko mestna vrata. Tudi tukaj ni bilo o kakem vojaku ali kaki straži ne duha ne sluha, kar kaže, da se italijanska vlada v posestvu Rima popolnoma varno čuti. Sploh se more soditi, da za vzdržavanje vojaščine ne šteje nova Italija posebno rada denarja.

Od Št. Sebastijanskih vrat se spusti cesta zopet navzdol in je opasana po obeh straneh z visokimi zidovi, kar je ne dela ravno odveč prijazne. Živo me je to spominjalo na težave in nevarnosti, ki so jih naši avstrijski vojaki imeli svoje dni po Talijanskem, kjer jih je na enacih cestah in za tacimi zidovi pogosto čakal potuhnjeni sovražnik, marsikaterega zavratno napadel ter v tuji zemlji, daleč od mile domovine in dragih svojih izdal ga prezgodnemu grobu.

V taci žalni čuti dospeli smo do vrat, ki peljejo k desni od ceste na zmeren homec in proti vhodu v

„katakombe sv. Kalista“. Vrh griča stoji mala hišica, kjer smo se oglasili za vstop, plačali povoljno nekaj malo soldov, dobili vsak svojo malo voščeno svečico in ko je bila družba skup, napotili smo se proti vhodu, ki ima veliko enakost s kakim rudnikom. Neka sveta groza, miločutje, ginenje, občudovanje, da! tisoče misli spreletí človeškega duha, ki ga objame tamna noč katakomb, pri svitu slabo brleče lučice pa koraka polagoma po dolgih hodiščih, gledaje po obeh straneh tesne prostore, kjer so našli mučeniki in umrli kristijani prvih treh stoletij po strašanskih mukah in trpljenja polnem življenji zadnji počitek. Ker se pota pogosto zavijajo na strani k desni in levi, voditelji pa so pač malo prehitro korakali naprej, se na marsikakem znamenitem kraji nismo mogli pomuditi tako dolgo, kakor bi se bili radi. Katakombe sv. Kalista so namreč med vsemi največe (razširjajo se kakih 9 kilometrov ali okoli 6 milj pod zemljo); pa tudi najznamenitnejše, ker v njih je bilo položenih k večnemu počitku 74 papežev in nad 174 tisoč mučnikov. Veliko znamenitih reči: slik, napisov in posameznih črk na še ne odprtih rakvah videti je; tu in tam leži tudi še kaka mrtvaška koščica, katera se pa pod kaznijo izobčenja ne sme odnesti. Le kaki mali kamniček ali pa peščica prsti sme se vzeti seboj za spomin. Pride se tudi v bolj prostorne dupline, ki so služile v pokopališče celim družinam, kot shajališča za opravljanje službe božje itd. Med vsemi nekako najbolj me je ginila grobna duplina, v kateri je bilo najdeno truplo sv. Cecilije, zavetnice pevstva, katero je bilo sicer prenešeno v cerkev, ki stoji na mestu njenega doma v Rimu, a duplina je ostala nespremenjena in pred njo se vsako leto na priprosti kamniti mizi v god sv. Cecilije opravlja daritev sv. maše. Priporočal sem na tem mestu sebe in svoje pevstvo v posebno predprošnjo tej slavni svetnici.

Ko smo prišli iz katakomb zopet na dan, radi bi se bili podali še naprej do bazilike sv. Sebastijana, ker se baje še le od tam naprej vidijo posebno znamenite razvaline slavnih rimljanskih grobišč in katere neki pisalec imenuje „ponosne spominke ponosnih mrtvecev“. Znamenita je hoja po tej cesti tudi za to, ker je bila dodelana uže 308 let pred Kristusovim rojstvom. Pelje ona proti spodnji Italiji, Napolju itd. Ker se je pa nekemu izmed družbe mudilo nazaj v mesto, podali smo se tudi vsi drugi z njim. V urni vožnji pa bili bi kmalu prezrli mično cerkvico, ki stoji ob „apiški cesti“ pri desni roki in se ji pravi „Gospod, kam greš?“ Gosp. br. Weremund opozoril nas je bil na njo, ko smo se uže memo nje odpeljali; vendar smo se povrnili nazaj in ogledali jo. Povod k zidanju in imenu dala je naslednja dogodba. Malo pred smrtjo sv. Petra je hotel on na nadležno prošnjo kristjanov pobegniti iz Rima. Prišel je bil po „apiški cesti“ uže iz mesta. Tu, kjer zdaj cerkev stoji, sreča ga Izveličar. Sv. Peter, spozna ga, vpraša ga ves prestrašen: „Gospod, kam greš?“ in dobil je odgovor: „V Rim grem, da me bodo še enkrat križali“. Sv. Peter je razumel, kaj mu je hotel Jezus s tem reči; Jezus mu zgine izpred oči, on pa se zdajci povrne v Rim, kjer je bil kmalu potem vjet, vječen, k smrti križa obsojen in umorjen. Sredi cerkve je vdelana v tlak bela marmelnata plošča, v katero je vtisnjena stopinja Jezusove noge. Zavarovana je na vrhni strani z železno rešetko, ki je tako vravnana, da obiskovalci stopinjo poljubiti morejo. To čast skazali smo svetinji tudi mi.

(Dalje prihodnjič.)

Obraavnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

V peti seji 22. t. m. je najprvo gospod deželni glavar naznanil zbornici, kako prijazno je bila sprejeta deputacija kranjskega deželnega zbora v Trstu pri cesarji in kako je on rekel, da se zanima za deželo in ji ostane naklonjen. Temu sporočilu so odgovarjali „hoch“ in „živijo“.

Med ustnimi poročili finančnega odseka je bil prvi o prošnji učitelja Ranta, naj bi se učitelji ljudskih šol še dalje podučevali v kmetijstvu na slapenski šoli. Poročevalec Kaltenegger je predlagal, da bi se to podučevanje popustilo, ker poročilo vodstva o učiteljih, ki so se letos vdeleževali, ni ugodno; naj se toraj dotični v proračunu za prihodnje leto postavljeni znesek izbriše. Temu nasproti pa prošnjo prav toplo podpirajo dr. Poklukar in Lavrenčič tudi proti ugovorom dr. Vošnjaka in sklene se, da bo še ostal ta poduk, za katerega se dovoli 400 gold.

Nekaj razgovora je bilo pri prošnji čebelarjev iz ribniške doline za odpravo taks, katere pobirajo nekatere občine za tuje, na pašo prignane čebele. Govorila sta poslanca Lavrenčič in Dežman, pa deželni predsednik gosp. Winkler. Odgovor na to peticijo pa je ta, da občine tako teh taks ne smejo pobirati po postavi.

Več se je govorilo o cesti od Dolenjega Logatca v Žir, katera naj bi se vvrstila med okrajne ceste. Razgovora vdeležila sta se poslanca Detelja in Lavrenčič in deželni predsednik Winkler; sklenilo se je, prošnjo oddati deželnemu odboru, da jo natančneje pretrse in podá svoje nasvete prihodnjemu zboru.

Potem je bila še cela vrsta poročil, zadevajočih upravni del deželnega odbora, ki so se brez ugovora sprejeli.

Interpelacija

do preblagorodnega gospoda c. kr. deželnega predsednika, stavljena v 4. seji deželnega zbora kranjskega dne 19. septembra t. l.

Nemški „Schulverein“ omenja v svojem poročilu, ki ga je 18. maja t. l. podal občnemu zboru, tudi svojega delovanja na Kranjskem ter pravi:

„In Krain dürfte, mit Ausnahme der Sprachinsel Gottschee, die eine Sonderstellung einnimmt, die Thätigkeit des Schulvereins wohl in nächster Zeit stärker in Anspruch genommen werden. Bisher beschränkten wir uns darauf, Remunerationen für besondern, über das Pflichtmässige hinausgehenden Eifer im deutschen Sprachunterrichte an gemischtsprachigen Schulen auszuschreiben und zu bewilligen. Solche Remunerationen erfolgten fünf im Jahre 1881, sechs sind für das Jahr 1882 ausgeschrieben“. („Na Kranjskem, razun jezičnega otoka kočevskega, ki ima svoje posebne razmere, utegne imeti „Schulverein“ v najbližnjem času pač več opraviti. Dozdaj smo razpisovali in dovoljevali le nagrade za posebno dolžnost presegajočo gorečnost v podučevanju nemškega jezika na večjezičnih šolah. Takih nagrad smo dali l. 1881. pet, za leto 1882. jih je razpisanih šest.“)

Za tem omenja še posebej svojega delovanja na Kočevskem, rekši, da je nemški „Schulverein“ s svojimi doneski tam pripomogel k vstanovitvi 6 šol, podarivši za šolska poslopja na Smuku, Topli rebri in Poljanicah po 1000 gold., za šolo v Ovčaku 2200 gold., v kojih je všteti 1000 mark, ki jih je prejel iz Mogunca, za šolo v Maverlu 3800 gld., za šolo v Grčaricah pa hišo,

da bi povikšani stroški v nobenem razmerji ne stali z doseženim dobičkom.

Sledeče popisovanje načrta mojega bode te nazore gotovo opravičilo. Iz načrtovih prilog se bode videlo, kako težko bi se dovršila naloga načrta samega in koliko stroškov bi nastalo, preden bi se omenjeni cilj dosegel. — Gotovo bi le škodovalo, ko bi hoteli čez ta cilj še dalje iti.

Ena stvar je gotova, in se sme na vsak način pričakovati, da bode nevarnost povodnji odstranjena na vsem močvirji, ako se stanje najvišje vode — kakor so to želeli veščaki in se tudi meni zdi dobro in razmeram primerno — zniža za 2 metra in ako se izvrše projektiрана dela. — Na dalje se tudi sme pričakovati, da se bode te morebiti $\frac{2}{3}$ spodnje zemlje s časom odkrili in spremenili v rodovitna polja.

Kako bi se o svojem času imelo gospodariti na močvirji, to bodem pozneje popisal; sedaj hočem opisati in utemeljiti one misli, ki so me vodile pri sestavljanju tega načrta. (Dalje prih.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Naj k popisu „katakomb“ dostavim še toliko, da prve najdene so bile 31. maja 1578., in to na salariški cesti ne daleč od Rima v nekem vinogradu od delavcev, ki so kopali neko prst, katera, z apnom zmesena, dá posebno izvrsten cement. Prvi učenjaki podajali so se odslej pogosto dol v „podzemeljski Rim“, da bi preiskovali znamenitosti njegove. Največ se je pa s tem ukvarjal in trudil neki Antonio Bosio, ki je celih 36 let preiskaval katakombe, pa je tudi le malo manjkalo, da ni o neki priliki našel ob grobovih mučnikov tudi svojega lastnega. Sploh je priporočati obiskovalcem katakomb, vzlasti če jih je mnogo skupaj, da nikar ne zaostajajo in nikoli ne zgubijo tovaršije izpred oči. Zgubiti se v katakombah bi se z drugimi besedami reklo: zakopan biti v živi grob.

Ko smo se pripeljali pod Konstantinovým slavolokom do „koloseja“ zopet nazaj, plačali smo voznike, in ker še ni bilo prepozno, podali smo se peš po dolgi ulici, ki pelje (proti vzhodu) do preslavne bazilike „pri sv. Janezu v Lateranu“. Oj, — beseda „Lateran!“ kolikokrat mi je uže od otroških let sem prijetno zadonela na ušesa! Nekako posebno priljubljeno mi je bilo vedno to ime. Poleg katakomb sem imel toraj ta dan tudi to svetišče videti srečo. In — še več! Na primer ob sredi ceste, ki nosi ime „Via di S. Giovanni in Laterano“ stoji ob levi roki svetišče z malim stolpičem, vse skupaj zelo priprosto, nevidno, skoraj za tretjino v tleh tičeče. Na vabilo gosp. P. Benedičiča: „poglejmo za trenutek tudi tukaj-le noter!“ vprašam ga, če je mar v tej priprosti cerkvi kaj posebnega videti? Začudeno mi odgovori: „Kaj pa, da! Saj je to bazilika sv. Klementa, v kateri boste imeli prihodnje dni slovanski romarji svoje pobožnosti“. Šli smo za trenutek noter; ker so vendar še le cerkev zališali in je bil toraj v nji precéj velik ropot dekoraterjev, odložim popis vsega svetišča za poznejši čas.

Od cerkve sv. Klementa se cesta polagoma pospenja v kreber in pridrži kmalu na vrh zelo razprostranega holma, na katerem se širi „lateranski trg“ (Piazza St. Giovanni Laterano), sredi njega pa stoji sloveča bazilika enacega imena z veliko palačo, ki ji

je prizidana ob levi roki. Kdor hoče baziliko občudovati v njeni zunanji krasoti, mora se podati tje okrog omenjene palače. Lega njena je namreč obrnjena od jutra proti zapadu, bazilika ima pa tudi pri prisvetišči vhod, podali smo se koj na tej strani za nekaj trenutkov vá-njo. Približal se je bil vendar uže tako večer, da natančno ogledovanje ni bilo več mogoče; toraj smo po kratki pobožnosti zapustili ta sloveči božji hram v nadi, da naslednje dni pridemo zopet le-sém, opravljat namreč napovedano obiskovanje treh svetišč za zadobljenje odpustka sv. leta, med katere je prispadala tudi bazilika Lateranska.

Ker smo imeli precéj daleč do našega „hotela“, se nam je jako privileglo, ker iz lateranskega trga odhaja vsako četrto ure „omnibus“ na benečanski trg (Piazza Venezia). Peljali smo se skoz uže znano ulico lateransko, memo bazilike sv. Klementa in proti koliseju, blizu tam pa zavili k desni čez zmerni klanec in dospeli kmalu do slovečega „Foro Trajano“. Enako kakor na „Foro Romano“ tudi tu štrli iz tal mnogo omuljenih ostankov kamnitih stebrov, ki so bili nekaj podslomba neprimerno lepemu „Forum Trajanum“, kateri je opasoval še zdaj stoječi zmago-slavnostni steber (Triumphsäule) Rimljanom priljubljenega cesarja Trajana. Senat in ljudstvo posvetilo mu je ta steber l. 113. po Kr. v spomin slavne zmage čez Dacije ob spodnji Donavi. Bil je steber ob enem tudi imenovanega cesarja grobni spominek, kajti pepel njegov hranil se je v njegovem znotranjem prostoru v zlati posodi (Urne). Višave ima steber 34 metrov (brez kipa), ovija se spiralno, in je od tal do vrha prenapolnjen z reliefnimi slikami, ki pred očujejo slavne dogodbe iz cesarjevega življenja. Vrh stebra stal je bronasti in pozlačeni kip cesarjev, katerega je pa uže cesar Konstantin dal vzeti iz njegovega visokega stališča. V srednjem veku služil je ta orjaški steber kot zvonik, in bilo je vsako njegovo poškodovanje zažugano s smrtno kaznijo. Toraj je vse na njem tako dobro ohranjeno, kakor enako menda nobena rimska starina. Papež Sikst V. dal je postaviti vrh stebra kip sv. Petra, ki je visok 16 čevljev. Tedaj zopet nov dokaz k uže izustnim mojim besedam, da Rim bi ne bil Rim, ko bi papežev ne bilo.

Kmalu naprej od „Foro Trajano“ je „benečanski trg“. Za vožnjo od Laterana do sém plačali smo po 3 solde; in ker od tod na „ljudski trg“ (Piazza del Popolo) gredó zopet drugi omnibusi, presedli smo se kar v nje in za enaki denar pripeljali se v neposredno bližino našega začasnega rimskega doma. S tem smo bili pa tudi zvedeli, kako poceni se more voziti po mnogih glavnih cestah rimskega mesta, in dobro si to zapomnili.

Trije dnevi našega bivanja v Rimu so bili tedaj potekli. Naslednje jutro, v soboto 2. julija, kot v lepi praznik Marijinega obiskanja, smo bili zopet s solnčnim vzhodom na nogah. Napovedano nam je bilo namreč romarjem ta dan ob 8. uri zjutraj splošno, to je skupno sv. obhajilo v vatikanski baziliki; toraj si je bilo treba imeti v mislih, da zarad spovedi pridemo do časa tje. Memogredé smo hoteli obiskati še cerkev sv. Neže na „navonskem trgu“ (Piazza Navona). Ker nam pa pot ni bil dobro znan (namestu skoz „Via Ripeta“ šli smo po cesti „Via del Babuino“), hodili smo po ulicah sem ter tje tako, kakor pri nas pravimo, „čez Bohinj v Kranj“. Nekaj je bilo pri tej jutranji promenadi vendar-le dobrega: prišli smo ponevedoma do avstrijskega hospica „Maria dell' Anima“, in tako sem to slovečo zgradbo in cerkev vsaj od zunaj videl. Zarad zgodnjega jutra bilo je še vse zaprto. Še bolj pa sem bil oveseljen, ko smo dospeli poslednjič na navonski trg, ki ni le samo zelo obširen, ampak od nekaj zelo znamenit

in jako lep. Na tem trgu bila je za časa cesarja Domitijana njegova dirjalnica (Rennbahn), v kateri je bilo sedežev za 3000 gledalcev. Trije visoki monumentalni vodnjaki, z mističnimi marmelnastimi kipi obilno ozališani, kinčajo ta trg. Na vsakem razlivajo mnogi viri bistro studenčino malim slapom enako v velike podnožne skalnate medenice, ob enem pa pihljaje in razširjaje prijetnega hladú krog sebe. Posebno srednji vodnjak je pozornosti vreden. Kaže namreč veliko začrnelo pečino, iz katere votlin priteka osmero virov. Iz osredja pečine dviga se ponosen obelisk; na voglih njegovega podnožja pa so štirje marmelnasti kipi, predstavljajoči po podobi štiri največje reke sveta, namreč: Donavo, ki teče v Evropi, Nil v Afriki, Ganges v Aziji, in Laplata v Ameriki.

Največi kinč navonskega trga pa je res prezala in prekrasna dvestolpna, z visoko kupljo kronana cerkev sv. Neže, ki je, po zunanosti soditi, ena izmed lepših vsega Rima. Ni čudo tedaj, da smo jo tudi znotraj videti in občudovati želeli. Toda ura še ni bila pet in rimski mežnarji niso kar si bodi, ampak „nobel gospodje“, ki zjutraj radi malo poležé. Ker se nam je djalo, da se bo ob 5. uri odprla cerkev, smo sklenili počakati, kar je bilo toliko lože, ker sta nas dva mlada priprosta človečeta (menda sta bila Savojarda) z nadležno svojo ponudbo, da bi nam snažila škornje — se vé da, kar sredi trga — kar na tešče prav zelo kratkočasila. Vdali smo se nadležnima revčkoma in naklonili jima s tem, kakor se je videlo, dobro jutro. Ko je odbila ura pet, pričeli so pri sv. Neži kot za jutranjo zvonjenje „Ave Marije“ tako neizrečeno lepo in umetno pritrkovati, da se nam je kar radosti in veselja širilo srce v prsih. Ves dan bi bil to zvonjenje poslušal. Zvonovi so potihnili, in mislili smo: „no! zdaj bodo gospod mežnar vendar tudi uže cerkev odprli!“ A motili smo se; cerkev se le še ni odprla in morali smo se zadovoljiti s tem, da smo jo videli od zunaj, slišali pritrkovati in imeli — osnaženo obuvalo. Podali smo se naprej.

Ko smo prišli v Št. Peter, zvedeli smo, da so romarji tudi tam morali dolgo čakati, predno se je gg. mežnarjem poljubilo, vstati in odpreti jim baziliko. Po ogromnem svetišči bilo je uže vse živo. Romarji hodili so sem ter tje: vsaka narodnost iskala je gg. spovednikov svojega rodú. Ta okoliščina pripeljala nas je v zakristijo, kjer smo videli zopet toliko lepot in toliko marmorja, da bi se marsikaka stolna cerkev naših krajev smela šteti srečno, ako bi mogla biti opravljena s tolikim kinčem. Kar nas je bilo Slovencev, so nas v zakristiji precéj veliko spovedali preč. g. dekan Kožuh.

(Dalje prihodnjič.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Sedma seja 26. septembra. Na obeh galerijah je veliko izbornih poslušalcev, ker je na dnevnem redu poročilo finančnega odseka o proračunu šolskega zaklada. Poročevalec dr. Schrey (Šraj) prebere poročilo, ki nasvetuje potrditev zneskov za več šol po nemškem „šulferajnu“ dišečih.

Proti temu oglasi se v splošnem razgovoru poslanec gosp. Klun, ki se držeč strogo le številke dokaže, za koliko ima dežela zdaj uže več plačevati za stroške šolske, kar je nemčurska svojat na krmilu. Temeljiti govor njegov bomo podali ves, za zdaj pa bodi rečeno le to, da mu izmed nemčurskih poslancev ni mogel in tudi ni skušal nihče priti do kože. Samo dr. Schaffer se je nekoliko ustil, povedal pa ni nič posebnega, ker

se od njega kaj tacega tudi nadejati ni. Edino, kar je poslušalce nekoliko mikalo, bila je njegova slaba nemščina, — najboljši dokaz, da se naši rojaki, če prav dospejo do doktorskega stanu, še vendar vsi ne naučé nemškega jezika toliko, da bi se jim po govoru ne poznalo, da ga ne znajo. V drugem Schafferjev govor ni bil nikakor mikaven, še za „Brenceljna“ ne.

V splošni debati se ni oglasil nihče, toraj se je prestopilo na specijalno ali nadrobno debato. V tej je stopil v boj prvi g. Svetec, ki je hudo oestro prijel poročevalca. Videlo se je, da gosp. Svetec zagovarja pravično reč, zato je bil tudi tako resen, tako hud, kakor je na pr. oče, ki praša, kaka je šola, v katero ima on svojega otroka poslati. Najprvo vpraša Schreya, je li nemški „Schulverein“ gledé maverlske šole uže privolil, da naj se osnuje, kakor jo je sklenil deželni šolski svet, ker če še ni dal svojega privoljenja, bi bilo pač nepotrebno v proračun sprejemati 450 gold. učiteljske plače. Gospod Schrey kot načelnik tukajšnje skupine nemškega „Schulvereina“ mu bode mogel na to vprašanje pač odgovoriti. On namreč misli, da „Schulverein“ nikdar ne bode privolil v to, da bi bila slovenščina obligaten predmet v njegovi šoli. Sicer pa bi bilo to tudi nepostavno, ker se po členu 19 ustanovne postave nihče ne sme siliti, učiti se kakega družega jezika; tukaj bi se pa nemški otroci silili učiti se slovenski. Nemci pa to postavno določbo kaj radi rabijo za-se, nasproti nam Slovanom pa je ne poznajo. Ko so hoteli Čehi na Dunaji napraviti na svoje stroške česke šole za česke otroke, jim šolski svet dunajski tega ni privolil; a v Holešovicah, čisto česki občini, je hotel „Schulverein“ napraviti nemško šolo, in ko so mu to branili, peljal se je brž dr. Weitlof na Česko, da bi poravnal zapreke, isti Weitlof, ki Čehom ni hotel dovoliti na Dunaji českih šol.

Dr. Schrey osorno odgovarja, da deželni zbor pač ni pripraven kraj za tako vprašanje in da on tudi ni načelnik „Schulvereinove“ tukajšnje skupine. Svetec naj se obrne raje na gosp. deželnega predsednika, ki mu bode kot načelnik deželnega šolskega sveta mogel dati odgovor na njegovo vprašanje.

Gosp. deželni predsednik pravi, da o teh razpravah je govorjenje uže v interpelaciji; on kot predsednik deželnega šolskega sveta se mora za-nj potegniti. Deželni šolski svet je svoj prvi sklep premenil, ker je prišla iz Maverla prošnja tamošnjih občanov za popolnem nemški poduk, katero prošnjo je podpiral tudi deželni odbor. Po §. 6. pa ima deželni šolski svet določevati učni jezik, zaslišavši nje, ki šolo vzdržujejo. To so v prvi vrsti stariši, potem pa deželni odbor kot oskrbnik normalno-šolskega zaklada. Deželni šolski svet je toraj ravnal po postavi, ker se starišem ne more odrekati pravica določevati, kako naj se njih otroci podučujejo. Ako pa kdo misli, da deželni šolski svet ni ravnal postavno, se zamore pritožiti pri ministerstvu za uk, ali pa pri upravnem sodišči.

Svetec opomni, da še ni zvedel, je li „Schulverein“ pritrdil določbi, da naj bo slovenski jezik obligaten predmet v maverlski šoli, za katero je dal poslopje.

Zarnik meni, da nemški „kultusminister“ dr. Weitlof tega nikdar ne bo privolil, in da je vse tako govorjenje bob v steno.

Schrey svetuje Svetcu, naj se obrne naravnost do Weitlofa, on mu postreže s priporočilom. Ako mu šola v Maverlu ne ugaja, naj ne glasuje za učiteljevo plačo.

Obširno in krepko govori Navratil tako-le:

„Ta §. 8. moram si tudi jaz malo ogledati. Točka 4. bila bi relativno še precéj prijetna, ko ne bi imela

živine sam navzoč njene prodaje prav enako vdeleži, kakor do zdaj, ker vezan je samo, na trg prignano živino po blagajnici izročiti agentu, da jo ta spravi na odločen prostor na trgu; pri prodaji pa sme posredovati sam ali agent, kakor gospodarju po volji. Stranka sme tudi sam kupca poiskati in ceno dogovoriti, in v takem slučaju agentu ostaja samo vnanje posredovanje pri sklepu kupčije. Pristojbine so zmiraj enakomerno poravnati pri kupnini, in to enako tudi v vsakem slučaju plača blagajnica, bodi si da je kupec dober ali slab plačnik, ker to je edino le skrb blagajnična.

Iz vsega tega je razvidno, da pri omenjenem poslu blagajnice in agentov nikakor ni treba, da bi bil lastnik živine na trgu sam navzoč, ker je pričakovati, da bo na novo vredjeno posredovanje prodaje in plačevanja vsako posebej in skupaj popolnem vstrezalo živinorejcem, cena živine pa se naravno, prosto razvijala.

Plačila za prodajo in posredovanje (pristojbine) so zmerna in znašajo za prodajo govedine $\frac{1}{3}\%$, za posredovanje pa $\frac{1}{2}\%$, tedaj skupaj $\frac{5}{6}\%$, to je, $83\frac{1}{3}$ krajcarjev od 100 gold., tedaj se plača od vola prodanega za 300 gold. samo 2 gold. 50 kr. pristojbine.

Konečno je tudi vredno omeniti, da ima blagajnica tudi nalogo, po okoliščinah živinorejcem dajati na kup živine primerne predplače, kar je po okoliščinah važno in vsikakor pripravno sredstvo, gibanje kupčije na živinskem trgu oživljati.

(Dalje prihodnjič)

Gospodarske izkušnje.

Sir varovati plesnobe.

Živo apno se ugasi toliko, da razpade ter se preseje na tankem situ. S to drobno štopo se izdelan surov hleb odzunaj potrese. Apno pospešuje godenje pri siru in zadržuje, da se črvi dolgo ne zaredé v njem, plesnobo pa popolnem zabrani, ne da bi sirovo okusnost kaj kvarilo.

Sode in čebre snažiti.

Moka in otrobi se zamesijo v vodi, potem se ta tekočina zlije v dotično posodo in notri pusti, dokler ne zavre, to kisanje vzame posodi vsak neprijeten duh in plesnobo.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ko smo po opravljeni spovedi prišli zopet v baziliko nazaj, brale so se ravno pri mnogih altarjih svete maše; povsod se je nahajalo mnogo romarjev, in ta dan imel sem priliko, pobožnost Poljakov še posebno opazovati in ob enem tudi občudovati. Kako se ti ljudje zlasti med sv. mašo izgledno vedejo, mora se le videti. Pogosto se prekrižavajo; sicer so pa mirni, ko kamnit kip. Med povzdigovanjem priklonijo se tako nizko, da se s čelom skoraj dotaknejo tál. V kapeli sv. Rešnjega Telesa videl sem to jutro, po obleki soditi, neko zelo odlično gospó tega rodú. Bila je še precéj mlada, v črno napravljena. Sodil sem, da je bila morala ravno opraviti spoved; kajti pridša pokleknila je v stran altarja, prekrižala roki čez prsi, pripognila se skor do tal, in v tem položaji ostala kakor zamaknjena prav

dolgo. Prava slika molijočega kerubina bila je to; ob enem pa izvrsten predmet kakemu podobarju.

Proti 8. uri pričeli smo se primikati romarji proti glavnemu velikemu altarju, kjer je bilo uže vse pripravljeno za sv. mašo. Kardinal Boromeo (slavni potomec iz sorodstva sv. Karola Boromeja) opravljal jo je, od sijajnega duhovskega spremstva obdan; iz njegovih rok prejeli smo tudi sv. obhajilo. (Ta gospod je zdaj uže v večnosti; kmalu po našem odhodu je bil umrl.) Poljaki so med sv. mašo in med obhajanjem ves čas prepevali svoje narodne pobožne, a zelo miloglasne pesmi, in prav iz dna srca pomiloval sem, da med tem sv. opravilom ni zadonela tudi kaka pesem slovenska, ki so — kar je res, je res! — pač dokaj lepše in ginjačše memo poljskih. Največi vzrok temu je bil, ker nismo Slovenci skup v eni gostilni stanovali, se premalokrat shajali in tudi do pravega časa se ne o tem dogovorili. Ker je bilo število obhajancev zelo obilno, tedaj gnječa velika, se nisem hotel preveč drenjati v sprednje vrste, in bil toraj bolj pri poslednjih. Po sv. obhajilu podal sem se koj dol pred „konfesijon“ in tu ravnal se po nasvetu pl. baronice Pilat-eve, so-proge c. k. gospoda avstrijskega general-konzula iz Benedek, ki je o mojem odhodu v Rim ravno bila na odihu v našem kraju. Govorila mi je takrat besede, katere sem postavil na čelo svojih „Spominov“; dostavila pa ob enem tudi, da se v Rimu mora za prav veliko moliti in prositi, potem se uže kaj izprosi in doseže. Prosil sem res prav zelo nadležno in za zelo veliko zá-se in za vse svoje mi drage, žive in mrtve. Koliko sem bil vlišan — Bog vé!

Moji sorómarji, s katerimi smo navadno najbolj hodili po Rimu, so se mi bili med obhajanjem zgubili; šel sem toraj po končani pobožnosti sam si poiskati zajutrinka v bližnjo kavarno. Škoda, da sem bil to storil! Med časom namreč, ko mene ni bilo v baziliki, nosili so gg. duhovniki med osredjem romarjev, ki so bili v dve dolgi vrsti nastavljeni, v častnem sprevodu vse svetinje, ki se hranijo v Št. Peterski baziliki. Neizrečeno žal mi je bilo, ko sem prišel nazaj v cerkev in to izvedel od zopet najdenih znancev romarjev. Še ta trenutek iz dna srca in duše obžalujem, da sem bil zamudil ta prelepi sprevod.

Ker smo bili z znanci zdaj zopet skupaj, sklenili smo, koj tudi opraviti obiskovanje prve cerkve za sv. leto. Odločene so nam bile v to bazilike: Št. Peter-ska, Sv. Marije Vélike in sv. Janeza v Lateranu. Šli smo toraj gor k podolgasto-okrogli ograji, ki se nahaja spredaj pred „konfesijonom“, in ker so bila vratica odprta, podali smo se prav dol nad grob kneza apostolov, sv. Petra. Bili smo tu tedaj v osredku prekrasnih dragocenosti in olepšav, ob enem pa tudi nekako v pravem osredji vsega katoliškega sveta. Prečastni gosp. dekan Kožuh so nam molili na glas predpisane molitve, ker smo imeli seboj bukvice sv. leta, so-stavljene po mil. gosp. proštu dr. Ant. Jarcu. Obiskati se je morala vsaka bazilika po zaukazu dvakrat; zadostilo je vendar, da se je šlo le vùn čez prag dotičnega svetišča, in potem se je koj smelo iti nazaj, kar je veljalo kot drugo obiskanje. Tega polajšanja poslužili smo se tudi mi.

Ker nismo vedeli, kako bo naslednje dni s prostim časom, sklenili smo bili, koj popoldne še obiskovanje družih dveh bazilik opraviti. Storili smo tudi po sklepu.

Kmalu po obedu napotili smo se od našega „hotel-a“ po cesti „Via del Babuina“, čez Španjski trg, memo „Propagande“ in naravnost dol proti baziliki „Sv. Marije Večje“. Uže iz daljave v gledali smo sloveče svetišče, ki ponosno stoji na eskvilinskem griču. Prišli smo od zadnje strani proti njej. Nenavadno visok zvonik

stoji jej na tej strani; nad vsako glavnih dveh kapel ob strani dvigujete se precéj visoki kuplji; presvetišče pa opasujejo okrog in okrog čez vso višavo griča zale kamnite stopnice. O pričetku tega svetišča pripoveduje povestnica to-le:

„Za čase papeža Liberija (352—366) živel je v Rimu bogato-premožen mož, patricijer Janez. Ker ni imel dedičev za svoje bogastvo, želel ga je obrniti v kako Bogu dopadljivo delo. V noči od 4. na 5. avgusta l. 352. prikaže se mu v spanji Marija in veleva mu, naj njej v čast pozida cerkev na mestu, kjer bo našel to jutro novo padli sneg. Ravno take sanje in v isti noči imel je tudi papež Liberij. V jutro 5. avgusta hitelo je ljudstvo vsega Rima na eskvilinski grič, kajti velik prostor ondi bil je obeljen z novim snegom. Papež Liberij in patricijer Janez sta oba spoznala v tem potrjeno ponočno prikazen; papež sam je zdajci v ta sneg začrtal obris cerkve, ki se je nemudoma tudi zidati začela ter posvečena bila v čast Marije. Gledé na čudež „avgustovega“ snega (ko je v Rimu navadno največja vročina) imenovana je bila cerkev „Naša ljuba Gospa Snežnica“; v spomin na papeža Liberija: „Liberijeva bazilika“; zarad svetinj Jezusovih jaslic, ki se v tej baziliki hranijo: „Naša ljuba Gospa pri jaslicah“; zarad njene starosti in velikosti kot najznamenitnejša med vsemi osemdesetimi v Rimu Mariji na čast pozidanimi cerkvami nosi pa odlično imé „Sv. Marija Večja“ (S. Maria Maggiore).“

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Akademija zdravnikov v Parizu* odgovorila je na vprašanje naučnega ministra, koliko časa za kozami, davico in na enako nalezljivih boleznih oboleli otroci ne smejo v šolo med druge šolarje, da ta nalezljivost traja 40 dni, ne gledé na to, ali je bila bolezen bolj ali manj huda, ker se od lahko bolnega enako nalezejo hude in nevarne bolezni.

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Sedma seja 26. sept. (Dalje.) Dr. Vošnjak v daljem govoru obžaluje, da je deželni predsednik zagovarjal deželni šolski svet, ki ni pritožbam in željam slovenskim nikdar pravičen, kritizira nemški „Schulverein“, čegar ustanovljene šole bo slednjič moral vzdržavati deželni zaklad, toži, da med cesarskimi uradniki ni nobene discipline, da se vladnega načelnika nič ne bojé, ker se jim nič ne zgodi, narodnim pa se je dosti hudega zgodilo. Slednjič prime Gariboldija, ki se zdaj dela tako hudega nemca, ko je pa prej bil celó naroden poslanec in l. 1867. kot naroden šišenski župan Hrvate po slovenski šegi s kruhom in soljo pozdravil.

Deželni predsednik Winkler potem dr. Vošnjaku odgovarja v slovenskem govoru opomni, da ni brnil deželnega šolskega sveta, ampak samo pojasnoval, česa se je držal pri svojih sklepih gledé učnega jezika v maverlski šoli. Ako se je zgodila komu krivica, naj se obrne do dotičnih merodajnih viših oblastnij. Gledé večkrat imenovanega okrajnega šolskega nadzornika pa omenja, da se reč natanko preiskuje in da pride v kratkem na vrsto tudi Linhart.

Poslanec Svetec: Ni mi po mnogih vprašanjih mogoče izvedeti ene stvari, katero bi jaz tako rad poizvedel in katera je bistvena: je li namreč nemški „Schulverein“ izročil šolsko poslopje v last občini v Maverlu, akoprem je sklep tak, dase podučuje poleg

nemškega učnega jezika tudi slovenski jezik kot obligatni učni predmet. Ta določba pa je očitno proti postavam in taka ostane, kajti §. 19. državnih osnovnih postav odločno določuje, da se ne sme nikdo siliti k učenju družega deželnega jezika. Tu pa naj bi se proti tem načelom ravnalo pod pokroviteljstvom nemškega „Schulvereina!“ Gosp. Anton vitez Gariboldi hvalisal je kot načelnik „Ortsgruppe Laibach“ nemški „Schulverein“, a to ne velja mnogo, po pregovoru: „Vsak berač svojo mavho hvali!“ (Klici: Istina! Občna veselost.)

Ko so bratje Čehi na Dunaji prosili, da bi se jim dovolila česka privatna ljudska šola ob njih stroških, odbil jim je deželni šolski svet niže-avstrijski to opravičeno prošnjo in minister extra statum, g. dr. Weitlof, predsednik nemškega „Schulvereina“, je bil poklican, da je izdal dotični referat. Ko se je pa v Holeševicah, v popolnem česki občini, zaprla nemška šola nemškega „Schulvereina“, takoj podal se je Weitlof na pot in se v Pragi pri cesarskem namestniku pritoževal, kaka krivica se godi nemškemu „Schulvereinu“ in Nemštvu. Tu se pač vpraša, velja li povsod enaka mera? Vsak nepristransk človek bode po tej meri tudi sodil in odkritosrčno izjavil, da so nameni nemškega „Schulvereina“ le germanizatorični in taki so bili in taki ostanejo! (Dobro! dobro!)

Zdaj se oglasi stari Dežman, ki pa govori tako zmedeno in smešno, da je njegov govor bolj za „Brenčeljna“, ko za resnobne ljudi. Svoje dolge otrobe konča s trditvijo, da uže vsak posel več dobi, če zna nemški, na pr. po 6 gold. na mesec, tisti pa, ki tega ne zna, le po 4 gold. Ko slednjič konča, se mu krohota vse, galerija in poslanci.

Poslanec gosp. Navratil:

Lansko leto sem bil prisiljen, gosp. deželnemu poslancu Dežmanu povedati, da dobro ne vidi, letos pa mu moram reči, da dobro ne sliši ali pa noče prav slišati. Trdil sem v svojem govoru, da je med 45 učenci šole maverlske 15 nemških, 30 pa slovenskih; prav za prav je 11 Nemcev, 31 pa Slovencev. On pa trdi, da so prebivalci skoraj sami Nemci. Da dokažem z avtentičnim pismom, da jaz resnico govorim, on pa, kakor po navadi, poslušalce slepi, naj mu preberem dotični pasus iz naredbe vis. c. kr. deželnega šolskega sveta od 5. maja 1882. št. 550, ki se glasi: „In Bezug auf die Bestimmung der sprachlichen Einrichtung für die bewilligte öffentliche Volksschule in Maierle ergibt sich aus dem vom k. k. Bezirksschulinspektor laut Bericht vom 8. Jänner l. J. Z. 141 eingehend gepflogenen Erhebungen folgendes: Von den 45 Schulkindern der Nothschule beziehungsweise der Schulgemeinde Maierle sprechen und verstehen 14 nur slovenisch, weitere 9 sprechen slovenisch und verstehen etwas wenigens deutsch; slovenisch und deutsch sprechen 7, deutsch sprechen, verstehen aber auch etwas slovenisch 4, nur deutsch sprechen und verstehen 11. Hiernach ergibt sich mit Rücksicht auf den Zweck eines erspriesslichen und ge-deihlichen Schulunterrichtes die Nothwendigkeit einer Theilung des Unterrichtes in einer deutschen und einer slovenischen Abtheilung mit Einführung des Halbtagsunterrichtes, wobei abwechselnd die eine Abtheilung Vormittags und die andere Nachmittags nach dem vorgeschriebenen Lehrplane den Unterricht zu geniessen hätte.“

Nach dieser Eintheilung hat für die deutsche Abtheilung die deutsche und für die slovenische Abtheilung die slovenische Sprache als Unterrichtssprache zu gelten, in der letzteren zugleich die deutsche, in der ersteren aber die slovenische Sprache als Lehrgegenstand zu bestehen.

vetni dom v njegovih prostorih. Poslednjič je, na 15letni obstanek društva kazaje, še povdaril, da, kakor dozdej, tako hoče društvo tudi še zanaprej neustrašeno delati na korist narodnega šolstva, v prid slovenskega naroda in mogočne Avstrije. Z besedami: „Povsod in vselej vodi in spremlja naj nas zlati značaj!“ sklenil je gosp. govornik poročilo svoje.

Iz poročila gosp. Tomšiča kot blagajnika naj bo posneto, da društvo šteje 118 udov. Lani jih je bilo 70; toraj jih je letos prirastlo 48. Med temi je petero učiteljic. (Le še veliko več naj jih pristopi!) Podpornih udov šteje društvo 27. Vsi so odličnih stanov (1 c. k. dež. šolski nadzornik; 1 preč. gospod dekan; 7 družih čč. gg. duhovnikov; dva odvetnika; 1 c. kr. sodnijski pristav, 6 c. k. gimn. profesorjev; 1 c. k. poštar, 6 gg. trgovcev in posestnikov itd.), sami izvrstni narodnjaki in poštenjaki, na kakoršne bi smelo biti ponosno vsako društvo. — Po poplačanih stroških ima blagajnica še 155 gold. 54 kr. na razpolaganje.

Gosp. Lapajne izreče veselje, ker vidi, da društvo tudi literarno deluje ter vabi odbor, naj nadaljuje pričeta dela. Dobro bilo bi skrbeti za izdavanje slovenske pedagogike, ukoslovja in enacih spisov.

Gosp. Žumar vabi nazoče za nakupovanje sten-skih tabel, katerih je dozdej še le 80 prodanih. Dala bi nagla razprodaja društvu dobička 130–140 gold.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Iz daljne zgodovine tega svetišča naj sledi še kaj malega. Še predno je bilo preteklo sto let, prezidati in prenoviti ga je dal Sikst III. (432–440); vendar je skoro gotovo, da je sedanja prekrasna srednja ladija ostanek prvotne bazilike. O tistem času so namreč grški krivoverci, njim na čelu carigradski škof Nestorij, odrekli presveti Devici najvišjo čast in preslavno ime „Božja Mati“, „Božja Porodnica“. Papež Sikst se ni vedel bolj potegniti za Marijno slavo, kot z najsijajnejšo olepšavo te njene cerkve, kateri je dodal tudi ob enem naslov: „Bazilika sv. Marije, Božje Matere“. — V 12. stoletji dal je prizidati baziliki papež Evgen III. (1145–1158) novo lopo in olepšati jo s slikarijami, ki so kazale čudopolno utemeljenje cerkve. V 13. stoletji prizidal je papež Nikolaj IV. (1288–1292) okroglično presvetišče ter okinčati ga s krasnimi mozaik-slikami. — Za časa Gregorija XI. (1370–1378) so-zidan je bil na novo zvonik, ki je najviši v Rimu. — Sto let pozneje (okoli 1480) je francoski kardinal De-touteville kot nadmašnik (Erzpriester; te cerkve zopet dal jo znamenito popraviti in predelati. — Obe kuplji, kateri sem uže zgoraj omenil, kronate prekrasni kapeli papežev Pavla V. in Siksta V. — Pavel V. dal je pozidati ob obeh stranéh bazilike palači za korarje sv. Marije Večje; papež Benedikt XIV. pak poslednjič sedanje sprednje čelo (façade), ki je s svojimi visokimi lopami, arhitektnimi olepšavami in kamnitimi kipi cerkvi sicer prezali kinč, vendar pa še senca ne njene notranje lepote.

Predno vstopimo v njene notranje prostore, naj omenim še pomolja (balkona) nad glavnim portalom predcerkve (lope), s katerega so sv. Oče papež navadno delili v praznik Marijnega vnebohoda (Veliki Šmaren) na obširnem trgu pred baziliko zbranim ljudskim tru-

mam apostoljski blagoslov. Zdej tega, se ve da, ni. Mnogo jih je, ki so tega žalostni; mnogo pa tudi, ki se ne brigajo za papežev blagoslov. Se pač tudi o tem spolnuje, kar poje naš pesnik: „Vsaka svojo žvrgoli“.

Prvi pogled, prvi vtis je omamljiv, ko prestopi člo-vek glavni portal te bazilike. Šestintrideset stebrov iz belega marmelja in najlepše izdelave, ki so v starodav-nosti služili kot podslombe neki prekrasni paganski zgradbi, vrsti se v dveh rajdah gor po dolgem sve-tišči, ter podpira srednjo ladijo njegovo. Valovi svit-lobe (da se poslužim tega izraza) dohajajo skoz visoka okna, in razlivajo se po prelepih prostorih; bliščava, ki se razširja po baziliki, je nježno-sijajna in jako pospe-šuje praznično-verska čutja, ki se polastijo vstopivših. In kaj se dá od hiše božje lepšega reči? — Tlak je prekrasni mnogobarvni mozaik, v čegar sestavi so bili Talijani uže od nekdej — ta čast se jim mora pustiti — nedosegljivi mojstri in umetniki. To olepšavo ima ba-zilika še iz časov papeža Evgena III. Prekrasen strop je bil narejen po obrisih Julijana da San Gallo. V sijajnem blišči leskeče se zlato, s katerim je strop prebogato nadán in ozališan, je prvi dar novega sveta Amerike, katerega je ona (Amerika) posvetila presveti Devici; prvo zlato namreč bilo je to, ki so ga izkopali v bogatih zlato-rudnikih američanskih, pobožni kralj španjski Ferdinand in supruga njegova Izabela pa sta ga poslala Marijnemu svetišču na Eskvilinu, to je, baziliki, v kateri se v duhu ravno nahajamo. Stranske stene prenapolnjene so z mozaiki, predstavlja je slike iz starega zakona: patrijarhe, preroke, sodnike, voditelje, čudeže in obljube, ki se potezajo na dneve in spolnenje, po Kristusu. Konec triladijne bazilike je slavolok, okin-čan z mozaiki iz 5. stoletja, ki predstavljajo slavo Ma-rijno kot „Sveto Božjo Porodnico“, za katero jo je, ka-kor sem uže zgoraj omenil, razglasil bil papež Sikst III. V spominj njegov brati je v osredji omenjenih slik na, pis: „Xystus episcopus plebis Dei“ (to je „Sikst škof ljudstva božjega“).

Nadaljevaje popis o prekrasnih lepotijah bazilike sv. Marije Veče naj povem, da enako, kakor v Št. Pe-terski baziliki, tudi tu stoji véliki altar prost; štirje dragoceni stebri iz porfira so podslomba dragocenemu baldahinu, ki se dviguje nad njim. Kot altarna menza (miza) služi porfirni sarkofag (mrtvaška rakev), v ka-terega je bilo položeno mrtvo truplo cerkvenega vteme-ljitelja (patricija Janeza). Zdej so v njem shranjeni telesni ostanki sv. apostola Matije in še nekaterih mu-čenikov. Mozaiki polokroglega presvetišča nadaljujejo poveličanje Božje Matere v sličnih podobšinah. Na nebo-višnjem zvezdnatem oboku predstavljeno je kro-nanje Marijino. Ob desnici svojega božjega Sina sedeča prejema v ponižnosti iz njegovih rok nebeško krono. Ob obeh stranéh so angeli in svetniki, skazovaje jima nebeško češčenje Arabeske vinske trte, v katerih so narejeni počivajoči pávi in druge tice — vse izdelano v jasno-svitlih barvah — vijó se med ravno omenjenimi slikami; vse skup celota preumetne izpeljave in pre-krasne lepote.

Ob straneh presvetišča ste kot razkrižje: k desni kapela Sikstova, k levi pa Pavlova. Prvo dal je pozidati po svojem odličnem zidarskem mojstru Fon-tana-tu v obliki grškega križa papež Sikst V. — Pri desni steni je grob njegov, nad katerim stoji grobni spominek, ki kaže podobo njegovo v klečečem položaji. Pri nasprotni levi steni pa počiva papež Pij V., in tudi nad njegovim grobom dviguje se prekrasni spomi-nek s kipom njegovim. Ob sredi te kapele je prelepi tabernakelj iz pozlačenega brona, podoben malemu tem-peljnu. Pod tem altarjem v podzemeljskem svetišči

hranile so se nekdanj Jezusove jaslice. Zdaj so v neki drugi kapeli. O Božiču razpostavijo se v očitno češčenje. (Mogoče, da bi jih bili mogli videti tudi mi; a žal, da nam tega ni nihče o pravem času povedal!)

Pavlinova kapela nosi ime svoje po njenem vtemeljitelju papežu Pavlu V. — Tu stoji altar, katerega prekrasnost in dragocenost sega do skoro neverjetnega. Najredkejši in najlepši žlahni kamni raznovrstnih barv družijo se tu drug k drugemu; pozlačen bron sklepa jih skupaj. Starodavna Marijna podoba s sinkom Jezuskom v naročji, o kateri se pravi, da jo je slikal sv. evangelist Lukež, časti se na tem altari. Gotovo in dokazano je, da je bila že 25. aprila l. 590. ta podoba po papežu sv. Gregoriju Velikemu v slovesni procesiji skozi mesto v Vatikan nesena, da bi na Marijno prošnjo prenehala strahovita kuga. Od takrat bila je o časih hudih stisk in nadlog večkrat ta podoba v slovesnih obhodih po rimskih cestah prenašana; zlasti l. 1860., ko je kolera neusmiljeno davila in morila rimske stanovnike, in pozneje, ko so brezvestni nasilniki protili posestvu sv. Očeta. Vsled visoke starosti so barve na podobi že popolnoma otemnele.

(Dalje prihodnjič.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Sedma seja 26. sept. (Dalje.) Na razgovor pride sedaj predlog nemškega deželnega odbora in povsem nemškega finančnega odseka, naj se dovoli za neobligatorični poduk nemščine na slovenskih ljudskih šolah 500 gold.

Proti temu predlogu oglasi se poslanec Svetec. On pravi: Dr. Schaffer je rekel, da je 500 gold., kateri se dadó za nepotrební nemški poduk na slovenskih ljudskih šolah, le „bagatela“ in vendar je to ista mala svota, katero je po nasvetu zgolj nemškega finančnega odseka odrekel deželni zbor za podporo ljudskih šol za silo, večinom po prečastitih duhovnikih vzdrževanih. Uže lani sem rekel, da je svota, nasvetovana in dovoljena za nemški poduk na slovenskih ljudskih šolah, popolnem zavržena. Isto danes ponavljam s polnim prepričanjem. (Dobro! Dobro!) Deželni odbor sedanjí seveda hvali se, da se je za nemški poduk oglasilo 690 učencev slovenskih. Poročilo deželnega odbora kranjskega pa nam ne pové, koliko teh prijavljenih učencev je tudi pri nemškem poduku ostalo, in kakošni so bili vspehi tega usiljenega in nepotrebnega poduka. Meni niso znani odnošaji vse kranjske dežele v tej zadevi, a kolikor se tiče nemškega poduka vsaj v litijski šoli, hočem nekoliko povedati, kako se je tu delalo, da se je ustanovil prostovoljni neobligatni nemški poduk. Deželni odbor in c. kr. deželni šolski svet sta v jako prijazni zvezi, nu seveda, „meso od mesa“ ne more biti tudi drugače. Najprvo je deželni odbor, potem pa c. kr. deželni šolski svet navduševal učitelje, naj gledajo in delajo na to, da se ustanovi prostovoljni neobligatni nemški poduk na slovenskih ljudskih šolah kranjskih, se ve da tudi v Litiji. Učitelj in vodja litijske šole storil je svoje, da bi pridobil kaj učencev za nemški poduk po naročilu deželnega odbora in deželnega šolskega sveta; a oglasili so se le trije poduka v nemščini željni učenci; poduk za tako majhno število učencev je bil tedaj nemogoč. Kar pride deželni šolski nadzornik ljudskih šol gosp. Rajmund Pirker v Litijo in prvo, kar je storil, bilo je, da je vprašal, kako je z neobligatnim nemškim podukom na litijski ljudski šoli. Učitelj odgovori, da se je potrudil, ga vpeljati, da pa ni bilo mogoče ga ustanoviti, kajti le trije, od

katerih so stariši to želeli, so se prijavili, več pa jih ni bilo.

A gosp. deželni šolski nadzornik Pirker mu odgovori: „Tu boste précej videli, kako se taka stvar napravi!“ Précej potem vpraša g. Pirker otroke: „Otroci, kdo hoče nemški znati? Tu je priložnost se nemško naučiti!“ In takoj je poskočila cela tropa paglavcev izza klopi in vsi so prijavili, da hočejo znati nemški. „Glejte“, je rekel c. kr. deželni šolski nadzornik ljudskih šol, „tako se mora delati in učencev ne manjka“, in takoj se je ustanovil v Litiji neobligatni nemški poduk na ljudski šoli. In gosp. Pirker je rekel učitelju litijskemu, da se ima natanko ravnati po ukazih kranjskega deželnega odbora in deželnega šolskega sveta, drugače ga bode moral prijaviti in prišel bode v disciplinarno preiskavo. (Klici: Čujte! Čujte!)

Poduk nemški ustanovil se je potem v Litiji, a mislim, da je bilo z njim po celi deželi ravno tako kakor v Litiji. Navdušenje provociranih paglavcev za nemščino pa ni trajalo dolgo in je kmalu ugasnilo. Pozimi je bilo še nekaj obiskovalcev, a poleti nobenega. Le škoda, da gosp. deželni šolski nadzornik ljudskih šol R. Pirker ni prišel tudi potem koncem leta nadzorovat nemški, njemu toliko priljubljeni poduk, osvedočil bi se bil, da je bila njegova agitacija vsaj za litijsko šolo popolnem brezvspešna. Otroci naučili so se pisati malo številice nemških črk, družega pa nič, in imeli so priliko, vsaj nekaj pozabiti. (Klici: Istina!) Če sedi otrok od 7. do 12. leta v ljudski šoli po 5 ur na dan, potem ima uže zadosti in vsak daljni poduk v nemščini mora biti brezvspešen.

To pa nikakor ne gre, da nemški „Schulverein“ učitelje tajno podkupa, naj bi širili nemštvo. Kako pride sploh deželni zbor do tega, podpirati nemškovalno delovanje „Schulvereinov“? Oni delajo šole, deželni normalni šolski zaklad pa jih mora vzdrževati. Ali skladajo v deželne zaklade mar Nemci, in ne v ogromnem številu Slovenci? In ali se ne godi potem velika krivica Slovincem? Kočevarji itak uže delajo deželi premnogo stroškov, ko hodijo širom sveta in mora deželni zaklad za nje plačevati ogromne svote bolnišnicam. Tu bi bilo dobro, da bi se napravile kake ustanove, da ne bi dežela trošila toliko novcev. V Kočevji imajo bolnišnico, in še to mora vzdrževati deželni zaklad. Dr. Schrey je izrekel, da se daje večidel le za slovenske šole, a tu vidimo, da nasprotna gospoda podpira le s posebno navdušenostjo nemške šole in nemški poduk na slovenskih šolah.

Pa še na štirirazrednicah je nemški poduk popolnem brezvspešen in škoda je za čas in denar, ki se troši v očitno škodo duševnega razvitka slovenskega naroda. (Dobro! dobro!) Poglejte gospodje, povem Vam slučaj, ki drastično osvetljuje naše šolske razmere. Učenec štirirazrednice hotel je letos vstopiti v gimnazijo, a ni mogel, dasiravno je stala v se ve da nemškim spričalu cela vrsta samih „sehr gut“ — in zakaj? Zaradi nezmožnosti v slovenskem jeziku! (Klici: Čujte! Čuite!) Gospoda, tu bode treba govoriti kmalu resno besedo.

Gosp. Dežman rekel je, da se mora poslom, ki znajo nemški, plačevati po dva gold. na mesec več. No, če bi to bila istina, morali bi mi, ki imamo vendar v prvi vrsti skrbeti za davkoplačujoče gospodarje, ne za posle, posebno gledati na to, da ne znajo posli ničesa nemški.

No, pa če je uže, kakor Dežman misli, toliko hasnovita nemščina za posle, — za kmeta pa ni, nikakor ne. Nisem še nikoli slišal, da bi tisti kmet, ki zna nemški, tam pridelal 5 mernikov žita, kjer pridelal kmet, ki zna samo slovenski, le 1. Temveč pa dobro vem,

sodniki tega rokopisa M. Slekovec, prof. Končnik in prof. Rutar te misli, da v tej obliki nikakor ni za tisk.

„Fizikalčno godbeno zvokoslovje pisateljem godbe in znanosti“. Za izdavanje „Logike“ zdaj ni še čas.

Rokopisa „France Prešeren v ljubezni“ in „France Prešeren kot filozof“ sta se vrnola pisatelju na njegovo zahtevanje.

Prof. dr. Pajek v Mariboru predelava svoj spis „O narodnih šegah štajarskih Slovencev“ po širši osnovi in misli va-nj povzeti vse narodno blago, kolikor ga je sam nabral, pa tudi tisto, ki je raztreseno po tiskovinah. Prosi zatorej, da bi se mu za nekaj časa izročila Vrazova zapuščina, kar odbor dovoli.

Na prašanje književnega odseka, sta li Matici že došla dolgo ji obetana rokopisa Majcigerjevi „Čehi“ in Glowackega „Slovenska Flora“, odgovarja tajnik, da ju še ni prejel. Odbor sklene, da naj tajnik popraša oba pisatelja, doklej ju menita dovršiti.

Odbornik Levec pravi, da je došlo mnogo dobrih rokopisov, tako da se letopis lahko takoj začne tiskati; potem našteje vse spise, ki pridejo v letopis. O Miklošičevem življenjopisu se sklene pridejati mu podobo.

Za „Spomenik“ so se oglasili doslej pisatelji Šuklje, dr. Kos, Levec in Rutar.

Prvomestnik Marn želi, da bi Matica izdala vabilo vsem slovenskim pisateljem, da bi se udeležili pri „Spomeniku“. Odbor odobri ta svet.

Odbornik Levec naznanja, da E. Lah spisuje „Geografijo slovenskih dežel“.

5.

Prvosednik Grasselli poroča potem v imenu gospodarskega odseka o oddavanji stanovanj, o popravah in odločbah v Maticinih hišah, ki se potrdijo.

Naposled naprosi odbor prvosednika, da bi v odseku za deželno svečanost v prihodnjem letu zastopal tudi Matico.

Seja je trajala od 1/26. do 1/28.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Akoravno je bazilika vsa prenapolnjena nepopisljivih lepotij, blišča in dragocenosti, prekosite vendar kapeli Sikstova in Pavlina vse drugo, kar je v njej. Zlato, srebro, biseri, dragi in najredkejši marmelj, in kar premore umetniška roka, kinči ji v nedosegljivi popolnosti.

K sklepu naj bo še povedano, da so rajni preslavni papež Pij IX., kateremu je bila ta bazilika posebno priljubljena, dali pred velikim altarjem tla enako v Št. Peterski baziliki znižati, ves prostor ozaljšati z najlepšim marmeljem, ki si ga oko le zmisliti more, in vrvati si ondi svoj grob. Oni, ki so Marijo razglasili za brezmadežno, so imeli pa pravico na to, da bi njihovo truplo počivalo v najlepšem rimskem Marijnem svetišči. Zakaj so v tem pozneje predrugačili svoje misli, ni mi bilo povedano. Ukazali so se, kakor je znano, pokopati v baziliki sv. Lovrenca zunaj mesta; a olepšave pri Sv. Mariji Večji ostanejo vedna priča njihove neizrekljive in nedosegljive darežljivosti.

Kako pa plačuje sedanji Rim vse to, kar so storili pri baziliki sv. Pavla, pri sv. Mariji „in Trastevere“, pri Sv. Mariji Večji in pri nešteto drugih svetih stavbah, popravah in naredbah? Pij so ljubili zlasti pri cerkvah nenavaden lišp in kinč, gotovo v pravičnih in

resničnih mislih, da za hiše božje ni nobena reč prelepa. A Rimljani pravijo — komaj je verjetno, vendar pa resnično — da so s tem cerkve le kvarili. Se ve, da je le predobro znano, kdo to pravi in govori: taki, ki za cerkvene olepšave tudi centima ne dadó. Pa, kdo bi take novošegne pagane in neznaboge poslušal! Oni ponavljajo (naši Gorenjci imajo za take čenče-marine dober izraz, ker pravijo: „prežvekujejo“) ravno tisto besedo, ki se je uže čula o času Kristusovem v Simonovi hiši, namreč: „Čemu ta potrata!“ Kakor je znano, izrekel je bil to besedo tat in poznejši izdajalec Judež Iškarijot o priliki, ko je spokorna Magdalena z dragimi dišavami mazilila Izveličarjeve noge.

V tej baziliki opravili smo tedaj molitve, ki so nam bile predpisane za obiskanje druge cerkve. Med časom, ko smo se ondi mudili, prišel je tudi nek kardinal obiskat baziliko v namen sv. leta. — Oh, kako radi bi se bili še mudili nekaj tu! kako radi ogledovali in občudovali še dalje prekrasno svetišče! Pa čas je prehajal in morali smo iti naprej.

Zunaj bazilike na prostornem trgu stoji 41 metrov visok kamenit steber, ki je bil postavljen nekda ob grobu cesarja Avgusta. Vrh njega stoječi bronasto-pozlačeni kip Marijin je eden izmed nešteto dokazov zmage katoliške cerkve čez paganstvo.

Od bazilike sv. Marije Večje pelje proti desni roki cesta „Via in Merulana“ naravnost dol proti Lateranu. Ves kraj tod okrog videl se mi je zelo prijazen, zračen, al kakor pri nas pravimo: domač. Zlasti proti desni roki videti je veliko vrtov, katerih zelenjava očesu posebno dobro dé. Po tej cesti tedaj napotili smo se, kmalu prišli na prostorni lateranski trg, in podali se proti sprednji strani bazilike, da bi od tam vstopili v njene notranje prostore. Al oko obiskovalčeve se vabljuje čuti k občudovanju nad 45 metrov visokega obeliska, ki stoji na prostornem trgu. Po starosti svoji je on najznamenitejši izmed vseh spominkov Rima. Stal je on, po cesarju Konstantinu Velikem iz Egipta pripeljan, v jahališči (cirkusu) njegovem; al napisi njegovi kažejo na čase Faraona Tatmes-a IV. nazaj, ki je vladal l. 1568. pred Kristusom. Gledati in občudovati ga je toraj mogel pred solnčnim tempeljom v Teben-u kot pred staro rezidenco Faraonov še Mozes; dá, celo uže egiptovski Jožef. 3450 let šlo je tedaj memo tega obeliska uže v morje neskončne večnosti! Da bi mogel on govoriti, oj! koliko bi vedel povedati radovednemu ogledovalcu!

(Dalje prih.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Sedma seja 26. sept. (Dalje.) Poslanec Dežman pravi, da je po zadnji ljudski štetvi 50.000 Kranjcev izven dežele, med njimi primerno malo v slovanskih deželah in najmanj 30.000 Kranjcem bilo bi potrebno znanje nemščine, posebno ker imajo Kranjce na Štajarskem in Koroškem kot rudokope in pridne delavce jako radi. Potem pripoveduje Dežman neko anekdoto, da mu je, ko je lazil nedavno tega po gorenjskih hribih, tožil nek kmet, kako zelo obžaluje, da ne zna nemški; koliko več bi zaslužil potem in — da bi obvaroval sina pred tako škodo (rekel je Dežmanu): „da hab ich ihn zusammen gepackt und nach Judenburg geführt, dass er deutsch lernt und nicht slovenisch sprechen kennen wird!“ (Glasen smeh.) Posebno narodnim rodbinam, trdi Dežman, je mnogo do tega, da njih otroci znajo nemški.

Poslanec Svetec opomni, da je na Kranjskem jako potrebno znanje slovenskega jezika, kajti vsi do-

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Od tega starodavnega spominka ozre se oko naše na baziliko Lateransko. Prijetna, nedopovedljiva čutja navdajajo srce človeku pregledovajočemu to prelepo zgradbo, prekrasni ta božji hram. Čelo bazilike imenovati se sme in zamore prezal slavlolik krščanskih časov v čast Odrešenika svetá, ob enem pa tudi sv. Janezu Krstniku, kar nekako potrjuje latinski napis nad dolgo vrstjo visokih stebrov, med katerimi pelje petero vhodov v zalo lopo (predcerkvišče), od tam pa v notranje prostore. Nad omenjenim napisom dviguje se kot nekako nadstropje prelepa galerija, vrh katere so postavljeni kamniti kipi Izveličarja sveta, ki stoji v središču in na najvišem mestu; ob straneh pa kipi sv. Janeza Evangelista, sv. Janeza Krstnika in dvanajstero cerkvenih očetov. Nad glavnim srednjim portalom vravnano je prelepo pomolje (balkon), raz katero so sv. Oče papež na Križovo delili na lateranskem trgu zbranim množicam blagoslov, dokler niso postali jetnik v lastni hiši.

Le malo rimskih cerkvá je tako velikanskih v svoji zunanjosti, kot je Lateranska bazilika; da pa ona zasluži take krasote, naj pojasni nekoliko njena zgodovina, ki sega nazaj noter v dobo grozovitega Nerona. O taistem času imela je starorimska plemenita rodbina Lateranov (Lateranus) na mestu sedanje bazilike redko lepo palačo. Vsled neke zarotbe zgubila je rodbina lastnino svojo, in Nero prisodil jo je državi v last. Septimus Severus dal je rodbini vendar palačo zopet nazaj. Cesar Konstantin prepustil jo je, ker je bila postala pozneje lastnina njegove soproge Fauste, papežu Silvestru (leta 314—337), postaviti pa dal ob enem v njenih prostorih krščansko cerkev, ki je bila prvina njegovih Bogu posvečenih zgradb. Od tod izvira tudi njeno prvotno ime: Konstantinova ali Lateranska bazilika.

Ime njeno se je pozneje še mnogokrat premenilo. Zarad prikazni, o kateri govori cerkvena povestnica, da je videl sv. Silvester od angeljev v ozračju letečih nesen podobo Izveličarja, dobila je pozneje ime: cerkev Najsvetejšega Izveličarja. Sv. Gregor imenoval jo je „Zlata bazilika“, kajti o krasoti in blišči spominskih daril, ki jih je ona prejela od cesarja Konstantina, pripoveduje se toliko, da sega skoro do neverjetnega. — Od devetega stoletja sem kliče se ona zarad bližnjega, sv. Janezu Evangelistu in sv. Janezu Krstniku posvečenega samostana: „Sv. Janez v Lateranu“.

Po cerkveni vrstitvi preseže ta bazilika vse druge cerkve, celó ono sv. Petra v Vatikanu, ker ona je prvostolica, škofijska cerkev rimska, in kot taka še dandanes, kakor nek napis na njeni sprednji fasadi kaže: „Vseh cerkva mesta (Rima) in celega zemeljskega kroga Mati in glava“. Od tod izvirala je tudi navada, da so novoizvoljeni papež po svojem kronanju v slovesnem obhodu šli v Lateran vzeti si v posest svojo škofijsko cerkev. (Leo XIII. vsled žalnih, vsem znanih razmer tega dozdej niso mogli izvršiti; se bo li kdaj godilo, to je znano le Bogu.)

Stara palača rodovine Lateranov, ki je prizidana tik bazilike (na epistelski strani), bila je od papeža Silvestra I. naprej noter do 14. stoletja stanovanje papežev, imenovana je bila „Patrijarhališče“ (Patriarchium).

Lateran ima svojo slovečo in velelepo zgodovino. Znamenitost, katero ima sedanji čas za nas Vatikan, vezala se je svojih tisoč let na cerkev in palačo lateransko; kajti ona sta bila središče Rima in vsega katoliškega sveta. Šestnajst večih cerkvenih shodov, med tem petero splošnih zborov, vršilo se je v lateranski cerkvi ali pa v patrijarhališči. Pri zboru, ki ga je sklical papež Kalist II. leta 1123., bilo je navzočih 300 škofov in 600 opatov. Pod Inocencem II. zbralo se je k zboru cel tisoč cerkvenih knezov. Med prelati, ki so se vdeležili l. 1179. sinode, po papežu Aleksandru sklicane (ko je bil katoliški svet po svojeglavnosti nekoga nemškega cesarja raztrgan v dve stranki), bila sta dva škotska škofa, katerih se je eden pripeljal le z enim konjem, drugi prišel celó peš od doma noter v Rim. Najsijajnejši cerkveni zbor, sklican po slovečem papežu Inocencu III., pričel se je l. 1215. Vdeležilo se ga je 71 nadškofov, 412 škofov, 800 opatov in priorjev, veliko število namestovalcev nenavzočih cerkvenih knezov, ter poslanci in namestniki skoraj vseh krščanskih vladarjev. Gnječa ljudstva je bila tako silna, da je bil amališki nadškof v cerkveni lopi zmečkan.

Zadnja lateranska cerkvena zborov vršila sta se od l. 1512. do 1517. za časa papežev Julija II. in Leona X.

(Dalje prihodnjič.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Sedma seja 26. sept. (Konec.) Ko pride na vrsto predlog zarad priklad za normalno-šolski zaklad, poprime besedo gosp. Robič, ter pravi:

„Jaz, kot zastopnik kmetijskih občin, nisem zadovoljen s tem, da se pri odmeri priklade za normalno-šolski zaklad za leto 1883. izuzemajo vsi v mestu ljubljanskem predpisani direktni davki. Med temi davki je namreč tudi blizu 50.000 gold. pridobninskega in dohodnega davka, ki ga plačujete od svojih železniških podvzetij južna in Rudolfova železnica, toraj sedmi del v ljubljanski občini na direktnih davkih predpisanega zneska.“

Za leto 1879. južna železnica ni še plačevala tega, pač pa je Rudolfova železnica odrajtala malo svoto 607 gold. 93 kr.; za leto 1880. je pa znašal njen davek, kar ga na deželo našo pride, 49.870 gold. 95 kr. Za leto 1881. je pa le Rudolfovi železnici dosedaj davek odmerjen, južni železnici pa še ne; pri slednji še ni dognana podlaga, na kateri se ima za leto 1881. davek razdeliti.

Od omenjenega davka pobirala je mestna blagajnica mestne priklade za šolske potrebe 10%, in ker se je leta 1881. za deželni normalni šolski zaklad pobiralo 18%, je pri tem zgubila dežela blizu 4000 gold.; normalni šolski zaklad pa blizu 8000 gold. na leto. Da je davek južne in Rudolfove železnice podvržen popolni deželni normalni šolski prikladi, sledi iz tega, da železniško podvzetje južne in Rudolfove železnice ni kaka obrtnija ali podvzetje v mestu ljubljanskem, ampak davek, ki se naklada drugod, prihaja po postavni določbi le slučajno v mestno blagajnico, in sicer po merilu daljave omenjenih železnic, v primeri daljavi, ki gre skozi našo deželo.

Ko se je po postavi leta 1873. odpravila šolnina v deželi naši, vpeljala se je izvzemši občino glavnega mesta Ljubljane, katera si je obdržala šolnino, pa tudi sama za mestne učitelje skrbi, v deželi naši na direktne davke priklada za normalni šolski zaklad, iz katerega se plačujejo učitelji. Ta priklada nadomestuje toraj

biskupov, temveč držati se hoče in mora vedno običaja biskupa rimskega namestnika Kristusovega; kedar bode tedaj molila rimska cerkev „Credo“ s „filioque“, molil jo bode tudi on sè svečeniki svojimi. Če ga pa dolže nasprotniki zarad tega razkolništva, motijo se jako, kajti on se zлага, kakor v vseh družih veronaukih, tako tudi v nauku o sv. Duhu popolnoma z rimsko cerkvijo, namreč, da se izhaja sv. Duh od Očeta in Sina.

Zbor odobruje in hvali njegovo početje, posebno Janez VIII.; poveljuje Metodija kot še nikedar prej, vsaj to svedoči list, katerega je pisal meseca junija l. 1880. knezu Svatopluku; on piše namreč med drugim: „Ker smo ga našli v vseh cerkvenih naukih pravovernega in cerkvenemu provspehu prijaznega, pošljemo ga zopet, da oskrbuje cerkev, katero smo mu izročili; velimo pa tudi, da ga vzprejmete kot svojega pastirja, z dostojno častjo in radostnim srcem. Tudi ga potrdimo vsled naše nam vlastne oblasti v njegovem nadbiskupskem uradu in zaukažemo, da ostane s pomočjo božjo tudi za naprej v časti svoji; tako sicer, da se gledé cerkvenih opravil ravna po cerkvenih zapovedih in jo oskrbuje pred Bogom, kajti ljudstvo Gospodovo mu je izročeno in on bode dajal odgovor za duše. Velimo tudi, da so našemu uže prej imenovanemu bratu, nadbiskupu vašemu, vdani in v vseh rečeh pokorni vsi mašniki, dijakoni in duhovniki vsake vrste, naj so Slovani, ali katerega družega naroda, da le v vaših deželah bivajo, in sicer tako, da ničesar ne storé brez vednosti njegove. Če bi pa bili uporni in nepokorni in bi se ne hoteli poboljšati, zaukazujemo, da jih preženete iz pokrajin vaših“.

Tako je splavala prva nada nemških biskupov, češ, Metoda bode papež odstavil in Vihinga v nadškofa posvetil, po vodi. Ali mislijo si, Vihing mora biti škof, če ne v Moravi, vsaj v Panoniji, kajti le potem, če se to vresniči, zamore vsaj vprihodnje Vihing Metodija spodriniti. V to svrho prosijo papeža, da bi posvetil Vihinga v škofa za južne pokrajine moravske Panonije in za pomejne dežele Arnulfove z biskupskim sedežem v Nitri onkraj Donave. Papež usliši sicer njihovo prošnjo, a le zarad tega, ker so bile one pokrajine Metodu po smrti Koceljevi († 877) težko pristopne. Ali posveti ga le pod pogojem, da je pokoren v vseh stvaréh svojemu metropolitu; potem posveti še družega, Metodiju prijaznega v to svrho, da bi zamogel naš apostelj vprihodnje s tema dvema v Rimu posvečenima škofoma nove vladike za svojo metropolijo prav po svoji volji, brez vsacega vpliva nemških biskupov, posvečevati. Tako je tedaj branil Janez VIII. Metodija pred tujimi navali, a vedel tudi odstraniti vprihodnje slehrno nezgodo.

(Dalje prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Poziv slovenskim pisateljem.

Dne 27. decembra 1882. leta bode minulo šest sto let, odkar je prišla vojvodina kranjska pod preslavno dinastijo habsburško, in dne 11. julija 1883. leta bode Kranjska v navzočnosti svojega preljubljenege vladarja, Njegovega Veličanstva presvetlega cesarja Frana Josipa I. dostojno praznovala šeststoletni spomin tega preimenitnega in za ves narod slovenski prepomenljivega zgodovinskega dejanja.

Matica Slovenska je ukrenila o tej slavnostni priliki dati na svetlo

Spomenik

o šeststoletni zvezi vojvodine kranjske z dinastijo habsburško

ter to knjigo bodoče leto pokloniti Njegovemu Veličanstvu, presvetlemu cesarju Franu Josipu I. o Njegovem bivanji v stolici slovenski Ljubljani in v vojvodini kranjski.

Za tega del podpisani prvosednik Matice Slovenske uljudno vabi vse pisatelje slovenske na delovanje o tem Spomeniku. Osobito dobro došle bodo Matici zgodovinske razprave, dostajajoče se Habsburžanov in naroda slovenskega, a dobro došli bodo Matici tudi poetiški in leposlovni proizvodi, bodi-si v dramatiški, bodi-si v pripovedni ali liriški obliki, samo da so s slavnostno priliko v kakoršni koli si bodi zvezi.

Vsi taki doneski naj se blagovoljno pošiljajo prvosedstvu Matice Slovenske

vsaj do 1. aprila 1883. leta.

Pesniki in pisatelji slovenski! Združite se in pomagajte prvemu literarnemu zavodu našemu spodobno praznovati zgodovinsko imenitno narodno in dinastično slavnost ter o tej priliki dostojno poslaviti presvetlega Vladarja našega!

V Ljubljani 19. novembra 1882.

Peter Grasselli,
prvosednik Matici Slovenski.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Patriarhališče, to je, papežovo stanovanje bila je s pričetka velika, toda nepravilno zidana zgradba, katere posamesni deli bili so zidani v raznih časih in stoletjih. Ko so papeži svoj prestol l. 1305. prenesli v Avignon in je tri leta potem razdjal palačo silen požár, pričela je ona razpadati. Sicer dalo jo je več papežev popravljati; dostavljale so se celó tudi nove zidarije, toda: stanovnikov v njej ni bilo, in postala je razvalina. — V 16. stoletji stalo je le še prazno zidovje z razpadajočimi svetišči in odprtimi dvoranami; toda stene kazale so še vedno dragoceni kinč in zlata bliščeče slike, spominjajoče na slavopolne dogodivščine preteklih časov. Sikst V. dal je razvaline odpraviti ter zidati v novem zlogu in mogočni obširnosti sedanjo palačo, določivši jo za stanovanje papežev ter za konzistorijalne in cerkvene zbore. Toda velika oddaljenost od Št. Petra, osamljeni, nekako pusti in tudi nezdravi okraj, — vse to ni priporočevalo Laterana, nasledniki Siksta V. preselili so se v Vatikan, kot poletno rezidenco pa izvolili si bliže ležeči Kvirinal, ki je s svojim jako ugodnim položajem, s prelepimi vrtni in perivoji, ter krasnim daljevidom pravi biser rimskih bivališč.

Kar zadeva najstarejšo zgodovino lateranske cerkve, je o njej manj znanega, kot od vsake druge izmed večih rimskih bazilik. Nobena izmed njih tudi pozneje ni imela tako bitke osode, kot ona. Leta 896. razdjal jo je hud potres. Papež Sergius III. (904—911) sozidal jo je zopet. Leta 1308. pokončal jo je s palačo vred silen požar. Po prizadevanji papeža Klemenca V. vzdignila se je bazilika lepša in krasnejša iz pepela; toda uže l. 1361. bila je zopet po ognju razdjana. „Lateran leži potrta na tleh; Mati vseh cerkva je brez strehe, ter

prepuščena dežju in vetrovom“, pisal je Petrarka o tej žalostinki Gregoriju XI. v Avignon. Čast papeštva je zahtevala, da se rimska škofijska bazilika tudi ta pot vzdigne v prezali krasoti iz pepela in razvalin. In v resnici: skoraj vsi nasledniki Gregorija pripomogli so kolikor toliko k njenemu blišču.

Ko so se v teku 17. stoletja pri baziliki zopet poprave potrebne pokazale, izročil je papež Inocenc X. l. 1650. delo stavbenemu mojstru Borrominiju, čegar ime pa ni na najboljšem glasu. Po njem je bila notranja stran častitljive bazilike vsa predrugačena, pravijo pa, da jo je bolj pokvaril, kot olepšal. In v tem stanu se nahaja bazilika še dandanes. Petero vhodov vodi v petladjino cerkev. Od praga srednjega portala ogledana kaže se ogledovalcu res v velikanski, pa tudi v veličastni lepoti. Glavna (srednja) ladija je nenavadne širjave in visokosti; bliščeča svitloba, ki dohaja od visokih oken, ter dosega in obsija zrcalu enaki prezali marmeljnati tlak, položen za čase papeža Martina V. (1417—1431); prelepi pozlačeni strop, čegar obris pripisuje se slavnemu Michelangelu, še bolj pa krasni mozaiki presvetišča: vse to strinja se v velikansko skupino cerkvene brhkote. Šestero močnih podbojev (Pfeiler) k desni in levi nosi srednje ladije strop. V vsakem podboji je v simetrični višavi nad tlami vravnana prezalo opasana duplina (Nische), v katerih stojijo kipi dvanajsterih apostolov. Nič manj kot 26.500 frankov stal je vsaki kip, in vendar jih strokovnjaki ne prištevajo med umotvore. Nad vsako duplino narejene so reliefne podobe, ki predstavljajo dogodbe iz stare in nove zaveze; zopet nad tem pa so enako izgotovljene podobe prerokov. Najdragocenejši in najumetnejši spominki pa so muziviške slike presvetišča, ki izvirajo iz časov papeža Nikolaja IV. (1288—1292); ene so celó še starejše. One predstavljajo nebeški Jeruzalem. Na najvišem mestu je doprsna podoba Izveličarjeva; spodaj je križ, ob straneh in pod njim pa so podobe po križu odrešenih in po sv. Duhu pomiloščenih, t. j. dve vrsti izvoljenih, pri katerih stoji na enem koncu božja Mati, na drugem pa Kristusovi učenci.

Svetinj je Lateran posebno bogat. V tako zvani papeževi veliki altar je vdelana lesena miza, na kateri so po verjetnem sporočilu uže sv. Peter in njegovi nasledniki opravljali v katakombah daritev sv. maše. In ravno zarad tega je ta altar edini vsega sveta, v kateri niso vložene svetinje (ostanki Svetnikov); darilna miza apostoljskega kneza daje altarju to posebno in odlično prednost. V visokem gotičnem baldahinu, ki se dviguje nad altarjem, hranite se glavi apostoljskih pravakov sv. Petra in Pavla ter še mnogo drugih dragocenih svetinj, s čemur ste prednost in dostojanstvo bazilike najdoločnejše dokazani in potrjeni.

Lateran se dalje more ponašati, da v svoji zakladnici hrani mizo iz cedrovega lesa, na kateri je obhajal Izveličar s svojimi učenci zadnjo večerjo in postavil nekrvavo daritev nove zaveze, sv. m. šo. Nekdaj je bila ta presloveča svetinja vsa vkovana v srebro; pri plenjenji Rima l. 1527. oropale so surovih vojščakov roke zadnje večerje mizo njenega dragocenega okóva.

Venec drago okinčanih stranskih kapel opasuje lateransko baziliko. One nosijo do malega imena svojih utemeljiteljev, najbolj slovečih nekdanih in tudi sedanjih plemenitih rimskih rodbin. V večih nahajajo se tudi dragoceni grobni spominki. Najlepša med vsemi je kapela Corsini. Papež Klemen XII. iz plemenate rodbine Corsini-jev sozidal jo je na čast svojemu rodovniku, sv. Andreju Corsini-ju, škofu v Fiesoli († 1373), ob enem pa določil jo tudi kot grobno mesto svoje rodbine, kar je še dandanes. Komaj se dá kaj lepšega misliti, kot je ta v obliki grškega križa po-

zidana kapela. Stene so čez in čez oblečene v najdragocenejši marmelj. Razun Klemen XII. počivajo tu še štirje kardinali iz plemenske rodbine Corsini-jev.

V to svetišče stopili smo tedaj srečni slovenski romarji, da bi opravili svojo pobožnost kot v tretji nam v namen sv. leta odkazani baziliki. Podali smo se pred veliki altar, zagotoviti pa bi se vendar samega sebe ne mogel, koliko je bila vredna naša molitev, in če je ni preveč mamila ona človeška slabost, ki se jej pravi radovednost. Človek ostane pač vedno le prerad človek, še posebno pa pri obiskovanji rimskih cerkvá. Kakor v Št. Peterski baziliki, našli smo tudi tu stene srednje ladije oblečene v rudeči damask, kar je dajalo svetišču sicer prazničen obraz, nam pa vendar prikrilo marsikako dragocenost.

Po skončani svetoletni pobožnosti pregledovali smo baziliko v njenih posamnostih; pred odhodom pak smo se podali še v stransko ladijo na evangelijski strani, konec katere stoji kip križanega Izveličarja, ki izvira nek še iz prvega stoletja krščanstva. Nenavadne milosti so si nek verniki uže pred tem križem sprosili. Tudi mi smo se — ne bodi Bogu oponošeno! — priporočili pred odhodom Križanemu v milost zdaj in o naši smrti. Dolgo bi se bili še radi mudili v baziliki, toda čas je prehajal, na našem programu stalo pa je za ta dan še obiskanje dvoje znamenitih svetišč. Ločili smo se toraj od bazilike z besedami: „Z Bogom, prekrasni Lateran!“ (Dalje prih.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Govor gosp. poslanca Kluna o šolskih zadevah.

(Dalje.)

Finančni odsek je menda ravno tako dobro kakor mi zapazil pravo podobo našega normalno-šolskega proračuna, toda zbal se je takega nagca pokazati našemu občinstvu, in ga skušal vsaj toliko zakriti, kolikor mu je bilo ravno mogoče.

Pri tem svojem prizadevanji držal se je sploh veljavnega pravila, da je treba stroške zmanjšati, dohodke pa povikšati, da se veliki razloček nekoliko stisne. Skrbno je toraj iskal, kje bi se dalo med potrebščinami kaj zmanjšati, in kdor išče, ta najde; po vsestranskem stiskovanji je toraj tudi naš finančni odsek našel, da se dajo razni stroški skržiti za celih 100 gold.! Toda 100 gold. se je še njemu zdelo premalo, in ker se ni dalo nikjer nič več odščipniti, vzel je veliko črtalo v roke in je iz potrebščine kar čisto iztrebil cela dva oddelka VI. in VII. ter izbrisal donesek za nove šolske stavbe v znesku 7600 gold. in pa podporo rokodelskih pripravljavnih šol v Ljubljani in v Novem mestu v znesku 320 gold., tedaj skupaj skoraj 8000 gold., češ, da ti doneski ne spadajo prav za prav v normalno-šolski, ampak v deželni zaklad. Dobro; prihranitev 8000 gold. je uže nekaj, ko bi to le res tudi prihranitev bila; toda ako to svoto iz tega proračuna izbrišete, jo boste morali postaviti v proračun deželnega zaklada, ki se bo vsled tega za omenjeno svoto pomnožil. In ker deželni zaklad nima lastnega kapitala ali glavnice, ampak se tudi hrani in zdržuje z dokladami, bo pa ta zaklad, ako boste vse na nj zavračali, polagoma imel toliko potrebščine, da sedanje doklade ne bodo zado-stovale. Za žep naših davkoplačevalcev pa bode vse eno, ali se bode izpraznil za večje tirjatve normalno-šolskega ali pa deželnega zaklada.

Enako bistroumno, kakor je zmanjšal potrebščino, povikšal je finančni odsek zaklado normalno šolskega

premoženje, svoj kredit spodkopavati, delavec pride na kant in potegne za sabo vsacega poštenega delavca.

Za povzdigo obrtnijskega stanú se ne smemo vstrahovati nobene žrtve. V ta namen je neobhodno potrebna osnova posilnih zadrug; le po teh se imajo obrtniki združevati in v boji za življenje krepiti. Nad, ki se stavijo v novi obrtnijski red, si ne smemo misliti tako daleč segajočih, toda tudi v nasprotno ne smemo pasti in nameravani prenaredbi odrekati vsako važnost; prenaredba se mora dopolniti sistematično po dolgi vrsti ukrepov socijalnega in gospodarskega obsega.

Poraba vmesnih barantačev ali mešetarjev mora se odpraviti, toraj osnovati se izdelovalne (produktivne) zadruge za medsebojno pripravljane surovine, strojev itd. Po skrbi za mednarodni promet morajo se iskati kraji za prodajo, prometni pripomočki se lajši napraviti. Naglo in cenó pravosodje je za naše gospodarske razmere velike važnosti. Delati je na to, da se malo obrtnijstvo odreši od tlačijoče ga moči bogatinstva, ravno tako se ne sme na strani pustiti rešenje delavskega vprašanja, ki je v tako ozki zvezi s postavodajstvom o uboštvi in domovinski pravici.

Nasvèt levice o prenaredbi nam kaže, koliko zamujenega nam je popraviti, kaže nam najbolje, kako malo se je v zadnjih desetletjih storilo za delavni del našega prebivalstva. Prenaredba, to je, poprava našega obrtnijskega reda je prvi korak za zadržanje še daljšega propada malega obrtnijstva, mora se storiti brez zamude in z vso resnobljostjo. Lepih besedi je naš obrtni stan dosti slišal, meni se zdi, da je uže čas, da te besede postanejo dejanje.“ (Velika pohvala.)

Zgodovinske stvari.

Tisočletnica smrti papeža Janeza VIII. 15. decembra 1882.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje in konec.)

Branil in visoko čislal je pa tudi premili naš jezik. To svedoči uže prej imenovani zbor, v katerem so tožili nemški biskupi Metodija, da oznanuje nebeške resnice in speva sv. mašo vedno v jeziku barbar-skem, le v to svrhu, da prikriva Nemcem svoje vérske zmote. Da ne prikriva nikakoršnih zmot, o tem uveril se je Ivan VIII. uže davno, osobito sedaj v zboru tekočem. Da je pa gledè jezika slovenskega družih in nasprotnih misli, pokazal je s tem, da ga je imenoval jezikom cerkvenim, to je, da je dovolil spevati v njem sveto mašo in oznanovati sveto blagovestje. Pisal je namreč l. 880. knezu Svatopluku i skoro gotovo tudi javno govoril v prej imenovanem zboru sledeče: „Slovanske pismenke, katere je iznašel pokojni modrijan Konstantin, hvalimo jih in dovoljujemo, da se v njih glasé slavospevi in poslavljenja Gospoda, ter zapovedujemo, da se oznanujejo v njem nauki in dela Krista Gospoda našega, kajti ne samó v treh jezikih (namreč hebrejskem, latinskem in grškem) temveč v vseh jezikih Gospoda hvaliti nas sv. pismo spodbuja, ki veli: „Hvalite Gospoda vsi rodovi, hvalite ga vsi narodi!“ In apostoli, sè sv. Duhom napolnjeni, oznanovali so v vseh jezikih velika dela božja. „Tudi zdravi veri in cerkvenemu nauku ne nasprotuje bodi-si, da

se v slovenskem jeziku sv. maša speva, bodi si sv. evangelij čita ali berila novega in starega zakona v dobri prestavi in razlagi, ter opravljajo tudi vse druge cerkvene molitve“.

Ta vest je razveselila gotovo vesoljni tedanji slovanski svet, osobito Metodija in kneza Svatopluka, ter razveseljuje še danes sleherno domoljubno, slovansko srce. In kaj bi ne! vsaj tolikega odlikovanja, tolike časti ni doslè dosegel še nobeden evropskih jezikov; niti Grman ni Anglež, niti Lah ni Francoz se ne more s tem ponašati, a ponašati se moremo mi, mali, a krepki slovenski rod in z nami mogočno slovansko deblo.

Kaj je pa preslavnega Janeza VIII. nagnilo k temu, da je tako visoko počastil mili naš jezik in ž njim naše pradede in nas? Gotovo na jedni strani kraslota jezika, kojo mu je sv. blagovestnik Metodij dokazal, a tudi sam jo je spoznal po sv. pismu slovanskim in liturgičnih knjigah slovanskih; na drugi strani pa ljubezen njegova do naroda slovanskega in sv. katoliške cerkve. Želel je prvemu in drugi najboljšega prospeha; zato hotel je oboje združiti in zjediniti. Ali kaka vez naj bi oboje zjedini? Kmalu spozna, da jedino le slovanska liturgija, to je, ako vpelje svetinjo naroda — jezik v službo božjo. To tudi stori in reši s tem premnogo Slovanov južnih in severnih nesrečnega razkola; a rešil je pa vse, da se ni posluževal Carigrad zvičaj in družih nepoštenih sredstev. Ali dasi ni dosegel svojega preblazega namena kot je želel, vendar so njegove zasluge velike in ne manjša njegova slava v Slovanih; ona pa bode še večja in največja tedaj, ko bodo naši bratje (raztrešeni po ledenih širjavah velike Rusije, po zelenih livadah Srbije, Moldave, Valahije, Bosne itd.) spoznali svoje zmote in se povrnili v naročje sv. katoliške cerkve. Bog daj, da bi se to kmalu vresničilo! Da se pa bode, porok nam so premnogi starejši in novejši dogodki v zgodovini slovanski, osobito pa drugi Janez VIII., sedanji namestnik Kristov Leo XIII., ki za trdno misli, da je Slovanom očividno v bodočnosti pridržana posebna važnost tudi v pogledu strogo vérskem, ne samo med evropskimi, marveč tudi med azijskimi narodi, ter da se nadja, da se bode poslužil Gospod tega naroda za večjo slavo svoje cerkve.

Dostavek.

Zeló radi bi pri tej priliki o slavnem Janezu VIII. in Slovenih kaj novega čitateljem „Novic“ doslè znane povedali; ali pri najboljši volji nam ni mogoče, ker nam je nepristopen glavni izvor — arhiv rimskih papežev. Menili smo, da nam vedó o njem i v Slovenih več povedati latinski biografi papežev, a varali smo se; Cave in Pagij pišeta sicer, da se je porodil v Rimu in da mu je bil oče častnik, ter kaj je on bil Frankom, Nemcem, Lahom, a o Slovenih molčita. Anastazij pa imenuje ga jedva. Zato prisiljeni smo bili, ako smo se hoteli vsaj nekoliko spominjati Slovanom prijaznega papeža, še jedenkrat kratko ponoviti to, kar je svetu o njem i Slovanih uže znano. Večna mu hvala in spomin!

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Lateranski palači in trgu počez stojí z ogla v ogel velika zgradba. To je samostan čč. gg. oo. Passionistov,

kateremu je vzdana kapela „Najsvetejšega Izveličarja pri svetih stopnicah“. Bila je ona nekdanja papeževa hišna (domača) kapela v patrijarhališči, imenovala se je „Najsvetejša kapela“ (Sancta Sanctorum) in to zaradi množine dragocenih svetinj, ki so se že od nekdanj ondi shranile. Papež Sikst V. dal je tu sem prenesti „Svete stopnice“ (Scala santa), katere so bile po izročilu prepeljane iz Jeruzalema v Rim po cesarici sv. Heleni l. 326. po Kristusu. So pa to palačne stopnice iz sodne hiše Pilatove, čez katere je bil Kristus peljan v dan njegovega trpljenja in vrh katerih je bil ljudstvu predstavljen kot „Ecce Homo“ (glej človek)! Izročilo daje verjetnost to, da je vseh 28 stopnic vsekanih iz jutrodeželnega tiriškega marmelja in da v Pilatovi palači v Jeruzalemu, ki služi zdaj kot vojašnica, teh stopnic manjka. Da bi se te prečastne svetinje preveč ne ogladile, dal jih je papež Klemen XII. pokriti z lesenimi stopnicami; vendar je to pokrivalo na sprednji strani vsake stopnice na dveh okoli metra dolgih in za dlan visokih mestih tako predolbljeno, da se prave marmelnaste stopnice videti in tudi otipati morejo.

Starodavna pobožna navada zahteva, da se verniki po stopnicah, po katerih je stopal Kristus kot trpeči Izveličar, le kleče premikajo, in na vsaki opravijo kratko molitev. K temu opominja obiskovalce svetih stopnic tudi pri dnu v steno vdeleni napis. Krasnemu marmelnastemu slavaloku je enaka sprednja stran sv. stopnic; ob obeh podbojih se nahajajo na simetričnih postamentih po umetniku Jacometti-ju mojstersko izdelani kipi, in sicer pri desni roki Kristus, od izdajalca Iškarijota poljubovan; pri levi roki pa kot „Ecce Homo“ od Pilata ljudstvu pokazan. Primerna latinska napisa na postamentih razlagata obiskovalcem žalna prizora.

Z ginjenim srcem smo prestopili slovenski romarji prag svetega kraja, v katerem se nahajajo ravno popisane svete stopnice. Njim vstric vravnane so na vsaki strani v enakem položaji še dvojje, po katerih se romarji, potem ko so srednje (svete stopnice) kleče prehodili, v lopo zopet nazaj dol povrnejo. Gotovo je že na milijone romarjev obiskalo ta kraj, in tudi mi nismo bili edini ondi navzoči. O postnem času pa je včasih nek tu silna gnječa pobožnih obiskovalcev izmed vseh stanov. Opravili smo tedaj tudi mi na tem svetem kraju svojo pobožnost. Bil sem tako radoveden, da sem se skozi eno izmed zgornjih omenjenih predolbljin dotaknil z roko kamnite stopnice, in v resnici našel vrhno stran po kolenih nekdanjih romarjev tako vglajeno, da bilo bi zdaj že zelo težavno, po kolenih čez vse priti.

Vrh svetih stopnic je majhna planota, konec katere stoji ob steni veliko razpelo (britka martra) s kipi Marije in sv. Janeza ob straneh. Spodaj teh kipov se vidi skozi železno omrežje v kapelo „Sancta sanctorum“, kjer se neki še zdaj nahaja toliko svetinj (ostankov Svetnikov) shranjenih, kot v nobenem drugem svetišči celega sveta ne. Ondi hrani se tudi slika pravega obraza Jezusovega, katerega je po izročilu malal sv. Lukež in so prinesli ga baje že apostoli v Rim.

Ko smo po opravljeni pobožnosti prišli zopet po stranskih stopnicah nazaj dol v lopo, ogledali smo ondi še v njenem desnem kotu belo-marmelnasti kip Izveličarja k stebri privezanega. Obrnjena sta kipa eden proti drugemu in brž ko ne imata kak zgodovinski pomen. Vse stene in oboki ob svetih stopnicah ozališani so s slikami Kristusovega trpljenja.

Kakor od vsacega rimskega svetišča, ločili smo se tudi od tega zelo težko; pred odhodom pa smo si kupili od g. redovnika (Passionista), ki je sedel pri durih

kot nekaka častna straža, fotografijo sv. stopnic. Dal nam je gospod vsacemu tudi malo podobico v spomin. (Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Česka šola na Dunaji.

Razgovor o novi česki šoli na Dunaji spadal bi sicer po svoji naravi v vrsto šolskih stvari, toda to vprašanje pretresavalo se je do zdaj poglavitno iz političnega ozira in najnoveji čas napravil je dunajski mestni zbor in tamošnji deželni šolski svet imenitno politično vprašanje, kakor bi bil od tega odvisen obstanek nemškega Dunaja.

Ta zadeva stoji tako-le: Kdor Dunaj pozna in se hoče brigati za to, prepriča se lahko, posebno v predmestjih in ob urah, kedar hodijo delavci od dela ali na delo, ali kdor posluša večino tamošnjih poslov, bo slišal govoriti skoraj samo česki. Najočividnejša je ta prikazen v 10. okraji „Favoriten“ in predmestji „Brigittenau“, kjer se vidijo posebno nedeljske dni ženske in moški z otroci vred po vsem v moravsko-českimi nošah govoreči samo česki. Da se med dijaki, obrtniki, trgovci, uradniki, in to med izobraženci tudi nahaja na Dunaji prav dosti, in to narodno zelo zavednih Čehov, je enako znano. Tako se verjetno trdi, da na Dunaji biva okroglo število 240.000 Čehov.

Za izobraženje českih otrok skrbeti prosilo je tedaj društvo „Komenský“ pri vladi dovoljenja, v smislu člena 17. državnih temeljnih postav in §. 70. šolske postave, na lastne stroške napraviti privatno ljudsko šolo s českim učnim jezikom.

Deželni šolski svet doljne-avstrijski, v rokah znane dr. Weitlof-a, zavrgel je to prošnjo s pravičnimi pretvezami. Naučno ministerstvo je zadnje dni odločilo: „da proti napravi privatne ljudske šole s českim učnim jezikom na Dunaji ni postavnega zadržka“.

Ta odlok napravil je po sprejetem ukazu od stranke grozovit krik v judovskih in nemško narodnih časnikih dunajskih, češ, da je to prvi korak za spodkopavanje nemškega Dunaja, da je to nepostavno česko nasilstvo in mnogo tacega.

Deželni šolski svet vložil je protest zoper tak nepostaven ministerski odlok, in pridružil se je temu ono soboto tudi dunajski mestni zbor z nujnim sklepom, v katerem ministerski odlok imenuje „postavi in pravici nasproten“, kateri bil je sprejet z vsemi glasovi zoper dva (profesor Gugler in Matznetter).

Čehom nikoli, naši vladi pa le tu in tam pravični „Pester Lloyd“ piše o tej zadevi: „Med tem, ko se umetniki dunajski pripravljajo s slavnostnim sprevedom slaviti dan, katerega so pred 200 leti Turki prisiljeni popustili obleganje avstrijskega glavnega mesta, bobné bobni pred zakopi metropole, ter ji preti nov hud sovražnik s še hujšim napadom“. Da, Čehi stojé pred obzidjem dunajskim, pa še vse več, uže so predrli v deset predmestij, in gospod Weitlof pri Bogu ne more zato, ako se še ni pričelo grozovito klanje. Dva izmed štirih zastopnikov srednjega mesta sta uže grozovitno vznemirjena, ker sta tudi uda deželnega šolskega sveta, kateri se je polastil te zadeve in poveljništva zoper nove barbare. Grof Harrah imenuje se Kara Mustafa 19. stoletja in gospod Weitlof je Staremborg, kateri od visoke straže sv. Štefana stolpa daleč pogledava v deželo, ali ne pride pomoči od ljudi, ali vsaj „Votan“ zaukaže zemlji, da se razpoči ter požre ves deseti okraj, v katerem so grozoviti Čehi podkop, katero hinavsko imenujejo privatno šolo.

bilih na občni zbor, vsem članom razposlanih meseca aprila t. l., razposlale naslednje: 1. F. S. Vilhar — „Mornar“, samospev za nižji glas in klavir; besede Fr. Preširnove. Delo je poklonjeno vladiki Strossmajerju. — 2. F. S. Vilhar — „V tihem mraku“, fantazija za glasovir. 3. A. Foerster — Kitica narodnih napevov. X. zvezek z 11 pesnimi v partituri; prvih pet napevov je za mešan zbor šesteroglasno priredjenih. Pesni so: a) Zvonikarjeva, b) Veselja dom, c) Pastirska, d) Bleško jezero, e) Triglav, f) Vse mine, g) Hej Slovani, h) Planinar, i) Svarjenje, k) Pod oknom (za bariton), l) Popotnik. 4. Anton Nedvčd „Vojaci na poti“, možki zbor. XI. zvezek, partitura; besede Simon Gregorčičeve. Dohodki od nečlanom prodanih iztisov pridejo na željo skladateljevo v prid „Narodnemu domu“. Cena partituri in 4 glasovom je 60 kr., posamičnim glasom po 5 kr. 5. Anton Nedvčd — „Štirje možki zbori“, poklonjeni čitalničnemu moškemu zboru. XII. zvezek, partitura. Pesmi so: a) Zvezna, b) V ljubem si ostala kraji, c) Pod oknom, d) Slovo. 6. „Lavorika“ III. Zbirka slovenskih napevov za 4 moške glasove. V tej zbirki so vsi napevi, ki se nahajajo v X., XI. in XII. prej omenjenem partiturnem zvezku, samo da so tu napevi za vsak glas posebej. Prijatelje petja, narodna društva in čitalnice vabi k pristopu

Glasbene Matice odbor.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Akoravno je bilo uže precėj pozno na času, obiskati smo želeli vendar še eno svetišče, ker smo mu bili ravno blizu, in to je bila bazilika „Sv. Križa v Jeruzalemu“ (S Croce in Gerusalemme). Lateranska bazilika stoji na skrajni jugo izhodni strani rimskega mesta. Pred njo razširja se proti izhodu velika, polagoma navzdol odsahjoča se raván, opasana ob desni s trdnjaskim črno-rujavim obzidjem, skoz katero peljejo kmalu od bazilike dol lateranska vrata (Porta S. Giovanni). Svet le-tod je peščen, nerodoviten, spominjajoč zeló na ogerske pustinje. Konec te raváni stoji v tihi osamljenosti bazilika sv. Križa Jeruzalemskega, kateri je prizidan samostan redovnikov Cistercijenzov. Tu imel je njega dni mladi rimski cesar in trinog Helioabal svoje vrte. Cesar Konstantin pozidal je na tem mestu na prošnjo svoje pobožne matere sv. Helene krščansko cerkev, da bi se v njej hranil in častil oni kos sv. križa, katerega mu je bila ona podarila. Od prvotne cerkve stojijo zdaj le še zunanji zidovi; znotranjo svetišče bilo je večkrat, zadnjič za časa papeža Benedikta XIV. predelano. Delijo ga stari kamniti stebri v tri ladije. V velikem altari sbrani ste trupli sv. Cezarija in sv. Anastazija. Pod svetiščem je podzemeljska rakev (kripta), kamor pelje dvoje stopnic. Znamenita je ta rakev zlasti zato, ker so njena tla iz prsti Kalavarske gore poleg Jeruzalema. Sv. Helena je dala nakopati te prsti na onem mestu, kjer je bil zakopan najden Kristusov križ, ter prepe-ljati jo v to svetišče.

Zarad pomanjkanja časa nismo mogli obiskati kripte, ampak ogledali v naglici baziliko, ki je po oboku ozališana s prelepimi slikami, katere kažejo v podobah zgodbo najdenja in povikšanja sv. Križa. Potem pa smo se podali v zakristijo in prosili ondi nazočega gosp. redovnika, naj bi nas blagovolil peljati v kapelo, kjer se

hranijo ostanki sv. Križa in druge sloveče svetinje. Cesar smo se prepričati priliko imeli pri vseh gg. rimskih redovnikih, s katerimi smo prišli v kako dotiko, da so namreč nenavadno priljudni in postrežljivi, našli smo tudi tu. Prav rade volje vodil nas je po več hodiščih, ter pripeljal nas v nadstropji v skrbno zaklenjeno kapelo z mičnim altarijem. Tu je prižgal najprej sveče, potem pa jel nam razkazovati svetinje.

Trije kosi sv. Križa vdeleni so v veči križ, ki stoji na altari. Lahko so natančno videti. Koj nad altarno mizo je vdelen skoraj za seženj dolgi kos križa spokorjenega razbojnika (sv. Dizmasa). Eden izmed žebljev, s katerimi je bil Izveličar pribit na križ, hrani se v zlati posodici tako, da se lahko poljubi in celó potiplje. Človeka sprehajajo nepopisljiva čutila, ko ogleduje to znamenito svetinjo. Tudi velik del napisne table, katero je bil dal Pilat obesiti na Kristusov križ, pokazal se nam je. Le beseda „Nazarenus“ (Nazarejec) in prvi dve črki besede „Rex“ (kralj) poznate se še razločno; zapisani ste v latinskem in grškem jeziku in sicer od desne proti levi. Najden je bil ta napis (vrezan v cedrovi les) v 15. stoletji ob neki popravi bazilike shranjen vrh njene fasade (slavoloka). Pokazal se nam je dalje prst sv. apostola Tomaža, s katerim je bil posegel Kristus v desno stran. Shranjenih je dalje tu še nekaj trnov iz Kristusove krone, mali del betlehemskih jaslic, kos stebra, pri katerem je bil Kristus bičan, in še več družih svetinj. Počastili smo vse te znamenitosti, kolikor se je zamoglo, dostojno, ob enem pa priporočevali sebe in svoje drage milosti Najvišega.

Ko smo prišli nazaj v zakristijo, kupili smo si ondi v spomin železni žebelj, ki je natančno ponarejen po onem pravem, s katerim je bil Kristus pribit na križ, kar spričuje tudi tiskano pismo (avtentika), katero se nam je z žebljem vred podalo. Prejeli smo v dar tudi ponatis napisa Pilatovega, ki ga je bil pripeti dal na Kristusov križ. Prav zadovoljnega srca zapustili smo tudi to svetišče in globoko si vtisnili v spomin vse, kar smo ondi videli in počastiti priliko imeli.

Uže se je bližal večer (četrti našega bivanja v „večnem mestu“), ko smo dospeli na svoje prenočišče. Tu čakala me je velika in zeló mikavna skušnjava. Gosp. stotnik Zitterer me je uže prejšnji dan vabil, da bi šli čez nedeljo (3. dan julija) v Napolj, na ognjemetno goro Vezuv in v Pompeji. Zadnji čas bil je zdaj, odriniti proti železnici, in našel sem več gg. tovarišev za odhod uže pripravljenih. Toda meni je več okoliščin odsvetovalo ta izlet. Voziti se je kazalo vso noč. Kako slabi in nerodni so italijanski železnični vozovi 3. reda, sem popisal uže na drugem kraji. Da bi tedaj dospeli v Napolj naslednje jutro vsi vtrudeni in nenaspani, kazalo se je kot gotovo. V enem dnevu pa ogledati znamenitosti napoljske, iti na Vezuv, obiskati zraven še Pompeji, zvečer pa odriniti zopet od tam in voziti se ponoči zopet nazaj v Rim, tedaj uže drugo noč brez počitka: to razvidi vsakdo, da kratkomalo ni bilo priporočljivo. Ob potu od Rima do Napolja in zopet nazaj videti je vrh tega veliko znamenitega; in če bi tudi družega ne bilo, saj uže doljno talijanske pokrajine kažejo popotniku dovolj mnogovrstnega in občudovanja vrednega. Vse to pa nam je imela prikrivati dol in nazaj gredé temna noč, ker mesec še do polnoči ni svetel. Za zavest tedaj, da videl sem površno Napolj in Vezuv, plačati bi bil moral najprej precėj veliko novcev in žrtvovati počitek dveh noči; kar pa je bilo še največ: zamudil bi bil prvi dan sloveče tridnevnice, katero smo imeli po določilu sv. Očeta Leona XIII. obhajati slovanski romarji 3., 4. in 5. dan julija v častitljivi stari baziliki sv. Klemenca.

Vse to tu na kratko povedano svetovalo mi je, naj ostanem v Rimu, kar sem tudi storil. *)

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 18. dec. — Obrtniška postava in česka ljudska šola na Dunaji bila sta tudi pretekli teden predmeta, okrog katerih se je vrtilo bolj ali manj ostro razgovarjanje političnih krogov. Državni zbor zboruje uže od 5. dne t. m. dan za dnevom in razun malih predlogov, kakor: postava o pobiranju davka do konca meseca marca prihodnjega leta, in postava o številu rekrutov, katero se dovoli tudi za prihodnje leto, obravnavala se je dan za dnevom in pretekli petek in soboto tudi v večernih sejah, izjemoma pa tudi v nedeljo zmiraj le obrtniška postava. — Glasovanje pri §. 24. pokazalo je, da je dobra četrtina poslancev med levičarji, ki niso samo osebni nasprotniki postave in vsega, kar se hoče storiti malim obrtnikom na korist, ampak da so volilcem svojim in obrtniškemu stanu nasproti brezozirni, glasovati zoper eno glavnih načel postave, katera v §. 24 določuje, da mora tisti, ki hoče začeti rokodelstvo na svojo roko, skazati, da se ga je tudi popolnem izučil.

Sploh je bilo prizadevanje skrivnih ali očitnih nasprotnikov postave obrnjeno na to, pri vsaki priliki s spremembami in dostavki spodkopati ali vničiti to, kar se načeloma hoče določiti obrtnikom na korist. — Zato je gomolelo nasvetov in popravkov skoraj pri vsakem paragrafu. — Mačeka, Süß, Sax in celo vrsto takih segalo je v razgovor, da so desnici očitali, da hoče brez ozira naše tako tehtne ugovore levičarjev postaviti sprejeti nespremenjeno; ako se je pa vendar sprejela sprememba, očitalo se je ravno tako strastno iz istih ust, da je obrtniški odbor izdelal načrt postave površno, da se ni zadosti podučil in posvetoval — na kratko, da je delo njegovo za nič. — Tako je imela levica očitjanja na koše pripravljenega za vse slučaje. — Temu moramo dostaviti še to opazko: Desnica segla je v debato samo pri važnih točkah in kedar je bilo treba, zato pa so se oglasili nasprotniki postave pri več prilikah za predlog ali zoper, kakor jim je kazalo. Za predlog vpisani spustili so včasih začetkom govora nekatere „zagovoru“ podobne besede, potem pa so začeli govoriti proti predlogu, proti postavi sploh, proti vsemu, kar se je od desnice govorilo za postavu in konečno zoper desnico zbora sploh. Tako odlikoval se je nek plemenit štajarski poslanec, ki je začetkom govoril nekaj rečenega, potem očital desnici, da k obrtniški postavi pridava politiko, konečno pa je začel sam prav strastno govoriti o nevarnosti za nemštvo in o vsem drugem, **samo** o obrtnijstvu ne. — Poročevalec grof Belkredi, ki je pri visoki svoji starosti prevzel to važno in težavno poročilo, pa vsem težavnim nepadom nasproti nikdar ni zgubil hladnokrvnosti, odgovarjal je zmiraj mirno in rečno, redno samo tiho preziraje vse osebno besedovanje; tako na pr. Herbst na prazne njegove čenče ni dobil ne besedice odgovora.

Iz državnega zbora omenjam še, da je vlada predložila postavu o pomoči za Tirolce in Korošce po povodnji poškodovane. — Nabrgoj podal je interpelacijo

*) V zadnjem listu „Novic“ vrnil se je pri „Spominih iz Rima“ na str. 397. v 9. vrstici od spodaj gor motljiv tiskarni pogrešek. Bere naj se: „ogledali smo ondi še v njenem desnem kotu belo-marmelnasti kip rajnega sv. Očeta Pija IX. v klečečem položaji; na nasprotni levi strani pa kip Izveličarja k stebru privezanega.“)

zarad brambe našega morskega ribštva v jadranskem morji, kjer nam predrzno v škodo hodijo laški ribči. — Schönerer in Fürnkranz pa vložila sta predlog, naj vlada razpusti državni zbor; pa ta predlog sta le sama podpirala.

Česka ljudska šola za predmestje „Favoriten“ še zmiraj „vznemirja“ nemški Dunaj. Ministerstvo zavrglo je namreč vse zoper njen izrek vložene pritožbe, ter naročilo deželnemu šolskemu svetu izvršitev; to je speklo tako Weitlofa in njegove somišljence v deželnem šolskem svetu, da so izstopili iz njega in se poslovili s solznimi očmi rekoč, da ne morejo sodelovati pri slavi-ziranju nemškega Dunaja, kateremu so obljubili zvestobo. — Tudi krajni šolski svet v „Favoritih“ posnema ta izgled, in pričakovati nam je v kratkem, da se iz onega predmestja izseli vse, kar „nemško“ misli, čuti in diha, in doseči zna konečno ona garda smešnih „nemških“ vitezev, kar jim bo najmanj po volji, da dobijo čisto česko dunajsko predmestje ob južnem kolodvoru. — Čehom se mora pač smešno zdeti tako postopanje, ki živo priča, kako velik — akoravno nepotreben — je strah nekaterih „pogumnih“ Nemcev pred zasramovanji Čehi.

Nemški deloma oficijozni časniki, med temi „Fremdenblatt“, začeli so pri tej priliki hvaliti velike zasluge izstopivših šolskih svetnikov, trditi nepotrebnost česke šole in naglašati potrebo „nemškega državnega jezika“, na kar jim „Politika“ prav odločno in temeljito odgovarja.

Iz Gorice 10. dec. (Izv. dop.) V ponedeljek, 4. dne t. m., ko se je začel 14dnevni, največi somenj goriški, somenj sv. Andreja, je prvokrat letos metlo v Gorici. Sneg pa se je zarad toplega vremena takoj, še celó po naših gorah stopil. Ljudi je bilo pa malo na trgu tudi pozneje med tednom; kupci se močno pritožujejo, da so malo blaga razpečali. — Naši mestni očetje so začeli vendar nekaj odščipavati pri izdajilih, in menili so, da letos vsaj ne bo primanjkljaja za najpotrebniše stroške. Pa, kakor da bi prokletstvo prežalo nad njimi, se je bil finančni oddelek preračunal za par tisočakov, in hudobni duh jim je kar naenkrat pokazal rogé z deficitom imenovanega zneska. Vsled tega še hitreje ostanejo pri sklepu, da bodo vsaj letos namesto 5 samo tri otročje vrte vzdrževali. Oni dopisniki tržaških italijanskih dopisnikov, ki delajo za poitalijančevanje slovenskih otrok, se ve da se hudujejo nad tako varčnostjo, in zato vidimo, da na pr. v „Cittadino“ skoro vsak dan jadikujejo nad pretečo zgubo dveh Froebelovih vrtov. Slovenci goriškega mesta pa se ravno v tem slučaju potrjujejo v prepričanju, da laški otročji vrti so ona črviva gnjezda, ki slovensko drevo zares pri korenini spodjedajo in vničujejo. Otroke nam s potujčevanjem odjemljejo in v renegate spreminjajo. Odrasli pa se nam tujijo po poti nizkega službovanja in po naravnih zakonih laških narečij, ki vsled vsakovrstnega mehčanja in enoličnega oblikovja slovenskemu težaku materinščino podjarmljajo. „Cittadinov“ dopisnik iz Gradiške je po takem v resnici prav trdil, da laščina se širi in jemlje Slovincem na Goriškem čim dalje več zemlje. V tem pogledu, če ne bomo tudi mi stavliali zajeza in jezov pri korenini, nam bodo vse druge osnove in priprave malo pomagale. Otročji vrti na domači podstavi so toraj v Gorici velika in nujna potreba. Ako pa jih bo treba z lastnim žepom snovati in vzdrževati, je enako silno potreba, da v širših krogih nižega ljudstva obujamo potrebno narodno zavest. V tem pomenu smo vsaj nekoliko srečni, ker letos razširjeno bralno in podporno društvo v Gorici ima podlogo za to, da se ljudstvo shaja, spoznava in oveda.

grosse Gehirn, moždani, das kleine Gehirn, moždanci) prej razumeli: možgani, nego možjani.

Da večina res govori: možgani, svedoči to, da stari slovarji slovenski (Gutsmann, Pater Marcus, Jarnik) poznajo samo: možgani (ali mužgane, P. Marcus) in da tudi Miklošičev stari slovar nič ne vé o obliki: možjani, nego navaja za novoslovensko poleg moždžani (kar utegne biti kje na Ogerskem ali Hrvatskem navadno) sploh znano: možgani. Edini Murko ima v slovenskem delu možgani in na drugem mestu: možjani, ali v nemškem delu vé tudi on samo o možganih. Iz tega bi se smelo sklepati, da se kjekod na Štajarskem govori: možjani.

Ne tujimo, ne motimo si sami jezika knjižnega!

Cigale.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Kakor vsaki dan, bili smo Slovenci tudi v jutro 3. julija (v nedeljo) s solnčnim vzhodom zopet na nogah. Česar nisem še omenil, povem naj tu, da le samo na ljudskem trgu (Piazza del Popolo) stojijo tri prelepe cerkve. Dve ste po zunanosti čisto enaki, imate zali sprednji lopi in ste kronani vsaka z visoko kupljo. Ena (imenovana: „Santa Maria in Monte Santo“) stoji ravno na čelu, to je, spredej glavnih cest „Via del Babuino“ in „Via del Corso“; druga njej vštric stoječa (imenovana: „Chiesa del Miracoli“) pa je ob sprednji strani ceste „Via del Corso“ in „Via di Ripeta“. Ti dve cerkvi služite imenovanim trem glavnim cestam kot poseben kinč. Tretja cerkev (imenovana: „Santa Maria del Popolo“) stoji njima nasproti unkraj trga „Piazza del Popolo“ ter ob levi strani mestnih trdnjaviških vrat „Porta del Popolo“.

Čast. g. Peterlin je s pričetka nameraval ta dan maševati v baziliki sv. Klemen; pa bal se je prevelikega drenja, toraj se je podal v cerkev „Chiesa del Miracoli“, kamor šel sem z njim tudi jaz. Al tudi ondi se je bilo sešlo toliko gg. duhovnikov, da je bilo za maševanje prav težko priti na vrsto. Premalo je bilo altarjev in tudi ministrantov; toraj je morala zopet moja malenkost stopiti v službo.

Kmalu po 7. uri odrinili smo proti sv. Klemenu, kamor bi bili imeli peš dobre pol ure; a „omnibusi“, katerih smo se zdaj uže dobro znali posluževati, peljali so nas tje dol za primeroma zeló mali denar (za 6 soldov). Peljali smo se čez „Corso“, premenili na „Piazza Venezia“ vozove, peljali se dalje čez trg „Foro Trajano“, memo „Koloseja“, ter kmalu dospeli do bazilike sv. Klemen. Ondi našli smo zbranih uže zeló veliko romarjev duhovnih in svetovnih, od severa in juga, v svojih raznih narodnih nošah. Mnogo redovnikov videl sem tu, ki so mi bili dozdej znani le po imenih, ne pa po njihovi opravi. Gospodje bogoslovci raznih vstavov razločevali so se zopet po barvah svoje obleke. Tudi rimska gosposka nas ni pozabila. Poslala je k sv. Klemenu tri vrste svoje straže (dve vrsti policajev in žandarje), kar gotovo ni storila brez vzroka. Vendar nam ni nihče nič prizadjal; straže pa se niso vedle proti nam le popolnoma dostojno, ampak bile nam tudi postrežljive, če je kdo kaj od njih zvedeti želel. Ker se je bilo bati, da bodo silili s slovanskimi romarji tudi drugi v baziliko, izročile so se nam vstopnice, na ka-

tero je moral vsak zapisati svoje imé. S temi listi smo se pri vходу opravičili, da smo istiniti romarji.

Prestopivši vhodna vrata bili smo v zeló prostornem štirivoglatem predcerkvenem dvoru (predcerkvišči), katerega na vse štiri znotranje strani obdajajo odprta hodišča, opasana od spredaj z na gosto postavljenim kamnitim stebrovjem, ki služi za podslombo strešicam, katera pokrivajo ta hodišča (Säulenhallen). V sredi dvora v gledali smo z zalimi cvetličnimi venci oviti in okinčani precéj visoki kamniti postament, na katerem sta bila postavljena kamnita kipa slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda. Tudi med stebrovjem zgor omenjenih hodišč razpete so bile okrog in okrog cvetlične gvirlande, od katerih osredja viseli so prelepi venci. Na zadnji strani proti cerkvi, to je, ob njeni zunanji steni vštric vhoda vravnanih je bilo šestero začasnih altarjev, in to zarad obilnega števila romarjev izmed duhovskega stanu, ker se je uže naprej sprevidelo, da v kljub obilnemu številu altarjev v baziliki ne bodo mogli lahko vsi za maševanje priti na vrsto. Okinčani so bili ti začasni altarji z lepimi rudečimi preprogami, ki so bile obšite s svitlimi, širokimi, zlatimi (lionskimi) portami. Čez ves obširni dvor razpeta je bila velika platnena (jadrasta) streha, da bi bili romarji, ki bi se vdeleževali opravljanj sv. maš pri zunanjih altarjih, zavarovani hude vročine in o slučaju dežja ne bi stali na mokrem. Ves preddvor je imel zeló prazničen, častitljiv obraz, ter dokazoval veliko skrbljivost za dostojno obhajanje tridnevnic.

(Dalje prihodnjič.)

Obrtnijske zadeve.

Govor poslanca kneza Liechtensteina

pri splošnem razgovoru o novi obrtnijski postavi v državnem zboru 9. decembra.

(Dalje.)

Kar se tiče oskrbovanja bolnišničnih blagajnic, pri katerih je načrt postave mojstrom po njihovih doneskih odkazal tretjino glasov v zastopu, bo po mojem prepričanju ravno ta določba pri delavcih posebno neprijetna, za mojstre pa celó brez vse vrednosti. Saj tako njihova ne bo nikdar obveljala, pomočnikom se bo pa vendar zamerilo, da se vmes vtikajo. Po mojih mislih bi se moralo oskrbovanje bolnišničnih blagajnic čisto prepustiti delavcem, to je pomočnikom; nasprotno pa je silno potrebno, da zadruga načelnik uže zavoljo pogostih prememb pri dotičnih osebah pogleduje, kako in kaj, in jaz mislim, če je to nadzorstvo vestno, bi temu namenu popolnem zadostovalo.

Samo nekaj bom še omenil, kar se mi o tej zadevi težavno zdi iz parlamentarnih vzrokov.

Postavni načrt veli, da se ima zadruga sestaviti po vseh udih. Pa so zadruga, ki imajo sila veliko udov, nekatere 6000 do 7000. No, gospoda, take zadruga se parlamentarično nikakor ne dajo sukati. Na Dunaji je uže več let navada, da se po vseh različnih zadrugah zastopniki volijo kar naravnostno, in jaz mislim, da to pustimo pri starem. Jaz bi bil celó za to, da se enako voli še pri zborih pomočnikov, in to bo tem potrebneje in koristneje, ker je želeti, da bi se zadruga razširile po celih okrajih, kar bo posebne koristi še tedaj, kedar se bo vredjenje izdelovanja dalo sploh zadrugam v roke.

Dotaknil bi se še rad neke pike. Moč, ki jo načrt postave daje obrtniskim zbornicam, bi jaz omejil, kolikor se to dá. Izjem je gotovo od pravil; toda te družbe, ki nam do zdaj še obrtnih statistik podajati ne

ski okolici toliko opraviti, plačeval iz okrajne blagajnice, ne pa iz občinskih. Ta predlog pa ne obvelja, ker ga župani bolj oddaljenih sosesk ne podpirajo.

S tem je bila končana seja. Predsednik g. Bavdek je zahvalil se županom, da jih je v toliki obilici prišlo kar na prvi poziv, in izrekel nado, da o prihodnji priliki jih tudi ne bo zmanjkalo.

To je bil prvi shod ljubljanske okolice županov in prav iz srca jim mora zaklicati vsak: Živijo! Le tako naprej in naj Vas posnemajo tudi še drugi okraji, kjer se gospodje župani do zdaj še niso tako predramili in na noge spravili. Le v združbi je moč, posamezen pa vtone!

Zgodovinska drobtinica.

Sežiganje copernic v Krškem.

Vsaka doba, vsako stoletje ima svoje posebne zgodovinske znake. Proti koncu 17. stoletja in še v začetku 18. stoletja je bila posebno razširjena vera na copernice ali čarovnice, katerim se je pripisovala zlo-dejska moč, ljudem in živini škodovati, točo delati in drugo. Uže Valvazor ima vse polno pripovedk, resničnih in izmišljenih, o čarovnicah, o katerih je celó sam mislil, da imajo moč, katera se jim prepisuje; vsaj se je sam tudi nekako bahal, da ume nekaj o „naravnem“ čarovništvu. In še po Valvasorjevi smrti so na smrt obsojali in sežigali tu in tam na Kranjskem (še več pa po drugih deželah) copernice; Dimitz na pr. navaja po drugih (4. del, str. 145), da so l. 1696. sežgali v Mehovem (pri Novem mestu) copernico Nežo Jeršetko na grmadi, in 1701. so pa v Ribnici na smrt obsodili čarovnico Marijo Šuškarin.

V začetku 18. stoletja so sežigali copernice tudi v Krškem, o čemur naj tukaj to povem, kar sem posnel iz kronike kapucinskega samostana v Krškem, in kar ni bilo zdaj menda še nikjer priobčeno. Tam se bere nekako to-le: Uže prva leta 18. stoletja so začele delati copernice sramoto krškemu mestu. Vse polno bab je bilo, katere so dolžili čarovništva, na priliko: leta 1709. ženo in hčer mestnega sodca Matija Juriše, potem Marijo Colnarič in njeno hči, ženo Andreja Klajča.

L. 1714. se pa imenujejo ženske: žena Jurija Meznariča, Kolarič, Kodelka, Hribovka. Seme čarovništva je bila med nje zanesla neka Sidonija Mosecker iz Laškega trga. Ta je bila pa 2 beneficiji ustanovila, namreč po en vinograd zapustila cerkvi v Leskovcu in cerkvi na Vidmu. Ta je umrla naravne smrti doma in je pokopana na krškem pokopališči. Njeno truplo je hotel pozneje — kakor se govori — izkopati župnik Lovro Romé, pa tega ni dosegel, to je, ni smel izvršiti. Zoper vse druge navedene ženske se je pa začela pravda, katero je vodil kriminalni sodnik iz Ljubljane, dr. Weihnacht. Mestnemu sodcu krškemu v tem času je pa bilo ime Luka Sogar. Česa so se copernice v obče dolžile, o tem ni ničesa povedanega; pač pa o eni, namreč o soprugi mestnega sodca Mateja Juriša. Ta je bila zacoprana kapucinskega patra Antona, da je umrl l. 1710. (1¹/₃). Mali dokaz njene čarovniške moči je bilo uže to, da je enkrat temu patru v samostan poslala pokrit okrožnik z raki. A ko ga ta odkrije, spremenili so se raki v žabe. Isti oče kapucinec je v pridigi neko ženo razžalil. Ta copernica je pa menda v maščevanje patra večkrat na porto (k vratam) pozivala, da bi mu škodovala. Ako je pater svetinjo (amulet) seboj imel, ni mu copernica ničesa žalega storiti mogla. Nekega dne ga zopet pozove; ta pa je bil brez svetinje, in copernica mu tako škoduje, da se je pater kar na tla zgrudil, in morali so ga bol-

nega v celico odnesti. Copernica je bolniku v kloster glas pošiljala, da ga hoče ozdraviti. „Rad“, odgovori oče kapucinec, „ako je to brez novega greha mogoče“. „Brez greha pa ne gre“, dala je baba v odgovor, na kar je kapucinec dejal: „Rajše umreti, kakor grešiti“. Smrt kapucinca je bila potem menda vzrok, da so žensko na smrt obsodili.

Na različne načine so izvrševali smrtno obsodbo nad copernicami: obešali so jih, sežigali so jih in ob glavo devali. Vse to se je vršilo poleg Save, ob cesti, ki vodi v Leskovec, v Žlapovcu, 1/4 ure od mesta. Ta procedura je mesto stala 1348 gold., velikanska svota za tiste čase; zato pa je mesto čisto obubožalo bilo.

Ko je l. 1711. vicedom kranjski naročil, naj se copernice z nova preganjajo, odgovorilo je mesto, da tega ne more storiti, ker je preubožno. In ko je leta 1716. vicedom prašal mesto po številu obsojenih copernic, reklo je, da tega ne more poizvedeti, ker je kriminalni sodnik vse akte seboj vzel, in da bi mesto veliko stalo, ako bi hotelo akte v roke dobiti, a ono je za to preubožno. (Bržčas so se sramovali, povedati število nesrečnic.)

O copernicah, pravi naposled omenjena kronika, se potem ni več čulo, le l. 1717. so se videle tu pa tam po polji in po gorah kakošne plave „lučice“, kar pa ni bilo posebne znamenitosti. Na zadnje pa tudi pristavlja, da tudi pripoved o onem zacopranem patru morebiti ni istinita, kajti tudi iz radgonskega samostana se je nekaj tacega pripovedovalo. J. L.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ker se, in to s polno pravico, trdi, da je pri cerkvi sv. Klemen (San Clemente) najbolj natančno ohranjena oblika in vredba kristijanskih bazilik iz prvih stoletij, naj, predno vpeljem častite bralce v duhu v znotranje prostore in povem kaj o naši sloveči tridnevnici, posnamem po virih, ki so mi na razpolaganje, nekoliko o njeni zgodovini.

Sv. Klemen bil je tretji naslednik sv. Petra na papežkem prestolu (l. 91—100). Vse okoliščine in tudi stara pisma spričujejo, da je bil sin ene izmed najznamenitnejših rimskih rodbin, katere plemstvo stalo je s cesarsko odličnostjo na enaki stopinji. Zeló verjetno je (kar dokazujejo najstarejša izročila in tudi najnovejše najdbe), da stoji bazilika sv. Klemen na ravno tistem mestu, kjer je ta sloveči svetnik stanoval za časa svojega življenja in v čegar palači ali bolje: v čegar skrivni domači kapeli so se verniki ob času nevarnosti natihome zbirali k službi božji. Ko pa je cerkev po cesarji Konstantinu zadobila mir in prostost, spremenila in razširila se je ta kapelica v slovečo Klemenovo cerkev. Uže v najprvi cerkveni zgodovini se ona pogosto imenuje. Sv. Jeronim (l. 392) navedejo kot dokaz in v spomin na četrtega papeža (sv. Klemen). Papež Cozimus (Zosimus) je imel (leta 417) v njej sodbo čez krivoverce Pelagijance; sv. Leo imenuje jo med rimskimi faruimi cerkvami; in sv. Gregor Vélikí napovedal in peljal je v njo dvakrat prošnji procesiji, obakrat ondi sam pridigoval, katera govora se nahajata še v njegovih, po njem spisanih in izdanih knjigah.

Tudi v vseh naslednjih stoletjih imenujejo se papeži, ki so za ohranitev in olepšavo te bazilike skrbeli.

Zlasti častno omeni zgodovina Hadrijana I. v osmem, in Paškala II. v enajstem stoletju, o katerem poslednjem pravi, da jo je vso prenovil. Zadnje večje poprave izgotoviti je dal Klemen XI. v prejšnjem stoletju, in kar je posebne pohvale vredno: strogo je pri tej popravi ohraniti veleval prvotno starinsko obliko. Uže preddvor, katerega sem zgoraj omenil, živo opominja na to. Imenuje se „atrium“ ali „paradiž“. V njegovem osredju stal je nekdanj velik kropilni kamen, čegar voda se je blagoslovila na predvečer sv. Treh Kraljev. Predno so verniki stopili v baziliko in se vdeležili sv. skrivnost, bilo je v navadi, da so si vmili z blagoslovljeno vodo roki in obraz. V pokritih hodiščih, katere sem tudi zgoraj omenil, bivali so med božjo službo spokorniki, kateri niso smeli v cerkev; onim pa, ki so se še hujše pregrešili, odkazana so bila mesta na nepokritem prostoru preddvornem. „Atrium“ služil je dalje za sodnijske seje, za cerkvena zbirališča, za „agape“ (nekake pobratimske obede); tudi pokopavali so letod take, ki so se v življenju odlikovali kot izgledni kristijani, ali pa po drugih slovečih delih. Neposredno pred cerkvenim vhodom stali so poslušajoči, to je oni, ki so bili kaznovani le zaradi malih prestopkov; dalje katehumeni (ki so se pripravljali na sv. krst) in drugoverci, ki so pridigo in petje psalmov smeli poslušati, pri začetku božje službe pa se morali umakniti.

Prestopivšemu vhodni prag bazilike sv. Klementa razširja se obiskovalcu pred očmi prostorno triladijno svetišče, ki ima gledé svoje stavbe nekoliko enakost (vsaj kar sprednjo stran zadene), s cerkvijo „Ara coeli“, kakor sem omenil o svojem času, prištevajo se tudi med starejša svetišča rimskega mesta. Dve vrsti na gosto postavljenih marmelnastih stebrov (na vsaki strani po 8) deli jo v tri ladije. Srednja ima prelep, lesen, z zlatom in umetnimi slikarjami bogato okinčan strop. V sredi te ladije, bolj gor proti presvetišču, nahaja se (po starodavni šegi krščanskih cerkvá) podolgasto štiri-vogelni, z marmelnasto ograjo omejeni prostor, kor imenovan, ki je služil nekdanj kot prostor za nižje duhovenstvo (dijakone, poddiakone itd.) in za pevstvo. V to ograjo vdolbljene črke dajejo soditi al imé papeža Janeza VIII. (872—882), al, kakor drugi trdijo, papeža Janeza II. (533—535), in to kaže na priliko čas (vsaj dolgo se je tako mislilo), kedaj se je sezidal ta (sprednji) del bazilike. Pri desni strani kora vravnana je, več stopnic visoko, nekaka prižnica (Ambon), kjer se je bral med sv. daritvijo list. — Subdiakon je bil med tem branjem obrnjen proti altarju. Viši in lepši Ambon pri levi roki kora služil pa je za petje sv. evangelija, za pridigo in cerkvena oznanila. Brž za korom dviguje se za več stopnic vzvišeno polokroglo presvetišče, katero v vsem kaže, da njegovo zidanje spada še v starejši čas. Veliki altar pokriva na štirih stebrih sloneč baldahin, ki je bil nekdanj z zagrinjali obdan. Duhoven, ki je stal med sv. mašo proti ljudstvu obrnjen, to je, po cerkvi dol gledajoč (kar se godi tudi še dandanes v tej in v vseh bazilikah), bil je med povzdigovanjem od teh zagrinjal zakrit, kakor je bila namreč v jutrovih in tudi večernih deželah navada.

Ob podboji pri desni roki presvetišča je pozlačen tabernakelj v obliki gotičnega oboka (iz l. 1229), kjer se je nekdanj shranjevalo presv. Rešnje Telo, zdaj pa služi kot shramba za sv. Olje. V ozadji presvetišča stoji marmelnast škofijski prestol; njemu ob obeh straneh pa so sedeži za duhovščino. Sprednja stran presvetišča (slavolok) in tudi vse njegove znotranje stene prenapolnjene so z lepimi mozaiki iz časov papeža Paškala II. (1099—1118). Med lepimi arabeskami nahajajo se slike Kristusa, njej ob straneh pa dvanajsterih apostolov. Nad obrobkom (Gesims), ki je vravnana vrh

teh slik, vidi se kot v predpodobah (sinnbildlich) trinajstero ovác. Na vrhnem osredku presvetiščnega oboka je slika križanega Izveličarja, ob straneh pa sta mu Marija in sv. Janez. Snežno-beli golobi kot predznamenja odrešenih duš frfetajo okoli debela križavega, in pijó kapljice, ki rosijo iz ran Kristusovih. Vsa druga planota obokova pa je prenapolnjena s slikami svetnikov in raznopisanih tic, katere poslednje posedajo po trsji vinske trte, ki se vije namesti arabesk med vsemi temi podobami.

Slednjič naj omenim še onih prostorov v stranskih ladijah, ki so bili nekdanj tudi omejeni z marmelnastimi ograjami in kateri zdaj služijo kot kapele. Prostori na levi strani bili so v starokrščanskem času vravnani in odkazani med božjo službo kot sedeži postarelim plemenitim gospém (matronam) in Bogu posvečenim devicam, uni na desni strani pa menihom.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* **Petinsedemdeset ljudi zgorelo.** V Milwaukee-u, največem mestu severno-amerikanske države Wisconsin, pripetila se je v noči od 9. na 10. dan januarja t. l. grozovita nesreča. V največi in najiminitnejši gostilnici mesta „Newhall House“ začelo je goreti proti 10. uri ponoči. Koj so bili sklicani gasilci in tudi prišli so kmali, pa vkljub vsemu prizadevanju niso mogli pomagati. Ogenj rasel je tako hitro, da v vsem velikem poslopju ni bilo moč priti do nobenega hodišča. Popotniki v hotelu pobijali so okna, klicali na pomoč, pa ni je bilo. Oni, katerih okna so peljala na cesto, poskakali so dol, ko ni bilo nobene pomoči, drugi pa, katerih sobe so okna imele na hodišča in dvorišče, bili so zgubljeni. In tako se je zgodilo, da je 75 oseb smrt našlo v ognju. Izmed popotnih, ki so skozi okna poskakali, je 16 težko ranjenih. Med zgorelimi so trije kletarji in brat gostilničarja. V malo urah pogorelo je vse poslopje do tal in škoda je velikanska, ker je bila hišna oprava posebno dragocena.

* **Nesreča na morji.** Na parobrodu „Donau“, ki se je peljal z Bremena v Newjork, nastal je 3. januarja t. l. ponoči ogenj. Vendar se je posrečilo, ogenj pogasiti s parnimi gasilnicami po štiriurnem gasenju. Popotniki bili so grozovito preplašeni, vreme viharo, morje nemirno, čolni bili so pripravljeni za rešitev. Ogenj nastal je o lastnem vnetju. En del blaga je zgorel, veči del pa je ostal nepoškodovan.

Ob ustji reke Mersej (Angleško) strčnili ste dve barki, vapor „City of Brussels“, ki je ležal zasidren ob ustji reke, in si ni upal zaradi megle naprej, ob to barko je trčil vapor „Kirby Hall“, ki je na svoji prvi poti prišel iz Glasgova in je hotel v Liverpoolu še nekaj naloziti. Prva barka se je potopila, vtonila sta dva popotnika in 8 mornarjev, ki so iskali zavetja na jamborih, a ti so se v vodo prekucnili.

Naši dopisi.

Iz Steina ob Donavi 9. januarja. — Ne samo lansko leto, ampak tudi letos skorej po celih deželah razsajajo silne povodnje. Na staro in novo leto je tukaj neprenehljivo dež lil. Stopil se je silni sneg po gorenjih avstrijskih, solnograških in tirolskih hribih, in tako so narastli reki Inn in Traun, kakor tudi drugi potoki in pomnožili glavno reko Donavo. Donava je izstopila čez svoje brege in potopila mesta, vasi, polje in travnike.

bami zmanjšati nevarnost najvišje vode na močvirji, sem vstregel tej želji in dovoljujem si o tem sledeče omeniti: Dolina Iške je v zgornjem koncu jako ozka, leži med dvema pogorjema in ima precej hud pad, katerega porabijo vodne stavbe, kjer je le mogoče. V spodnjem koncu se dolina razširi in pokrivajo jo rodovitne njive in travniki.

V zgornjem koncu se nahaja le eno mesto, kjer bi se zamogla zidati vodna zapornica, a tudi ta kraj ni posebno ugoden, ker je za njim ležeča dolina premalo izbočena.

Situacija, podolžni profil in dotični počezni profili so projektu pridjani.

Ker imamo tu dvojno nalogo, namreč

1) zmanjšati najvišjo vodo, ki pridere po Čurnovem kanalu na močvirje, in

2) ustaviti prodovje, zato je treba projektirati stavbo, ki je temu primerna.

Tedaj predlagam, da bi se naredila na poprej omejenem mestu vodna zapornica, kakoršno so v novejšem času zidali v Aglsboden na Tirolskem.

Ta jéz čez dolino naj bi bil v prvem času visok 9 metrov, pozneje pa bi se povikšal na 15 metrov.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Z dozdam navedenim vendar popis zgodovine bazilike sv. Klemenca še ni dovršen. Dolga stoletja mislilo se je kot neovrženo, da je ravno popisana cerkev prav tista, o kateri sta pisala sv. Avguštin in sv. Leo, in v kateri je pridigoval sv. Gregor. Leta 1858. nalezli pa so po naključji v predcerkvišči na staro, z zemljo pokrito zidovje, kar je dalo povod natančnejšim preiskavanjem. Opat irskega dominikanskega samostana, kateri je prizidan baziliki ob njeni desni strani, dal je, podpiran od sv. očeta Pija IX. in drugih milodarcev, globokejšo kopati in preiskovati ta sled. Deset let po prvi najdbi (tedaj l. 1868.) znašali so res stroški teh preiskav uže 75.000 frankov; toda vspeh ni bil plačan previsoko: najdenje velike in popolne podzemeljske bazilike bil je znameniti sad teh stroškov.

In zdaj lahko se je razvozljala zastavica. Spodnja ta cerkev tedaj je ona bazilika, ki je bila zidana v četrtem krščanskem stoletji; ona, o kateri so govorili v svojih spisih zgor imenovani papeži in cerkveni učeniki. Leta 1084. bil je v bojih nemškega cesarja Henrika IV. proti papežu Gregoriju VII. strahovito razdjan celi mestni oddelek okoli sv. Klemenca. Brezdvomno zadela je ta osoda tudi baziliko. Namestu pa, da bi bili odstranili zasipe in izkopali častitljivo svetišče iz razvalinske pláže, spoznal je papež Paškal II. za bolje, da je bolj znamenitnejši lišp, altar in marmeljnasto ograjo z ambonima vred pobral iz njega, dal njegove prostore noter do vrha s sipo popolnoma zasuti, vrh njega pa zidati v nekoliko manjših razmerah čisto novo baziliko, v katero je dal postaviti zgor omenjeni altar in marmeljnasto ograjo.

Spodnja cerkev, pet metrov pod marmeljnim tlakom na vrhu sedanje stoječa, predstavlja se obiskovalcu kot popolna bazilika starodavnih krščanskih časov. Škoda in škoda, da sem za njo (kakor za marsikaj družega znamenitega) prepozno izvedel, in toraj mi ni bila sreča, da bi se bil podal v njo, ter jo ogledal. Pravijo,

da so stene čez in čez prenapolnjene s slikarijami. Njihova vrednost je velika za zgodovino cerkve, kakor tudi za umetnijo; se ve, da je različna tudi po starosti. Strokovnjaki menijo, da bi utegnile biti nekatere slikarije za 800 let starejše od drugih. Predstavljajo báje cele dogodbe (legende), o katerih bolj natančno pisati mi ne dopušča čas. Le to naj še povem, da v tej doljni baziliki počiva truplo slovečega slovanskega apostola sv. Cirila.

Zdaj naj prestopim še nekoliko k popisu o slovesnostih tridnevnic. Kako je bazilika sv. Klemenca lepa uže sama na sebi, povedal sem uže. K temu pridružilo pa se je bilo še mnogo umetnih rok, da bi svetišče za tridnevnic po mogočnosti prekrasno nakitile in okinčale. Od vrhne srede obokov, ki se razpenjajo med gosto postavljenimi stebri (kateri baziliko ločijo v tri ladije), visela so umetno vbrana in vravnana ter za krajem skoz in skoz s širokimi zlatimi portami obšita (obrobljena) rudeča zagrinjala, kakor se kaj enacega vidi, na pr. pri oknih imenitnih dvoran, kedar so okinčane za kake posebne slovesnosti ali veselice; ali pa, kakor se vidijo na pr. po katedralnih cerkvah škofovi sedeži obdani s preprogami. Zastala so ta kakih 5—6 metrov dolga zagrinjala med vsakima dvema stebroma na vsaki strani iz dveh oddelkov; spodnja oddelka bila sta pri dnu k stebroma tako pripeta, da je dohajati mogla svetloba tudi iz stranskih ladij. Nemogoče je z besedo povedati natančno, kako svečani obraz so dala ta zagrinjala srednji cerkveni ladiji. Tudi vsi marmeljnasti stebri so bili po vsi svoji visokosti gosto (spiralno, to je na sveder) oviti s širokimi pozlačenimi portami. Vrh tega je visel še od osredka vsacega zgor omenjenih obokov, t. j. med vsakima dvema stebroma velik svečnik (luster), po vsaki strani bazilike njih 10, skupaj toraj 20. — Na obrobku (Gesimms), ki opasuje nad stebrovjem bazilike srednjo ladijo njeno okoli in okoli, pa je stala sveča pri sveči. Trudil sem se, da bi jih bil preštel; pričel sem večkrat, pa — ni šlo. Njih število utegnilo je preseči tisoč. Tudi po vrhu starodavne korove ograje sredi bazilike nataknenih je bilo mnogo sveč, debelih, kakor so navadno velikonočne (krstne) po naših cerkvah. V zadnjem koncu polokroglega presvetišča, uže gori pod obokom, pa je bila vravnana velika okrogla tabla z zeló širokim zlatim okvirom. V sredi naslikan je bil na prestolu sedeč papež Hadrijan II., njemu ob podnožji pa sliki klečajočih slovanskih apostolov ssv. Cirila in Metoda; to pa menda v spomin, ker sta bila ta sveta brata po imenovanem papežu posvečena škofoma ter dana za nadpastirja Moravanom in drugim slovenskim narodom. Razprostrti roki Hadrijanovi nad glavama ssv. apostolov dajali ste tej misli gotovost. Omenjeno naj bo tudi še to, da je bila srednja ladija bazilike obdana med stebrovjem s kaka dva metra visoko ograjo tako, da razun slovanskih romarjev ni mogel nihče v njo. Tedaj smo bili na lepem prostoru in nihče nas ni mogel motiti ali pa nadlegovati. Ostalo ljudstvo je moglo priti le v stransko ladijo na evangeljski strani, in vdeleževati se ondi naše tridnevnic.

Ko smo ob 8. uri vstopili v baziliko, v gledali vse zgor opisane olepšave ter videli vžgane vse sveče po svetišči, navdale so mojega duha čutja, katerih popisati pero ni zmožno. Ko je pa zdajci za tem levovski metropolit in mil. gospod nadškof Sembratovič pričel opravljati med sijajnim duhovskim spremstvom in v dragocenih cerkvenih opravah slovesno sv. mašo po slovansko-rutenskem obredu ter se je oglasilo pevstvo rutensko, je bilo z mojo pobožnostjo in molitvijo pri kraji; razun če je gospod Bog vzel moje navdušenje in občudovanje za molitev. Lepo, da, prekrasno

je bilo petje na sv. Petra praznik v Vatikanski bazi-
liki; toda nič slabejše ni bilo petje rutensko, in kakor
je moja navada, ali morda bolje reči: razvada, da imam
o posebnih in nenavadnih prilikah le prerad noticno
knjižico v rokah, godilo se je tudi ta dan pri sv. Kle-
menu, in vpisal sem koj med sv. obredom besede v njo:
„Vse je tu tako prelepo, da sem zadovoljen, če bo v
nebesih tako“. Sv. obred, kakor se je opravljal, na-
tančno popisati ne vtrpim; le toliko omenim, da sta se
list in sv. evangelijski pela na ambonih, pridigoval pa je
ta dan sufrag. škof Sembratovič v rusinskem
jeziku. Božja služba trajala je, da po pravici povem,
precéj dolgo, in ne vem, kako bi bili zadovoljni z njo
nekateri, ki koprnijo po vpeljavi slovanskega mašnega
obreda tudi pri nas. Brž ko ne prepustili bi „hojo k
sv. maši“ drugim. (Prosim za zamero, če imam morda
predolg jezik.)

Proti sklepu sv. obreda opravljal je mlg. gospod
metropolit več slovesnih molitev: za sv. očeta papeža,
za svitega cesarja Franc Jožefa in še za druge ve-
ljake, pevstvo pa je odgovarjalo na to s pesmijo v
mojih „Spominih“ uže navedeno: „Mnogaja leta!“
Ob koncu vsake teh molitev ponavljala se je prelepa
starodavna pesem.

Kakor po drugih rimskih cerkvah, so tudi v bazi-
liki sv. Klementa namesto pri nas navadnih klopí ver-
nikom le mali stoliči na razpolaganje. Ker sem bil bolj
med prvimi prišel v baziliko, dobil sem tudi jaz svo-
jega, in izvolil si prostor vkraj kora. Pevstvo je imelo
na epistelski strani blizu presvetišča svojo posebno ga-
lerijo, bilo mi je nekako ravno nasproti; toraj mogel
sem njegove, da! smem reči: čarobne glasove — na-
tančno slišati, opazovati in občudovati. Povem naj pa
(kakor po navadi pravimo: memogredé), da kar sem uže
l. 1869. v dunajski pravoslavni cerkvi opazovati priliko
imel, to sem vnovič našel v baziliki sv. Klementa v
Rimu, namreč: da imajo cerkveni napevi naših severnih
bratov — ne národni, ampak, da se tacega izraza po-
služim: modernizirani — zeló veliko enakost z onimi
našega slavnega rajnega Gregorja Riharja. Mehki
(mol) glasovi vpleteni so le tu in tam vmes, da njim
sledéči krepki (dur) glasovi potem toliko bolj povzdig-
nejo in navdušijo čutja in srce.

Ako sem tu memogredé v misel vzel rajnega (od
nekaterih neolikancev še po njegovi smrti sramotenega)
Gr. Riharja in nekako enakost njegovih cerkvenih kom-
pozicij z onimi naših slovanskih bratov na severu, hotel
sem mu s tem skazati čast kot svojemu nekdanjemu
učitelju. Slab namreč učenec, ki kaj tacega ne stori.

K sklepu naj še povem, da je med sv. obredom
hodil med romarji po baziliki čast. gosp. redovnik (Do-
minikanec) ter nam delil v spomin podobice, ki so v
pomanjšani obliki kazale sliko papeža Hadrijana in ssv.
apostolov Cirila in Metoda, ki je kinčala, kakor sem
zgor omenil, zadnji konec presvetišča. Čast. gg. duhov-
niki dobivali so v zakristiji še nekoliko večje take po-
dobe v dar in spomin. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* Mednarodna električna razstava na Dunaji se
bode 1. dan avgusta t. l. odprla in bo do 31. oktobra
1883. l. trpela. Oglasila se morajo do 1. marca 1883.
leta vodstvenemu odboru mednarodne električne razstave
na Dunaji (Wallfischgasse 9 a.) poslati. Do 1. maja
bode odbor naznanil, koliko prostora more vsakemu raz-
stavljavcu dati. Prostor je brezplačen. Stvari se smejo
uže 1. junija 1883. v razstavo poslati, do 15. julija pa
mora vse razstavljeno biti. Oglasilne pole se dobé in

natančnejša razjasnila daje tudi trgovinska in obrtna
zbornica v Ljubljani.

Politične stvari.

Manifest princa Jeroma Napoleona.

Omenili smo v zadnjih „Novicah“ najnovejših dogo-
deb v Parizu vsled smrti Gambettove. Stranke sedanji
republikli sovražne začele so se gibati in prvi tak javni
korak je manifest princa Napoleona, kateri se glasi
tako-le:

Mojim državljanom!

Francoska hira. Nekateri onih, ki trpé, se gibljejo.
Večini naroda se studi. Brez zaupanja v sedanjo vi-
deti je, da čakajo prihodnosti, kakoršno jim samo mo-
žati sklep podati more. Izvršilna oblast je oslABLJENA,
nezmožna in brez moči. V zbornicah pogreša se vod-
stvo in volja. Na vrhu stoječa stranka zatajuje svoja
lastna načela, samo da išče zadovoljenja najmanj žlahnih
strasti. Zbornice so neizmerno razcepljene, nazadnjaki,
zmerni in radikalci vrstili so se v vladanji. Spodletelo
je vsim. Obetala se Vam je republika, katera bo rane
celila in uvedla prenaredbe. Lažnjive obljube! Navzoči
ste danes pri vednih krizah, katere so v škodo načel-
niku države, ministrom in zbornicama. Skušnje parla-
mentarne republike, katere so storjene v teku dvanaj-
stih let, so popolne. — Vlade nimate nobene! Napaka
je v vstavi, katera deželo v oblast dá vsem senatorjem
in poslancem. V preteklosti se je grešilo. Čemu dalje
grešiti namesto učiti se iz dosedanjih grehov? Armada,
podlaga naše moči in varnosti, izročena je predrznosti
nepoklicanih mož. Deset let uže čivkajo o njenem pre-
stroji, pa po vsem poskušnji, ki spodkopava vojaškega
duha, še zmerom iščejo nove novaške postave. Uprava
zgubila je svoje zaupanje. Uradniki so sužnji najzani-
krnejših volilnih koristi. Deželo vzdržavati se ne pravi
jo oskrbovati. Sodnijski stan, kateremu žuga zguba sa-
mostojnosti, dan za dnem zgublja s svojo varnostjo tudi
zavest svojega poklica. Naši denarji so zapravljeni.
Davki, obteževalno in slabo razdeljeni, so v taki nemar-
nosti, da zavirajo vsak napredek. Pač res je lažje po-
sojila najemati, kakor vpeljati prenaredbe. Stroški se
množé brez vzroka. Prvi pogoji javnega kredita se pre-
zirajo. Vseh družbinskih stanov poprijela se je dobič-
kaželjnost, ki dostikrat le zavoljo tega ostane brez kazni,
ker imajo njeni pričetniki visoke gospode za tovariše.
Začasni dolg je tako narastel, da naš kredit pri prvem
vdarcu pride v nevarnost. Dasiravno so davki silno ve-
liki, vendar ni nobenega ravnotežja v državnem pro-
računu.

Vera, ki jo ljuto brezboštvo napada, je brez var-
stva. In vendar je to visoko sredstvo vsake omikane
družbe lažje varovati, kakor vsako drugo, ako se po-
šteno spolnuje konkordat, kar nam edino zamore dati
cerkveni mir. Socijalna vprašanja, ki so vprašanja ob-
stanka za našo demokracijo, v kateri mora politična
enakost povzročiti boljšo razdelitev bremen na korist
mногоštevilnejših in bolj ubožnih vrst ljudstva, se za-
tajujejo. Opušča se celó premišljevanje jih. Tem vpra-
šanjem nasproti, ki se nam vsiljujejo, ne napredujemo,
temveč se jim umikujemo. Naša trgovina je s tem, da
smo se odpovedali pogodbam od leta 1860., pogodbam,
katerim se imamo zahvaliti za naše blagostanje, oško-
dovana in koristi povživalcev in trgovine žrtvovana.
Naša vnana politika ni mož-beseda nasproti slabejim.
V Tunisu služila je osebnim dobičkarjem, in ne koristi
nam nič zasedanje one dežele; ona je bojazljiva in ne-

naprosi mestni inženir g. Duffé, da načrta, kako naj se knjiga veže in kakšen naj bode kovčeg, v katerem Matica pokloni Spomenik presvetlemu cesarju.

b) Gospod pisatelj Književne zgodovine štajerskih Slovencev dal je tiskano polo po 30 gold., o jeziku pa piše: „Glede jezika stoji posebna pogodba“ (ne s tajnikom).

Odbor sklone po predlogu g. prvomestnika književnega odseka, da se ta rokopis ne natisne, dokler g. pisatelj ne privoli, da se jezik tako popravi, kakor odbor sam za dobro spozna.

c) Gosp. J. Cimpermanu dovoli se za korekturo rokopisa in tiska Lovčevih zapiskov po 4 gold. 50 kr. za vsako tiskano polo, s tem pogojem, da rokopisne pogreške popravi v rokopisu, ne pa v tisku. —

Biblioteka imperatorskoga universiteta sv. Vladimira v Kijevu želi svoja Universitetskija Izvêstija zamenjavati za Letopis Slovenske Matice, kar odbor dovoli.

Več prošelj za knjige izroči se književnemu odseku.

Ker nekteri neljubljanski knjigarji večletnih dolgov celó na večkratno opominjanje nêso plačali, sklone odbor: Matica daje svoje knjige na račun samo društveni knjigarni: gg. Ig. pl. Kleinmayra & Fed. Bamberga v Ljubljani, drugim knjigarjem in kupcem prodaje pa je samo za gotovi denar.

Novi poverjeniki Slovenske Matice so: g. Mikuš Franc, nadžupnik v Konjicah, za dekanijo Konjice; g. Navratil Ivan, ravnateljski pristav najviše sodnije na Dunaji, za Dunaj; g. Strupi Jakob, kaplan v Trnovem, za Trnovo in okolico.

Od 22. oktobra lanskega do 10. januarja tekočega leta pristopilo je 43 novih udov, med temi 3 ustanovniki g. Dovnik France, kaplan pri sv. Benediktu v Slovenskih goricah; g. Ferk Feliks, zdravnik in posestnik v Mariboru; Gomilšek Jak., železniški uradnik v Vidmu.

Imenik plačujočih udov Slovenske Matice 1882. leta sklone se 28. februarja t. l. Kdor ne plača ustanovnine ali letnine, izgubi pravice Matičinega uda, in, če je poverjenik, tudi pravice Matičinega poverjenika.

3. O Letopisu poroča g. odbornik Levec, da mu je g. profesor Wiesthaler zanj izročil slovenski pastirski list škofa Rajnalda Scarlichija (1630—1640) in g. profesor Glaser spis o eranskih narodih in jezikih. Prvi vzprejme se že v Letopis za 1882, drugi izroči se poprej književnemu odseku na oceno. Pričakuje se od g. prof. Erjavca spis: Iz potne torbe.

Gosp. prof. J. Macun naznanja nekoliko Vrazovih pisem in Prešernov še natisnen sonet, kar naj se izroči književnemu odseku.

Odbor pooblasti g. prvosednika, da za Letopis naroči na Dunaji podobo g. dr. Fr. Miklošiča, kakor jo je svetoval g. prof. Franke.

Gosp. odbornik Šuklje pravi, da razun že imenovanih gg. pisateljev pišejo za Spomenik gg. dr. Kos, Lavrenčič iz Logatca, Levec, Rutar, dr. Tavčar, Vrhovec in on sam. Za znanstveni del bilo bi tedaj gradiva dovolj; želeti bi bilo, da bi se tudi slovenski pesniki in pripovedniki oglasili. Odbor izreče željo, da bi g. prvosednik naprosil pesnika gg. Gregorčiča in Stritarja.

4. Gospodu prvosedniku podá odbor oblast, da na Dunaji o kamenih ploščah slovenskega zemljovida potrebno izve in opravi.

Od 1883. leta naprej pisati je Vložni zapisnik in, kakor sta svetovala gg. preglednika J. Hribar in Drag. Žagar, tudi Knjižni mesečni zapisnik. Poročilo imenovanih gospodov preglednikov naznanile so „Novice“ 8. novembra 1882, št. 45.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ko smo po skončani božji službi prišli iz bazilike, čakalo je ondi mnogo prelepih in zeló elegantnih kočij, kar nam je pričalo, kako imenitne osebe izmed romarjev, pa tudi izmed v Rimu stanujočih Slovanov so se vdeleževale svetega obreda. Videti tu v gosti gnječi zbrane množice raznih stanov, narodnost in opráv silila se nam je nehoté v spomin nekaka enakost besedí lista iz djanja aposteljnov, ki se bere binškošno nedeljo.

Ker je bilo uže blizo poldneva, podalo se nas je več znancev v eno izmed bližnjih bolj priprostitih gostilnic, da se nekoliko okrepčamo. Odkazan nam je bil prostor na dvorišči, kjer je stalo mnogo miz v odprtih lopah pod gosto zaraščenim vinskim trsjem, ki je dajalo prijetno senco in delalo ob enem streho. V potopisih o Italiji se pogostno bere o taci gostilničnih prostorih. Ponujalo se nam je mnogo jedil; pa vsa so bila napravljena po italijanskih okusih, kar se ljudem iz severnih krajev navadno ne prilega posebno. Ker smo bili sami in nas ni nihče motil, ponujali smo si drug drugemu v pokušnjo svoje naročene jedi; posebnega apetita pa ni imel nihče. Najbolje še bilo je vino.

Za popoldan smo imeli razne programe. Čast. g. Peterlina in mene povabil je bil gosp. rojak P. Benedičič k sebi v svoj samostan, in da sva oba hrepenela videti prostore njegovega bivanja (bolnišnico in samostan usmiljenih bratov na Tiberškem otoku, zvanim „Ponte quatuor capi“), je več kot gotovo. Po posebno dobrem načrtu rimskega mesta, katerega smo si bili kupili do malega vsi slovenski romarji, postala nam je bila hoja po Rimu uže čisto lahka. Vdarila sva jo z gosp. tovarišem po raznih ulicah naravnost proti Tiberškemu otoku. Pot peljal naju je med drugim skoz znani „Ghetto“, to je, skoz stari mestni oddelek, kjer se je naselil zárod Abrahamov, po domače rečeno: judje. Ozke ulice, neprijeten duh, in le predobro znano nadlegovanje judovskih barantačev s kupčijskimi ponudbami preganja človeka le-tod, naj hití urno naprej. Tudi midva z gosp. tovarišem storila sva tako, in kmalu dospela do mostu „Ponte Fabricio“.

Koj prva zgradba ob desni roki na Tiberškem otoku je bolnišnica in samostan usmiljenih bratov, in ko sva z gosp. tovarišem precéj krepko potegnila za zvonec (kakor nama je bilo ukazano), stal je uže močno oveseljeni gosp. rojak P. Benedičič pred nama in vpeljal naju v notranje prostore, kjer bi bil imel jaz (kakor sem o svojem času omenil) za čas svojega bivanja v Rimu prav za prav stanovati.

Memogredé naj omenim splošne rimske navade, da si zaradi silne vročine prve popoldanske ure ondotno prebivalstvo v obče privošči 2 do 3 ure počitka. Ta navada velja tudi po samostanih, in ker naju je gosp. P. Benedičič opozoril na to, podali smo se, da bi z glasno hojo nikogar ne motili, prav natihome v njegovo prijetno sobico. Tu nama je postregel najprej z izvrstno pijačo (vino, ki se imenuje, če še prav vem: „lacrimae Christi“, t. j. solzice Kristusove). Posebno prijetnega okusa je to vino, ter ima ob enem tudi dobro lastnost, da ne sili prerad v lasé.

Po kratki pomudbi šli smo si ogledat samostansko cerkev, ki pač ni velika, a mična in lepa pa je posebno. Posvečena je sv. Janezu Kalibita (Calibita). Samostan in cerkev stojita na mestu, kjer je bil dom tega svetnika. Življenje njegovo ima veliko enakost z onim

sv. Aleša. Tudi on (sv. Janez Kalibita) bival je nepoznan na dvorišči domače hiše in še le o smrti so ga stariši spoznali po evangeljskih bukvah, ki jih je imel pri sebi in katere mu je bila mati podarila na dan njegovega prvega sv. obhajila. V tej cerkvi počivajo trupla sv. Mariusa, sv. Marije, sv. Habakuka in sv. Hipolita.

Ker je bil gosp. P. Benedičič ta popoldan prost in nama je želel razkazati kaj rimskih znamenitost, podali smo se kmalu na jako prijetni in zabavni sprehod. Koj unstran samostana usmiljenih bratov je zmeren trg in konec njega cerkev sv. Jerneja (S. Bartolomae). Prirojena vidoželjnost, še bolj pa to, da je starosta naše rodbine ter moj najstarejši brat krščen na imé apostola, čegar telesne ostanke hrani ta cerkev, gnalo me je, ogledati si jo. Pozidati jo je dal okoli l. 1000. nemški cesar Oton III. Tu stal je nekaj baje paganski tempelj. Dve vrsti močnih marmelnastih stebrov deli cerkev v tri ladije. Kmalu po prihodu v svetišče pridružil se nam je prijazen redovnik (franciškan), postrežljivo vodil nas po cerkvi, ter razkazoval nam znamenitosti njene. V „menzi“ (mizi) glavnega altara hranijo se svetinje sv. apostola Jerneja. Položil sem na-njo molek, da bi ga poslal po svoji vrnitvi na ljubljeni dom svojemu zgor omenjenemu bratu v spomin; ob enem pa sem ga priporočal tudi z vnetimi prošnjami milosti in predprošnji njegovega krstnega patrona.

Dalje počiva v tej cerkvi tudi truplo sv. Adalberta, škofa českega in apostola Prusov. Pred stopnicami, ki vodijo v svetišče, vidi se studenec, v katerem so nekaj pagani vtopliali kristijane. Vseh življev so se res poslužili ti trinogi, da bi pomnožili število mučenikov.

Kot učitelja zanimalo me je v tej cerkvi videti, kako se v Rimu mladini (stari od kakih 10 do 12 let) deli poduk v veroznanstvu. Kmalu po našem prihodu v cerkev jelo je bilo zvoniti. Mladina obojega spola pričela je zdajci prihajati noter. Prvo je bilo, da so otroci pokleknili na tla in jeli s polnim glasom, ki je nekako šel skoz ušesa, opravljati po taktu, bi djali: pesemsko molitev. Potem podajali so se na svoja, menda jim odkazana mesta, ker so kmalu za njimi prišli tudi gg. duhovniki, vsedli se na male stoliče, okrog njih pa se je vstopilo po kakih 6 do 8 otročaje, in pričelo se je izpraševanje iz veroznanstva. Nekako prijetno je bilo gledati ta mala kardelica po cerkvi; otroci pa so se obnašali tako izgledno mirno, ter tako pazljivo sledili ukom in odgovorom svojih tovarišev in tovaršic, da sem si nehoté mislil: škoda, da moji učenci doma niso tako pokojni in mirni.

Zapustivši cerkev sv. Jerneja podali smo se naprej po otoku, ki je precéj velik, in se več ulic razkrižuje po njem. Na drugem koncu otoka pelje čez Tiber most „Ponte Castio“. Pridši čez-nj bili smo v mestnem oddelku, ki se zove „Trastevere“, to je, unkraj Tibere. Lepe široke ceste in visoke stavbe videti so tudi tu. Najprej napotili smo se do sloveče cerkve sv. Cecilije.
(Dalje prihodnjič)

Naši dopisi.

Z Dunaja 29. januarija. — Preteklo soboto vrnila se je cesarica s princesinjo Valerijo z Ogerskega na Dunaj, in govorica, da bi letos šla na Angleško, je zdaj popolnem potihnila. Sicer pa zdaj Dunaj poleg važnih opravil podnevi, pleše ponoči. Tudi na cesarskem dvoru je jutri večer dvorni ples, na katerem je pa plesa najmanj — navadno samo toliko, da se veselica sme krstiti s tem imenom. Snidejo se tam udje

cesarske hiše, državni, vojaški in duhovski dostojanstveniki, veliko število zastopnikov vseh unanjih držav, občinstvo, bi rekel, pa je tam mnogo število viših uradnikov, častnikov, in konečno gosposka in poslaniška zbornica, katere po stanu dotičnikov množijo to ali uno vrsto gotovo. — Da pa svet po časnikih zve nadrobnosti veselice, povabuje se redno tudi nekaj odličnejih časnikarjev. — Velika tukajšnja politika vrtila se je pretekli teden po zasluženji krog tukaj bivajočega ruskega ministra Giers-a, kateri je bil središče gotovo važnih razgovorov s Kalnoky-em in drugimi diplomati. — O čem so se razgovarjali in kaj se je dogovorilo, tega gospodje se ve da ne bodo obešali na veliki zvon; kdor pa politični položaj in izrekoma razmere med Rusko in našo državo pozna, brez težave ugane, krog česa so se vrtili razgovori. Po glasovih, ki se čujejo v javnosti, soditi, sta Giers in Kalnoky zadovoljna z vspehom razgovorov; mi želimo, da bi bilo to po vsem res, ker miru potrebni smo mi z vso Evropo vred, zato pa tudi upamo, da so se ali se še bodo poravnala vsa nasprotja med mogočnima, sosednima državama in da bi nikdar ne prišlo tako daleč, da bi kdaj morala druga proti drugi obravnavati z — mečem. V državnem zboru oddal se je pretekli petek socialno-gospodarski predlog levice po nasvetu desnice deloma obrtniškemu, deloma posebnemu odseku; spodletel je tedaj namen levičarjev, obrtniškemu odseku izreči s tem hudo nezaupnico, da bi se mu odvzela tvarina, o kateri se je uže mnogo posvetoval, in ki je z delom obrtniške postave v zbornici sprejetim dokazal, da ima srce za naše obrtnike in tudi trdno voljo, jim pomagati. — Jutri pride v zbornici poslancev v gotovo viharo obravnavo predlog dr. Matuš-ev, da se od trgovinskih zbornic odcepijo zbornice obrtniške, kar ima posebno za Česko gledé volitev trgovinskih zbornic v državni in deželni zbor blizo tak pomen, kakoršnega ima razdelitev tamošnjega velikega posestva v kurije. — Budgetni odsek hitro dela in upa ta teden dokončati posvetovanje budgeta. — Zadnja javna seja zbornice pred pustom ima biti v četrtek, potem pa izostane ena seja, tako da bo prihodnja še le po pepelnici en dan. — V gosposki zbornici pride v javno obravnavo obrtniška postava, v odseku pa se marljivo posvetuje šolska postava.

Prem 24. jan. (Raznovrstno, staro in novo.) Nekoliko poročil o tukajšnjih dogodkih zadnjih tednov lanskega leta bil sem „Novicam“ na dolgu ostal, kar naj mi bode s tem poravnati in nadomestiti dovoljeno. Navedeni čas bile so tukaj in v bližnji okolici sledeče tri volitve izvršene: a) občinska volitev za občino na Rateževem brdu, kjer bili so: kot župan Martin Gril, kot drugi svetovalec Anton Maslo, oba iz Rateževega brda, a kot prvi svetovalec pa Miha Frank iz Bitinja (starega mosta) izvoljeni; b) nova volitev občinskega odbora za občino v Kilovčah, kjer je sedaj za župana Janez Avcin iz Kilovč, a kot svetovalca sta pa: Janez Valenčič iz Kilovč hiš. šte. 18, in Jožef Seles iz dolnjega Bitinja hiš. šte. 16; c) volitev novega krajnega šolskega sveta na Premu, v katerega so občinski odbori tukajšnje šolske občine bili volili kot nove ude sledeče gospode: Andreja Franka iz Prema hiš. šte. 16, Janeza Valenčiča iz Kilovč hiš. šte. 1, Janeza Cvetana iz Smerij hiš. šte. 7 in Jožefa Čandeka iz Janeževega brda hiš. šte. 11. Novi udje izvolili bili so kot predsednika krajnemu šolskemu svetu gosp. Andreja Franka, kot njegovega namestnika pa čast. gosp. župnika Antona Zgura. Toliko o volitvah.

Dné 6. decembra preteklega leta opazovali smo tudi tukaj prehod planeta „Venere“ (večernice — zgodnje danice) preko solnca; 15 minut čez 3. uro (po tukajšnji uri) pričela se je kazati na solnčni plošči tam, kjer se

priliki njihovo (otroško) mladost in nedoraslost očitajo. S tem pa taki stariši sami vzbudé obojestransko nezadovoljnost združeno z nezaupnostjo in černostjo, katera je dostikrat tudi v dobri in celó premožni hiši pogubonosna. Takim žalostnim razmeram v družini morejo se pa stariši ogniti s tem, da svoje — dobro in pošteno vzgojene — otroke v poznejih letih imajo in smatrajo kot svoje prave, jim od Boga dane naravne pomočnike, da ž njimi odkritosrčno in ljubeznjivo ravnaajo, jih za pošteno in pridno delovanje od časa do časa primerno pohvalijo, jih za vse dobro z lastnim izgledom navdušujejo, za kar jim bodo otroci tudi gotovo in resnično hvaležni s tem, da jih odkritosrčno ljubijo, ter so jim nehlinjeno udani in vselej pokorni. Le to je edina in prava pot, po kateri morejo se za vse dobro vneti, pametni in delaželjni otroci vzrejati, da so potem tudi poštene in dobri ljudje.

Omeniti moram še, da razporom in needinosti med našimi domačimi razmerami po priprostitih kmetskih hišah in družinah ni glavni vzrok hudobna zlovolja, nego temveč le nepravo porazumljenje med stariši in otroci, kar je žrki sad pomanjkljive in napačne vzgoje slednjih.

Te moje zadnje opazke naj pa odraščene mladine nikakor ne pohujšajo, da bi bila zavoljo tega svojim skrbnim starišem nepokorna, nego bodo naj jej temveč v pravo spodbudo, da bode v prihodnje svoje dobre in skrbne stariše resnično ljubila, ter jim bode prava podpora na stare dni in jim s tem vsaj nekoliko povračevala njihov brezbroti (neštevilni) trud, skrb, težave in ljubezen. Ko bi pač naši ljubi mladini mogel dopovedati in jej v pravi podobi pokazati, kako zeló se s surovim obnašanjem, nehvaležnostjo in z nepokorščino do svojih starišev sramoti pred vsem poštenim svetom, gotovo bi se v prihodnje teh ostudnih in pregrešnih napak, katere sam Bog v četrti božji zapovedi obsoja, popolnem varovala in izogibala.

Premisli naj se le, kako ostudno je, če se otroci v surovih izrazih jezno nad svojo — morebiti zavoljo njih samih — uže onemoglo materjo, katera je za-nje vse storila in pretrpela — še več kot je mogla, — obrezajo, se nad njo zadirajo in jo morebiti še celó preklinjajo in tepejo! Z grozo moral je pred malo časom človek čitati po slovenskih časnikih sodnijsko obravnavo, v kateri bil je nečloveški sin zavoljo uboja lastne matere k smrti na vislice obsojen. Kako nehvaležno in nesramno je, če odraščene hčere svoji mili materi, kedar jim posla zaukaže, jezikajo ter se obotavljajo njena povelja izvršiti in jo iz prave otroške hvaležnosti lepo ubogati. Gršega skoraj pod solncem ni in večja spaka človeku na vid priti ne more, nego so čmerni obrazi neubogljivih in nepokornih odraščanih otrok, kedar se obotavljajo, da bi kako delo ali povelje svojih dobrih in ljubih starišev urno izvršili. Slovenska mladina! Proč z vso grdo nepokorščino proti svojim starišem, proč z nehvaležnostjo do njih; bodi jim voljno pokorna in spoštuj jih, kakor ti to četrti božja zapoved vелеva, če hočeš časno in večno, na duši in telesu srečna kedaj biti in postati.

Ljubi kmetski stariši, vestno si prizadevajte, da bode vaše otroke prec od mladih nog dalje pošteno in krščansko vzgojevali, ter jih za njihov prihodnji poklic z lastnim dobrim in spodbudnim izgledom dostojno pripravljali. Cesar morebiti vi sami ne morete ali ne utegnete, pomaga vam domača, dobro urejena šola izvesti. Vzajemno delujte s svojimi duhovnimi in svetnimi učitelji pri vzgoji svojih otrok, ter nikar s slabim izgledom pri mladini ne podirajte in ne uničujte tega, kar so pri nji vaši skrbni učitelji dobrega z veliko težavo, trudom in prizadevanjem postavili.

Ravno ta poslednja, vse graje in obsoje vredna

grda napaka se med kmetskimi stariši po mili domovini prav pogosto nahaja, zavoljo katere si je pa uže marsikateri oče na stare dni svoje sive lase raz glavo pulil. In — zakaj bi pač sebi, mili kmetski stariši, grenko življenje na stare dni, svojim otrokom pa nesrečno prihodnost pripravljali, ker morete z dobro in krščansko odgojo tako neznosno zló od sebe in od njih popolnem odvrniti in z pomočjo taiste za-se in za svojo milo drago deco vse dobro in najboljše doseči!

Pravo krščansko življenje med vami, sveta vera in božje zapovedi, natančno in točno-vestno spolnivanje vaših stanovskih dolžnosti: toraj vaš lastni, dobri in spodbudni izgled so najboljši in gotovejši pripomočki pri pravi vzgoji vaših, vam od Boga danih in zaupanih otrok, od katerih bode tudi enkrat morali pred večnim sodnikom oster odgovor dajati.

Sprejmite, mili slovenski kmetski stariši, te moje dobrohotne in odkritosrčne opomine za pravo odgojo vaših otročičev, kot preiskreno voščilo za pred malo dnevi pričeto novo leto; ravnajte se po njih, in zagotavljam vas, da vam radi tega nikdar in nikoli žal ne bode! Bog z vami in vašo mladino!

Na Premu meseca prosenca 1883.

M. Rant, národní učitelj.

Spomini

na veliko slavlansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

V katerokoli rimsko svetišče pride človek, povsod najde kaj novega in znamenitega. To mu kaže tudi cerkev sv. Cecilije. Imenovati se more tudi ona starodavna, ker stoji uže 1400 let. Vsled večkratnih poprav in prenovljenj postala je vendar uže zeló predrugačena memo prvotne. Pozidana je na mestu, kjer je bil dom sv. Cecilije, ali bolj prav reči: kjer je stala hiša njenega ženina Valerijana. V zunanji cerkveni lopi stoji še nekaj kamnitih lepih stebrov, ki so zaljšali nekdanjo palačo Valerijanovo. Cerkev je razdeljena v tri ladije. Pod častitljivim velikim altarjem je videti marmelnasti kip sv. Cecilije, ležeče ravno tako, kakor je bilo najdeno njeno truplo v katakombah. V podzemeljski rakvi (konfesijon) pod presvetiščem počivajo trupla sv. Cecilije (še nestrohnjeno), dalje njenega ženina sv. Valerijana, ssv. papežev Urbana in Lucija in še devetsto mučenikov, katerih koščice so bile v 9. stoletju iz katakomb sem prenešene.

Na prošnjo našo dovoljeno nam je bilo, podati se v ta sveti podzemeljski prostor, in res srečnega sem se štel, da sem mogel tik ob mrtvem truplu sv. Cecilije sebe in svoje pevske zadeve priporočiti njeni pomoči.

Iz podzemeljske rakve podali smo se tudi v ono kapelo, ki je predelana iz sobe, kjer se je ta sloveča svetnica kopala. Še zdaj so videti ob steni peč, vodotoki in svinčene cevi kot kopeljske naprave; tu je bil napadel svetnico tudi rabelj in odsekal jej glavo. Kamenita plošča, na kateri bila ji je odsekana glava, služi altarju te kapele kot menza (miza). Komu bi žalno zavzetje ne prevzemalo srca in duha, ki hodi po tako znamenitih zgodovinskih prostorih!

Med mnogimi mozaiki te cerkve odlikujete se zlasti sliki deviških zaročencev sv. Cecilije in njenega ženina sv. Valerijana. Oba sta predstavljena v bogati noši odličnih Rimljanov iz 9. stoletja, v kateri čas spada zgotavljenje teh slik. Sv. Valerijan nosi nad zeleno, z zlatom obrobjeno spodnjo obleko bel, lepobavdast plašč; sv. Cecilija pa se blišči v zlatotkani, bogato vezeni

obleki, zelo enako tako, kakor je bila opravljena najdena v njenem grobu v katakombah. Cvetlična tla spominjajo na stanovanje v paradizi; palmi, ki ste naslikani ob straneh deviškega para, pomenite slavo mučeništva; tica (feniks) nad glavo sv. Valerijana pa blaženo neumrljivost. Med znamenitosti te cerkve pripada tudi prestol papeža sv. Urbana, ki je v nji shranjen. — Prav težko sem se ločil od tega svetišča in še to uro mi je žal, ker ga nisem mogel obiskati vsaj še enkrat.

Naprej gredé stopili smo, ker je bila ravno odprta, v cerkev „St. Maria del Orto“, kjer ni bilo kaj posebnega videti. — Podali smo se toraj naprej k cerkvi sv. Frančiška, imenovani „St. Francesco a Rippa“. Prizidan ji je samostan frančiškanski. O času, ko je bival sv. Frančišek Asiški (Serafinski) v Rimu, je bil v tem samostanu. Podali smo se toraj skoz cerkev, ko naravnost v zakristijo, iz katere nas je peljal prijazni redovnik v ono malo, podolgasto-štirivogelno sobico, kjer je stanoval ta slavni svetnik. Predelana je ona pač v kapelo, vendar so stene ostale vse v takem stanu, kot so bile o času njegovega ondotebnega bivanja, izvemši ono, kateri je prislonec ličen lesen altar.

Ko smo sobico ogledali in poslednjič opravili pred altarcem kratko pobožnost, potegnil je spremljajoči nas redovnik za malo vrstico in po skrivni mehanični vravnavi zasuknili so se hipoma vsi altarjevi stebriči na okrog. In kaj smo videli vložnega v nje? Koščico tik koščice od nič manj kot 40.000 svetnikov. Zavzeti smo občudovali ta bogati svetinjski zaklad. Oj! koliko neštevilnih znamenitost ima Rim v svojih svetiščih! Le škoda, da šteje med svojimi stanovniki preveč taci, katerim je vse to še manj kot — prazen nič! Na to mesto bi se dale pač zlasti sedanji čas obrniti evangeljske besede: „Da bi bilo spoznalo tudi ti, in zlasti ta tvoj dan, kar je v tvoj mir!“

Mali darek, ki smo ga redovniku podali za njegovo prijazno pospremljevanje in razkazovanje, je rad sprejel. In kaj bi ne? Osodo, ki je zadela sv. očeta papeža, da so jim namreč pobrali sovražniki njihove dohodke, delijo z njimi tudi mnogi redovniki, in morebiti pretrpijo marsikateri izmed njih več stradanja, kot oni, ki gredó grižljeja kruha prosit od hiše do hiše.

Ko smo dospeli nazaj v cerkev, v gledal sem, kakor prej pri sv. Jerneji, tudi tu mnogo gg. duhovnikov sedečih na malih stoličih sem ter tje, okoli njih pa še nekoliko več krdelice otrok, in tudi uže bolj odraščeni vernikov. Delil se jim je tudi tu nauk iz veroznanstva, kar menda namestuje pri nas navadni nedeljski popoldanski krščanski nauk.

Od le-tod bil nam je znameniti pot na vrhunec enega izmed sedmerih homcev, na katerih je pozidan Rim, namreč na grič, imenovan: „San Pietro in Montorio“. Dva vzroka delata ta homec posebno znamenit: prvi je, da obiskovalec vživa od tam slastno radost prelepega razgleda čez ves obširni Rim in njegovo okolico; drugi pa, da vrh te višine končal je prvak aposteljnove, sv. Peter, kot mučenik življenje svoje. Grič je precéj visok in strmán. Široka cesta ovija se v prijetni izpeljavi okoli njega, ter pelje polagoma proti vrhu. (Le čudo je, da novošegna rimska vlada še menda ni zapazila postaj sv. Križevega pota, ki so postavljene ob cesti, ker bi jih bila morda uže doletela osoda onih v Koloseji.) Popotniki — pešci morejo dospeti po stezah bližnjicah še hitreje na vrh. To storili smo tudi mi, da bi si namreč pridobili več časa in bi mogli obhoditi in videti ta popoldan še kaj več.

Predno pa prestopim k popisu, kaj vse sem imel

srečo videti na višini „Montorio“, povabim častite bralce in bralke h kratkemu pogledu nazaj v prvotno zgodovino krščanstva.

(Dalje prih.)

Slovstvo.

* **Fizika** za niže gimnazije, realke in učiteljišča, spisal in založil Jakob Čebular — prejela je privoljenje naučnega ministerstva, da se sme rabiti v šolah.

* **Trst in okolica**, zgodovinske slike, spisal Matija Sila, ponatis iz „Edinosti“ — je imé ravno nam došli lični knjigi, ki obsega 155 strani male osmerke, lično tiskane. Dobiva se na prodaj pri opravištvu „Edinosti“ v Trstu po 45 kr., s pošto po 50 kr.

Naši dopisi.

Iz Gorice 11. febr. (Izv. dop.) Pustni vtorek smo imeli krasno vreme; tukajšnji tujci, pa tudi okoličani, kakor meščani so se popoldne v obilem številu zbrali na starem našem Travniku, da bi videli „véliki Corso“. Pa gledalce in še bolj gledalke je osupnilo, ko ni bilo ne pričakovanih kočij, ne mask, ki bi peš občinstvo razveseljevale. Par šém in par kočij — vse neznatno — to je bilo vse, ki je imelo oznanjevati svetu italijanske šege, italijanski značaj našega mesta! Druga leta so se izgovarjali s slabim vremenom; letos je šla tudi ta tolažba za bodočnost po vodi, in goriški „Corriere“ je spredel, da njegov vpliv ne prodira še vseh krogov, kakor je želel to doseči tudi za Pustni dan. Ta list je doslej v vseh številkah očitno pokazal, da hoče naročnike nabirati z zasramovanjem slovenske narodnosti. Cesar ne more ozmerjati ali pa za svojo agitacijo porabiti, pa prezira. O vseh pustnih veseljah goriških društev je skoro natanko poročal; veselico slovenskega podpornega društva, ki se je kaj povoljno obnesla s petjem in vojaško godbo, je popolnem zamolčal. Enako ni omenil zadnje plesne zabave naše čitalnice, da-si se je smela meriti z vsako drugih društev. Pa saj molčí celó o koncertu, ki so ga 30. januarija priredili z vojaško godbo častniki tukajšnjega hrvaškega pešpolka. Ta polk si je po svojih častnikih tukaj v malo mesecih simpatije avstrijsko-čutečega meščanstva pridobil, in zabav, prirejenih od te strani, se je udeležilo najodličniše občinstvo, in v tolikem številu, da se je vse trlo. Godbo ima pa ta polk tudi tako izurjeno, da je priznanje in pohvala obča in po vsej pravici zaslužena. Nehoté je moral še celó „Corriere“, vsaj enkrat, izvrstnost te godbe pripoznati, in — to je dovolj! — Novica, da je deželni predsednik kranjski, gosp. Andrej Winkler, odlikovan z velikim redom, je razveselila vse rodoljube in rojake visokega gospoda na Goriškem. Goriške čitalnice odbor je v imenu vseh udov takoj telegrafski čestital častnemu udu tega društva. Na mnogaja leta!

Ptuj 10. febr. (Vabilo k slavnosti v spomin V. Vodnikovega 125letnega rojstvenega dneva), katero priredi tukajšnja čitalnica 18. dne t. m. v svojih prostorih „Narodnem domu“. Vspored: 1. Mehul Josef: ouvertura za gosli, čelo in glasovir. 2. Slavnostni govor. 3. Dr. B. Ipavec: „Ilirija oživljena“, zbor. 4. Deklamacija, S. Gregorčič: „V pepelnični noči“. 5. Foerster: „Kitica slovenskih narodnih pesnij“, mešani zbor. 6. Beethoven: Sinfonija št. 2 g-dur za gosli, čelo in glasovir (čveteroročno). 7. Dr. G. Ipavec: „O polnoči“, bas-solo s spremljevanjem na glasoviru. 8. A. Nedved: „Moja rožica“, čveterospev. 9. D. Jenko: Što čutiš? — Začetek ob 8. uri zvečer.

odgojevalci (pedagogi) ene misli, in ravno tako malo mi bo ugovarjal kak pedagog, ako rečem, da ima odgojevanje otroka delovati najprvo na srce, na duha, kjer se duševne moči kažejo še nerazkrojene.

To storiti morejo stariši, ki se ravnaajo le po klicu narave, ako se otrok poprimejo z ljubeznjivo skrbjo, to storiti more cerkev s svojim ukom o najvišem bitji, ki je zgolj ljubezen; tega pa ne more storiti država, katere ljubezen, ako se o taki tu sploh more govoriti, je preveč racijonalistična, preveč zakrita za veliko množico po resnih tirjatvah, katere stavi do posameznika, ko da bi mogla odgojevati. Država zna strahovati, to se pa ne pravi odgojevati. Tako se po državni napravi šoli uže naprej jemlje naravno stališče in na njegovo mesto stavi umetno. Taka šola pozna le na vednostih revnih starišev otroke, katere hočejo povzdigniti do dalje duševne višave. S tem pa ni izrečena dopolnitev hiše starišev po šoli, marveč ločitev šole od hiše starišev.

Obrnem se zdaj do druge silno važne točke. Ako se naslanjamo na državno napravo ali zavod, je čisto nemogoče, zadostiti potrebam, kakor se kažejo po raznih deželah. Nemogoče je ozirati se na razlike med mestom in deželo. To je napaka, katero bodo pripoznali celó mojega mnjenja nasprotniki. Saj se je pokazalo tudi po mnogih peticijah, da kmetijske občine navadno vse kaj družega zahtevajo, kakor mestne, in to je kaj čisto naravnega, kajti kjer so razmere drugačne, so tudi mnjenja drugačna.

Govornik razpravlja zdaj tudi v peticijah navedene razmere zasebnih (privatnih) šol, katere osnovati verskim družbam postava po eni strani pač dovoljuje, po drugi strani pa je po določbah o vzdržavi ljudskih šol njih osnova nemogoča. V tem kaže posebno na protestantovske privatne šole in omeni, da so l. 1881. superintendenti iz Českega in Gorenjeavstrijskega podali peticije, v katerih so rekli, da so njihove šole do tje cvele, da pa bodo morale skoro nehati, ker prebivalci niso več v stanu nositi dvojno breme, namreč za ljudsko in za privatno šolo. Ta reč je prav resnobnega pomena, pa v postavi za to ni nobene pomoči.

Česki protestantje mislijo, da bi se dalo pomagati, ako bi se §. 2 šolske postave preuredil, ki določuje doneske za ljudsko šolo. Gorenjeavstrijski protestantje zahtevajo izrečno, da bi se zopet naredila verska šola. Če so prej toraj le zvesti katoličani zahtevali to, se jim zdaj čez 15 let pridružijo tudi protestantje. Česki protestantje pravijo, da je čista neumnost, reči, da je ljudska šola brezverska. To je toraj lepa zmešnjava.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

O popisu „Mamertinskih ječ“ imenoval sem jih „živi grob“. In to po vsej pravici. Kdor je namreč prišel kot jetnik v nje, ni zapustil teh strahovitih, vlažnih in tamnih prostorov navadno drugač ne več živ, razun da nastopil je od tam svoj zadnji pot, — pot na morišče in v posiljeno smrt. V dan 29. rožnika l. 67. (po našem časoslovju) zapustila sta te ječe tudi dva sloveča možaka iz zgor navedenega vzroka, da bi namreč končala življenje svoje kot mučenika. Sv. Pavel peljan je bil ven po ostiensiški cesti (proti jugu), da bi,

kakor je velevala državna postava rimljanska, zunaj mestnih obzidij izdihnil dušo pod mečem rabeljevim.

In sv. Peter? Sporočila so različna, al bolje reči: ne natanko določna. Nekatera pravijo, da je bil peljan proti zapadu, na pr. tje, kjer stoji zdaj čudapolna Št. Peterska bazilika. Da! nekateri celó menijo, da je križ, na katerem je umrl knez aposteljev, stal na onem mestu, kjer zdaj marmeljni konfesijon zakriva svetinje (telesne ostanke) njegove. Tudi kraj, kjer pobožni romarji poljubujejo nogo bronastega kipa sv. Petra, imajo eni za mesto njegove smrti. Najbolj splošna misel in najbolj razširjeno izročilo pa trdi, da je bil sv. Peter poleg dirjalnice (Rennbahn) Neronove in ob vrtil Jul. Cezar-a vlečen tje gor na vrhunec griča „Janikulum“, ki stoji vatikanskemu homcu nekako vstric. In to je ravno sedanji grič „Montorio“. V srednjem veku nazvali so ga kot najvišega izmed homcev, na katerih je pozidan Rim, z odličnim imenom „zlati“, in iz tega izcimilo se je sedanje ime. Častni naslov „zlati“ zasluži homec tudi še dandanes; to pa zarad neprilicnega in čudolepega razgleda od tam na večno mesto Rim.

V podnožji obiskovalca razširja se „Roma“, ta resnična kraljica mest, opasana s krono sedmerih gričev. Na nasprotni strani dviguje se grič „Monte Pincio“ s svojimi belimi stezicami in cestami, ki peljejo ná-nj, ter s prelepimi drevoredi, ki se širijo po temenu njegovem. Naprej k desni kaže zalo čelo svoje dvestolpna cerkev sv. Trojice (Santa Trinita); še naprej ponosno stoluje ogromni Kvirinal, nekdanj lastnina sv. apostolskega Stola, v kateri se pa zdaj šopiri vsiljeni gospodar. Dalje k desni vglada oko stolpe in kuplji bazilike sv. Marije Večje (Maria Maggiore); še naprej baziliko sv. Janeza v Lateranu; prav blizo tam unkraj Tibere pa aventinski grič z njegovimi osamljenimi in tihimi samostani in cerkvami. Zunaj mestnega ozidja in unkraj gričev širi se k desni neizmerna planota, imenovana „Campagna“. Oboki vodovodov, razvaline starih zgradb in škrbine nekdanjih palač omejujejo razgled na to stran. K levi vglada oko višine Sabinskega (Sabiner) gorovja, ravno pred sabo pa lepe gorske vrhove albanske (Albano) z belo-bliščečimi mestici: Frascati, Rocca di Papa, Castel Gandolfo, Marino in daleč tje dol v stran proti Napolju.

Koj v podnožji pa je razgrnjen kot ogromna razpisana in mnogobarvna preproga Rim, mesto edino vsega sveta, bodi si, da ogledujemo ali njegovo starodavnost, ali pa sedanost njegovo. Stari Rim kaže nam svoje kamnite razvaline, med katerimi „Kolosej“, akoravno pol razdrt, prekosi okoli njega stoječe nove stavbe kot velikan pritlikovca. In če se ozremo na novi Rim, na njegove neštnevilne palače, zvonike in kuplje, oj! kdo bo vse to razštel? Pa vendar se oko tujčevo tako rado ozira zlasti na poslednje (zvonike in kuplje), da bi se po njih orientiral o legi ogromnega mesta, ter vtisnil bi si vse to neizbrisljivo v svoj spomin. Tako vidimo tu prav blizo cerkev Santa Trinita z romarskim hospicem; tam S. Carlo a' Catinari; cerkev Gezu (pri jezuitih), S. Andrea della Vale, Sapienza, S. Carlo (na cesti Corso).

Pa kdo bi mogel prešteti vsa svetišča, ki se, kronana z visokimi kupljami, vidijo od tod! In vendar so te stavbe le pritlikovci proti ogromni vatikanski baziliki, ki omejuje naš pogled k levi, pa proti prekrasni baziliki Št. Pavelski, ki nam na unostranskem obrežji Tibere daleč tam ven kaže v zlatem blišči mozaike svojega čela (Façade). Da, resnično je, kar piše učeni benediktinec P. Albert Kuhn v svoji slavni knjigi „Roma“, namreč: „Razgled iz „zlatega griča“ je tako

prelep, tako zamakljiv, da si ogledovalec mora sam sebi nehoté reči: Kdor je kdaj stal tu gor, ne more biti nikoli več popolnem nesrečen; zakaj spomin na to, kar je tu videl, posladkava mu v še tako velikih britkostih najgrenkejših pelinove kaplje njegovega življenja.

Vrh griča, na katerem smo v duhu, spolnilo se je, kar je nekdanj prerokoval Kristus sv. Petru, rekoč: „Ko si bil mlad, opasoval (previjal) si se sam; ko boš pa postal star, raztegnil boš svoji roki, drug te bo opasal, ter peljal te, kamor ne boš šel rad“. S temi besedami je po evangelistovih besedah Kristus prilično naznanil sv. Petru, s kakošno smrtjo da bo on poveljčal Boga. Tu gori tedaj, na homcu Janikulum, raztegnil je sv. Peter roki, in pripasali ter privili so ga na sramotni les rimskih rabeljev hlapčoni. Ogromni Rim razširjal se je uže takrat ob gričevem podnožji, marmeljno mesto cesarja Avgusta, zlati Rim okrutnega Nerona. Videle so se od tod palače, videli tempeljni, videli proti podnebjju štrleči stebri, stolpi in kuplje; povsod vgladati so bili spominki slave in zmage; toda noben križ ni se lesketal v jutranjem blišči, nobena najmanjša stvarca ni spominjala na Kristusa.

In zdaj! — Kakor daleč seže oko, vglada kuplje in zvonike, stolnice in cerkve, vrh vseh pa se ponosno dviguje sv. Križ! Ko bi si bili morilci in gledalci ob križanji sv. Petra mogli z enim samim pogledom ozreti na novi sedanji krščanski Rim in osobito na Št. Petersko prvostolnico, ki se v vsem veličastvu dviguje na sosednem griču, ter jim bil kdo rekel: ta ogromna stavba, ta čudapolna kuplja je grobni spominek onega, ki pred vašimi očmi umira in pojemlje zadnje zdihe na križu, — oj! brezdvomno bilo bi jih veliko, ki bi se bili spreobrnili k verovanju naukov Kristusovih!

Po tej precéj dolgi pomudbi ozrimo se zdaj k sve-tiščema, ki kronate grič „Montorio“. Za trdno se misli, da je bil prvo cerkev na tej višini dal prezidat uže slavní cesar Konštantin in s tem poveljčal kraj, kjer je končal življenje svoje prvak apostelnov. Sedanjo cerkev, ki stoji ravno vrh griča ter se ponaša s sicer priprostim, vendar pa okusa polnim čelom, zidat sta dala plemenita španjska: kralj Ferdinand in njegova soproga Izabela. Izgotovil jo je l. 1500. zidarski mojster Baccio Pintelli. Posvečena je sv. Petru. Ogle-dali smo si jo, kaj pa da! tudi mi. V primeri z dru-gimi rimskimi cerkvami ni ravno odveč velika, pač pa bogata znamenitih grobnih spominkov, kiparskih izdel-kov in slikarij. Med poslednjimi (slikami) je najbolj sloveča ona, ki predstavlja bičanje Kristusovo, in za katero je bil naredil obris preslavni Mihelangelo slikal pa jo jako spretni Benečan Sebastiano de Piombo.

(Dalje prih.)

Trdna vera v coprnice.

Poslano iz Notranjskega.

Ni dolgo tega, ko pride kmetič s pisavo v roki, rekši, da je od sodnije, ter me prosi, naj mu povem, kaj da je. Pisava bila je — se ve da — nemška. Jaz nisem, kakor oni trije premški doktorji, katere „Edinost“ v dopisu iz Prema tako lepo popisuje. No, pa naj bo, „Edinosti“ je menda najbrž prirojeno, da rada potiplje zdaj tega, zdaj onega za brado, češ, vsaj človek, akoravno ima kosmato brado, nima vendar onih ščetin, kot jež, toraj se brez vsakega ovinka sme malo pobr-bati v nji.

Zato povem kmetu, da je jutri zadnji čas, položiti neko denarno svoto kot stroške za neko komisijo, dru-

gače se bo vsa stvar vničila. „No, vidite“ — pravi kmet — „kmalu bi bila dolga pravda vničena. Ko bi pa te kljuke bile slovenske, bi si sam kakošno odlomil. A te čudne nemščine nikdo ne ume, kot oni gospodje tam v Postojni.“ Kmet hoče mi še dalje tožiti o nemškem uradovanji, jaz ga pa hitro nagovorim in prehitim z vprašanjem: „Ali se vam dobro ponaša krava, katero ste zadnjič kupili?“ — „Meni je bila zeló všeč“ — odgovori. „Ko sem jo zadnjič videl, hm, lepa in dobra krava je, al v mojem hlevi gospodarijo drugi bolj nego jaz, zato pa vse vrag vzame.“ — „Kako to? Jaz tega ne umem.“ — „No, coprnice, coprnice — te so mi uže kaj škode in jeze napravile. Ko sem to kravo kupil, je 14 dni imela mleka več ko vode in prav dobro ter gosto je bilo; a zdaj ga nima niti polič, pa še to ni kar nič vredno, redko je bolj od vode ter brez okusa. Saj si poznal tisto „Čado“, katero sem lani prodal. Imela je mleka, da nismo vedeli kam ž njim. Precej pa, ko sem tele prodal, ko da bi ga burja odnesla, ni ga bilo več kaplje. Na to hitim brž v Trst k gospodu Škevonu. Škevon je razgrnil velike bukve in dolgo molil, potem me pa vpraša, ali hočem poznati hudobo. Rekel je, da mi je pred nosom ter mi jo z imenom povedal; rekel je celó, da mi jo lahko pokaže, ako želim; jaz pa je nisem maral videti v Trstu. Gosp. Škevon mi je njeno življenje natanko razložil, naposled mi je pa svetoval, kravo prodati, rekši, da v mojem hlevu ne bode živela, ker sem prišel uže prepozno, ko so coprnice kravi srce uže vse izpile. Mogoče, da v drugih rokah še ostane, v vaših bi pa gotovo v kratkem krepala. — Zato sem jo prodal ter kupil to-le, o kateri me ravno vprašate. Pa tudi s to gospodarijo uže coprnice, v mojem hlevu gre vse v nič, naj bo krava, vol, tele ali kar koli.

Naj vam še to povem, da bode te prepričani o coprnicah. Preteklo leto smo imeli prešiča, ta vam je bil tako lep, da ni v vasi takega bilo. Nekega dne, ko mu žena ravno jesti nese, pride oseba, kakor da bi z neba padla, ter sili ženo, naj spusti prešiča na svitlo. Moja žena, sicer nerada, pokazala ga je vendar. Od onega časa šel je prešič zmiraj v nič, sama kost in koža ga je bila, ko smo ga zaklali, ker drugače bi bil sam poginil. Pa to ni še vse, poslušajte! Naredile so ženske krvavice (krvave klobase) ter jih lepo eno za drugo denile v kotel. Ko začne v kotlu vreti, vzame žena kuhavnico in pomeša v kotlu, da ne bi se krvavice sprijele. Joj za Boga svetega! — zaupije žena — kje so krvavice? V kotlu ni nič ko čista voda; kaj mora tukaj biti. Pod to streho ni več živeti. Na to pogledam jaz v kotel, pa ne najdem ne klobas, ne krvi in ne črev, vse so coprnice iz kotla požrle. Toliko sem uže potrosil, a vse zastonj, kajti v naši vasi so še štiri coprnice in dokler le ena teh živi, bo moj hlev vedno nesrečen. Tako so mi povedali gospod Škevon v Trstu.“

Ker sem uže pri coprnicah, naj častitim bralcem „Novic“ povem še drugo prav zanimivo dogodenco o coprnicah. Pred mesecem dni bil sem v neki družbi v vasi K. Pri kozarcu vina so bili razgovori večidel o plesu. Eden fantov pravi: „Hej, take pa je ni ko Jelica za ples. Ž njo bi se plesalo ves dan brez prenehanja.“ — „Da, da — pravi drug — res je, res; toda ti ne veš, ona je — je“ — „Le ven, kaj pa je?“ — ga prašajo drugi. „No, coprnica je. Ker le silite, mar vam povem.“ To je bilo vsem čisto novo o Jelici, zato pa so vsi nekako otresali z glavami. — Ta pa reče: „Vi se toraj čudite temu. Naj vam pa povem, kar sem sam videl in slišal. Lansko leto in ravno pri plesu se mi je bila Jelica zeló prikupila ter sem potem marsikako uro zamudil pod njenim oknom. Enkrat je pretekel ves teden, da je nisem obiskal pod oknom. Na to se srečam ž njo nekega dne na ulici ter jo vljudno pozdravim.

Ljubljani. Pismena oglasila se tudi lahko pošiljajo pod napisom: „Ravstavni odbor v Ljubljani“.

10. Razstavni predmeti naj se pošiljajo razstavnemu odboru od 15. maja 1883. do 15. junija 1883.

Govor poslanca Kluna

pri proračunski obravnavi v zbornici poslancev

27. februarja 1883.

Sedaj, ko smo ravnokar slišali prejšnjo dobo hvaliti in sedanjo prav dobro grajati, bi bil predmet kaj hvalen, da bi primerjali predlog, o katerem se sedaj obravnava, z onim, ki je bil predložen slavni zbornici ob istem času, ko je še odločevala una stran zbornice, ker je takrat imela večino.

Stvar je vendar preveč obširna, da bi se dala razpraviti v kratkem času parlamentarnega govora, ki ima trajati le nekatere četrt ure, dasiravno bi človek o tem lahko govoril več dni, a stvari bi vendar vse ne razpravil.

Bodi si, da primerimo lepo barvana poročila, s katerimi je kinčala nekdanja ustavoverna stranka pred svetom svoje megle gradove, s treznimi in hladnokrvnimi besedami sedanjega poročila, ali če krilati besedi „bode uže bolje“ na stran postavimo odkrito spoznanje gospoda splošnega poročevalca, ki namreč pravi, da se v tem prešteviljenju denarstvo še ni tolikoboljšalo v številkah, da bi one dosegle svoto, katero davkoplačevalci odrajujejo, ali če premislimo podpore, ki so potrebne postale zaradi raznih nesreč in ki naše denarstvo močno zadevajo, z ono podporo, katero je svoje dni dovolila ustavna stranka, o kateri se je izjavil član, ki je na levi strani te slavne zbornice, da je bila le slepilo, in da se je veljava parlamenta v zlo rabila, da se na videz kaka pomoč daje, o kateri je danes očito, da se nikdar v resnici ni mislilo na kaj tacega, ali če primerjamo posamezne nastavke tega proračuna, bi bila vsaka stvar posebej za se dosta obširen predmet, o katerem bi se dalo veliko govoriti, a mislim, da ne na hvalo in korist prejšnji dobi. (Smeh na levi strani).

Le v eni stvari bi gotovo imel (predlog) prednost, namreč o tem, da je ustanovil neštevilne banke in razne denarne zavode, ki so kakor gobe iz tal rastle, in isto tako hitro zginile, ko so ustanovniki svoje provizije, ali če hočete, darila, v žep spravili. (Zbadljiv smeh na levici.)

Ko bi človek poleg tega hotel biti hudomušen, bi Vam lahko v spomin poklical, da je ustavoverna stranka spravila državo v tako hude zadrege in je sedanji večini zapustila dedšino, da je treba nategniti najboljše moči za njeno uravnanje, lahko bi Vam povedal, da se stranka iz tesnic, kamor je zašla po slabem političnem gospodarstvu, ni mogla umakniti drugače, da je po malem krido napravila in da je bilo vse na ti poti, da bi osupnjeni svet osrečila z novim pritrganjem obrest.

Ako vsega tega ne storimo, ako ne kaže podpiralni vladni predlog, ne poročilo budgetnega odseka, niti obravnave te slavne zbornice na poglavitni vzrok, zaradi katerega je nastopila denarna stiska, katero smo sprejeli od prejšnje večine, bi bilo vendar dosti razloga, zaradi katerega bi pričakovali prej Vašega priznanja, kakor hudih napadov na predstoječi budget. Ne bodem se spuščal v modrijanska razpravljanja, niti ne bom našteval suhoparnih števil ali pretehtoval, kako bi se dal ta ali uni postavek znižati ali prihodek zvišati, to bilo bi sicer lahko, ali priporoča se slabo, ker bi se to zgodilo le na škodo drugim, ki so opravičeni tirjati državnih prihodkov, ali kar bi bilo še slabše, da bi se s

tem odškodovala državna moč in braniteljnost; nihče izmed nas ne bode mislil na kaj tacega, še manj pa, da bi se tega lotil.

Navesti hočem le to okolnost, da se naše denarstvo počasi, a stalnoboljšuje, kar nihče ne more tajiti, in to v nas budi upanje, da se bodo poslednjič naravnale naše finance in ohranilo ravnotežje v našem gospodarstvu.

Ta okolnost, ta moment je politična mer naše vlade, in ti se imamo zahvaliti, da se naše denarstvoboljšuje. Mislite gotovo na tiste čase nazaj, ko je nekdanja vstavna stranka imela neomejeno oblast v rokah. Lahko se je posluževala te oblasti, in je tudi tako ravnala, a nič kaj prijazno, posebno ne proti Slovanom in klerikalcem, dasiravno pa je imela na videz veliko moči na razpolaganje. vendar je bilo čedalje slabše.

Zakaj tako? Ker politična mer se ni obračala na to, da bi pospeševala občno korist, marveč da bi narodnosti zatirala, da bi pristigla pravice posameznih dežel, ki so sicer po ustavi zagotovljene, a premalo čislane, marveč težila je na to, da se pred vsem vtrdi ustavoverna stranka ter se podpirajo nje zvesti privrženci. Ni se vprašalo po tem, kaj koristi državi, marveč kaj koristi stranki? V prvi vrsti je bila stranka, potem je prišla zopet stranka in v zadnji vrsti je bila še le korist države in blagor ljudstva. To so delali tako brez spodtikleja, da se tedanja vlada ni znala razglasiti za strankarsko vlado. (Krohot na levi strani in klici: Sedanja tudi. Gosp. Klun dalje:) To meni ni znano. (Na novič se levičarji smejo.) Jaz dobro vem, da vse izjave sedanje vlade so take, da ni vlada strankarska, marveč da je nad strankami. Prosim, gospoda, le potrpite, bodem uže prilično to dokazal.

Posledice te strankarske vlade v Avstriji, ki obsega več dežela, naopačne, prikazale so se kmalu v državnem življenju. Po eni strani so se zatirali brezobzirno vsi resnični ali namišljeni nasprotniki, po drugi strani pa so gladili in podpirali svoje privržence, kar se je dalo, napravili so za nje javnih služeb in plače so jim dajali take, kakoršne niso bile v pravem premerju.

Razen uradništva je bil najzvestejši pajdaž premakljivi kapital, ali da bolj pravno govorim, židovstvo, ki je oblagodarjeno s premoženjem, a povsod gleda le na svojo korist, zato je delala liberalna postavodajava na to, da je bila neplodna za občno korist, a židovstvo je povzdignila do moči in veljave. V ti dobi, ko se je poljedelstvo in obrt zanemarjal, da nikdar tako, pošteno delo in naravni razvoj ljudstev na nič deval in preziral, izročevali so to oboje premakljivemu kapitalu, po eni strani so ga varovali pred davki, a po drugi strani mu dajali neomejenih dovolitev (koncesij), ko so namreč odpravili liharsko postavo, šolo v brezversko spremenili in brezobzirno prostost obrta izrekli, v ti dobi namreč so tiskarsko postavo tako rabili, da so vse strahovali in da so jim morale služiti vse vrste ljudi.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po kratki pomudbi v cerkvi podali smo se skozi stranska vrata pri epistelski strani ven na dvorišče frančiškanskega samostana, ki je prizidan (tudi na stroške zgor imenovanega španjskega kraljevega pára) cerkvi. Tu v gledali smo v sredi dvorišča jako mičen tempeljček,

ki se vzdiguje nad jamo, v kateri je po izročilu stal sv. Petra križ. Slavni Bramante, ki je naredil obris za čudapolno Št. Petersko baziliko, sozidal je (tudi na stroške zgor omenjenega španjskega kraljevega para) ta mični spominek knezu in prvaku apostelnov v čast (dodelan leta 1502.), ki v svojih malih razmerah spominja na krasoto kuplje vatikanske. Obsega pa ta tempeljček dve kapeli, ki stojite ena nad drugo. Spodnja ima za podslombo okrog in okrog zale široke kamnite stopnice, ter je opasana od zunaj s 16 stebri iz granita, vrh katerih je vravnano kamnitno ostrešje tako, da se gre okoli in okoli kapele po pokritem hodišču. V znotranjem osredji te spodnje kapele je v tlak vravnana votlina ravno nad jamo, v katero je bil postavljen sv. Petra križ. Prijazen redovnik (frančiškan), ki se nam je bil pridružil kot razkazovalec, posegel je dol v jamo z dolgim drogom in dal nam malo peščico prsti, ki se je droga prijala, v prijazen spomin. Da smo radi sprejeli to malenkost in dali zá-njo tudi radi malo nagrúdo, se ume samo ob sebi.

Od le-tod podali smo se tudi še v vrhno kapelo (v nadstropje), kjer stoji v sredi kamenit kip sv. Petra. Počastili smo v kratki molitvi kneza aposteljev in priporočili se mu, naj nam in vsem našim odpre enkrat nebeška vrata!

Zapustivši ta znameniti kraj in pridši zopet na prostor zunaj cerkve ozrli smo se še enkrat na neprilčno prelepo okolico. Uže smo se hoteli spustiti navzdol, ko nam prijazni g. P. Benedičič pravi: „Glejte! tu na tem homcu so želeli postaviti rajni preslavni papež Pij IX. v spomin na zadnji cerkveni zbor kamenit spominski steber; al — čudne spremembe! prišli so v Rim drugi gospodarji, katerih dejanja so Pijevim tako nasprotna, kot najsvitlejšemu poldrevu najtemnejša polnoč. Namestu kamenitega spominka dali so ti usiljenci izkopati kosti najglasovitejših puntarskih rogoviležev, ki so bili v letih 1848. in 1859. v tedanjih avstro-italijanskih provincah (v Lombardiji in na Beneškem) zaradi veleizdaje obsojeni in izdani v poslano smrt. V svoji strasti zaslepljeni Talijani prištevajo te puntarje med svoje tako zvane narodne mučenike, toraj so dali njih kosti leta 1870., ko so oropali sv. očetu Rim, prenest na ta grič, ki se prištevajo med najodličnejše prostore slavnega rimskega mesta“. (Ako ne bo popihala kmalu kaka druga sapa, utegnejo morebiti tudi še kosti v Trstu obešenega Oberdanka priti enkrat na ta homec.)

Ogledali smo si z železno ograjo opasani kraj, kjer so zakopane omenjene kosti, in skoraj da nismo rekli sami pri sebi: „Bog daj norcem pamet!“

Kakor mi je pravil kasneje za par dni tu na mojem domu na oddihu bivajoči P. Benedičič, nameravajo Lahi vrh griča „Montorio“ postaviti velik narodni (nacionalni) spominek v čast grand-rogovileža in kozarja Garibaldija. Morda se pa vendar le poprej spolnil bo pregovor: „Ljudje eno, Bog pa drugo!“ Pod solncem namreč ne traja večno nobena reč.

Gredoč z griča Janikula videli smo na pr. ob njegovi sredi novošegno stavbo, ki nam je bila živ dokaz, kako se v Rimu zida v sedanjih časih. Bila je čisto nova hiša, toda prazna, vsa razpokana ter okrog in okrog zunaj z daljšimi in krajšimi koli podprta. Brez teh podslomb šla bi bila uže davno na kup. Boljše podobe in prilike za trdnost sedanje italijanske vlade bi menda ne mogel dobiti na vsem svetu, kot nam jo je kazala ta na pol razrušena koča. Po brezvestnosti Francije, zaradi prevelike prijenljivosti Avstrije in zaradi premajhne hrabrosti, še bolj pa zaradi nezvestobe italijanske vojaščine razpela je „Nova Italija“ svoje kremplje čez ves apeninski polotok. Kakor zgor omenjeni koči manjka le človeka, da bi spodbil lesene podslombe in zgrudila

bi se hipoma na tla, tako bi tudi ne bilo treba ravno od več velike zunanje moči in bivši zakoniti ter pravnostni vladarji italijanski zasedli bi zdajci zopet lahko svoje nekdanje prestole. Nisem sicer ne diplomat in ne vojaški izvedenec, to pa vendar o Italiji lahko trdim, kar sem ravno zgor djál. — Morebiti pridem o priliki še enkrat na ta predmet.

Ko smo prišli zopet nazaj dol v Trastevere, premerili smo ta mestni oddelek ravno skoz sredo. Kmalu smo dospeli do mosta „Ponte rotto“, ki je pol zidan, pol pa železen. Bil je poprej zidan ves; a za časa preslavnega Pija IX. razrušila se je polovica, katero so dali imenovani papež nadomestiti z železno. Kmalu naprej k levi roki pokazal nam je g. P. Benedičič ostanke palače, v kateri je bival Poncij Pilat, predno je bil postal rimski deželni oblastnik v Palestini. Nekak strah presune človeka, ko ogleduje to razvalino!

Naprej gredé dospeli smo na nam uže od dne 30. junija, takrat, ko smo se peljali k sv. Pavlu, znani trg, ki se zove: „Piazza della Bocca della verità“. K desni roki bili so nam ostanki paganskega svetišča boginje Veste, o katerem sem bil omenil uže nekaj v 33. listu lanskim „Novic“. Ker smo imeli z gg. spremljevalci nekoliko več časa, ogledali smo si to zgradbo malo natančneje, tem bolj, ker je tudi njo krščanska vera spremenila v svoje svetišče. Zgodovina te stavbe seže daleč nazaj v staro-rimske čase, v čase republike. Okolica ta zvala se je takrat „Forum Boarium“ (govejo-živinski trg), kjer je stalo mnogo paganskih tempeljev. Sploh se trdi, da je bilo posvečeno to svetišče, kakor sem uže zgor omenil, boginji Vesti. Pa, kakor se na svetu le prerado godi, da če eden reče: „to je belo“, se bo prec dobil kdo, ki bo uže zaradi ljube opozicije djál: „ne, črno je!“ — tako je tudi s to zgradbo. Eni hočejo vedeti, da je bila posvečena Matuti, boginji jutranje zóre, drugi jo imajo celó za bivši tempelj Herkula.

Uže zeló zgodaj bila je ta zgradba spremenjena v krščansko kapelo in posvečena sv. Stefanu; dandanes pak nosi ime „Santa Maria del Sole“ (sv. Marija solčna). Naj omenim tudi vzroka tega imena. Nekdaj, kakor pripoveduje povestnica (legenda), priplula je po Tiberi škrinja. Neka plemenita gospa (matrona) zapazila je to, dala škrinjo vlovit, in ko so jo odprli, v gledajo v njej Marijno podobo, obsijano po svitem solčnem žarku. Med velikimi slovesnostmi so prenesli podobo v kapelo, o kateri ravno govorimo, ter dali jej zgorej navedeno ime. Stavba je, akoravno uže močno razpadla, nenavadne mičnosti; okrogla meri vprek 7½ metrov, je po zunanji strani opasana s kamnitimi stebri enako kapeli na homcu „Montorio“, kjer je bil sv. Peter križan, in izvedenci trdijo, da je slavnemu Bramante-u ravno ta starinska zgradba služila za obrazec pri izgotavljenju zgor omenjenega svetišča na homcu „Montorio“.

Ravno popisani kapeli nasproti stoji unkraj trga „Piazza della Bocca della Verità“ starodavna farna cerkev Matere Božje pod imenom „St. Maria in Cosmedin“. Pravijo, da je bila ona prva cerkev v Rimu, ki je bila posvečena Mariji. To spričuje nekoliko njena zunanost, še bolj pak njena notranja stran, ki nosi znamenja visoke starosti in ima v svojem osredji zeló enako ograjen kor kot bazilika sv. Klemenca. (Razen v teh dveh cerkvah nisem našel v nobeni rimski cerkvi enake naredbe.) Obiskali smo, kaj pa dá, tudi to svetišče, in posebno me je veselilo in zanimalo, ker smo našli v njem nekaj nenavadnega.

(Dalje prihodnjič.)

biti med moralično zavzetimi, med oporekajočimi. (Veselosť na desni.) Zagotoviti vas smem, da vem iz osebnih skušenj, kako so v dveh ali treh rodovinah ženske razkačeno govorile o tej šoli in na moje začudeno vprašanje, kaj li jih bôde to, če s svojim denarjem napravijo privatne šole, pokazalo se je, da so ženskam povsod pravili, da je to javna šola, ki se ima vzdržavati iz občinskih doneskov (veselosť na desni), in gospodje soprogi so sedeli zraven s poobešenimi očmi, ko sem jaz spravil na dan resnico. (Živahna veselost in priznanje na desni.) Brž ko je bilo to znano, razsodilo je nježno in živahno žensko pravno čutje, da zoper to ne more biti nobenega ugovora. (Dobro! na desni.)

Prav v soglasji s svojim tu izkazanim mišljenjem je govornik govoril o pravicah in prostostih, katerih se dotikajo, katere se ne branijo, ne pa o pravu in svobodi. Ne vem, je li primerljivej ali namen, da je list, ki je včeraj pel hvalo temu govoru, to danes popravil in namestu „pravo in svobodo“ rekel: „pravice in svobodnosti“. Jaz pa sem stal pri govorniku, sem slišal in tudi v stenografičnih zapisnikih je tako tiskano. Pravice in svobodnosti so pa srednjeveško nasprotje današnji pravici in svobodi. To so privilegije, to so posebne izključne prednosti proti brezpravnosti in nesvobodnosti služnih, hlapcev in podložnih, kar je dalo onim prednostim še posebne zabele. In te pravice in svobodnosti zahteva poslanec vitez Carneri, te pravice in svobodnosti zahteva za osem milijonov nemcev nasproti brezpravnosti in nesvobodnosti 14 milijonov onih, ki niso nemci! (Dobro! na desni.) Kajti če to razlaganje besed ne bi bilo pravo, kaj li naj pomeni do gnjusa oguljeni rek: „Avstrija, da more živeti, mora biti nemška?“ Kaj li bote počeli s 14 milijoni onih, ki niso nemci? (Veselosť na desni.) Danes, pod to vlado, katero vsak dan in vsako uro preklinjate in zasmehujete, pod to vlado imate vi najmanj tri četrti vseh viših in veljavnih služeb in zato, akoravno v državnem zboru nimate večine, imate vendar pravo vodstvo, imate duševno premoč, katero mi vendar pripoznamo in kateri se ne upiramo. Vi imate dobre jezike v osrednjih uradih, pri dvoru, v državnem zboru in v armadi. Vi imate večo davkovsko moč. Vse prednosti imate vi, katere se le misliti dajo. Kaj li hočete še več? Mar res mislite, da bi pod kako drugo vlado mogli izvrševati strmoglavi projekt, da bi 14 milijonov ljudi, ki niso nemci, ki so zdaj pa prišli do polne zavesti svojih pravic in svoje narodnosti, siloma raznarodovali, kar se o drugih, veliko ugodnejših razmerah v preteklem stoletju, ko so manjši narodi še spali, še velikemu vladarju ni posrečilo?

Poslanec vitez Carneri si je dovolil, davno umrle kneze navesti z njihovimi besedami. No, jaz se bom podal za njim in kakor je on navedel pogovor med Premyslom Otokarjem in grofom Taaffejem (veselosť na desni), si mislim jaz, da bi veliki poznavalec ljudi Josip II., ako bi se hotel pečati s poslancem vitezom Carnerijem (veselosť na desni), njemu rekel: „Sin Verone, zelo predrzen si, kajti ti hočeš pod oblastjo ustave, ki zagotavlja pravico vsem narodnostim, dognati to, kar se je meni ob vsi moči samovlade ponesrečilo (dobro! na desni), namreč večino prebivalstva ponemčiti. Iz „Bartolomeo Carneri“ si mogel narediti Pragermana (veselosť na desni), to je bila tvoja reč in naravno je, da se oseba, posamezna oseba pridruži svoji soseščini in se v tej vtopi. Toda večino prebivalcev, 14 milijonov ne moreš prestrojiti v Pragermane.“

Tako bi govoril iz Elizija veliki cesar z manj velikim poslancem vit. Carnerijem. (Živahna veselost.) Po takih šušmarijah, ki so ali zelo dražljive ali razžaljive, ali pa se ne smejo jemati za resnobne, po takih šuš-

marijah preide govornik na hvalo samega sebe in pravi, da opozicija imponira po svoji visoki nravni resnobi. Ali za božjo voljo, gospôda, naj to drugi rekô, ne recite pa tega vi sami. (Veselosť na desni.) So prednosti in čednosti, katerih človek sam na sebi nikakor ne more hvaliti, opaziti, čutiti in konstatirati. To se mi zdi ravno tako, kakor če bi mlado dekle reklo o sebi: „Jaz imponiram po čistem nravnem vedenju in nedolžnosti.“ (Živahna veselost.) O takem dekletu bi se nič dobrega ne mislilo. (Veselosť na desni.)

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Rim šteje, kakor se sploh misli, okoli 400 cerkva. Njihovo število se dandanes natančno ne dá določiti, ker jih je več sedanja italijanska vlada vgrabila, spremenila jih v državna poslopja, ter jih rabi, žali! za svoje svetovne namene. Vendar se sme število cerkva še vedno šteti tako veliko, kakor ima leto dni. In kar je prelepa navada: vsak dan skoz celo leto je v eni cerkvi od jutra do mraka presveto Rešnje Telo izpostavljeno v javno češčenje. Za to pobožnost je bila cerkev, v kateri se nahajamo v duhu, ravno ta dan (3. julija) določena in tako smo mogli počastiti tudi mi v njej sv. altarni zakrament. Ljudstva je bilo mnogo navzočega, ki se je spodbudno obnašalo; osvečava cerkve je bila bogata, za kar Italijani sploh prav nenavadno veliko potrošijo. Tega so se čč. gg. bralci lahko prepričali uže pri popisu bazilike sv. Klemenca.

Memogredé naj povem, da sem bil prišel nekega dne (ravno katerega, mi je ušlo iz spomina) uže pozno proti večeru memo neke cerkve, kamor je ljudstvo v velikih trumah vrelo. Ne vem, ali se je ravno obhajal god cerkvenega patrona, ali pa se je vršila kaka druga nenavadna slovesnost; toliko pa se spominjam, da je bila cerkev prelepo okinčana, prižganih luč po njej pa je bilo toliko, da je kar žarela v osvečavskem plamenu. Prav žal mi je bilo, da nisem mogel navzoč ostati do sklepa tiste večerne pobožnosti; mudilo se mi je namreč na prenočišče.

Toliko naj se povrnem še enkrat k popisu cerkve „St. Maria in Cosmedin“ nazaj, da omenim, kako vse okoliščine kažejo na to, da se je tudi ona morala vzdigniti iz razvalin kekega nekdanjega paganskega svetišča. V lopi, ki je prizidana cerkvi na sprednji strani, videli smo v kotu pri levi roki k steni prislono težko skalo v obliki mlinskega kamna, ki pa kaže prav za prav velikanski obraz z vdolbljenimi očmi, lici, nosom; v sredi pa je luknja, katera predstavlja zijajoča usta. Gospod P. Benedičič povedal nam je, da je to znameniti spominek iz paganskih časov. Pred tem malikom so nekdaž paganski Rimljani prisegali, pokladaje stegnene prste v luknjo, ki predstavlja usta. Bil je pa v notranjem koncu te luknje vravnan skriven, mehničen, ostrobrušen stroj, in ako se je za katerega mislilo, da prisega po krivem, so mu s tem strojem odsekali prste.

Kmalu od te cerkve naprej prične se dvigati zopet drug rimsk grič, imenovan „Monte Aventino“. Podali smo se tudi tje gor. Pot na njega je precéj strm, na obe strani opasan s precéj visocimi zidovi in vsa okolica bolj samotna, nič kaj prijetna. Prišli smo najprej do cerkve sv. Sabine, katera je bila pa vkljub nedelje uže zaprta. Njej je prizidan samostan dominikanski,

ki je najstarejši tega reda. Tu je prebival njega dni sv. Dominik, in še se kaže soba, v kateri je prebival. Tudi raste na vrtu še limonino drevo, katerega je ta svetnik zasadil. V drugi sobi tega samostana bival je nekdanji tudi papež Pij V., ki je prištet svetnikom.

Kmalu naprej stoji sloveča cerkev sv. Aleša. Tudi njej so prizidana obširna poslopja. So bila li ona tudi kdaj morda samostan, pozabil sem vprašati; gospod P. Benedičič povedal nam je, da so ona vstav za bivanje in odgojo slepih, ter je še pomilovaje dostavil: „škoda, da nismo poprej dospeli lè-sem; kajti vsako prvo nedeljo v mesecu (in to je bila ravno ta dan) se popoldan v neki dvorani producirajo v javnem koncertu oni slepi, ki se učijo godbe.“ Prvi naš pot peljal nas je v cerkev, ki je zeló velika in zeló lepa. Po „konfesionu“ (to je, po glavnem altari, pri katerem je gosp. duhoven maševaje proti ljudstvu obrnjen), soditi, katerega ima tudi ta cerkev, prišteva se ona med bazilike. Žive duše ni bilo v njej, kar nam je nekako vžalilo duha. Votlo so odmevali naši koraki po obširnih prostorih. Cerkev je pozidana na kraji, kjer je stalo nekdanje sloveče domovje sv. Aleša. Kakor popisuje „Življenje svetnikov“ za 17. dan julija, bil je on edini sin zeló bogatih in imenitnih starišev. Po njihovi volji poročil se je bil z enako imenitno in premožno nevesto Sabino; toda uže prvo noč po poroki poslovil se je od nje, skrivaj zapustil dom, razdal med uboge ves denar, kar ga je bil vzel sabo, ter 17 let hodil kot reven siromak po daljnem svetu. Čez ta čas povrnili se je na očetov dom, kjer ga pa niso več spoznali. Držaje ga za revnega berača, odkazali so mu na njegovo prošnjo borni prostor pod nekimi stopnicami, kjer je ležal na slami v tesnem lesenem zaboji. Preživel je domá v največem zatajevanji zopet 17 let; še le po smrti je bilo starišem in nevesti po čudovitem potu naznanjeno, da ta revni berač ni nihče drug, kot njih zgubljeni in tako britko objokovani sin ter ženin Aleš. Poleg glavnih cerkvenih vrat v zadnji kapeli pri levi roki nahaja se altar, nad njim pak so pravilno vravnane na dveh kamnitih podslombah one prave lesene stopnice, pod katerimi je ležal nekdanji ta sloveči svetnik. Kamniti kip pod stopnicami kaže njegovo podobo. Ne daleč od altara nahaja se s kamnitim oklepom obdani vodnjak, kamor si je hodil svetnik zajemat vodo. Omenjeni oklep je za krajem na več mestih obdrgnjen od verige (ali vrvi), na katero je bila privezana posoda, s katero se je voda zajemala. Voda se nahaja v vodnjaku še vedno, naredba za zajemanje pa je odstranjena. Z veliko pozornostjo ogledovali in občudovali smo vse to, ter privoščili cerkvi, da bi stala na drugem kraji, kjer bi ljudstvo bolj ceniti vedelo njeno lepoto in znamenitost, kot se godi na njenem sedanjem mestu.

Ko smo zapustivši cerkev prišli zopet nazaj ven v obširno vstavsko poslopje, srečalo nas je več slepih dečkov, ki so se sprehajali po prostornih hodiščih. Bili so prav snažno, vsi enako (uniformirano) opravljeni in raz obličja bralo se jim je zdravje in nekaka zadovoljnost ter dušni mir. Zvedeli smo pa tudi na svoje veselje, da muzikalna produkcija še ni skončana, toraj smo se urnih korakov podali v nam naznanjeno dvorano. Bil je ravno odpočitek (prenehljaj); radovednega in med tem nekaj vsaj na videz zeló odličnega občinstva bilo je mnogo navzočega, ki je v gostih, vendar ne preglasnih razgovorih čakalo izpeljave zadnje točke. Na dano znamenje je hipoma vse omolknilo, godba slepih revčkov završi v zmešanem zboru raznovrstnih strunskih in pihalnih orodij (nemec izrazi se „Streich- und Blasinstrumente“), in sicer tako izvrstno, da naj bo na čast teh slepcev, v nečast pa laški vojaščini povedano: prekosi-la je ona vsaj za moja ušesa vse italijansko-vojaške

godbe, kar sem jih jaz slišati priliko imel v Rimu. In to poslednje zgodilo se je večkrat.

Ko smo se povrnili iz aventinskega griča, približevala se je uže noč, toraj smo se z gosp. P. Benedičičem poslovili, zahvalovaje se mu za obilne znamenitosti, okrog katerih nas je vodil ta nepozabljivi popoldan. On se je napotil proti svojemu samostanu; mi pa smo se podali na bližnjo postajo „omnibusov“, ki so nas odpeljali proti našemu prenočišču. S tem je bil skončan peti dan našega bivanja v Večnem mestu.

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvo.

* „*Werndl-ova puška*. Kratko i lehkoumevno poučilo v orožji po vprašanjih i odgovorih za peštvo i lovsko četo cesarskega i kraljevskega vojstva. — Slovenisch-deutsch. Bearbeitet und verlegt von Comel Edlen v. Sočeburan, k. k. Hauptmann“ imenuje se ravno nam došla, 58 strani obsegajoča knjižica zaslužnega našega vojaškega pisatelja pl. Comel-a.

Iz naznanila na zavitku knjižice razvidimo, da je to uže 9. vojaška knjižica iz peresa imenovanega pisatelja, deseta pa: „Poučilo o streljanji“, 11.: „Ustrojba vojstva“ in 12.: „Vežbovnik“ pripravljene so za tisk.

Mnogovrstne novice.

* *Poštna hranilnica* štele so konec meseca februarja vložnikov 408.246, kateri so vložili skupaj 1 milijon in 584.388 gold., vrnilo se je pa vlog 85.483 gld.

Za vloženi denar nakupilo se je:

Papirne enotne rente	1.584.750 gold.
„ avstrijske rente	181.600 „
zlate „	3.000 „
sreberne enotne „	9.150 „
sreček od leta 1860	2.300 „

Razun tega je za vložnike kupljenih in spravljanih:

Papirne avstrijske rente	6.800 gold.
„ „	400 „
„ enotne „	14.550 „
sreberne „	8.400 „
sreček od leta 1860.	1.500 „

Vloge od meseca februarja presegajo one od meseca januarja, prav posebno še število vložnikov. Poprek spada na vsacega vložnika svota 8 gold.

Naši dopisi.

Prem 28. marca. (*Raznoterosti.*) Danes popoldne zbral se je bil odbor tukajšnje občine v polnem številu k izredni in posebni seji, pri kateri je preblagorodnega gospoda Andreja Winklerja, c. k. deželnega predsednika kranjskega, in pa blagorodnega gospoda Antona Globočnika, c. kr. okrajnega glavarja v Postojni, enoglasno v znamenje posebnega spoštovanja in prave hvaležnosti za njuno možato in nepristransko postopanje v prid in korist deželi in narodu častnima občincema tukajšnje občine izvolil. Bog daj, da bi ta dva preblaga gospoda še brezbrojna leta v trdnem zdravju in krepka na duhu vsak na svojem imenitnem mestu in v prevažnem poklicu svojem delovala za vsestranski in vspešni napredek svojih osiromašenih podanikov, ter da bi slednjič sama doživela tisočkratni prekristni sad in vspeh svojega preblagega prizadevanja! Živela na brezbrojna leta!

Gospodarske novice.

Nemška namerava uvožnino na žito zopet povikšati.

Glavni odbor kmetijskega društva bavarskega sklenil je: Za povzdigo domačega pridelovanja žita, za kmetijstvo in za vse prebivalstvo treba je povikšati (podvojiti) uvožnino na žito in vsled tega tudi uvožnino na izdelke mlinske. Znano je, da se pa drugod pripravlja tudi povikšanje uvožnine na les, katerega se mnogo uvaža iz naše države na Nemško.

Število živine na Hrvaškem.

Po najnovejem številjenji živine na Hrvaškem je tam govedi 709.494, od katerih pa na Pokrajino spada 307.954. Od leta 1869. narastlo je število za 30.247. Poprek spada na sto ljudi 37 govedi, na štirjaški kilometer pa 16.6. Število ovčje drobnice znaša 587.679, kozje drobnice pa 96.862, prešičev 467.201. Leta 1869. znašalo je število prešičev 750.490, tedaj za 283.289 več od sedaj.

Prodaja državnih konj.

Tretje leto je, odkar se po naročilu vodje dotičnega oddelka v ministerstvu poljedelstva najboljši konji iz državne grajščine za konjerejo v Radovcu po javni dražbi na Dunaji prodajajo, toda samo domačim državljanom. Prodaja je bila 2. dne t. m. Prodali so se:

štiri žebeta za	4490 gold.
dva petletna žebca za . . .	1680 "
dva " " " " " " " " " "	1410 "
dve štiriletne kobili za . . .	1950 "
en šestletni žebec za	850 "
ena štiriletna kobila za . . .	815 "
in druga štiriletna kobila za	1500 "

Vsi zdaj prodani konji prodali so se skupaj za 12.405 gold.

Starorimska malta.

Iznajdbe novega časa so gotovo občudovanja vredne, toda tudi stari narodi bili so v mnogih strokah človeških znanosti in umetnij na tako visoki stopinji, da se imamo noveji še mnogo mnogo pri njih učiti. Za nas ima posebno važnost po zemljepisni legi nam sosedni in deloma svoj čas prav v naših deželah živeči rimski narod. Dan na dan zasledijo se še pri nas ostanki rimskih mest, vasi, taborov, grobov, rimskega denarja, kinča in cest. Mnogi teh ostankov so nam neme, pa zanesljive priče zgodovine preteklih časov, veliko takih ostankov občudujejo in posnemajo sedanji umetniki; med izdelki občuduje se posebno trdnost staro-rimskega zidovja, katerega veže skrivnostno trdna malta. Kemiki in zidarji so uže preiskavali te čudovito trdne ostanke, pa rimske malte do zdaj še niso iznašli.

Najnoveji čas še le je, kakor časniki poročajo, profesor Artus iznašel neko malto, katera se v kratkem tako strdi, da je prav kamnu podobna, in da se z enakim uspehom rabi za zidanje na suhem in na mokrem. Navadna malta napravljaja se iz enega dela dobro ugašenega apna in treh delov drobnega zidarskega peska; ako se tej malti prav pred rabo dodá $\frac{3}{4}$ dela živega apna v drobno štupo razpadlega in se ta hitro in dobro pomeša med navadno malto ter koj porabi v zidanje, prične se koj kemična zveza silikata, in v treh dneh je malta tako trda, da se železna ojstrina ne dá

zabiti va-njo, v dveh mesecih pa vse tako zidanje popolnem okamni.

Ta iznajdba je gotovo lepa in poskušnja tudi prav lahka.

Opomin vinorejcem.

Ministerstvo poljedelstva naznanja vinorejcem, da je leta 1882. dana prepoved o zadevi kupovanja in prodajanja vinskih trt s koreninami še zljaj veljavna po vseh deželah našega cesarstva (takraj Litave) in da, kdor bi se zoper to postavo, namerjeno proti trtni uši, pregrešil, ga zadene kazen do 100 gold. ali pa zapor.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Jutro 4. julija (šesti dan naše nazočnosti v Rimu) zazori. Bil je zopet čisto-jasen, res zlat dan, kakoršnega rodi le južno-italijansko podnebje. V malem perivojčku gostilničnega osredja zbralo se nas je bilo tudi to jutro mnogo romarjev k prijaznemu razgovoru. Prišel je bil v našo sredo tudi hercegovinski škof mlg. Vuičič, ki je z nami vred stanoval v „Hotel della Ville“. Ta gospod je v najboljši dóbi svojih let, zale postave, obnaše posebno priljudne, ter je občeval s čč. gg. frančiškani in s Hercegovinci kot dober oče s svojimi otroci.

Ker je moj prijatelj, čast. g. Peterlin, želel to jutro maševati v cerkvi sv. Štefana, zvaní „S. Štefano Rondondo“, kjer počiva v menzi nekega ondotnega altarja truplo njegovega godovnika sv. Primoža (ob enem tudi truplo sv. Felicijana), in me je nagovarjal, naj greva s posestnikom Šmidom z njim, vstregla sva njegovemu vabilu. Med potjo vstopili smo v ilirski vstav (pri sv. Jeronimu), kjer je imel g. Peterlin mal opravek pri g. kanoniku dr. Črnčiču. Od tam smo šli urno naprej, prišli do Koloseja, podali se za male trenutke v njegovo osredje, potem pak se napotili po cesti vštric te staroslavne zgradbe proti južni strani, kjer se polagoma prične pospenjati pot na homec „Monte Celio“. Vrh njega stoji cerkev sv. Štefana. Ako se sploh kak kraj v Rimu sme imenovati zapuščen in dolgočasen, temu gre z vso pravico ta naslov. Prišli smo med visoke, črno-rujave zidove, zavili v neko zatišje k levi roki, ter kmalu dospeli pred staro dolgočasno poslopje, ki je prislono zgor imenovani cerkvi. Zdela se mi je vsa okolica taka, kakor sem nekda bral popisane stare začarane gradove. Vrata poslopja bila so skrbno zaprta in zaklenjena, in ko pozvoni g. Peterlin, prikaže se čez precēj dolgo časa pri nekem oknu v nadstropji človek vprašajoč, česa želimo. Na odgovor g. Peterlinov, da bi rad tu maševal, zapre se zopet okno, in vnovič smo precēj dolgo čakali, predno so se nam odprla težka vrata. Ako je bilo zunaj dolgočasno, v znotranjih hodiščih je bilo še dokaj bolj; povsod smrtna tihota in moj duh se ni mogel ubraniti nekaki grozi. Poprej sem nameraval, da bom g. prijatelja spremil le do cerkve, potem pa se podal precej proti sv. Klemenu, da bi ondi ne zamudil pričetka tridnevni slovesnost. Al — moje znotranje čutje (akoravno nisem nikomur o tem kaj rekel) mi tega ni dopustilo, in med tem, ko sta se cerkovnik in gosp. Peterlin podala v zakristijo, šla sva s Šmidom v cerkev, ki je popolnem okrogla.

Osredek njen opasuje na okrog 20 močnih granitnih stebrov. V sredi cerkve je oltar, pač najbornejši, kar sem jih videl v Rimu. Med zgor omenjenimi stebri in zunanjjo cerkveno steno pelje okrog in okrog široko hodišče. Stene so čez in čez prenapolnjene s presnimi slikarijami, ki so jako znamenite ne toliko po umetni izpeljavi, pač pa zaradi tega, ker ogledovalcu živo kažejo strahovita mučenja, katera je menda le satan sam vdihoval trinogom, da bi tem grozovitnejše pokončevali kristjane. Ob enem pa svedočijo te slike tudi o neustrašljivosti kristjanski, ter o njihovi čeznatorni stanovitnosti, s katero so si služili vence slavne zmage in plačilo rajsko. — Zatohllost, katera nekako neprijetno sili človeku v nos, svedočila nam je, da je to svetišče le malo obiskovano, kar pa ni čudo, ako se vsacemu ondi tako neprijazno zdi, kakor se je meni.

Altar, v čegar menzi počivajo svetinje sv. Primoža in Felicijana, nahaja se v kapeli, ki je okrogli cerkvi prizidana kot nekako predsvetišče. Zlati napis na sprednji strani menze kaže kraj, kjer ste vloženi sveti trupli. Čas, kdaj je bila postavljena na tem kraju prva krščanska cerkev, sega nazaj v 5. stoletje. Bila je vendar pozneje večkrat predelana in prezidana; toda zidarji njeni ne morejo se ravno ponašati, da so si z njeno olepšavo preveč ubijali glavo in belili si lase.

Po skončani sv. maši opozoril nas je cerkovnik na marmelnasti stol, ki stoji blizu cerkvenih vrat. Služil je nekdanj za sedež papežu sv. Gregoriju. — Zunaj cerkve videli smo ob pokritih stenah v steklenih omarah shranjenih mnogo drobnih starin, izmed katerih so bile nekatere jako umetno izgotovljene. Cerkovnik nam je vse razkazoval, vendar, ker ni bil nihče izmed nas italijanščine zmožen, nismo se mogli z njim porazumeti o tem, so bile li vse te stvari najdene na mestu, kjer stoji cerkev, ali kaj. Okoliščina, da je spadala ta okolica nekdanj k bližavi cesarskih palač ter najglasovitejših zgradb starega Rima, dala nam je ugibati kaj tacega. Sploh pa moram reči, da sem veliko lažje dihal, ko smo imeli to cerkev in njej prislono dolgočasno poslopje zopet za hrbtom. V tacih samotijah bi se med sovražnim narodom osamljenemu tujcu lahko marsikaj pripetilo. Po naši prislovisci namreč „hudi čas nikoli ne praznuje“.

Da so nam bili mnogi Rimljani sovražni, pisali so dovolj odkrito njihovi časniki ob dnevih našega bivanja v „večnem“ mestu; poskusila je pa moja malenkost to še posebej ravno to jutro; kajti ko smo se vračali mi trije zopet nazaj blizu Koloseja, prifrčal mi je iz nekega skritega zakotja v nogo kamen, ki mi sicer ni prizadjal ravno občutnega vdarca, pač pa mi dokazal, da imajo jakinski plašurji tudi v Rimu svoje pajdaše in sobrate. To sem bil skusil neki drugi dan tudi nad nekim na videz sicer elegantnim, uže bolj postarelem gospodom visoke postave, čegar osivela kozja brada pa je dala sedeti moža Garibaldijeve sodrge. V obče moram Rimljane pohvaliti, da so nam bili prijazni, in če smo kdaj katerega vprašali za kak kraj, cerkev, ulico itd., se nam je vselej rade volje povedalo in naznanilo. Enako vprašanje sem bil zastavil tudi omenjenemu dedelju, toda kazal se je proti meni gluhega in slepega. Še pogledati me ni hotel, ampak oholo je šel svoj pot. Jaz pa sem tudi sam pri sebi djal po starem dijaškem izrazu: „kenimus nos“ (to je: se že poznamo).

Ko smo prihiteli k sv. Klemenu, se je bila ravno pričela tridnevna slovesnost. Svečava je gorela vsa v ravno tako nebrojnim številu, kot prejšnji dan. Petje bilo je enako krasno. Slovesno sv. mašo je imel bolgarski nadškof Nil Izvorov po slovansko-bolgarskem obredu; pridigo pa Slovak Jurij Slotta, častni papeževi ka-

plan in dekan veliko-kostolanski, po slovenski. Razumeti ga je bilo precéj lahko.

(Dalje prihodnjič.)

Govor poslanca Hausnerja

v 271. seji zbornice poslancev 28. februarja o proračunski razpravi.

(Dalje.)

Gospod poslanec dr. Magg pričel je svojo razpravo s tem, da je kazanje nekega prejšnjega govornika na Švico z veseljem pozdravil, kot oziranje na deželo svobode in izobraženosti. Jaz popolnem podpišem ta izrek in blagoslovil bi dan, ko bi naši spoštovani nasprotniki hoteli tako misliti, čutiti in delati, kakor Švicarji — nemški Švicarji (veselost, dobro! na desni), ki so ostali jedrnato nemški, ki so nemci po šegah, navadah in bistvu, ki bogatijo nemško slovstvo s svojimi spisi, ki pa se vendar-le čutijo samo Švicarje, z nemškim cesarstvom se pa v ničemer ne identificirajo (dobro! na desni), ki, akoravno jih je dva milijona, proti 800.000 francoski in laški govorečim Švicarjem, pa se kar nič ne obotavljajo pripoznati jim enakopravnost in se jim to še zasluga ne zdi, ampak tako samo ob sebi razumljivo, kakor zrak, ki ga dihajo. (Dobro, dobro! na desni.) Zdaj si pa mislite, gospoda — to utegnate brati v gotajskem almanahu — zdaj so ravno predsednik Numa Droz, podpredsednik Simon Bavier in predsednik narodnega sveta Vessoz francoski govoreči Švicarji.

Premislite malo, če bi se kaj enacega moglo zgoditi v Avstriji (veselost na desni) in mislite si tarnanje in rotnje, ki bi se zagnalo od Bistrice do Bregence in od Aussigga do Celja! (Dobro! in veselost na desni.)

Potem se govornik loti in zavrača dr. Magga, ki je govoril o proračunu, ter mu dokaže veliko napačnosti v številkah in da sod vse iz strankarskega stališča ter prezira, kaj se je pod tem ministerstvom uže prihranilo. Ko ga je s te strani dobro posekal, pa nadaljuje:

V sredi svojega govora popustil je gospod poslanec dr. Magg njemu nekoliko nadležni proračun, ga vrgel tje in zdaj mu je beseda tekla na široko in priležno v navadni strugi in ne več nenavadne fraze o razruševajoči se edinosti in iztrebljenji nemštva padale so ko toča goste. Prav za veselost je bilo klicanje po zginjajoči staroslavni Avstriji, za katerim je koj prišla tožba o policijskih naredbah in o ukazovanji. (Veselost na desni.) Prašam vas, gospoda, kako si staroslavno Avstrijo mislite brez policijskih naredeb in ukazovanj? (Veselost na desni.) Naj bi se vendar enkrat odločili: naj bi se obžalovala zdaj ustava, potlej pa staroslavna Avstrija, ne pa kar oboje skup. (Živahna veselost na desni.)

H koncu je počil gospod govornik v zbornico z malo, pa strašno dogodbo iz mesta Prage. Tam je bojda nekemu nemcu zato, ker je nemški govoril, v neki gostilnici krčmar pokazal vrata, češ, naj se zgubi brez vsakega ropota. Če bi bila ta dogodba čisto natančno resnična, bi bilo to gotovo znamenje surovosti krčmarjeve; ali jaz si lahko mislim, da se kaj tacega tu in tam v enakih prostorih utegne pripetiti Čehu, Poljaku, Lahu („kacelmaharju“) ali pa judu na Dunaji (veselost na desni), pa bi se za to ne zmenil noben časnik, še manj pa zbornica. (Veselost na desni.) Od prave strani pa se mi je povedalo, da je ta reč nekoliko drugačna. Nemški brat iz „rajha“ je napil državnemu kancelarju (Bismarku) in to prav dražljivo (čujte, čujte! na desni), tako da je moža iz gostilnice vrglo avstrijsko, ne pa česko čutstvo. (Zopet veselost na desni.) Toda gosp-

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po skončani slovesnosti pri sv. Klemenu podalo se nas je več so-romarjev gor na bližnji lateranski trg. Obiskali smo še enkrat sv. Stopnice, in kot v slovó opravili ondi svojo pobožnost. Pač srečen je, komur je dano, priti večkrat na ta sloveči kraj! Od tod podali smo se nazaj do bazilike sv. Klemena, ondi vkrenili v v stransko ulico, ki pelje skoz prijetne vrte, kmalu prišli v cesto, zvano „Via S. Pietro in vincioli“, konec nje pa dospeli do prezale cerkve enacega imena, po našem imenovana: „Pri sv. Petra verigah“. Kaj pa, da ogle-dati smo si želeli tudi mi to lepo in znamenito sve-tišče.

Apostoljsko dejanje pripoveduje, da je bil sv. Peter v Jeruzalemu na povelje Herodeža vržen v ječo, ter vklenjen bil v dvojni verigi. Božji angelj sam oprostil je bil jetnika. Verigi ostali ste bili v ječi, ter varovani bili od prve krščanske občine v Jeruzalemu, ki ji je bila dobila v last, kot velik zaklad.

V 5. stoletji (l. 436.) prinesla je cesarica Athenais Eudoksija, soproga cesarja Teodozija II., ti verigi v Carigrad. Eno je vložila ondi v nalašč za to prizidano cerkev; drugo pa je poslala v Rim hčeri Eudoksiji, soprogi cesarja Valentinijana III. — Takrat (l. 455.) je vladal papež Leo I. s priimkom „Véliki“. V navzoč-nosti ljudstva priličil je to verigo z ono, v katero je bil vklenjen prvak apostelnov v mamertinski ječi v Rimu. In glej čudo! ko je papež verigi eno k drugi primaknil, združili ste se obe v eno.

V spomin na to čudovito dogodbo in za shranitev verige, posvečene po trpljenji prvaka apostelnov, dala je cesarica Eudoksija pozidat prelepo cerkev, katero so eni imenovali evdoksinska bazilika, drugi pa pri sv. Petra verigah.

Papež Hadrijan I. obnovil je to svetišče l. 722.; velike preuredbe dal je izpeljat tudi papež Julij II., ki je kot kardinal imel naslov te cerkve. — Sled pr-votnega svetišča zaznati je še zdaj; vendar je okus no-vejših časov marsikaj pri njem spremenil in predrugačil. Cerkev je velika, prijazna, blišobno-svitla; 20 marmelj-nastih stebrov deli jo v tri ladije. Verigo sv. Petra imajo navadno v zakristiji skrbno shranjeno; pokažejo jo pa na prošnjo častilcev vendar nek vedno radi, pu-stijo jim jo poljubiti, in jim dotaknejo ž njo tudi čelo. Vse to se zgodi bajé z nekako slovesnostjo. Brž ko ne je bila veriga ob času naše nazočnosti v Rimu ravno zaradi tolikega števila tujih romarjev na vélikem altarji v prelepi stekleni omarici v javno počešenje tako raz-postavljena, da smo jo lahko prav natanko videli in po-častili. Dolga utegne biti kakih 5 čevljev, ima velike, podolgaste in močne roče (sklepe), na številu nek 33; na enem koncu je roč (sklep) vravnán tako, da se je zamogel s taško trdno prikleniti k zidu (steni); na dru-gem koncu pa sta dva velika pol-roča, vravnana za vklepanje okolo vratu, ali pa na pošev čez ramo in pod pazduho.

Tako verigo sv. Petra, kakor tudi ono sv. Pavla (o kateri sem govoril pri popisu Št. Pavelske bazilike) so verniki imeli vedno v veliki časti. Za čase, ki so bili krščanski veri bolj prijazni, kakor so sedanjí, so verigi obeh apostoljskih prvakov nekoliko opilili, pilenje shranjevali v male zlate skledice, ter obdarovali ž njim cesarje in kralje, ki so se odlično in zaslužljivo potezali za cerkev Kristusovo.

Toda ne le veriga sv. Petra, ampak še druga zna-menitost vabi pogostno tujce v cerkev „S. Pietro in vincioli“. In to je marmeljnasti kip Mozesá, preslav-nega umetnika Mihelangela umotvor, kateri izdelek ob-čuduje ves omikani svet. Papež Julij II., v vseh svojih početjih velik in mogočen, želel si je svoj grobni spo-minek dati izgotovit sam še v življenji, in sicer po zgor imenovanem Mihelangelu, katerega šteje zgodovina med največe in najbolj sloveče kiparje vseh časov.

Kako orjaške velikosti bi bil moral biti ta grobni spominek, spričuje nam uže to, ker je zgor imenovani umetnik bival celih osem mesecev edino le v kamnolo-mih kararskih (Carrara), in vodil ondi sam delo, ko so se vsekavali orjaški kamni za razne kipe projekti-ranega spominka. Obris le-ta hrani se sicer še zdaj, in zamogel bi govoriti o njem bolj natančno. Pa, — čemu se muditi pri neizpeljanem predmetu! Le toliko naj omenim, da je bil največ kriv papež Julij sam, da se velikanska ideja — njegov grobni spominek — ni izvršila; preobkladal je namreč umetnika vedno z dru-gimi tehtnimi deli. Izmed osmerih kipov, ki bi bili imeli (v sedejočem položaji) obdajati spominek za dnom, izgotovljen je bil edino le Mozes. Visok je nad tri metre, in strokovnjaki imenujejo ga neprilicljiv in ne-precenljiv umotvor. Kaj pak drugač, kot da smo si tudi mi ogledali ta orjaški kip! Voditelj izvoljenega ljudstva božjega vpodobljen je govoreč Izraelom, a ne Mozes kot najkrotkejši izmed ljudi, ki bi se žrtvoval sa-mega sebe za svoj narod, ampak Mozes poln nevolje in srda zaradi omahljivosti, nespameti in nestanovitnosti izraelovega rodú. Kamniti postavski tabli pod pazduho držaje grabi z rokama v okrajnike ziblajoče kodraste brade. Glava s protijočim obličjem obrnjena mu je ne-koliko po strani. Kdor pogleda kipu pazljivo v oči, skoraj da ga spreleti nekak strah pred srdom in oči-tanjem, ki govori iz njih. Izraz notranje nejevolje za-znati je na vsem truplu, na obleki, na žnablíh, mišicah, z eno besedo: Mihelangelo vpodobil je Mozesá srditega, ne pa moža polnega ljubezni in Bogu vdanega. Ni čudo, da se nahaja ob tem kipu pogostno toliko vidoželjnih ogledovalcev raznih stanov, zlasti pa umetnikov.

Od te cerkve, ki stoji na precéj visokem kraji, na-potili smo se po raznih ulicah navzdol, ter dospeli na trg „Foro Trajano“. Zeló enako, kakor na „Piazza del Popolo“ stojite tudi tu (na severni strani) dve lepi okroglasti cerkvi blizo ena pri drugi. Ime prve ni mi znano; druga pa se zove „Maria Loretto“, in ker smo jo videli še odprto, stopili smo v njo. Bilo je uže blizo poludne, ljudje pa so prihajali vedno bolj v njo. Kmalu je prišel tudi cerkvenik prižigat k nekemu al-tarju sveče, kar nam je dalo pričakovati, da brala se bo vkljub pozne ure še sv. maša. In v resnici pričela se je ravno opoldan. Ker smo imeli čas, vdeležili smo se je tudi mi. Z visoko kupljo kronano svetišče sem lahko toraj natanko pregledal, zraven pa si mislil, in si tudi v svoje zaznamke zapisal sledeče: „Nihče naj se ne čudi, da ima Rim toliko Svetnikov-rojakov. Ako bi ne bili storili tudi nič družega, kakor da so sozidali toliko cerkva, in nakrasili jih tako dragoceno in pre-lepo: uže s tem zaslužili so si mnogi nebesa.“

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz spodnje Idrije 18. maja. (Nekaj o naših čebelarjih in žalosten pogled v sredi vasi.) V srednji Kanomlji so letos, akoravno je vedno bolj deževno kot lepo vreme, dobili posestniki dne 29. aprila prvi čebelni roj in po-

Odsek zavrgel je oddelek rudokopov, samo zato, ker je predpisan jim davek nepomenljiv, in ker spadajo ali tako in tako v vrsto velikih obrtnikov (razun dveh), ali pa se še z malimi obrtniki ne morejo primerjati, ker samo čakajo, kdaj jim od kod priletí dober kupec, uvrstili so se tedaj popolnem po pravici deloma v vrsto velikih obrtnikov, in volijo ž njimi skupaj tri odbornike, deloma pa med male obrtnike, kjer volijo 13 odbornikov.

Enako ravnalo se je pri trgovinskem oddelku. Tu velikih trgovcev, ki plačujejo po 100 gold. davka, ni več kot trije, in za tri vendar ne gre odločevati posebni volilni oddelek, druge trgovce pa predlagal je odsek razdeliti v dve vrsti samo zato, da se dela razloček med večimi trgovci bolj pomenljivimi samo na sebi, pa tudi gledé višine družega naloženega jim davka, in pa med trgovci najnižje vrste, in odločilo se je za večje trgovce šest odbornikov, za manjše pa samo dva.

Zavrniti imam še nekaj sumičenj gosp. Lukmanna: On je govoril, kakor bi se nam s sklepanjem volilnega reda nenavadno mudilo, zato da bi on in njegovi tovariši ne imeli priložnosti nasprotovati nam. Toda tako očitaneje je popolnem ničevno, ker vladin načrt volilnega reda bil je po časnikih razglašen in obširno razpravljan uže preteklo zimo, in sprememb oziroma izpolnitev onega načrta odsek predlaga tako malo, da se je lahko podučiti o njih v prav kratkem času, tako, da obravnava v odseku in pa danes popolnem zadostuje, in je, kakor je pričalo ugovarjanje g. Lukmanna, tudi dane zadosti prilike in časa za vsakovrstno ugovarjanje.

Konečno imam pa z vso odločnostjo zavrniti še posebno en izraz gosp. Lukmanna; rekel je namreč, „da nam tudi ta volilni red ne bo nič pomagal, kedar zopet pride na krmilo avstrijska stranka“.

Dolženje, ki se skriva za te besede, kakor da bi stranka zdaj na krmilu stoječa ne bila avstrijska, moram odločno zavrniti kot najhujše žaljenje našega patrijotičnega čutstva; dostavljam pa še, da se tako sumičenje še najmanj podaja možu, čegar politični semisljenci tako ravnaajo, kakor smo nedavno čuli pri shodu nemškega „Schulvereina“ v Lincu.

Pri današnjem predmetu razpravljati narodno vprašanje se mi vendar ne zdi na pravem mestu; gosp. govornika bi samo opozoril, da dandanes narodna zavest v Evropi daje podlago za nove države pa tudi za razpad držav; ako se kljub temu gosp. Lukmannu zdi, da narodnost ni nič, rad mu prepuščam to mnenje, vem pa, da somisljenci njegovi niso njegovega mnenja.

Priporočam tedaj sklepe odsekov.

Kmalu potem vzdignil se je med glasovanjem o §. 2. g. Lukmann in ž njim vred oba njegova pristaša, in ko se je po kratkem pretrganji seje obravnava zopet nadaljevala, bil je sprejet volilni red nespremenjen po nasvetu odsekovem.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Za popoldan tega dne (4. julija) imeli smo obiskovanje še mnogih rimskih znamenitost postavljenih v naš program. Ker je šla ura uže na 1., ko smo zapustili cerkev „Maria Loretto“, čutili smo se vsi potrebni kakega okrepčanja. Pospeli smo se po ulici, ki koj tik cerkve pelje precéj strmo navkreber, in kmalu prišli v eno najznamenitnejših cest vsega Rima, zvano „Via Na-

zionale“. Svet je letod zeló prijazen, odprt, zračen; imeli smo prav lep razgled na zelene vrtove. Posrečilo se nam je bilo, priti ondi v prav hvalevredno gostilno (hiš. št. 309 in 310), kjer se nam je za mali denar s prav dobro jedjo in pijačo postreglo, in bili so vsi oštirjevi zoper italijansko navado proti nam tako prijazni, da smo v resnici obžalovali, ker nismo koj prve dni našli tako dobrih ljudi.

Po obedu napotili smo se po ulicah k levi roki, pospenjali se polagoma kvišku, in kmalu stali na trgu, zvanem „Piazza di monte Cavallo“, ter pred palačo kvirinalsko (vrh višine enacega imena). „Kvirinal“! ime slavno in ponosno za čase papeževga vladarstva, zdaj pa zgradba, zbudijoča v srcih katolikov, ki jo ogledujejo, le otožnost in žalna čutja. Celó njeni sedanji posiljeni vlastnik se v njej menda nič kaj ne čuti „po domače“, ker pogostno biva zunaj Rima.

Pred Kvirinalom dviguje se ponosno pod oblake eden onih dveh obeliskov, ki sta nekda stala pred grobom cesarja Avgusta. Postavljen je med dva sloveča stara kamnita kipa, tako zvana „konjska vkrotitelja“. Kinčala sta ta orjaška kipa nekda kopališče Konstantinovo, ter predstavljata paganska pol-bogova Kastor-a in Pollux-a, učeča svoja drzovita, na zadnjih nogah stoječa in kvišku silijoča uporna konja pokorščine. Boljše bi se ne dala z lepo vpodobiti zmaga človeška zoper upornost in neukrotljivost živalsko, kakor jo kažeta ta kipa. Napisi na postamentih sicer prisojujejo izdelovanje teh orjaških kipov dvojici najslavnejših dveh grških umetnikov (Phidias-u in Praxiteles-u); novejša kritika je sicer to misel nekako ovrgla; rada pa prizna, da sta po grških izdelkih izvrstno posneta. Na sprednji strani obeliska in med ravno popisanimi kipoma nahaja se velika skalnata medenica, v katero prijetno šumljaje pada bistra studenčina precej visocega vodometa. Papež Sikst V. dal je vso to postaviti pred kvirinalsko palačo, pač ne vedši, da se bodo tudi nad to zgradbo nekda spolnile evangeljske besede: „Drugi seje, in drugi žanje“.

Po načrtu Rima, ki sem ga imel razgrnjenega pred saboj, in po pripovedovanji onih, ki so videli Kvirinal od znotraj, je on ogromno in prekrasno poslopje s prelepimi vrtovi v ozadji. Tudi jaz in posestnik Šmid hotela sva vstopiti saj nekoliko v njegove znotranje prostore, in v to vabila tudi g. Peterlin-a; toda djal je, da nikakor ne prestopi praga papežu oropane lastnine. Zadovolila sva se toraj tudi midva le s tem, da sva videla Kvirinal od zunaj. O njegovi zgodovini naj povem memogredé toliko, da so si ga papeži pred 300 leti postavili ter izvolili ga za stanovanje o poletnem času. V njem so se kardinali shajali k volitvi novega papeža (v konklave), kedar so prejšnji papež umrli. V tej palači dal je Napoleon I. vjeti papeža Pija VII., in tudi rajni Pij IX. bivali so v njej kot jetnik puntarsko leto 1848. — Kaj se bo godilo zanaprej še vse v Kvirinalu, vé najbolje On, ki piše „Véliko pratiko“.

Od letod naprej podali smo se proti cerkvi „sv. Andreja pri grmu“ (S. Andrea delle frate), ki je ena izmed 52 rimskih farnih cerkvá. Na vso moč gnalo me je videti svetišče, kjer se je pač po očitnem čudežu spreobrn timer slavn timer Ratisbone.

Do pičice natančno mi dogodba Ratisbonova sicer ni več znana, ker je uže precéj dolgo, kar sem jo čul; vendar mislim, da se veliko ne motim, ako povem, kakor sledi: Bil je on zeló bogat in imeniten jud, kristijanom pa skoz in skoz sovražen. Zbral si je bil mlado zalo deklico svojega rodú za nevesto; zarad šibkosti njene sklenil je bil vendar, odložiti poroko za ene mesece, in potovati med tem po Italijanskem. Prišel je v Rim.

Sprehajaje se dne 20. februarja 1842. l. z nekim prijateljem po rimskih ulicah, prideta do ravno omenjene cerkve sv. Andreja. Prijatelj imel je v neki bližni hiši posel, toraj prosi Ratisbona, naj ga nekoliko počaka. Ta mu to obljubi; ker pa vendar prijatla ni bilo precéj časa nazaj, vstopi (Ratisbone) iz radovednosti v cerkev, ki je stala odprta. V tretji stranski kapeli tega sveetišča od glavnih vrat gori (na evangeljski strani) nahaja se altar Marije brez madeža Spočete. Ratisbonu bila je dobra prijateljica (kristijanske vere) o neki priliki podarila, ali bolje reči: vsilila malo svetinjico brezmadežne Matere Božje z nadležno prošnjo: naj jo včasih poljubi. Nekako nehotoma se je Ratisbone tej prošnji vdal. In kaj se zgodi? Marija prikaže se mu v tej cerkvi v vidni podobi. Prijatelj njegov pride med tem iz hiše, in ker Ratisbona nikjer ne zapazi, pač pa vidi odprto cerkev, kamor je on morda vstopil, podá se toraj tudi on v njo. Kaj pa vgleđa? Ratisbone klečal je pred Marijnim altarjem, in ko začuden prijatelj bliže pristopi, vidi, da plavajo njegove oči v solzah. „Videl sem jo“, reče Ratisbone; iz zagrizenega Savla postane goreč Pavel; zapusti na veliko nevoljo svojih sorodnikov mlado nevesto, premoženje, rod in vero; se pokristijani; vstopi v jezuitski red; postane mašnik; gre v Jeruzalem; vstanovi red „Sijonskih hčer“, katerih glavni namen je, moliti in delati za spreobrnjenje judov in sploh nejevernikov k kristijanski veri. Kakor je znano, živi Ratisbone še zdaj, in dela prav z apostoljsko gorečnostjo za zgoraj navedeni namen. (Ko je bil pred nekimi leti moj prijatelj gosp. Peterlin obiskal sv. deželo, maševal je en dan tudi v cerkvi Ratisbonovega vstava v Jeruzalemu; in ker je bil cerkovnik ravno odšel po opravilih v mesto, priredil je vse potrebno za sv. mašo gosp. P. Ratisbone sam z lastno roko. Kakor je znano, nabira tudi naša „Zg. Danica“ milodare za Ratisbonovi vstav.)

Ko smo prišli s prijatelji do cerkve sv. Andreja, kateri je prizidan velik samostan (menda čč. gg. Minoritov), bilo je ravno o času, ko so rimske cerkve navadno zaprte, in si privošči prebivalstvo kratek popoldanski počitek. Tiho je bilo po samostanu, kakor v grobu. Nikjer ni bilo žive duše. Po naključji našli smo v nadstropji odprta vrata oratorija, ki je nad zakristijo, in od le-tod videli smo v cerkev. Nepopisljiva čutja napolnovala so mi srce, ko sem pregledoval sveetišče, v katerem se je vršila zgor omenjena dogodba. Ker znotranja prošnja ni nikomur prepovedana, zapisal sem tudi jaz natihoma naslednje besede v svojo malo ročno knjižico: „O Marija čudodelna, skaži tudi meni svojo spremogočno pomoč za dušni in telesni zdravi vid; za vse moje dušne in telesne potrebe; prosi za me in za vse moje ljube, žive in mrtve. Amen!“

Zapustivšim oratorij in pridšim zopet v zdolna hodišča, prišel nam je cerkovnik nasprot, ki nam je rade volje odprl cerkev, ki je zelo lepa, snažna, in ima mnogo lepih slik in kipov. A, nas gnalo je le pred Marijni altar, da bi si ga ogledali v neposredni bližavi, in se vnovič priporočili v njeno premogočno pomoč. Na steni epistelske strani naslikana je na presni zid čudovita dogodba Ratisbonovega spreobrnjenja; pod njo so postavljene letne številke. (Posrečilo se mi je uže pozneje, dobiti v last fotografično posneto sliko Ratisbonovega spreobrnjenja.)

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

V spomin

dr. Jan. viteza Bleiweisa-Trsteniškega.

Spisal Jos. Cimperman.

(Dalje.)

III.

Častiti gospod!

— — — Prešérin je izvrsten pesnik slovenski, s katerim se smemo po pravici ponašati in ga v oblikah pesniških vsem drugim v izgled staviti. Ali njega cultus ne sme pristransk biti, da ne postane — pretiran.

Kolikrat sem se jaz ž njim in Kastelcem zadnji čas pravdal zagovarjaje potrebo in sposobnost slovenskega jezika za uradne pisarne, kar sta ona — obá „Kanzeleimänner“ — odbijala. Obá sta bila le pesnika in nič družega več, kakor je Rieger po pravici Miklošiča imenoval „Slavista“ a ne Slovana. Pisma v „zapuščini“ njegovi, ki so v „letopisu“ Matičnem,*) pričajo marsikaj.

Z resničnim spoštovanjem

Vam udani

Dr. Jan. Bleiweis.

IV.

Dragi gospod!

Jako milo mi bode, da „Novicam“ pošljete spomin obletnice, kar nam je — kar je meni — nemila smrt vzel dr. Costo, s katerim sva si bila najsrčnejša brata. Še ga od onih, ki so ga neprenehoma psovali in mu v obraz bljuvali, nikdo ni namestil, in eno leto bilo je dosti časa, pokazati, če je kdo onih zmožen stopiti na njega mesto.

Prosim tedaj, da mi pošljete dotični spis o pravem času.

S srčnim pozdravom

Vam udani

Dr. J. Bleiweis.

V.

Častiti gospod Cimperman!

— — — Memogredé le omenim, da jaz se težko ogibljem besedi „armada“, čeravno vem, da naši bratje na jugu imajo namesto „armade“ vojsko, ker narod naš rabi le „armada“ — za „Krieg“ pa tudi od nekda le „vojska“. Saj bratje nam na jugu našo mizo zvejo stol — ko bi mi stol za mizo pisali, včinili bi mnogo zmešnjav.

Na ogled mi poslana pesem za Janežiča bode lepa kantata,**) če jej skladatelj dober napev izmisli.

Jaz bi le o njej le-to omenil, da tu in tam bi kakošna beseda se predrugačila, na priliko „svobode dan“... ker Janežič ni se nikoli prikazal na političnem polji, temveč je z dušo in telesom le delal za napredek literature naše.

Nikar pa ne mislite, da mislim, da „svoboda“ itd. kazí čestitko Janežičevo.

Čudim se pa Vam naprednemu slovenskemu pisatelju, da se še vedno ne morete odkrižati nepotrebemu e v persih, serci itd., saj sem v „Novicah“ r kot samoglasnik uže davno vpeljal in tudi v tem stopil v kolo Jugoslavenov. Potem bi ne bilo treba pisati persih, serci itd., kajti tisti akcenti v obče kazijo tisek,

*) Gledi letopis „Matičin“ 1875. l. str. 153—179.

**) Zložil sem jo bil po naročilu „Glasbene Matice“.

- f) razsojevanje o vseh pritožbah, vloženih zoper poslovanje in sklepe predstojništva;
- g) določitev najvišje svote, katera se sme vzeti na posodo;
- h) določitev pogojev predplač za družbenike;
- i) določitev pravil, po katerih je plodovito nalagati gotovina blagajnice in rezervinega zaklada, in
- k) razpust in likvidacija zadruga.

§. 11. Vsi razglasi izhajajoči od zadruga razglašajo se po „Wiener Zeitung“ in po potrebi po primernih deželnih listih.

§. 12. Vsak družabnik je za slučaj konkurza ali likvidacije zadruga za nje zaveze porok ne samo s svojim deležem podvzetja, temveč tudi še z daljno svoto v višini onega deleža (§. 76 postave od 9. aprila in 21. maja 1873. o pridobninskih in gospodarskih zadrugah).

§. 13. Ta pravila in tako tudi vsaka njihova sprememba se vpiše v zapisnik zadrug c. k. trgovinske sodnije na Dunaji.

§. 14. Vpis zadruga preskrbeti ima prvoizvoljeno predstojništvo.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Gredoč od sv. Andreja naprej šli smo memo dveh cerkva, namreč memo sv. Magdalene in sv. Ludovika, francoskega kralja; pa bili ste obe zaprti; toraj ji nismo mogli ogledati. Po dogovoru sošli smo se zdaj z g. rojakom P. Benedičičem, in v njegovem tovarštvu podali se proti drugemu preimenitnemu svetišču, proti „Pantheon-u“. Zgodovina te zgradbe je, kakor starodavna, tako tudi velesloveča. Je ona namreč gledé stavbe najstarejša veža Božja ne le Rima, ampak celega sveta. Ozmimo se toraj tudi mi v njeno starodavnost. Pomuditi se hočemo najprej pri obliki. Nekdanjim Rimljanom priljubljene so bile posebno okrogle stavbe, za katerih izobokanje so bili oni tako umetni, da je segalo to prav pogostno celó čez meje drzovitosti. Najveličastnejši spominek tacihi stavb je „Pantheon“; on je pa ob enem tudi najbolj ohranjena zgradba starega Rima. Na čelu (Fries) njegove zunanje lope brati je (sicer uže nekako težko) starodavni napis:

M. AGRIPP L. F. COS. TERTIUM FECIT

(po naše: Markus Agrippa, sin Lucija [Lucius] vtemeljil je to stavbo za časa tretjega konzulata). Izvršitev te stavbe spada v 27. leto pred Kristusom. Agrippu bil je cesar Avgust posebno prijazen in naklonjen. Eni trdijo, da je bil tudi cesarjev zet. Gotovo pa je, da je on (Agrippa) vporabljeval svoj vpliv na cesarja v posebni prid in blagor glavnega mesta in naroda. Prvotni namen njegov bil je, pozidati maščevalnemu Jupitru veleslaven tempelj, va-nj postaviti Avgustovi kip, ter zgradbi dati cesarjevo ime. Al on (cesar) prepovedal si je to dvojno čast; toraj je Agrippa postavil v svetišče kip Julija Cesar-a in malike njegove rodbine; kipa ljubljene cesarja in svojega lastnega pa v veliki duplini zunanje lope tik vhoda. Ime „Pantheon“ (vseh bogov tempelj) izpeljujejo oni od tod, ker je bil res posvečen vsem paganskim malikam; drugi pa, ker ima okroglo, s kuplo izbokano obliko, tedaj podobo nebesnega oboka. Velikansko zunanjo lopo, do katere je peljalo nekdanj šest stopnic navkreber, zdaj pa gre pot naravnost v njo, podpira 16 orjaških stebrov iz sivkastega in rudečkastega egipčanskega marmelja. Vsak

je vsekan iz enega samega kosa; visoki so po 11 metrov. Ti stebri delajo tri ladije. V osredji stranskih dveh ste videti še duplini, kjer sta stala kipa Avgusta in Agrippe; skoz srednjo ladijo pelje vhod v znotranjo svetišče. Velika in težka bronasta vrata so še vedno ona, ki so zapirala nekdanji paganski tempelj.

Ker se nahajamo v duhu še zunaj svetišča, naj povemo, da se nekateri spodtikujejo nad malima nizkima stolpičema, katera je pod papežem Aleksandrom VIII. prizidal čelu Pantheona zidarski mojster Bernini; hudomušnim Rimljanom bila sta pa koj iz pričetka tako malo po volji, da so ju nazivali „Berninova oslovka ušesa“. Vendar, ako so se hoteli cerkvi omisliti zvonovi, moral se je zá-nje priskrbeti tudi prostor, in če se je bil eden ali več zvonikov prizidal kam drugam, bi bilo to zunanosti Pantheona še gotovo na večjo kvar.

Vstopimo zdaj v znotranje prostore Pantheona. Oj! kolika veličastnost gledé stavbe! kolika krasota gledé znotranjega kinča in dragocene oprave! Cerkev je popolnem okrogla, obok njen je velikanska kuplja. Razmere vse stavbe so: višava zidovja do obrobka (Gesims) je enaka višavi kuplje (od obrobka naprej); vsa višava od tal do vrhunca kuplje pa enaka širjavi cerkve, na vse strani baje po 42 metrov. Zidovje, to je, stene Pantheona, ima debelosti 6 metrov. Vrvneno je vanjga sedmero duplin (Nischen), ki so zaporedoma ena okroglasta, druga štiriogelna. V njih stali so nekdanj paganski maliki. Med te dupline je dalje prislonojeno ob zidu še osmero prelepih, na stebre oprtihi kapel, ki so tudi služile kot stališča za razne kipe. Po vseh teh prostorih stojijo zdaj prekrasni altariji. Poleg tega je pa svetišče opasano okrog in okrog po visokih dragocenih stebrih, stene in kupeljni obok pa oblečene v prelepi marmelj in raznovrstne zidarsko-umetne olepšave. Kakor marsikako rimsko svetišče, tudi to natančno za popisati ni. Vrh kuplje ni, kakor navadno pri stavbah te vrste, kronan s tako zvano svetilnico (Laterne); ampak prosto je odprt, nepokrit. Širjava tega okroglega okna meri poprek 8 metrov, in mogočna svitloba dohaja edino le skoz njega v znotranje prostore, ter se razdeluje tako enakomerno in harmonično po vseh delih čudapolne stavbe, da se reči zamore: povsod enaka svitloba, povsod enaka senca. Nekaki sveti, nadzemeljski mir dije po teh prostorih, ki dušo blaži, povzdiguje in krepcá. Dobrodejni čut, ki v tem svetišču prešinja človeško notranjost, se pač popisati ne dá, in najde se jih dovolj, ki trdijo, da Pantheon gledé dušnih vtisov prekosi celó vatikansko baziliko. In kar je še nekaj posebnega pri tem svetišču, je to, da se ono vidi in dozdeva vsakemu večje in obširnejše, kot je v resnici; med tem, ko je v Št. Peterski baziliki to ravno nasprotno, kar sem tudi o svojem času uže nekaj omenil.

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

V spomin

dr. Jan. viteza Bleiweisa-Trsteniškega.

Spisal Jos. Cimperman.

(Dalje.)

VIII.

Dragi gospod Cimperman!

Danes pridem do Vas z važno prošnjo. Da je res važna, kaže Vam uže težka priloga, to je Koseskega

To prosim preudariti in premeniti. Če tudi nekoliko krajši postane govor, vendar je še vedno dosti obširen.

S srčnim pozdravom

Ves Vaš

7/4. 1879.

Dr. Jan. Bleiweis.

XII.

Predragi!

— — — „Starína“ pa ne gre, ker starína ima pri nas ves drug pomen; Čehi imajo starosta (to je lep izraz).

Je sicer malenkost, pa vendar bi rad vedel: zakaj Jurčič etc. pišete denes — dnes? Vem, da Štajerci govorijo den namesto dan, pa tudi meša namesto maša, toto namesto to etc. etc., al Hrvatje pišejo dan, danes, kakor mi Staroslovenci. Zmerom kričimo: bližajmo se, bližajmo se! pa vedno se radi ločimo od njih.

Rekel sem gori: malenkost je, pa vendar Vas prosim, da mi poveste, kakošen „Grund“ imate za denes? Sicer pa ponavljam še enkrat: pesem Vaša (čestitka Koseskemu) je krasna.

Ves Vaš

Dr. Bleiweis.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Pantheon zidal je, kakor je zapisal Plinij, neki Valerij (Valerius) iz Ostije, in mnogo jih je, ki mu pripisujejo večo nadarjenost in zmožnost, kakor so je imeli osobito poslednji voditelji vatikanskega zidanja. Tlak Pantheonov je vložen s porfirom, sivim granitom, z mnogimi vrstami azijskega in afrikankega marmeljna, ter se blišči v najlepših barvah. Nagnjen je okoli in okoli nekoliko — kar se pa komaj zapazi — proti osredju, da se mokrota, ki pada skoz odprto okno, odceja v podzemeljski kanal.

Kakor sploh marsikaj pod solncem, občutil je tudi Pantheon že marsikatero bitko osodo. Leta 22. pred Kristusom vdarila je strela vá-nj, ter odbila kipu Avgustovemu sulico iz rok. Za čase Tita poškodoval ga je požar; to škodo popravil je Domicijan. Leta 110. po Kristusu poškodovala ga je zopet strela; Hadrijan, Septimus Severus in Karakalla postavili so ga vnovič v prejšnji stan. Leta 655. vgrabil in oropal je cesar Konstantin II. streho, ki je bila narejena iz bronasto-pozlačenih opek, kar je še le l. 713. nadomestil Gregor III. s svinčenimi plošami, ki krijejo Pantheon še zdaj. Da ta sloveča zgradba sploh ni razpadla v razvaline, kakor marsikaka druga ponosna in trdna stavba starega Rima, da ni bil Pantheon v srednjem veku spremenjen v trdnjavo, prezidan, pokvarjen, in o kakem naskoku še morda spremenjen v prah in pepel, zahvaliti se je edino le okoliščini, da je bil zgodaj posvečen v kristijansko svetišče. Papež Bonifacij IV. izprosil si je bil to dovoljenje od bizantinskega cesarja Phokosa, in ga posvetil 13. maja l. 609. Nebeški Kraljici Mariji in vsem mučenikom; poslednje pa zato, ker je dal prepeljati iz katakomb 28 voz trupel in svetinj sv. mučenikov, ter jih nekaj dal pokopati pri altari, nekaj pa v nalašč za to izgotovljeni podzemeljski rakvi. Takrat vpeljan je bil praznik Vseh Svetnikov, ki se obhaja, kakor je znano, 2. novembra.

V tej cerkvi počiva v tretji kapeli (pri levi roki) slavni slikar Rafael. On sam si je bil odbral ta prostor za svoj grob, ter določil, da naj se ná-nj postavi marmelnast kip Madone (Marije), katerega izdelovanje je bil izročil svojemu prijatelju Lorencu Lotti-ju. (Grobni napis sestavlja je slavni in duševiti kardinal Bambo). Naložil je sloveči Rafael tudi znamenito svoto, iz katere obresti naj se poplačajo stroški, da se na vedne čase vsaki mesec opravi 12. sv. maš za mrtve.

Kaj je nagnilo tudi umrlega italijanskega kralja Viktor Emanuela, da se je dal pokopati v tem svetišču, ne vemo. Med mučenike se menda vendar ni prišteval, ali kaj? Grob njegov nahaja se na epistelski strani velikega altarja. Na stebru ob grobu videli smo poobesjenih mnogo vencev. Civilna straža varuje vedno grob. Zakaj se to godi, ali zaradi časti, ali morda iz strahu, ne vem, in se tudi nisem brigal za to. Toliko pa vendar dostavim, da v podzemeljskih rakvah dunajske kapucinske cerkve, akoravno sem jih kot zvesti avstrijski patrijot obiskal že trikrat, nisem kaj enacega (straže) videl nikoli. Umrli udje naše preslavne cesarske hiše in rodbine počivajo ondi tudi brez straže v tihem in sladkem miru.

Zapustivše Pantheon vodil nas je g. P. Benedičič po raznih ulicah do kraja (štacune), kjer se navadno dobivajo najbolj cenó spominske malenkosti (pri nas po Gorenjskem imenujemo jih „odpustke“), na pr. moleki, križici, svetinice itd. na prodaj. Hoteli smo se preskrbeti s tem zaradi tega, da bi bilo naslednji dan vse to pri veliki avdijenci v Vatikanu od Sv. očeta blagoslovljeno. Toda našli smo ondi toliko slovanskih romarjev, ki so si nakupovali take reči, da ni bilo moč lahko priti blizo. In tudi čutiti je bilo, da dotičnemu trgovcu ni bil neznan pregovor: „Železo naj se kuje, kedar je vroče“. Zahteval je za marsikako stvar toliko, kakor bi se bila o drugem času za polovico cenejše dobila. Toraj smo se kmalu odpravili naprej.

Omenjeni štacuni počez ravno unkraj malega trga videli smo lepo cerkev, in ker smo imeli čas, podali smo se v njo. Imenuje se: „S. Maria sopra Minerva“, in jo prištevajo med znamenitnejše vsega Rima. Stoji namreč na mestu, kjer je bil rimski vojskovodja Pompej, po mnenju družih pa cesar Domicijan dal deviški boginji Minervi postaviti tempelj, od tod ime, ki se po naše glasi: Sv. Marija nad Minervo. Malo cerkvico, ki je že koj v prvih stoletjih na tem mestu stala, prepustil je bil papež Caharija (leta 750.) grškim nunam iz reda Bazilija. V 14. stoletji je bil ves ta prostor prepuščen redovnikom Dominikanom, ki so sezidali sedanjo cerkev. Ona je edina v Rimu, ki je postavljena v italijansko-gotičnem slogu. Najimenitnejše rodbine pospeševale so to zidanje, ter dozidavale cerkvi kapele, vsled česar ona ni ravno v soglasji s prvotnim načrtom. Tudi v novjšem času (1849—1854) je bila cerkev popolnem prenovljena. Zadobila je sicer s tem posebno prazničnost in častitljivost, ker se ni štedilo ne z marmeljem in ne z zidarsko-umetnimi olepšavami; a — nekaj je pa vsled tega vendar kolikor toliko trpelo, in to je: gotiški stavbeni slog. Grobnih spominkov umrlih papežev, kardinalov in drugih slovečih mož je to svetišče tako bogato, kakor enako malo katero drugo v Rimu. Med kapelami je najbolj sloveča ona sv. Tomaža Akvina, ki v prekrasnih slikah, izgotovljenih po Filipinu Lippi-u, kaže zmago kristijanske učenosti v povelicanji tega svetnika (sv. Tomaža Akvina). Ob levi strani velikega altarja nahaja se dalje marmelnasti kip Izveličarjev, ki se prištevajo med najizvirnejše umotvore slavnega Mihelangela. Nad vse pa zanima obiskovalce tega svetišča veliki altar, v katerega prozorni menzi leži truplo zeló sloveče svetnice Katarine Sienske, katero ne le Rim, ampak ves

krščanski svet posebno časti. Sveto truplo je tako položeno, da se prav lahko popolnem natančno vidi. Ne tajim, da tudi jaz svoji radovednosti nisem stavil nobenih mej, in malokatero rimsko znamenitost sem tako od blizo in natančno ogledal, kot truplo te slavne svetnice. Naj bi Ona v svojih prošnjah pri Bogu tudi mojih obilnih potreb ne prezrla! Za zakristijo te cerkve videti je še soba, v kateri je sv. Katarina stanovala. Izvedel sem bil vendar prepozno za to, toraj tudi v njo nisem prišel.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

Tisza-Eszlarski umor.

Kakor smo v zadnji številki „Novic“ omenili, pričela se je pretekli teden končna obravnava zoper one ogerske jude, ki so zatoženi versko-rituelnega umora na krščanski deklici Ester Sollymossy, in zarad podtikanja mrliča.

Zanimiva je ta obravnava ne le sama na sebi, ampak posebej še zato, ker rešitev te dogodbe živo sega v vprašanje protijudovskega gibanja, in pa zato, ker je glavna priča umora lastni maloletni sin zatoženega juda Scharfa. — Dogodbo samo posnamemo po govoru državnega pravdnika.

Povod za sodnijsko preiskavo zoper tukaj navzoče zatožence: Salomon Schwarz, Abrah. Buchsbaum, Leopold Braun in Herman Wollner zarad hudodelstva umora, zoper J. Schwarza, Adolfa Jungera, Abrahama Brauna, drugače Breuner, Samuela Lustiga, Lazara Weisssteina in Em. Tauba zarad sovdeleštva pri umoru; zoper Amsel Vogela, Jankela Smilovicza, Davida Herschko, Morica Grossa in Ignaca Kleina zarad prestopka podpiranja hudodelstva — dalo je to, da je dne 1. aprila 1882. skrivnostno izginilo štirinajstletno dekle Ester Sollimossy z Troza Eslara. Estera, hči uboge vdove, morala je služiti uže od prve mladosti in je zadnjič v službo vstopila dne 1. marca lanskega leta pri svoji sorodnici gospej Andrea Huri v Tisza Eszlaru. Tam delale so se priprave za velikonočne praznike. Gospodinja Huri poslala je dne 1. aprila deklo Estero z namenom, si zmalati hišo, barve kupit v drugi konec sela, in šla je tje med 10. in 11. uro dopoldne, in dokazano je, da je krog opoldne res kupila barve pri trgovcu Kohlmayer-ju, gredé tj. in nazaj govorila je s svojo sestro Sofijo, pa so jo videle tudi druge osebe, izrekoma sestra videla jo je hoditi do malna v selu, tam pa se je zgubil njen sled. Še popoldne omenjenega dne iskala jo je gospodinja Huri, ostrašena mati in pa vdova Gabrijela Sollimossy-a; mati prejokala je vse ulice in judovski cerkvenik Jožef Scharf jo je tolažil, da se bode dekle uže še našlo; vsled naznanila dne 4. aprila iskale so jo tudi gosposke, pa vse je bilo zastonj: Estera je izginila.

Po teh dogodbah pa se je bolj in bolj širila govorica, da je še le petletni sinček judovskega cerkvenika Jos. Scharfa pripovedoval: „da je njegov oče deklico notri poklical, jo umil, peljal v tempelj, da jo je potem klavec klal itd.“ — Vsled naganjanja matere pričela je končno sodnija pozvedavati, pa še le z odlokom od 12. maja določila je viša sodnija preiskavo in dne 19. maja prišel je tje preiskovalni sodnik, in vsled tega pričelo se je živahno gibanje v sicer mirni vasi.

Preiskovalni sodnik dejal je pred vsem sumljive jude pod policijsko nadzorstvo in potem zaslišal je malega Samuela Scharfa, in ta je tudi njemu povedal, da je Estera prišla v stanovanje njegovih starišev, in ko ji je eden v pričo veliko ljudi vrat prerezal, lovili

so njeno kri v krožnik. Oče 14letnega Morica Scharfa in drugi sumljivi tajili so odločno kaj vedeti o pogrešani Esteri. Preiskovalni sodnik pa jim ni verjel, in Moric Scharf, ki je še dne 20. maja trdil, da o Esteri ni nikdar čul in da nič ne vé, obstal je drugi dan pred varnostnim komisarjem Rusky-em in sodnijskim pisarjem, da je njegov oče Estero s pretvezo, da naj bi mu pomagala predevati svetilnike, s ceste notri poklical, potem jo je skupno z beračem, pri njem stanujočim, peljal pred tempelj, tam jo je položil na tla in jo stekel do srajce, dva cerkvenika sta jo držala, tretji pa ji je vrat prerezal in na krožnik vjeto kri zlil v pisker. — Moric Scharf videl je vse to, kakor je obstal, skoz ključavnico vrat v tempelj, šel pa je gledat zato, ker je čul jok Estere. — Ko je bilo to končano, videl je še Moric, da so ji krog vrata zavili cunjo in jo zopet oblekli v njeno obleko, imenuje tudi osebe, ki so bile tedaj zraven. To izpovedbo ponovil je Moric pred preiskovalnim sodnikom, dne 23. maja pa pri seji sodnije. Tudi dve ženski, Lengyel in Fekele, čuli ste ob onem času jok od tempeljna sèm, in ena videla je, da sta izpred vrat proti cesti pazila dva juda. Preiskovalni sodnik napel je vse moči, Estero dobiti živo ali mrtvo, pa vse zastonj. V tempeljnu sledilo se je, da so bila tla namazana z ilovico, tudi je našel na vrtu pri tempeljnu jamo 57 centimetrov široko in 51 centimetrov globoko, o kateri ni bilo dobiti pojasnila, čemu bi bila narejena. — V zapor dejanih je bilo 12 judov, Moric Scharf pa je bil še pod posebnim varstvom sodnijskih slug, pa preiskava ni nič napredovala, ko pa se nenadoma zgodi dne 18. junija popoldne nova dogodba. Ta dan namreč izleče poljski čuvaj Olah s pomočjo dveh brodnikov iz reke Tisze mrliča blizo 140 centimetrov dolge, srednje rejene, okoli 14 let stare deklice, kakor je trdil okrajni sodnik, in na njeni levi strani našla se je v papir zavita plavkasta barva.

Kazalo je, da bi bila to Estera, in tamošnja deklica Julija Szakolcsač trdila je odločno, da je to Estera, akoravno se ji je truplo pokazalo neoblečeno, ravno tega mnenja bilo je tudi pet družih tamošnjih zaslišanih oseb; toda mati umorjene in ž. njo vred več družih tamošnjih oseb izreklo je z vso odločnostjo, da to nikakor ni truplo Estere. — Po raztelesenji izrekli so tamošnji zdravniki, da je mrlič truplo dekleta najmanj 18 let starega, katero je, po nohtéh soditi, živelo brez težkega dela, ki je umrlo k večemu 10 dni poprej za oslabiljenjem krvi in ki je bilo kot mrlič v vodo vrženo komaj tri do štiri dni poprej. — To je izbudilo sum na novo hudodelstvo; mislilo se je, da se je s tem mrličem hotelo prikrivati prvo grozno hudodelstvo, kazaje, da je Moric Scharf-ova izpovedba neresnična. — Po izpovedbah prič zagledal je brodnik mrliča v Tiszi, potem pa sta ga dva druga zakopala. Po izpovedbi prič Smilovicza, Mateja in Herschke pa je zatoženec Vogel še 6. ali 7. junija Smilovicza pregovoril, da sprejme in po vodi spusti mrliča. Tako se je res podal v Marton, je tam prevzel na voz naloženega mrliča pokritega s šturijami od Eszlarcev Grosz in Klein; mrliča potem priveže na svoj brod, jo pelje do pod Eszlarja, kjer so se ji po naročilu Smilovicza oblekle obleke, blizo Dada pa so mrliča spustili v vodo. Od kod so mrliča dobili, se ni pozvedelo, in končno so vse tri priče, Smilovics, Matej in Herschko, preklicali svoje izpovedbe.

Dne 7. decembra 1882. l. izkopano je bilo Dadaško truplo in kot izvedenci bili so navzoči trije profesorji zdravništva iz Budapešta. Sodnija odbila je predlog izvedencev, da bi se jim naznanil izrek zdravnikov in je odrekla tudi poslati v Budapešt vse dele mrliča. Potem so izrekli profesorji, da se ne morejo pridružiti sklepom prvih zdravnikov ne gledé starosti in ne gledé vzroka

Priprava za vzdiganje in prenašanje sodov.

Sodovi se večidel prevajajo, ako pa ga je vzdigniti, na pr. s tal na voz naložiti, po stopnicah gor ali dol prenašati ali pa prenašati po tesnih zagatah, tedaj je treba posebnih priprav.

Tako pripravo kažete nam predstoječi podobi, posneti po „Oesterr. landw. Wochenblattu“, kateri je iznašel William Brown v Greenpoint-u, L. J., v ta namen, da bi se pri povzdiganji sodov laglje ravnalo ž njimi. Priprava ta je čisto priprosta in vspešna, ki se tudi lahko primeri sodom različne velikosti. Priprava ima dva para končnic A, z vlitega železa, kateri ste vezani z lesenim držajem. Oba dela končnic zvezana sta z železnim ali jeklenim delom, skrivljenim v podobi srpa, c, skozi spodnje dele končnic pa gre železen, nesklenjen obroč, kateri se po velikosti soda raztegne ali skrči in pritrdi z vijali, da se ne premika v stavljeni dolžini.

Pripravo samo nadrobno kaže ena podoba, ena pa enako razvidno rabo njeno pri sodu, tako, da bi bilo obširneje popisovanje odveč. — Samo po sebi se priprava ta rabi z enakim uspehom pri sodih ali pri velikih škafih in čebrih.

Pogozdovanje Krasa oziroma golosekov po posameznih posestnikih.

Od leta 1874. do leta 1882. razdelilo se je med posamezne posestnike postojnskega c. k. okrajnega glavarstva okoli 2 milijona raznovrstnih gozdnih sadik. Iz poročil c. k. okrajnega logarja je pa razvidno, da se je s temi sadikami okoli 50 hektarov golega sveta pogozdilo. Ker vemo, da se za en hektar Krasa pogozditi 10.000 sadik, toraj za 50 hektarjev 500.000 sadik potrebuje, je razvidno, da se je blizu 1½ milijona gozdnih sadik pogubilo. In v resnici so nekateri posestniki brezplačno prejete sadike uže med potjo proč pometali, drugi jih pustili doma poginiti, tretji slabo sadili itd.

Da se tej potratu v okom pride, sklenilo se je, le takim večim posestnikom, od katerih se je znalo, da niso pokončevalci gozda in imajo veselje do pogozdovanja Krasa, sadike brezplačno dajati. Zbog tega pri-

siljeni so bili znani pokončevalci gozda, za svoje goloseke gozdnih sadik nakupiti.

Na ta način se je letošnjo spomlad oddalo posameznim posestnikom za nasadbo golih prostorov iz c. k. gozdne drevesnice v Ljubljani 44.300 črnih in 2400 belih borov, 4300 lip, 10.000 mecesnov, 16.080 akacij, 26.150 jesenov, 15.580 bukev, 19.640 koprivovcev, 1000 jabelčnih divjakov in 6675 pravih kostanjev, brezplačno.

Največ omenjenih sadik, namreč 41.350 dobila je občina Postojna, 17.000 pa Bistrica. Ti dve občini ste vse drevje za pogozdovanje Krasa porabili. Prva sadila je na „Sovič“ nad Postojno in druga na Kras nad Bistrico, in sicer obe z uspehom. Ostale sadike razdelile so se med 60 posestnikov celega okraja.

Drugi posestniki, kateri so svoje gozde opustošili, morali bi gozdno drevje za nasadbo golosekov kupiti. In res je 116 posestnikov političnega okraja postojnskega 159.000 smrek in 37 kil smrekovega, kakor 3¾ kile mecesnovega semena, in v političnem okraji logaškem 34 posestnikov 63.000 smrek in 8 kil smrekovega semena nakupilo.

Zraven tega je tudi za gozdorejo vneti posestnik Rovani*) na Colu nekaj tisoč gozdnega drevja prodal in brezplačno delil.

Ako so se vse navedene sadike posadile in seme posejalo, se sklepa, da se je z brezplačnim drevjem kakih 8—10 Ha. Krasa in blizu 10—12 Ha. golosekov, s kupljenim drevjem in semenom pa blizu 50—56 Ha. golosekov, skupaj 68—77 Ha. golega sveta nasadilo; toraj več v enem, kakor poprej v 9 letih!

Blizu 20—24 kil vsakovrstnega semena porabilo se je za napravo gozdnih drevesnic. Tako je gosp. Peter Krajgher, velik in marljiv posestnik v Hrašah, napravil enako drevesnico in jo s smrekovim in mecesnovim semenom nasejal. Žal, da so tiči veliko semena pozobali.

Razvidno je, da so se začeli posestniki na Krasu živo zanimati za pogozdovanje. Prišel je narod sam Kras pogozdovati, smemo upati, da ga bode s pomočjo države in dežele kmalu srečno dovršil!

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ko smo prišli iz ravno popisane cerkve, sva se z gosp. P. Benedičičem ločila od najine družbe, ker šlo je za to, da bi poskusila zdaj urnost najinih — hvala Bogu! precej urnih nog. Nadležno — lepo me je namreč prosila ob obhodu v Rim neka znana gospa, ki je nemščine bolj zmožna, kot slovenščine, naj ji prinesem od tam — se ve da proti plači — nemške molitvene bukve v spomin. Bil je zdaj zadnji čas, ako sem hotel tej želji vstreči; toraj sva se napotila z gosp. P. Benedičičem, poiskati 3 ali celo 4 nemške knjigarne. Ker so zelo oddaljene ena od druge, in ni bilo ravno lahko kaj primernega najti, imela sva res prav dosti hoje. Šele v zadnji štacuni — na španjskem trgu — posrečilo se nama je, najti prav izvrsten molitvenik. Ker sva se bila oba vsled nagle hoje prav zelo vžejila, mi je moj gosp. prijatelj prav posebno vstregel z naznanilom, da ima koj za španjskim trgom nek pivarnar iz Bavar-

*) Gospod Rovani nasejal je tudi v stari njegovi gozdni drevesnici 28 leh (gredic) z mnogovrstnim gozdnim drevjem. Pis.

skega najboljšo pivarno vsega Rima. Ko sva se ondi z izvrstno kapljico okrepčala, ločila sva se. On se je podal proti svojemu samostanu, jaz pa proti „Hotel Roma“, kjer smo imeli dobiti vstopnice k veliki avdijenci pred sv. Očetom za prihodnji dan. Dobil sem ondi zbrane vse svoje znance in soromarje, prejel tudi svojo vstopnico iz rok čast. g. dvornega kaplana Ant. Kobler-a, kateremu jih je bil za Slovence izročil kot nekaki voditelj Jugoslovanov prečastni gosp. zagrebški kanonik dr. Fr. Rački. Glasila se je vstopnica, ki je bila z ličnim obrobkom opasana, tako-le:

Peregrinatio Slavorum.

Audientia Sanctissimi

die 5. Julii hora 11^{1/2}.

Tessera: D. Levičnik Josephus.

Praeses sectionis:

Rački l. r.

Naročilo se nam je, naj skrbno pazimo na te liste (vstopnice), brez katerih nikomur ne bo dovoljen vstop v Vatikan. Cutilo se je namreč, da bi se utegnili riti tudi nepoklicani v vrste slovanskih romarjev; to pa se je hotelo na vsaki način zabraniti. Nekako neprijetno nam je bilo tudi o tej priliki izvedeti, da vsi romarji ne bomo zamogli priti na vrsto, da bi po običajni navadi rimskih romarjev poljubili sv. Očetu nogo. Preračunilo se je bilo, da bi v tem slučaju morali sedeti sv. Oče 4—5 ur na prestolu; to pa bi bilo za Nje vendar le pretežavno. Ta čast določena je bila tedaj le za mil. gg. škofo, prelate in monsignore, za preč. gg. dekane in tudi za nekatere bolj odlične možake vsake slovanske narodnosti. — Vse te naše obravnave trajale so precéj dolgo, blizo do noči.

Ker je bila za ta večer napovedana znanstvena akademija v „Propagandi“, in ker nisem bil do zdaj še tako srečen, da bi se bil katere vdeležiti zamogel (akoravno je bilo enacih uže več pri mnogih preuzvišenih gg. kardinalih), pričneva se s čast. gosp. želimeljskim župnikom Drnovškom eden družega napeljevati v skušnjava, da bi poskusila v tej zadevi svojo srečo.

Rečeno, — storjeno! Ker sem zdaj Rim uže precéj dobro poznal, ponudil sem se jaz za kažipota. Hitro sva jo primahala pred Propagando (akoravno je bilo precéj daleč do tje); dospela sva srečno tudi do vrat dotične dvorane; al — tukaj je bila druga. Ker po evangeljskih besedah nisva imela svatovskega oblačila, po domače povedano pa: ker nisva imela vstopnic, djalo se nama je, da naju ne morejo in ne smejo pustiti noter. Enako se je godilo tudi nekim gospodom iz Hrvatske; toda ti niso bili tako ponižni in krotki, kot midva z gosp. Drnovškom. Jeli so na glas „bógimati“, govoriti precéj trdo o dvojni meri itd. In glejte! pomagalo je; dovoljen je bil najprej vstop unim; nama pa se je reklo: ako jih ne pride več z vstopnicami, smeja tudi midva noter. Kazala sva sicer, da pozna Šmerlingov znani rek: „Mi lahko čakamo“; vendar pa sva porabila ugodni trenutek, in: smuk! bila sva oba v dvorani. Bila je res zeló polna, pa za naju je bilo vendar še prostora dovolj, in še prav dobrega. Jaz sem bil prišel prav blizo pevcev in glasovira; gosp. Drnovšek je bil dobil še boljši prostor. In kaj mi je prišlo tu najprej na misel? Še iz mladinskih let spominjal sem se, da sem enkrat v časnikih bral, kako se je naš slavi rojak dr. Ignacij Knobleher tistega leta na sv. treh kraljev praznik kot gojenec Propagande ravno v tej dvorani odlikoval s sanskritskim svojim govorom. Pač bi si jaz takrat še v sanjah ne bil obetal, da tudi meni bo še

enkrat sreča, vdeležiti se v ravno isti dvorani tako slovanske akademije. Dvorana ni ravno odveč velika, pač pa kaže v vsi opravi, da se v nji pogostno nahajajo osebe najviših cerkvenih krogov. Tudi ta večer so sedeli na najvišem mestu, in sicer komaj dva metra od mene: kardinal Simeoni (menda ravnatelj vstava — ako se ne motim); dalje kardinala Howard (angleški) in Hassun (armenski), ter mnogo družih visocih gospodov, duhovskih in svetovnih. Dvorana je bila sijajno razsvitljena, krasno okinčana, gostov in poslušalcev pa je bilo natlačeno-polno. Koj po najinem prihodu pričele so se vršiti programove točke v naslednjem redu: 1. Igra na glasoviru. 2. Govor latinski. 3. Govor bulgarski. 4. Slavenska pesem o sv. Cirilu in Metodu, od dečkov prelepo peta. 5. Govor ruski. 6. Govor poljski. 7. Govor maloruski (rutenski). 8. Pesem rutenska (samospev). 9. Pesem hrvaška (zbor). 10. Igra na glasoviru. — Zdaj se je ponudilo navzočim v okrepčanje: zmrzlina in sladkarije. Odlično-opravljeni strežaji nosili so na velikih krožnikih omenjene dobre stvari po dvorani. Potem se je akademija nadaljevala. Sledil je: 11. Govor česki. 12. Govor bulgarski. 13. Pesem bulgarska. 14. Govor italijanski. 15. Pesem italijanska. 16. Govor bulgarski (jako dobro prednašan od še zeló malega dečka), in 17. igra na glasoviru. — Govori in pesme obravnavale so razne zadeve in dogodivščine slavnanske, in v mnogih čula se je želja: Naj bi bila kmalu le ena čeda in en pastir! Latinskega govora (števil. 2) dobil sem tudi 1 iztis (z napisom: „Ad peregrinatores Slavonicos“) v dar od nekega mladega, jako prijaznega in zgovornega gojenca Propagande, rodod Bulgara. Moral je imeti kakih 18—20 let. Po naključji vsedel sem se bil ravno k njemu. Pomenkovala sva se mnogo o raznih zadevah, razumel sem pa njegovo narečje še skor bolj, kot hrvatsko. Prednašal je ta mladi Bulgar tudi eno programovo točko, in sicer tako dobro in neustrašeno, da sem ga kar občudoval. — S tem večerom dokončan je bil 6. dan naše rimske navzočnosti.

Po navadi smo bili tudi v jutro 5. julija (sedmi dan našega bivanja v Rimu) prav zgodaj na nogah. Ta dan je želel gosp. Peterlin maševati zopet v bližavi našega stanovanja, namreč v cerkvi „St. Maria del Popolo“ (na ljudskem trgu tik mestnih vrat „Porta del Popolo“). Pospremil sem ga tudi jaz tje, in o pomanjkanji ministrantov moral sem tudi ta dan jaz opravljati njih službo. — To svetišče ima nekako sorodstvo s cerkvijo „S. Maria sopra Minerva“, to pa ne zaradi stavbenega zloga, ampak ker se ponaša tudi ona s prelepimi, da, skoraj bi rekel: z najlepšimi grobnimi spominki vsega Rima. Na mestu, kjer stoji sedanje svetišče, bile so nekda rodbinske rakve krvoločnega cesarja Nerona. Tudi njegovo mrtvo truplo bilo je tam zakopano. Kakor povestnica pravi, strašili so hudi duhovi rimsko ljudstvo dotlej, dokler ni papež Paškal II. (1099—1118) postavil na tem mestu Presveti Devici altar. In to je pomagalo. Oprosteni prebivalci zidali so iz hvaležnosti čez omenjeni altar cerkev, odtod imé „S. Maria del Popolo“, po naše: Sv. Marija ljudska. Sedanja cerkev bila je pod papežem Sikstom IV. od njegovega stavbenega mojstra Pintelli-a sozidana, od stričnika Sikstovega, papeža Julija II., pa razširjena, ter kot njima posebno priljubljena stavba od obeh, kakor tudi še od drugih premožnih rodbin s slikarijami in marmelnimi izdelki sijajno ozališana. Zlasti odlikuje se kapela Chigi-eva, ki je bila na stroške plemenitega Avgušтина Chigi-a pozidana pod vodstvom in sodelovanjem slavnega Rafaela ter odločena kot pokopališče (rakev) imenovane rodbine, iz katere so se rodili tudi papež Aleksander VII. in mnogo kardinalov. Človek v tej cerkvi res ne vé, ali bi občudoval lepoto stavbe, ali pa lepoto notranje oprave.

Največi kinč pa ji je kip preroka Jonasa. Kot simbol vstajenja sedi v mladinski, cveteči podobi, poln miline in dražestnosti, novega življenja se veseleč, ter zmago- nosno na strahovitem morskem sômu, ki ga je bil požrl. Ta neprilicljivi kip zvršila je mojsterska roka neumrlji- vega Rafaela. — Naj dostavim še to, da je v bližnjem avguštinskem samostanu nekdaž stanoval za čas svojega bivanja v Rimu zloglasni odpadnik Martin Luter.

Ko sva se povrnila z gosp. Peterlinom zopet nazaj v najino stanovanje, treba se je bilo obleči bolj praz- nično, kot druge dneve, ko smo zaradi velike vročine hodili navadno prav po domače opravljeni okrog. Za ta dan pa smo morali bolj čedno opravljeni biti, ker nam je bila vmerjena in odložena velika sreča in čast, stopiti pred obličje Leona III., Kristusovega namest- nika na zemlji. Ob pravem času napotili smo se proti baziliki sv. Klemenca, kjer so se ob 8. uri zopet nada- ljevale cerkvene slovesnosti naše tridnevnic. Osvečava cerkve bila je tudi ta dan enaka oni prvih dveh dni; slovanski romarji zopet vsi zbrani; čč. gg. duhovnikov pa toliko, da so se le z nekako težavo razvrstili za maševanje. Brale so se namreč sv. maše neprestano pri vseh altarjih; ministranti so si morali hoditi od enega altarja do drugega izposojevat zvončke za cing- ljanje. Kakor je znano, se je to leta (1881) po ukazu sv. Očeta Leona XIII. praznik slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda prvič obhajal 5. julija (poprej praz- noval se je vsako leto 9. marcija); in ravno to menda je še bolj nagnilo čč. gg. duhovnike, da so ta dan že- leli služiti sv. mašo ob grobu sv. Cirila, čegar sv. truplo počiva, kakor sem o svojem času povedal, v spodnji cerkvi sv. Klemenca bazilike. Ta dan opravljal je sv. mašo po latinskem obredu sloveči diakovarski škof Štros- mayer. Po starodavni šegi se je bral na desnem am- bonu list (epistel) najprej latinski, potem pa staroslo- venski, evangelij pa pel enako na nekoliko višem am- bonu leve strani, to je, najprej latinsko, potem staroslo- vensko. Tudi pridigoval je milg. škof Štrosmayer sam, kaj pa da, v hrvaškem jeziku. Peto se je ta dan latinsko, brez orgelj, in gg. pevci pokazali so se kot izvrstno šolani in izurjeni. Zlasti po povzdigovanji (pri Benediktusu) je gosp. tenorist tako mojstersko vpletal jiglavčke (žvrgoline = Triller) v svojo melodijo, kakor kaj enacega nisem še nikdar čul. Le besede (tekst) so gg. pevci izgovarjali nekoliko premalo razločno.

Po skončani cerkveni slovesnosti pri sv. Klemenu napotili smo se vsi slovanski romarji nemudoma v go- stih trumah naravnost proti Vatikanu. Pot je bil dolg, ker nas je peljal skoraj od enega mestnega konca (iz- hodnega) do drugega (zapadnega). Prehodili smo mnogo ulic, ki nam dozda niso bile čisto nič znane, videli ve- liko krasnih in ponosnih palač, ter vnovič priliko imeli prepričati se o ogromnosti Večnega mesta Rima. Po dolgi in zelo nagli hoji dospeli smo do angeljskega mosta, unkraj njega pa se zaobrili proti Št. Peterskemu trgu in Vatikanu. Ondi pričakal me je uže gosp. sorojak P. Benedičič, kateri se je želel kot Slovenec tudi vdeležiti avdijence pri sv. Očetu. To jutro še le dobil sem bil, in sicer ne prav lahko, za njega po posredovanji gosp. Koblerja vstopnico od preč. gosp. kanonika dr. Rački-a. Prvo je bilo tedaj, da sem mu podal vstopni list; al on mi je odgovoril: „Ga uže imam; njegova preuzvišenost gosp. kardinal Ledochowski sam mi ga je dal.“

(Dalje prihodnjič.)

Cesarjevo potovanje po Štajarskem.

Ob enem s Kranjsko praznuje tudi Štajarska 600- letnico svojega združenja z Avstrijsko, zato obiščejo presvitli cesar z eno potjo obe deželi in odpeljali so se dne 1. t. m., to je, preteklo nedeljo zjutraj iz svojega bivališča poletnega grada v Schönbrun-u do postaje Hetzendorf na južni železnici, kamor jih je spremlil ce- sarjevič nadvojvoda Rudolf.

Poseben dvorni vlak, v katerem je bilo cesarjevo spremstvo, med tem ministerski predsednik grof Taaffe, oba general-adjutanta cesarjeva fzm. baron Mondel in general-major baron Popp, najviši nadzornik kuhinje grof Kinsky itd. odpeljal se je v nedeljo zjutraj 8 minut pred 8. uro; po 10 minutah došel je v postajo Hetzendorf, kjer so vstopili v svoj vagon presvitli cesar. Na vseh postajah naprej do štajarske meje pozdravljalo je zbrano ljudstvo živahno presvitlega cesarja, ki so na postajah Neustadt in Glognitz zapustili vagon in so prijazno nagovorili tam navzoče občinske zastopnike. Postaji Payerbach in Semering (na avstrijsko-štajarski meji) bili ste bogato okinčani z zastavami.

Na prvi štajarski postaji Spital pričakovali so pri bogato okinčanem kolodvoru presvitlega cesarja: duhovščina v mašni opravi in s cerkvenimi zastavami, belo oblečena dekleta prepevaje cesarsko pesem, učitelji, občinski zastop in požarna straža. V drugi po- staji Mürzzuschlag pa je cesarskega vlaka pričako- vala velikanska množica ljudstva in posebej: štajarski ces. namestnik baron Kübeck z okrajnim komisarjem vitezom Freydenegg-om, dalje vojaški poveljnik fzm. baron Kuhn, z njim polkovnik Probst, župan Aig- ner z občinskim zastopom, župnik Marks, načelnik okrajnega zastopa Trousil, nadalje: veterani, pevci, požarna straža, rudokopi, lovci in strelci z godbami, katere so pri dohodu vlaka zagodle cesarsko pesem. Presvitli cesar odgovorili so milostljivo na nagovore žu- pana in župnika, so si ogledali častno kompanijo ve- teranov in strelcev. Prebivalstvo pozdravljalo je pre- svitlega cesarja z velikim navdušenjem. Ves kraj in ob železnici ležeče fužine bogato so okinčane z zastavami. Na vseh krajih ob železnici pričakovala je duhovščina z učeniki in učenci in mnogobrojnimi prebivalstvom, vse je bilo v bogatem kinču in povsod so cesarju doneli gromoviti, navdušeni pozdravi.

Na postaji Bruck ob Muri pričakovale so presvit- lega cesarja usmiljene sestre s Svetega Križa in seboj imele so vse učenke v enaki rudečkasti obleki. Na ko- lodvoru pa je cesarja pričakoval deželni glavar Blago- tinšek-Kaisersfeld z deželnimi odborniki, nadalje častniki pešpolka König der Belgier, dalje: prošt Wein- berger z 8 župniki tamošnje okolice, župan, načel- niki okrajnih zastopov itd. — Presvitli cesar odgovorili so milostljivo na posamesne nagovore in so tudi neka- tere navzočih še posebej nagovorili.

Enako slovesen in srčen bil je sprejem na postajah Pernegg, Mixnitz, Frohnleiten, Peggau in Stuebing.

Po sprejemu na postaji Gratwein pri Gradcu za- pustili so presvitli cesar železnico in se peljali v od- prtem vozu v cistercijski samostan Rein, kamor so jih spremljevali generaladjutant baron Mondel, grof Taaffe, baron Kuhn, baron Kübeck in nekaj dru- zega spremstva; potem, ko so imenitne zanimivosti tega samostana ogledali, vrnili so se na postajo Gratwein in se od tod peljali na kolodvor v Gradec.

Pri dohodu cesarjevem na graškem kolodvoru bili so presvitli cesar zopet gromovito pozdravljeni. Navzo- čih je bilo veliko število železničnega osobja, finančne straže itd.

tizmom napolnjena srca svoja, za katerega presvitli rod bodimo vselej pripravljeni živeti in umreti, stati in pasti ter vse svoje imetje, blago, kri, življenje in premoženje za-nj darovati! Obnovimo mu vse to v teh slavnostnih dnevih z enako navdušenostjo pod prisego za prihodnje čase, kot bili so to naših starih pradedov dedje ravno danes pred 600 leti slovesno storili in kar se je tudi po njihovih vrednih naslednikih kot sveti testament do današnjega dne neprestano in zvesto držalo in izvrševalo.

Bog živi in ohrani nam presvitlega in premilostljivega Franca Josipa I.!

Bog živi in ohrani preslavni rod Habsburški na veke!

Bog živi in ohrani staroslavno in mogočno državo avstrijsko nerazrušeno in nepremagljivo do konca sveta!

Prem dne 10. julija 1883.

M. Rant.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ker se morebiti med spoštovanimi gospodi bralci „Novic“ nahaja kedo, ki imena in osode prevzvišenega gosp. kardinala Ledochowskija ne pozna natančno, naj vpletem kaj malega o njem med moje „Spomine“. On je Poljak (iz oddelka, ki spada k pruski državi), plemenitega (grofovskega) stanu, in je bil nadškof poznanski (Gnesen und Posen). Enako, kakor nam zgodovina pripoveduje, da so bili krščanski vojaki, ki so služili v rimljanski vojski, svojim cesarjem najbolj zvesti in vdani, akoravno so bili oni (cesarji) pagani, tako je bil tudi nadškof Ledochowski svojemu kralju, ki je luteranske vere, morebiti bolj, gotovo pa ne manj zvest podložnik, kakor kateri si bodi njegov dvornik. Toda: kot katoliški cerkveni knez imel je tudi dolžnosti proti svoji veri in sv. Cerkvi, in ker jih je zvesto spolnoval, prišel je na podlagi prusko-državnih, katoliški veri sovražnih postav pred sodbo, in v zapor. Celi dolgi dve leti preživel je v strogi ječi. Po zadobljeni prostosti prevzel je zopet vladanje svoje nadškofije; pa zdajci pokazala se je tudi nova nevarnost za njegovo prostost. Da bi se tej odtegnil, podal se je v Rim; toda tudi tam je bil še Prusom na poti dotlej, dokler ga niso vzeli sv. oče Leo XIII. kot gosta v svojo lastno hišo, v Vatikan. Pri njih biva še vedno.

Kakor sem bil tudi o svojem času že povedal, ozdravlja gosp. P. Benedičič papeževe Švicarje, to je, one slavnoznane, zveste in hrabre vojake, iz Švičarskega rojene, ki služijo že od nekdaj kot prostovoljna straža pri sv. Očetu. Po večem so ti nemščine zmožni. Tudi enemu gosp. kardinalovemu strežaju bil je enkrat gosp. Benedičič v boleznih na pomoč, in o tej priliki soznanil se je s tem slavnim gospodom, kateri je imel našega rojaka za Nemca. Ko je pa le-ta stopil to jutro s prošnjo pred kardinala, naj bi mu blagovolil podeliti vstopnico za avdijenco, mu on dobrovoljno reče: „Saj bodo danes edino le Slovani sprejeti od sv. Očeta!“ Ko mu g. P. Benedičič pové, da je tudi on Slovan, se kardinal neverjetno nasmehlja, ter ga poljski vpraša, od kod da je. Iz odgovora — se ve da slovenskega — da je Slovenec, od Ljubljane doma, je kardinal spoznal njegovo pravo narodnost, in mu tudi z veseljem lastnoročno napravil in podpisal vstopnico. (Ker je tedaj imel g. P. Benedičič

dva vstopna lista, potreboval pa je le enega, je onega s kardinalovim lastnoročnim podpisom meni dal v spomin, katerega še zdaj skrbno shranjujem.) Med tem se nas je bilo že obilo število romarjev sešlo pred Vatikanom, in jeli smo se podajati v znotranje prostore. Pri prvem vhodu stražilo je vojaštvo novo-italijansko, in že koj tukaj se je bilo treba opravičiti z vstopnicami. Pri drugem vhodu stali so na straži že papeževi Švicarji, ki so bili ta dan opravljeni v polni paradi. Mislim, da je tu pravi kraj, popisati nekoliko njihovo opravo, katera spominja nekoliko na čase srednjega veka. Hlače imajo zelo široke, ki se pa tik pod koleno popolnem zožijo, na pr. enako tako, kakor jih nosijo Bošnjaki. Zgornji del života pokriva nekaj jopič (Blouse). Oboja ta obleka je po celem životu dol rudeče-rumeno-črno progasta. Od kolen naprej dol imajo črno-rumeno progaste nogovice, na nogah pa starošegne čevlje. Na glavi nosijo čelado (Pikelhaube) z velikim belim žimnatim čopom. Kot orožje imajo čez pas pripeti meč, namestu puške pa starošegno sulico (Hellebarde). Poleg Švicarjev varuje Vatikan še trojna druga straža. Prva je „Guardia Palatina“, ki nosi dolge in široke rudeče hlače s širokim rumenim našivom (Porte) ob strani; zgornji život pokriva začrneli frak z zalimi rumenimi naramniki (Epaulette); na glavi nosijo nizko kapo (čako) s šibkim, visokim belim čopom na sprednji strani. Kot orožje služi jim puška z dolgim močnim bajonetom. — Druga straža je „Gendarme Pontificio“. Le-ti nosijo bele kratke hlače; škornje segajo jim čez kolena; zgornji del života pokriva začrneli frak, konec rokavov in za vratom belo opasan, enako imajo bele naramnike (Epaulette), in prsi okinčane z belimi vrvicami (Fangschnüre). Za oglavje imajo visoke kosmate kape, zelo enako take, kakor so jih nosili nekdanji avstrijski grenadirji. Okinčane so na levi strani ob sredi z rudečim čopom, od katerega se vije prek srede na desno stran bel vrvicast nakit. Za orožje imajo plitvo-zakrivljeno močno sabljo v železnih nožnicah (Schleppsäbel). Tretja straža imenuje se „Guardia Nobile“. Uže njeno ime, pa tudi obleka kaže neko posebno odličnost. Na glavi nosijo čelade (Helm) z naprej zakrivljenim grebenom, nekoliko enako našim dragoncem; na levi strani imajo belo-pernat čop, na zadnji strani čelade pa visi dolg črn konjski rep noter dol čez vrat, enako tako, kakor nam stari ljudje pripovedujejo, da so jih nosili nekdanji francoski konjiki (za čase prvega Napoleona), zarad česar jih je naš narod imenoval: „Reparji“. Rudeči frak je na ovratniku, na ramah, po vsem sprednjem delu prsi in konec rokavov bogato obšit z zlatimi olupšavami; enako jim sega tudi čez levo ramo in pod desno pazduho širok zlati pas. Tudi sablja visi jim na zlati porti. Hlače imajo bele, škornje segajo čez kolena; ostroge na petah pa kažejo, da so to papeževi konjiki in kakor sem zgorej omenil, nekaka papeževa častna straža.

(Dalje prihodnjič.)

Potovanje cesarjevo po Kranjskem.

V veliki zadregi smo, kje pričeti popis cesarjevega potovanja po Kranjskem, ker vredno popisati te veličastne, krasne, domoljubne praznike, trebalo bi spisati velike knjige. Da pa častiti naši bralci ne dobé popisa preveč razkosanega, omenjamo danes samo splošno, da se je potovanje cesarjevo počenši na krajni postaji v Terbojah dne 11. t. m., do izstopa iz Kranjske na Trbižu dne 17. t. m. vršilo v tako lepem redu, da je bilo

Skozi 600 let je naše mesto prejelo neštene do- kaze milosti presvitlih svojih vladarjev: z dna svojih vernih src se Vašemu Veličanstvu danes udano zahva- ljujemo za vse dobrote, ki jih Ljubljana vživa zlasti od Vašega Veličanstva! Edina naša prošnja se glasi: Bog ohrani vedno našemu mestu Vašega Veličanstva očetov- sko blagonaklonjenost!“

Presvitli cesar so odgovorili:

„Zvestoba in udanost glavnega mesta Kranjske za Me in za Mojo hišo mi je dobro znana. Pri vseh ve- selih in boleznih dogodbah se je sijajno skazala ta udanost, v teh slavnostnih dnevih skazuje se na novo.

Ljubljana bilo je zmiraj pravo avstrijsko mesto, katero je vse živo sočutilo, kar je pregibalo državo. Ne dvomim, da bode Ljubljana to svojo lastnost ven in ven ohranila.

Zagotovite meščane Mojega deželnega glavnega mesta Moje cesarske milosti in skrbnosti!“

Predsednik trgovinske in obrtnijske zbornice v Ljubljani, gosp. Jože Kušar, pozdravil je Nj. Veličan- stvo tako-le:

„Vaše Veličanstvo! Šest sto let je zdaj, odkar pre- svitla hiša Habsburška deželi kranjski skazuje dobrot brez števila.

Med vsemi stanovi in vrstami prebivalstva giba se v tem trenutku samo eno čutje, ono najglobokeje za- hvale za te dobrote.

Stan trgovcev in obrtnikov pred vsemi zahvaliti se ima skrbljivosti visoke dinastije in Vašega Veličanstva za rast in razvitek.

Naj dovoli Vaše Veličanstvo, da se najspoštlivejše bliža zvestoudana zbornica trgovinska in obrtnijska kot glasnik stanu trgovskega in obrtnijskega kranjskega, in Vašemu Veličanstvu položi na podnožje svojo najsrč- nejšo zahvalo in ob enem zagotovi nepremakljive zve- stobe in udanosti. (Sklepa slovensko:) Naj Bog vsega- mogočni vsliši našo najsrčnejšo željo, katera se izraža v besedah: Bog ohrani, Bog blagoslovi in obvaruj Vaše Veličanstvo!“

Presvitli cesar odgovorili so:

„Z dopadanjem sprejemam Vaša dobra voščila in jih vračam najgorkeje. Pri imenitnosti, katero ima stan trgovcev in obrtnikov povsod, posebno pa v deželi, ka- kor Kranjska, katere zemlja je manj rodovitna, z ve- seljem čujem od njegovih poklicanih zastopnikov, da je v razcvetanji in razvitku.

Bodite prepričani, da obračam koristi kranjske tr- govine in obrtnije svojo vedno skrb in da bom zelo razveseljen videti, da se spolnujejo v to obrnjene nade in želje!“

Predsednik kmetijske družbe, baron Wurzbach, nagovoril je presvitlega cesarja tudi v imenu navzočih zastopnikov močvirskega odbora s sledečim nagovorom:

„Vaše Veličanstvo! V imenu kmetovalcev kranjskih prinašam kot predsednik kranjske kmetijske družbe in v imenu močvirskega odbora našemu premilostljivemu cesarju in gospodu naše najponižnejše slavljenje.

Posestniki zemljišč na Kranjskem previdijo in pri- poznajo velike dobrote, katere jim je cesarska vlada po- delila po vredjenji zemljiškega davka, po napravi novih zemljiških knjig in po mnogih zemljiško posestvo varo- vajočih in kmetijstvo pospešujočih postavah, katere se še izpeljujejo, in izrekajo zato Vašemu Veličanstvu svojo globoko čuteno zahvalo.

Po vzvišenem geslu Vašega Veličanstva delamo vsi udje naše družbe z združenimi močmi v ljubezni in slogi za to, da bi pospešili in povzdignili blagostanje dežele.

Poleg tega čutja vzajemne dobrohotnosti je pa tudi v srcih kmetovalcev Kranjske živeče čutje najglobokejše

ljubezni, nepremakljive, mnogokrat skazane zvestobe do našega najmilostlivejšega vladarja, katero nas vse še tes- neje veže družega na družega in nas navdušuje h klicu: Bog ohrani, varuj in blagoslovi Vaše cesarsko Veličan- stvo in najviše Vašo vso cesarsko hišo!“

Presvitli cesar so odgovorili:

„Zahvaljujem se Vam, gospodje moji, za zagotovilo zvestobe in privrženosti, katero mi prinašate v imenu kmetovalcev kranjskih. Mojemu očetovskemu srcu služi v visoko zadostenje, da so se po postavodajstvu kmetij- skemu prebivalstvu kranjskemu, čegar požrtvovalnost poznam, podelile polajšave njegovih bremen in pospeše- vanje njegovih koristi.

Opravičene želje posestnikov zemljišč naše bodo pri meni zmiraj dobrovoljno pod- poro.

Tudi z veseljem čujem, da kmetovalci kranjski složno delujejo v splošni blagor. Naj se ta blagosna setev sloge med nami nikdar ne zgubi.

Moja cesarska ljubezen in milost je Vam in stanu, katerega zastopate, zagotovljena!“

Po vsakem nagovoru in odgovoru podali so se pre- svitli cesar k posameznim udom deputacij, tako na pr. prašali so vsacega uda trgovinske in obrtnijske zbor- nice, s čem se pečá, kako se obnaša dotična obrtnija, ali dela na veliko kupčijo ali samo za krajne potrebe itd., enako pa tudi pri kmetijski družbi, kako letos obeta le- tina, kaj je z živinorejo itd., na kratko, ni ga bilo pred cesarjem, kateri bi jih ne bil zapustil občudujoč Njihovo ljubeznjivost in vljudnost.

Koj po dokončanem zaslišanji podali so se zastop- niki kmetijske družbe v deželno kmetijsko razstavo v velikem drevoredu tik koroške ceste in Koslerjevega vrta, kjer se je koj po 12. uri opoldne po gospodu mi- nistru za poljedelstvo, grofu Falkenhaynu, razstava slovesno otvorila v navzočnosti mnogobrojnega ljudstva in vojaške godbe.

Gospoda ministra spremljevali so gospodje udje od- seka za razstavo, Murnik, Lasnik, podpredsednik Sevnik, nadalje dr. Poklukar in drugi ter so mu na drobno razkazali enako razstavljene govedi, kakor kmetijsko orodje in pridelke v pokušalnicah.

Gospod minister ogledaval je razstavo z velikim zanimanjem in je večkrat ponovil svojo zadovoljnost in pohvalo o lepoti razstave sploh, o lepem vredjenji, po- sebno pa o lepoti razstavljene živine.

Ob enem z gospodom ministrom bil je navzoč tudi gospod tajni svetnik grof Karol Hohenwarth, kateri si je razstavo ogledal z enako velikim zanimanjem in si dal razlagati razstavljene reči.

Skoraj celo uro mudili so se visoki gospodje v raz- stavi in so le odšli poprej, ker je bilo le še par ur do one ure, v kateri se je pričakovalo obiskanje razstave po Nj. Veličanstvu.

(Dalje prih.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ako bi kdo utegnil vprašati: čemu je pa treba sv. Očetu toliko in tako zalo opravljenih stražnikov, naj mu bo v odgovor: Oni so še vedno, in ostanejo papež-kralj, namestnik Kristusov na zemlji in v dušnih zadevah za- povednik čez dve sto milijonov vernikov; obdani pa so vendar vedno okrog in okrog od smrtnih sovražnikov. Ako bi se le-ti ne bali za svojo lastno kožo, Bog vé,

kaj bi se bilo uže zgodilo s papežem in Vatikanom! Opaznost pa je mati modrosti.

Po tej pomudbi pri papeževi straži povrnimo se zopet k svojemu predmetu nazaj. — Ko smo prestopili znotranje prostore Vatikana, šli smo po mnogih širokih marmelnastih stopnicah ter dospeli najprej v neko manjšo dvorano; ko smo se pa po večem ondi zbrali, peljani smo bili v najboljše prostor, kar jih šteje Vatikan. Je pa to velikanska dvorana, ki se nahaja ravno nad vso lopo (predcerkviščem) Št. Peterske bazilike. Iz srednjega okna te dvorane, odkjer je prelep razgled na Št. Peterski trg, delili so navadno papeži na Velikonoč in na praznik ss. Petra in Pavla apostoljski blagoslov pred baziliko zbranemu vernemu ljudstvu. Novi časi, časi oropanja apostoljskega prestola, odpravili so tudi ta prelepi obred. Lastnega imena ta dvorana nima; tudi s posebnimi olepšavami se ne ponaša, toraj sprejemajo sv. Oče v njej le romarje, kedar se jih snide nenavadno veliko število. Za ta dan vravnan je bil na levem koncu dvorane prekrasen prestol (tron) za sv. Očeta; ob obeh stranéh stalo je 28 naslonjačev (Armsessel) za preuzvišene gg. kardinale, in zraven še nekaj stolov za druge duhovske prvake. Precéj prostora na sprednji strani prestola (na pr. šesti del dvorane) je bilo omejenega kot posebno odločeni kraj za romarske odličnjake; po sredi dvorane so stali Švicarji v dveh gostih vrstah (Spalier), ter s tem delali prosti pot proti prestolu. Po obeh stranéh velikanske dvorane pa je bil odločen prostor za nas druge romarje.

Ko smo prišli okoli 11. ure v dvorano, hitel je vsak romar, prisvojiti si tak prostor, ki bi bil najbolj vgajal njegovi vidoželjnosti. Da se je vse gnjetlo v bližavo prestola, je stvar naravna, s tem pa je rastla vročina, ki je bila tudi ta dan od zunaj nenavadno huda, v dvorani skor do nestrpljivosti. Dolgo nam je bilo čakati trenutka, ki se je smel imenovati krona našega romanja, pa še le okoli pol 1. ure nastane po dvorani hipoma šumenje zavzetja, ko krepki glas poveljnika zakliče Švicarjem: „Pozor!“ V tem trenutku jel se je pomikovati od glavnega portala gor vèn veličasten sprevod. 28 prevzvišenih gg. kardinalov korakalo je v počasni hoji gor skoz dvorano, za njimi pa je neslo dvanajst v višnjevo-rudečo svilo oblečenih mož na visoki nosilnici, imenovani „apostoljska sella“, na prekrasnem tronu sedečega sv. očeta Leona XIII. Ob stranéh korakala je častna straža, in nesli se tudi po šegi jutro-deželni veliki vetro-mahalnici iz velikih in prekrasnih belih (menda štrusovih) peres. Na žnabljih vseh do 3 tisoč nazočih romarjev in družih zbranih Slovanov menili smo brati od dna duše in srca prihajajoči slavoklic: „Živio!“ toda: globoko spoštovanje vdušilo je glasni izraz neizrekljivega navdušenja, vse šinilo je molčé na kolena, da bi prejelo apostoljski blagoslov, katerega so sv. Oče neprestano delili na desno in levo. Kakih 10 minut je trajal čas velikanskega sprevoda skoz dvorano. Ko dospajo na njeni konec, stopijo sv. Oče iz „selle“, podajo se proti prestolu, se vsedejo na-nj, prevzvišeni gg. kardinali in drugi cerkveni odličnjaki priklonijo se jim molčé, ter zasedejo svoje prostore. Bil je to res velikansk, nepopisljiv prizor. Gledati nam je bila sreča v sredi kardinalskega zbora poglavarja in Očeta vsega vesoljnega krščanstva, škofa vseh škofov, ter namestnika Kristusovega na zemlji. Zdaj so se podali sv. Očetu darovi, ki so jih prinesli za Nje romarji iz daljne domovine; vzročile so se jim tudi adrese glavnih treh slavjanskih rodov: hrvaška, česka in poljska. Imeli smo seboj tudi Slovenci svojo lastno adresno, katera je bila sv. Očetu vendar še le poznej izročena, in sicer

po prevzvišenem gosp. kardinalu Ledochowski-u. *) Da bi vsa ta pisma sinovske udanosti bolj na drobno razpravljali in ponavljali njihov obseg, pač bi bilo preobširno in bi presegalo tudi moj namen. Povem naj le toliko, da je vsak narod v izbranih besedah izraževal udanost do sv. apostolskega prestola, ljubezen do poglavarja sv. Cerkve, ter zahvalnost za vse milosti, ki jih je sprejemal in jih še sprejemlje ves katoliški svet od namestnika Kristusovega na zemlji. Poleg pisanih adres je pozdravil milostljivi gosp. diakovarski škup Jurij Strossmayer na prestolu sedečega sv. Očeta z daljim latinskim govorom. Besede njegove priličiti bi se bile zamogle tekočemu medu. Tudi ta govor ponavljati ne vtrpim. Ako ga kdo želi brati, najti ga zamore poslovenjenega v knjižici: „Glasi katoliške družbe. Zvezek XVI. V Ljubljani 1882, str. 57—62.“ Akoravno jih je bilo mnogo med romarji, ki latinski ne umejo, so vendar vsi mil. gosp. govornika pazljivo poslušali; ko pa je, zagotavlja v imenu vseh sv. Očetu zvestobo in udanost, izrekel na podlagi besed sv. Ambroža: „Ubi Petrus, ibi ecclesia“ (kjer je Peter, tam je Cerkev) je zadonel po vsej dvorani gromoviti „živio!“ — Govor svoj skončal je milostljivi gosp. škof s prošnjo za podelitev sv. apostoljskega blagoslova.

Koj za tem se vzdignejo sv. oče Leon XIII. od svojega sedeža, da bi (kar je za visoko stališče papeževe časti pač kaj nenavadnega) stojé odgovorili na ogovor Strossmajerjev, in sicer tudi v latinskem jeziku. Kdor hoče ta odgovor sv. Očeta brati, zavrremo ga na „Danico“ l. 1881. list 28.; jaz omenim edino le besed, ki so jih izustili kmalu spričetka govora, namreč: „Bog nas je potolažil z Vašim prihodom!“ Čez obličje sv. Očeta bila je ves čas razlita neka nadnaravna ljubeznjivost in prijaznost; glas njihov bil je jasen in čist enako krhko-donečemu zvonu, in imel je nekoliko enakosti z govorom rajncega knezoškofa dr. Jerneja Widmerja. Govorili so bolj počasno, premišljeno, kar nas je zopet nekoliko spominjalo navade ranjc. dr. Jan. Bleiweisa-Trsteniškega.

Skoraj $\frac{3}{4}$ ure govorili so sv. Oče. Vse jih je molčé poslušalo; vseh oči bile so obrnjene v Nje. Ko so pa skončali svoj govor, zapojó s krepkim glasom:

„Sit nomen Domini benedictum!“ na kar smo navzoči romarji odpeli z gromovito-donečim:

„Ex hoc, nunc et usque in seculum“. Na to zapojó zopet sv. Oče:

„Adjutorium nostrum in nomine Domini!“ — mi romarji pa zopet gromovito-doneče:

„Qui fecit coelum et terram“.

Ko pa so sv. Oče zapeli: „Benedicat vos omnipotens Deus!“ — zgrudilo se je vse na kolena, prejeti njihovi apostoljski blagoslov, katerega so nam pevaje podelili. Poleg mene stoječi gosp. P. Benedičič pa mi je djal: „Mnogokrat sem bil uže pri papeževih avdijencah navzoč, pa še nikdar niso podelili tako slovesno apostoljskega blagoslova, kakor danes.“

(Dalje prihodnjič.)

*) Ako kdo to adresno brati želi, najde jo natisnjeno v 28. listu „Danice“ l. 1881. — Skazali so bili sv. Oče slovenskim romarjem čast, da so jim na to pismo verne udanosti tudi odgovorili, in sicer dne 15. septembra 1881. Došel je bil odgovor prečastnemu gosp. starološkemu dekanu Mateju Kožuhu, in je natisnjen v 41. listu „Danice“ 1881.

cesar molili so potem nekoliko pred velikim altarjem, potem pa so si ogledali nadrobno vso cerkev in se posebej pomudili pri spominskem napisu, vrezanem v kamen v stranski steni, v katerem je pisano, da se je zgradba te cerkve pričela v spominj poroke cesarske visokosti cesarjeviča Rudolfa. — Presvitli cesar dali so si predstaviti vse gospode, kateri so jih pričakovali pri vhodu cerkve, za vsacega našli so prijazno besedo in zaporedoma popraševali so arhitekta Wagnerja o nadrobnostih zgradbe.

Od cerkve Jezusovega Srca podali so se presvitli cesar v bližnjo hiralnico v sredi Kravje doline. V veži hiralnice sprejele so Njegovo Veličanstvo usmiljene sestre in njihov vizitator in pa zdravstveni vodja zavoda, dr. Valenta, in hišni zdravnik dr. Dornig.

Potem sprejeli so presvitli cesar društvo gospá krščanske ljubezni sv. Vincencija, pri katerih so bila zbrana tudi dekleta pribežališča in pa delavske šole. Predsednica društva, gospá grofinja Sofija Auersperg zahvalila se je pred vsem Njegovemu Veličanstvu za visoko čast obiskanja, potem pa so presvitli cesar govorili z več gospómi družabnicami, posebno tudi z gospó baronovko Winklerjevo in so pohvalili lepo krščansko delovanje društva. — Potem šli so presvitli cesar v hišno kapelo, kjer so usmiljene sestre zapele „Magnifikat“.

Ko so prišli iz kapele, naprosila sta jih načelnika društva za bolne trgovce, gg. Aleks. Dreo in Matej Treun, ogledati tudi društvene oddelke in se vpisati v spominjsko knjigo, kar so presvitli cesar z navadno ljubeznjivostjo spolnili.

Potem ogledali so Nj. Veličanstvo tudi vse druge prostore hiralnice, so osrečili s posebnim tolažljivim nagovorom na smrt bolno usmiljeno sestro; po tem ogledali so tudi spalnice in gospodarske oddelke hiralnice, pohvalili lep red in snažnost, katera se povsod nahaja, in so pri odhodu izrekli svojo popolno zadovoljnost o dobro vredjenem, ljubezni do bližnjega posvečenem zavodu.

Od tod podali so se v otročjo bolnišnico cesarice Elizabete, kjer so jih spodaj pri vhodu sprejeli dobrotniki zavoda z g. vladinem svetovalcem A. Laschanom na čelu, dalje v zavodu notri pa je sprejela presvitlega cesarja gospa baronovka Winklerjeva in mu predstavila različne podpornike in dobrotnike zavoda. — Od tam naprej podali so se presvitli cesar v sirotišnico za dekleta in potem v ono za dečke na spodnjih Poljanah.

V Lichtenturnovi dekliški sirotišnici sprejeli so presvitlega cesarja knezoškof Pogačar, vizitator usmiljenih sester Müngersdorf in deželni odbornik Dežman. Po nagovoru knezoškofovem podali so se presvitli cesar v kapelo, potem v delavnico, kjer so bile zbrane sirote deklice in dečki, pela se je potem cesarska pesem slovensko, en deček govoril je nemško deklamacijo, potem se je pela kantata, deklica izročila je šop in konečno govorila je deklica slovensko pesem. Presvitli cesar pohvalili so dobro izgovarjanje sirot v obeh deželnih jezikih, so govorili potem s predstavljenimi učiteljicami, so ogledali vse prostore in pa popisane sešitke otrok. Vizitator Müngersdorf izrekel je pri odhodu presvitlemu cesarju ponižno zahvalo za visoko čast obiskanja zavoda. Presvitli cesar izrekli so najvišjo zadovoljnost o neutrudljivi delavnosti usmiljenih sester enako na Štajarskem, kakor na Kranjskem, in zapustili so sirotišnico med gromovitimi živio-klici.

Od sirotišnic podali so se presvitli cesar v trgovinsko šolo F. Mahrovo, in od tod v šole gimnazije, povsod bili so sprejeti po vodjih in učiteljih, pričakovali so jih zbrani učenci in cesar prepričali so se povsod o

napredku učencev, zanimali se za nadrobnosti podučevanja in z nagovori počastili posamezne učitelje.

Ob treh popoldne na strelišči. — Strelišče, z zelenjavo in zastavami bogato okinčano (deželne zastave se ve da ni bilo videti), bilo je dolgo pred določenim časom polno strelcev, njihovih gospá in tudi vabljenih gostov, med katerimi gospod minister poljedelstva grof Falkenhayn, knez Hugo in Ernest Windischgrätz, baron Kuhn itd. — Odbor pričakoval je Njegovo Veličanstvo pri spodnjem vhodu, na čelu odbora tukaj bil je g. Em. Mayer, zgoraj pa je pričakoval Veličanstvo dr. vitez Stöckl, kot načelnik strelcev, ki je pa vsled hromosti na nogah moral čakati Veličanstva v svojem stolu. — Pred vhodom v strelišče čakali so strelci in razstavljene bile so dobitke, med njimi v prvi vrsti darilo presvitlega cesarja, zlat lepo izdelan pokal na enakem krožniku: oboje v resnici dragoceno, krasno-mojstersko delo, katero je izbudilo občudovanje vseh ogledovalcev. — Točno ob 4. uri pripeljali so se presvitli cesar s spremstvom na strelišče, so prijazno odgovorili na nagovor predstrelca dr. viteza Stöcklna in društvo zagotovili svoje milosti. Potem so na ponovljeno prošnjo strelcev dvakrat strelili s puško strelca in trgovca Regoršeka, in ko so zadeli trojko, bilo je veselje velikanško po vsem strelišči. — Med živahnim vsklikanjem zapustili so potem strelišče.

Od tod podali so se v bližnjo drevesnico, katero so, res bogato osejano in zasajeno z različnimi gozdnimi drevesi, ogledovali z veliko pohvalo.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Iz „Monte Pincio“ podali smo se zopet po drugem potu navzdol, ter prišli med drugim tudi memo spominskega kipa rajnega italijanskega kralja Viktorja Emanuela, ki je postavljen tik, vendar pa precéj široko nad ljudskim trgom (Piazza del Popolo). Ker se pa ne prištevam med občudovalce niti njegove osebe, še manj pa njegovih činov, šli smo s tovarišema jaderno urnih korakov naprej. Pot naš pripeljal nas je ravno na zgor imenovani trg, odkjer smo bili kmalu tudi na stanovanji. Bližala se je uže noč. Pri večerji izvedel sem novico, ki mi je bila prav zeló ogrenila moj večerni obed. Preč. gosp. dekan Matej Kožuh povedal mi je namreč prvi, da smo bili gledé avdijence prejšnji večer slabo podučeni. Ne le mm. gg. škofje, prelati in posamesni odličnjaki raznih narodnosti, ampak vsi romarji od prvega do zadnjega spuščeni so bili v neposrednjo bližavo sv. Očeta; vsak smel in zamogel Jim je poljubiti nogo, in vrh tega je še vsak vnovič in posebej prejel od Njih apostoljski blagoslov. Neizrečeno sem bil otožen zarad te novice, in jezil se nad tiste, ki so hoteli bolj papežki biti, kakor sv. Oče papež sami. Edino le vsled krive napovedbe prejšnjega večera je bilo nekoliko romarjev (in ž njimi tudi jaz) zapustilo kmalu po glavni avdijenci dvorano; ako bi si bil pa le v sanjah domišljevati mogel, kakošne sreče morem biti deležen, ne bila bi me spravila prej živa duša iz Vatikana, magar če bi mi bilo čakati do večera. Pa tudi še nekaj družega me je žalilo. Imel sem namreč pri avdijenci pri sebi nek prelepi kranjski narodni izdelek s slovenskim napisom, katerega bi bil o tej priliki sv. Očetu lahko sam osebno izročil, kakor mi je bil svetoval prečastni kanonik dr. Črnčič. Z mojim prezgodnjim

odhodom iz Vatikana zamudil sem bil tudi to lepo priliko. (Izročeno je bil ta darek pozneje po posredstvu gosp. P. Benedičiča prevzvišenemu gosp. kardinalu Ledochowskemu, kateri poslednji ga je pozneje sv. Očetu sam v njih lastne roke oddal. Namen moj je bil tedaj vendar le dosežen, le — žalibog — tako ne, kakor sem želel jaz sam.) Sploh smo Slovenci sprevideli, da smo bili povsod odrivani le bolj na zadnja mesta; to se je videlo med drugim gledé na govor (pridigo) preč. gosp. dekana Kožuha, kakor tudi pri spominskih svetinjah, katere smo bili še le dolgo po našem domohodu, ter po mnogih vprašanjih in pisanjih dobili v last. Teh zadev omenil sem zato, da čč. gg. bralci razvidijo, da naše romanje ni bilo tudi brez pelina.

Osmi in zadnji dan našega bivanja v Rimu (6. julija) zazori. Ker sem po naključji imel jaz še vozni listek (Retourkarte) nazaj do Jakina, prosil me je čast. g. Peterlin uže prejšnji večer, naj ga mu prepustim, ker bi rad obiskal nazaj gredé tudi še Asis, rojstno in tudi smrtno mesto slovečega sv. Frančiška Serafinskega. Postavili so bili sicer s pričetka severni Slovani (Čehi in Poljaki) za nas vse obiskanje Asisa v svoj romarski program; al primanjalo je bilo za to časa. Gosp. Peterlin pa je na vsaki način želel obiskati imenovani kraj, za kar je potreboval moj vozni listek, katerega sem mu tudi rade volje odstopil. On je toraj ta dan (6. julija) koj z jutranjim vlakom zapustil Rim. Mi drugi Slovenci podali smo se to jutro še prej proti sv. Klemenu, kot prejšnje dni. Zlasti ti, ki smo bili odri-nili iz Trsta v jutro dné 28. junija s prvim parnikom („Stambulom“), nismo bili vkljub najboljše volje še plačali ne prevoznje iz Trsta v Jakin, in tudi daljne vožnje do Rima še. Tudi nam ni bila natančno znana še ura odhoda iz Rima. Iskali smo sicer uže več dni gosp. monsignora Stojalowski-ja kot voditelja Poljakov, da bi mu bili poravnali svoj dolg, in zmenili se z njim zaradi vožnje nazaj; ali nikoli se nam ni posrečilo, najti ga. Gospica Lahainer zvedela je bila, da stanuje pri čč. gg. OO. Passionistih, ki imajo svoj samostan poleg svetišča „Pri sv. Stopnicah“. Podali smo se tja; al ondi ni nihče nič vedel za-nj, pač pa so nam rekli, naj gremo v samostan k ssv. Janezu in Pavlu, kjer je nastavljena večina poljskih romarjev. Bali smo se sicer, da bomo zamudili našo slovensko pridigo pri sv. Klemenu, ki je bila napovedana za to jutro ob 8. uri; al razgovor z gosp. mons. Stojalowskijem bil je tudi vendar le nujno potreben; toraj smo se napotili iz lateranskega trga po ulici, ki se nam je pokazala, da pelje naravnost proti ssv. Janezu in Pavlu. Pot bil je dovolj dolgočasen, ker je bil po italijanski navadi ograjen po obeh stranéh z visocimi zidovi; zatoraj smo še bolj hiteli, in res kmalu tudi dospeli na zaželeni kraj. Kogar zopet ondi nismo našli, bil je iskani gosp. monsignor. Stanoval je pa v resnici tam; al odšel je bil uže k sv. Klemenu.

Ker smo se nahajali uže ravno pred cerkvijo ssv. Janeza in Pavla, podali smo se za ene trenutke v njo. Zunajnost njena ni nam obetala nobenih posebnost, zato smo pa bili toliko bolj iznenadjeni, videti v znotranjih prostorih zopet jako zale lepote. Cerkev stoji na kraji, kjer je bila hiša imenovanih dveh ssv. bratov. V sredi cerkve vidi se skoz omrežje mesto, kjer so jima trinoški vojaki odsekali glavi. Pod glavnim altarjem hranjene so v krasni porfirni trugi njune sv. koščice. Desni strani cerkve prizidana je krasna nova kapela sv. Janeza od Križa, kjer je ta svetnik tudi pokopan. Vhod v njo opet in obdan je bil z prezalimi zastori in ogrinjali, še skoraj lepše, kakor so bila zagrinjala pri svetemu Klemenu. — V tej cerkvi shranjuje se tudi še mnogo drugih imenitnih svetinj. V bližnjem samostanu vidi se v kapelo spremenjena soba, kjer je

sv. Janez od Križa mnogo let stanoval. Nahaja se ondi še mnogo od njega rabljenega pohišja, obleke, knjig in enacih stvari; al za ogledovanje vsega tega zmanjkovalo nam je časa, ker bila je ura uže 8 proč. Glavna naša skrb bila je, priti zdaj po najbližjem potu k sv. Klemenu, da bi ne zamudili govora gosp. Kožuhovega. Gospica Lahainer, ki je italijanščine zmožna, prosila je necega gospoda, naj bi nam to naznanil. Nič ni bil kaj prijazen proti nam; vendar nam prošnje ni odrekel, ampak pokazal nam cesto, po kateri naj gremo. Podali smo se po njej; pa hodili smo tako dolgo, da sem uže za resnico mislil, da nas je mož naplahtal. Še le, ko smo v daljavi v gledali čez cesto razpeti Konstantinovi slavolok, spoznal sem, da gremo vendar le prav.

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* J. Jesenko: „Zemljepis za II. in III. razred srednjih šol“. Pred 3 meseci smo slovenskemu občinstvu bili naznanili profesor Jesenka „zgodovinsko knjigo“ (Stari vek), danes pa naznanjamo novo „zemljepisno knjigo“, ki se bode prihodnje šolsko leto rabila pri pouku zemljepisa v 2. in 3. razredu naših gimnazijev. Ta nova knjiga obsega 205 str. ter ima zemljepisno gradivo tako razvrsteno, kot to zahteva sedaj veljavni učni načrt. Dobra polovica knjige je namreč namenjena pouku v 2. razredu, druga polovica pa pouku v 3. Vsa tvarina je kaj pregledno vravnana in taka preglednost je neobhodno potrebna vsaki šolski knjigi. To preglednost delajo ne le različno dolgi odstavki, ampak pomnožuje jo različen tisk, tu debelejši, tam tanjši črke, tu prestreljeni, tam neprestreljeni nastavek. Tudi je vsa tvarina kaj dosledno razvita. Pri azijskih in afriških deželah (1. do 59. str.) razklada prof. Jesenko na podlagi najnovejših preiskav in podatkov najprej njih obširnost in prebivalce, potem gore ali navpično izobrazbo, vode in podnebje, na to pa upravno razdelitev in topografijo ter sklepa s pregledom prirodnin in omike. Pri Evropi pa po učnem načrtu najprej obširno popisuje nje skupno porazno razredbo in navpično izobrazbo, nje vodne in podnebne razmere ter potem prestopa k posameznim deželam, in sicer a) deželam južne Evrope (str. 87); b) zahodne Evrope (str. 107); c) osrednje Evrope (str. 117); d) severne Evrope, in e) vzhodne (str. 149). Za našo zemljino enako sistematično in pregledno obravnuje Ameriko: A) Severno (str. 158); B) Srednjo (str. 174) in C) Južno (str. 177), nazadnje pa Avstralijo (str. 189). Ne le učeči se mladini, ampak vsakemu Slovincu, ki se ni nikdar pečal z raznimi evropejskimi jeziki, dobro došel bo na konci pristavljeni pregled raznih tujih imen, z dostavkom, kako naj se izgovarjajo. Gotovo bode ta pregled tujih imen vsakemu posebno ugajal, ker pri a,b,c,dnem redu lahko vsak nagloma pogleda, kako se izgovarja. Zadnjič smo uže pri zgodovinski knjigi (Stari vek) omenili, da prof. Jesenko sedaj piše tuja imena po tuji obliki. Povsodi se pri pisavi lastnih imen izogiba fonetičnega načela, po katerem bi v knjigo bila zašla neka mešanica. Zadnjič smo tudi bili sprožili misel, da bi bilo dobro, ko bi naši jezikoslovci v naših leposlovnih listih to nujno stvar razpravljali in konečno določili. Ex cathedra se tu ne dá nič zapovedati; kajti mi ne poznamo med slovenskimi pisatelji nobenega takega veljaka, ki bi z oblastno besedo to prašanje mogel določiti. Prijateljsko razpravljanje in skupno porazumljenje o tem prevažnem prašanji nas bi najprej dovedilo do zaželenega cilja. V to Bog pomози! Mi priporočamo svojim čitateljem to novo knjigo, polno kaj zanimljivega in najnovejšega gradiva, tem bolj, ker

Proti 6. uri podali so se presvitli cesar k obedu na svoj dvor, na prostoru ljudske veselice pa je trajalo v pozno noč pri godbah, umetalnem ognju, petji itd. tako veselo in živahno življenje, kakoršnega Ljubljana še ni videla in ga ne bo zopet kmalu.

Ker so ta dan „Novice“ imele svojega poročevalca pri cesarskem obedu, hočemo o njem tudi še nekaj omeniti. Izmed poslancev bili so ta dan vabljeni: grof Hohenwart, Klun, Lavrenčič, Mohar, dr. Poklukar, dr. Strbenc, L. Svetec, dr. Vošnjak in dr. Zarnik. Sicer so bili izmed znanih še poljedelski minister grof Falkenhayn, baron Kuhn, major Salomon idr.

Kosilo se je, kakor navadno, toliko časa in tako, kakor smo pri drugem delu tega popisa uže omenili. Presvitlega cesarja sedež bil je v sredi one dolge strani mize, od katere je razgled na okna proti gosposki ulici (obedna soba je namreč v drugem nadstropji dvora v gosposki ulici). — Na desnici cesarjevi sedel je baron Kuhn, na levici pa grof Hohenwart. Po obedu, ki je trajal eno uro, podali so se presvitli cesar v ono sobo, kjer se jih pričakuje, in ž njimi vsi gostje. Začele so se pušiti smodke in pri pušenju prosto razgovarjanje. Presvitli cesar govorili so dalje z grofom Hohenwartom, pridružila sta se potem gospoda baron Kuhn in grof Falkenhayn in skupni ta razgovor trajal je dolgo; potem so se cesar obrnili do navzočega generala in za njim do poveljnika žandarjev, potem pa so se dalje razgovarjali z navzočimi poslanci. Presvitli cesar izraževali so se jako zadovoljno o lepih svečanostih, o velikem številu deželnih dobrodelnih naprav in o drugih gospodarskih zadevah. Čuli pa so tudi, da sta dva stareja poslanca spregovorila želje Slovencev o splošni politiki. Tako je trajalo razgovarjanje zopet skoraj uro in presvitlemu cesarju videti je bilo, da so izredno zadovoljni in veseli.

Dostaviti imamo tudi še par besedi o ljudski veselici, ki je trajala še pozno v noč pod mestnim gradom „Tivoli“.

Videti je bilo, da se po končanem sprevedu in kolikor dalje je šlo v noč, shaja toliko več ljudstva, in življenje postajalo je bolj in bolj živahno.

Polne so bile krčme, razveseljevalo se je ljudstvo pri različnih igrah. Ko pa se je pričel krasen umeten ogenj, občudovalo je vse lepe rakete, zvezde, kolesa in ognjene napise. — Sklepal pa je vsakdo z besedami: Po veličastno lepem dnevu v resnici krasen večer!

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ko smo prihiteli vsi spehani k sv. Klemenu, podali smo se koj v cerkev. Ura nam je namreč kazala, da smo utegnili zakasniti uže precéj pridige. Škoda, da je bilo res tako. Vendar je pa trajal govor še precéj dolgo, in to nas je vtolažilo. Veselilo, res prav zelo veselilo nas je v srce, videti, kako zelo pazljivo so slovanski romarji poslušali našega prečastnega gosp. govornika, in zlasti na obrazih Dalmatincev (ki so se po svoji noši lahko poznali), menil sem brati to, kar nam je Slovincem djali v „Hotel Roma“ mil. gospod škof Strossmayer, ko smo se mu šli nečega dne vs skupno pokloniti, namreč: „Mi bi morali biti vsi eno!“ Zanimal se je za gosp. Kožuhovi govor tudi še posebno čast. gosp. vrednik nekega hrvaškega cerkvenega čas-

nika, kateri je prosil nekega slovenskega gosp. župnika, naj mu blagovoli poslati dotični list „Danice“, ako bo ona govor morda ponatisnila. (Če bi želel brati kak spoštovani g. naročnik „Novic“ to pridigo, zavrremo ga na 31. list „Danice“ l. 1881., kjer jo najde natisnjeno.) Po slovenski pridigi pontificiral je v rumensko-slovenskem obredu zopet mil. gosp. Strossmayer. Kaj posebne bilo je tudi to, da so ta dan pospremljevali prelepo petje glasovi dobro donečega harmonija, kar noben prejšnji dan naših slovesnost pri sv. Klemenu ni bilo.

Omenjeno naj bo, da se je bilo gospici Lahainerjevi in meni vendar posrečilo, v sredi velike gnječe pri sv. Klemenu najti gosp. mons. Stojalowskita. Nameravali smo mnogi Slovenci, voziti se nazaj gredé s Poljaki do Jakina, obiskati z njimi tudi še slovečo Loretto, potem pa podati se po suhem skoz zgornjo Italijo, kjer bi bili zamogli videti še mnogo slovečih mest, kakor na pr. Sinigaglio (rojstno mesto neumrljivega rajnega papeža Pija IX.); dalje ležijo ob naši projektirani popotni črti večja mesta: Pesaro, Rimini, Cesena, Forlì, Faenza, Imola (kjer so bili tudi rajni sv. Oče Pij IX. en čas za škofa*), Bologna, Ferrara (močna trdnjava, v kateri je za čase papeževega gospodarstva čez one pokrajine imela Avstrija dolga leta svojo vojaško posadko v obrambo pravic sv. apostoljskega prestola), Rovigo, sloveča Padova (kjer počiva truplo sv. Antona Padvanskega), posebno pa Benetke, ta čudovita kraljica morja. V resnici: jako znameniti in mikavni popotni načrt! Vendar nam je to popotno črto odsve-toval uže poprej gosp. P. Benedičič, češ, da je gotovo po zgornjem Italijanskem še večja vročina kot v Rimu; da dalje za popotnika, ako pride iz „Večnega Mesta“, nimajo ostala italijanska mesta, akoravno so sama na sebi velika in znamenita, vendar nobene posebne mikavnosti, ker vtisi, katere prinesejo popotniki iz Rima, zatemnujejo vse drugo.

Poleg tega nas je dolga vožnja v italijanskih slaboglasnih vozovih 3. reda uže sama na sebi dovolj skrbela. K temu odsvetu in pomislikom pridružil se je zdaj tudi še gosp. mons. Stojalowski, ki nam je kot najbolje svetoval: da gremo s Poljaki v Jakin in Loretto, potem pa se prepeljamo s parnikom „Stambulom“, ki nas v Jakinu čaka, koj naravnost čez Jadransko morje nazaj v Trst. Djali je tudi, da, če hočemo videti na vsak način Benetke, storimo najbolj prav, ako se iz Trsta nazaj tje prepeljemo, ker je romarjem zagotovljena na polovico znižana prevoznja.

(Dalje prihodnjič.)

*) Naj bo kot zgodovinska drobtinčica o tej ugodni priliki omenjeno, da se je bil v tem mestu poklonil kot bivšemu tadanjemu ondodnemu škofu Mastaj-Ferretiju (poznejšemu papežu Piju) naš slavnoznani rojak, rajni mil. gosp. novomeški prošt vitez Simon Wilfan. Malokateremu je morda znano, da je bil ta naš č. g. rojak mnogo let vojni kaplan pri ljubljanskem 17. peš polku, takrat zvanem Hohenlohe-Langenburg. Zarad puntarskega gibanja (v komur so bili Lahi vedno mojstri) nahajal se je naš polk taista leta dalj časa po Talijanskem, in prišel med drugim tudi v Imolo. O tej priliki šel se je tedaj č. g. rojak pokloniti mil. gosp. škofu Mastaj-Ferretiju. Še poznejša leta mil. gosp. prošt Wilfan ni mogel nikoli dosti prehvaliti velike pristrčnosti, prijaznosti, ljubeznivosti in ponižnosti, katere lastnosti so uže takrat poznejšega papeža Pija IX. močno odlikovale; živeli so pa nek tudi uže takrat, akoravno po rodu grofovskega stanu, tako priprosto, da se je bilo čuditi. Vsa njihova domača opravila in posle oskrboval je nek le eden strežnik.

Pis.

dvorni napravi za umetnijo v Monakovem, katero so Njih Veličanstvo posebno pohvalili. — Zunaj imenovanih reči je tudi še pomniti leca, ki stoji na kamnitem stebri in je po umnem obrisu gosp. mestnega inženirja Wagnerja tudi iz hrastovega lesa z zlato vdelavo narejena.

To pa in okvire za križev pot je v lastnem oskrbovanji izverstno naredil podobar Fr. Jontes. Stene notranje cerkve so sivkaste, le obok je pisan — predstavljajoč višnjevo nebo z zvezdami in omejen z obrobki, ki so izpeljani v silo umno izbranih barvah, o čemur so Njih Veličanstvo tudi blagovolili opomniti, da tako enojno pisanje prav posebno dopada, in ravno to je jako dobro oskerbel malar Borovski v Ljubljani. — Notranjo cerkev lepša tudi tlak, ki je pisan in iz dunajske tovarne za lončeno posodje.

Spominska ploša, kakor tudi oba kropivna kamna, iz belega, koroškega marmeljna, so izverstno delo kamnarskega mojstra Petra Tomana v Ljubljani.

Stenski stebri v cerkvi in mejni okrajki od zunaj so iz sevniškega debelozernatega peščenika. — Debla zgorej omenjenih stebrov so iz črnega marmeljna z Lesnega berda pri Verhniki. Verhi in predstave tankih in debelih stebrov, naslon nad vežjo in oklepi za okna so iz istrijskega kamna. Ploše podpornih stebrov in poglobitnega verha in stolpček na sprednjem licu so iz nabrežinskega apnenca, najterdnejega kamna, ki se more dobiti. — Lepe verhe in podstave stebrov in podpore pevskega kora, oklepe pri oknih in težavno delo stolpčka je naredil podobar Jontes. Rebra in pasi in sklepniki so glinasti iz lončarije Drelsetove v Ljubljani. — Streho za cerkev je postavil tesarski mojster Jerančič, za hišo pa Pust. — Streho je pokrili z angleškimi raznoverstnimi ploščami škrilar Okoren. — Ključarska dela: Križ in prepletje na slemenu in železno ograjo, in sicer sèm ter tje prav raznoverstno je jako dobro in za nizko ceno naredil ključar Pilko.

K surovemu zidanju potrebno navadno in tiskano opeko je dajal Jelovšek na Verhniki. Vtis, ki ga dobiva obiskovalec cerkve JEZUSOVEGA SERCA in misijonske hiše, je častitljiv, in to poslopje bo vedno v čast mestu in deželi, in lepo znamenje pobožnosti in ljubezni do domovine pri slovenskem ljudstvu.

Ali stolp, kapela sv. Cirila in Metoda in misijonska hiša še niso dodelani, ravno tako je še prazen prostor za altar brezmadežnega spočetja Matere Božje z nasvetovanimi podobami v zlatu: sv. Frančišek Asizijan, sv. Elizabeta, sv. Rudolf in sv. Štefan, kakor tudi za altar sv. Vincencija Pavljana (vsak na eni strani preprečnice) in v kapeli za altar sv. Cirila in Metoda.

Presvitli cesar so blagovolili pri odhodu še vprašati, ali se bo delo letos še nadaljevalo, ali bo zavolj pomanjkanja pomočkov prenehalo, in odgovor je bil dejaven in nikaven, to je, ako bo društvo za zidanje cerkve pri upnikih še vero imelo, da, ako ne, pa ne; in v hitrosti se ne more vselej vse tako lahko razložiti.

Sicer moramo s hvaležnostjo spoznati in izreči, da je bilo le z upanjem, zlasti gospoda stavbenega mojstra Faleschini-ja, Majerjeve dvorne naprave za cerkveno umetnijo v Monakovem in pa skoraj vsih družih gospodov zakladavcev in obrtnikov mogoče, delo tolikanj doognati, da je bila cerkev uže 1. mal. serpana posvečena.

Ali bo to versko-domovinsko delo še to leto končano, stoji na tem, če bo kupčevavec Toenies, ki daje nabrežinski apnenec, v kratkem štiri kamne za stolp poslal ali ne. Pa po sedanjih skušnjah smemo pričakovati, da on, ki so njegovo napravo v Ljubljani tudi presvitli cesar obiskali, uže iz domoljubnih vzrokov edini zadržek nedovršenja hiše Božje ne bo hotel biti. Se ve, da cerkvi manjka pomočkov, in pa še zeló, pa

zaupanje na Boga je bilo doslej močno opravičeno, in to bodi tudi v prihodnje podpora društva.

Dohodkov je imelo društvo v dveh letih nekaj čez 40.000 gold., in doveršena cerkev z misijonsko hišo vred bo zahtevala 120.000 gold. — Za nov dohodek je slavno c. kr. denarstveno ministerstvo z razglasom 4. rožnika 1883 št. 17.741 v ta namen dovolilo rečno loterijo brez davka, ki bo obsegala 2000 verst po 40 srečk (po 25 soldov). Imela bo 2000 dobitkov, in srečkanje bo tako, da ima vsaka versta en dobiček.

Med rečmi za dobitke sta sedaj uže dva konjiča, eno- do poltretjeletna, obljubljena junica in pa dve telici. — Ti to početje bodi priporočeno Bogu in častitim naročnikom našega lista, da se ga prijazno vdeležujejo ali s kupovanjem srečk (najbolje celih verst) ali s podaritvijo reči v pomenu reka na srečkah: Blagor mu, kateri pomaga k zidanju cerkve! Sveto pismo pravi: „Oblagrovani bodo, ki té zidajo.“ (Tob. 13, 6.)

Vodstvo rečne loterije je v Kravji dolini št. 11 v Ljubljani.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po vseh predstoječih nasvetih in razmerah sklenili smo bili, ravnati se po predlogu gosp. mons. Stojalowski-ta, ki nam je bil naznanil, da je čas odhoda iz Rima določen na nocojšnji večer ob 8. uri. Tudi večina ostalih slovenskih romarjev bil je ta nasvet všeč. Po skončani božji službi dri sv. Klemenu poslovali smo se z nekako otožnim srcem od svetišča, ki nas je skozi štiri dni tako slovesno sprejemalo v svoje prekrasno-ozališane prostore, ter nam pripravljalo toliko dušnega veselja.

Od sv. Klemena napotili smo se zopet naravnost proti Vatikanu, kjer je bila ob dopoldanski pol 10. uri napovedana znanstvena akademija, in to sicer po izrečeni volji sv. Očeta papeža samega. Cerkevne slovesnosti preteklih treh dni imele so namen, poživiti srca romarjev z verskimi blagostmi, in vtisniti v njih duše neizbrisljiva čutja in spomine na navzočnost v sv. Rimu; ob enem pa poveljati tudi češčenje velikih slavjanskih apostolov ssv. Cirila in Metoda. Temu dnevu (6. julija) pa so hoteli enako sv. Oče sami vtisniti pečat narodne svečanosti in pobratimstva vseh slovanskih plemen ne le med seboj, ampak ob enem tudi nekakega poročstva njihove bratovske sloge (v najlepšem pomenu te lepe besede) pod krilom sv. apostoljskega prestola. Res, misel in želja uzvišena, neprehvaljena, neprekosljiva!

Za vdeležbo akademije delile so se zopet nove vstopnice, pa na marsikaterega nevoljo točilo se nam tudi v tej zadevi ni „čisto vino“. Reklo se nam je nekako, da se vstopnic ne bo razdalo mnogo; vsak pa, ki jo bo imel, zamogel bo peljati več soromarjev s saboj k akademiji. Jaz sem bil tako srečen, da sem dobil eno, zbral sem tudi več dobrih znancev krog sebe; al ko smo dospeli do vhoda, bila je ondi stroga kontrola, in straža ni nobenega brez vstopnega lista pustila naprej. Nekako razžaljen, — se ve da, ne zarad sebe, ampak zastran družih — stopal sem po širokih marmelnastih stopnicah za drugimi romarji navzviš; ko pa pridemo pred dvorano, ki nosi ime „Sala di Concistoro“ (konzistorijska dvorana), v kateri se imenujejo in izklicujejo novi kardinali in škofje, in kjer se je tudi imela vršiti akademija, čakalo nas je ondi zopet novo neprijetno iznenadenje. Švicarji, ki so stali pred na stezaj

O tržaških dogodbah

odprtim vhodom dvorane, niso pustili nobenega več noter, rekoč, da so prostori že vsi prenapolnjeni. Videli smo to lahko tudi sami na lastne oči; pa če tudi temu ni bilo tako: saj nam je puhtela iz dvorane tako vroča sopara nasproti, kakor iz plaveža. Kaj nam je bilo tedaj storiti? No! vtolažba je bila lahka! Skoz vse dni nisem bil namreč prišel še v znotranje prostore Vatikana, in za to zamudbo hotel sem se zdaj plačati.

O Vatikanu samem bi se dale napisati debele bukve, in če bi kdo hotel vse njegove znamenitosti in posamnosti natanko ogledati, potreboval bi ne tednov, ampak dolgih mesecev. Jaz zamorem o vsem tem omeniti in govoriti le kaj malega, površnega. Velikanske njegove zgradbe vzdigujejo se, kakor sem ob svojem času povedal, ob desni (episteljski) strani Št. Peterske bazilike. Ta ogromna palača je bivališče papežev, ob enem pa najuzvišnejši sedež umetnosti celega sveta. Uže v najstarejših časih stala je ob Št. Peterski baziliki palača, v kateri so stolovali papeži od časa do časa; ob enem pa v njej nakazovali stanovanja najvišim osebam, cesarjem in kraljem, ki so priromali k grobom ssv. apostolov. Prava rezidencija papežev bila pa je od časov, kar je bil cesar Konstantin podaril katoliški cerkvi mir, prav za prav palača ob lateranski baziliki, zvana „Patriarhališče“. Kakor je bilo tudi uže o svojem času povedano, razpadla je bila ta palača za časa papeževega bivanja na južnem Francoskem.

Urban V. in Gregor IX. izvolila sta si toraj po svoji vrnitvi v „Večno Mesto“ Vatikan v svoje stanova-lišče, in od takrat postal je papeževa rezidenca. Bila sicer ta palača takrat ni ne velika in ne lepa; toda uzvišeno stališče najvišega poglavarja Cerkve na vsi zemlji; novo oživljena umetoljubnost rimljanska in hkratna vnema papežev-naslednikov za vse najlepše, kar zamore vstvariti umetnija: vse to delovalo je vzajemno, postaviti in izgotoviti novi Vatikan, kakoršen se kaže obiskovalcem sedanji čas.

Le po večem naj omenim papežev, ki so si prisvojili največ zaslug pri preuredbah Vatikana. Uzvišeni načrti in ogromni naklepi (projekti) papeža Nikolaja V. so v tej zadevi znani vsemu svetu. Papeževa stanovanja bila so po njem vsa predrugačena; vendar je od onih stavb ostala edino le po njem imenovana kapela nespremenjena do naših časov. Drugi starejši oddelki sedanje palače segajo v dōbo Siksta IV. (1471—1484).

On sozidal je med drugim tudi znano sikstinsko kapelo, katera se nahaja v onem oddelku Vatikana, ki se naslanja na Št. Petersko baziliko. Njegov naslednik Inocenc VIII. postaviti je dal kakih štiristo korakov od prejšnje palače na severni strani in proti vrhu višine „Monte Mario“ ono poletno poslopje, ki se zaradi prelepega daljnovidja zove: „Belvedere“. Predelovali so dalje Vatikan papež Aleksander VI.; papež Julius II. pa ga je spremenil po arhitektu Bramante-tu, ki je zidal Št. Petersko baziliko, v največo palačo vsega sveta. Tudi papež Pij VII. zvršiti je dal še en oddelek. Zarad vseh teh mnogih preuredb, dozidanj in prezidanj se sicer Vatikan ne zamore imenovati pravilna celota; to tudi skoraj ni mogoče, če pomislimo, da šteje 22 dvorišč, tri kapele, okoli pet tisoč dvoran in sob, mnogo galerij, koridorov itd., v vsem skupaj okoli enajst tisoč prostorov. Obseg njegovih stavb, vrtov, vinogradov, sprehajališč, perivojev itd. prekosi marsikako veliko mesto. Spregled vse palače iz vaticanskega trga je tedaj nemogoč; le iz vrhunca Št. Peterske kuplje videti se zamore njega ogromna obširnost.

(Dalje prihodnjič.)

poročali smo zadnjič bolj obširno; danes imamo dostaviti le še nekatere za nas enako pomenljive nadrobnosti. Dozdaj še čisto neznano društvo „Avstrija“ videti je, po vsem soditi, kar se je godilo pri ljudski veselici na „Mondo nuovo“ soboto večer, novo rojeno dete Depretisovo, ker po dopisu „Tribüninem“ bilo je tam vse polno agitatorjev, da naj se Depretis pri prihodu pozdravi, in konečno je tudi mlad predsednik „Avstrije“ Verona od veselice poslal dva telegrama do cesarja, v katerih enemu imenuje Depretis-a najvrednejšega namestnika. To samo uže kaže dosti, kako mlad je Verona in katerega malika moli. — Tržaška „Edinost“ piše o tamošnjih dogodbah na dan 18. avgusta t. l. tako-le:

„18. dan t. m. zjutraj ob 4. uri nam je naznanjal pok kanonov, da je napočil dan rojstva našega cesarja. Ob 9. uri je bila sv. maša pri sv. Juštu, potem defiliranje vojakov na velikem trgu; popoldne pa obed oficirjev v veliki kosarni, med katerim je vojaški poveljnik napil cesarju, katero napitnico je zopet naznanjal grom topov z grada.

Največa stvar je bila zvečer v prostornem vrtu „Mondo nuovo“ kjer je novo društvo „Avstrija“ napravilo velikansko veselico in v ta namen vrt spremenilo, skoraj bi rekli, v vseh barvah goreči park. Veselice se je udeležilo skoraj 4000 osob, med njimi skoraj polovica Slovencev, akoravno se niso slovenska društva oficijalno udeležila in to iz vzroka, ker je predsednik društva „Avstrija“ sam željo izrazil, da ne bi „živio-klici“ zakrili vseh drugih klicev in pa tudi iz vzroka, ker naša društva nočejo v žrjavico po kostanj za druge. Vkljub temu pa je pri veselici skoraj prevladal „živio“, ker brez Slovencev se sploh v Trstu ne dajo napravljati ljudske veselice. — Godli ste dve godbi, godba nadvojvode Leopolda (došla iz Gorice) in pa veteranska; obe godbi ste se odlikovali, posebno pa so Slovenci živahno pozdravljali „venček slovanskih napevov“ in „Naprej“, prvi komad je godla vojaška, drugi pa veteranska godba, oba kaj izvrstno, če tudi nista bila v sporedu, na zahtevanje Slovencev. — Umetni ognji so bili kaj posebnega in veselica se je vršila prav lepo. — Živahno so ljudje pozdravljali namestnika in vojaškega poveljnika, ko sta prišla in odšla in predsednik društva „Avstrija“, mladi gospod Verona, odposlal je cesarju v Ischl dva telegrama; v enem je omenil, da ljudstvo živahno pozdravlja najvrednejšega namestnika cesarjevega, kar so viši in nižji krogi na razne načine razlagali in komentirali.

Veselica je trajala skoro do polnoči in ni bilo nobenega nereda. — Ko pa je po veselici poročevalec „Tagblatta“ Artur Brehmer šel skoz „Acquedotto“ proti svojemu domu, ga je kakih 30 mladih „irredentarjev“ sè železom okovanimi palicami napadlo in tako neusmiljeno mahalo po njem, da so mu več globokih ran, in eno celó nevarno v glavo zadeli, tako da je mladeneč v krvi obležal in da so ga morali v nezvesti odnesti v bolnico. — Ko so to dovršili, šli so pred redakcijo „Tagblatta“ in tam strašno razsajali in razbijali. Še le tam se je pokazal po dolgem razbijanju c. kr. redar, pred katerim so pa fantalini bežali, kakor bi jim bil pokadil, ali prišli so drugi redarski patrolji v roke, katera je vjela in v zapor odpeljala dva pobalina, 23letnega vatlarja Antona Jndri in 20letnega zlatarja Artura Micheluzzi; vjela je policija še več drugih napadnikov Brehmerja in razsajalcev, med njimi so nekateri sinovi

To izjavo „Pester Lloyd“ za resnično sprejeto, bil bi to dokaz za verjetnost, da je pri sprejetju naloga mislil, da se bode dal gladko izpeljati, ko pa je prišel v Zagreb, pa se je prepričal, da Najvišemu pričakovanju po ustavni poti ne more zadostiti.

Ban Pejačević je brž ko ne v ministerskem posvetovanju spoznal zoper Hrvaško obrnjene naredbe, slutil je, kaj Hrvaško pričakuje, ako se ne vdá v to, kar Ogerska zahteva; mislil je, da se mora tudi skrajno sredstvo poskusiti, da se od Hrvaške odvrne čin sile in očigled temu položaju merodajne osebe Hrvaške spravil v to, da izberejo manjše zló. Med tem so pogovori z odločilnimi udi narodne stranke, izrečeno javno mnenje prepričali grofa Pejačevića, da ga na Hrvaškem ni nobenega, ki bi v tem, da se vnovič obesijo grbi z magjarskim opisom, ne spoznal novega prelomljenja ustave in tedaj ni v deželi nobenega, ki bi ne trpel rajši vsake sile, kakor pa privolil v žaljenje državne temeljne postave.

V Pešti se misli, da je po izgredih zagrebske druhali žaljena čast Ogerske in zahteva se zadostjenja. — Ne samo narodna stranka, ampak tudi večina opozicije obsojuje odločno silovito postopanje tukajšnje druhali, toda ni res, da bi bila celó zagrebska druhali pri svojih izgredih imela namen, žaliti skupni grb kot znamenje ogerske državne suverenitete; ravno nasprotno, dokazano je, da na družih poslopih z državnimi grbi brez ogerskega opisa niso ti ostali samo nedotaknjeni, temveč se jim je celó skazovalo spoštovanje. Ne gre se tedaj za radovoljno žaljenje ogerskega grba, ampak samo za silovit protest razburjene druhali zoper magjarske opise. Kako se more tedaj od Hrvaške zahtevati zadostjenja za stvar, katera se ni zgodila in ni bila name-ravana?

Ako se v Pešti misli, da državna korist zahteva, Hrvaško ponižati in tam učiniti kak čin obstanka, se mi temu ne moremo ustavljati. Hrvaška ima zá-se samo postavu, in ta bode njen ščit zoper vse mogoče napade, in zato hočemo mirno čakati, ali pod krono sv. Štefana živimo „v državi pravice“. Blizo tako si sledijo misli v članku, katerega priobčuje Miškatović v imenu narodne stranke v „A. Z.“.

Pritožuje se, da se narodna stranka ni za nič prasha, temveč prezirala ali celó prištevala mrtvim in da se zarad napake družega mora od mesta bana odmakniti odličen in najbolj sposoben mož; ona ne more pripoznati nikakoršnega razločka med častjo Ogerske in Hrvaške. Na Ogerskem postalo je uže navada, Hrvaško zaničevati, in v tem je največa nevarnost!

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

V čast papežev naj bo povedano, da so prostori, ki so v Vatikanu vravnani in določeni umetniji in vednostim, najbogatejše okinčani z marmeljem in drugimi dragocenimi olepšavami; enako velja tudi o dvoranah, ki so namenjene za zaslišanja (avdiencie) in za sprejemanje tujcev. Večina najsijajnejših krasot pa, ki odlikujejo Vatikan, zastoji iz dragocenih daril, ki so bila poklonjena papežu iz vseh delov sveta. Kako malo pa cenijo oni (papeži) svojo lastno osebo, dokazuje več kot dovolj resnični faktum, da edino, kar je v Vatikanu priprostega in brez najmanjših olepšav, je ono malo število sob, ki služijo papežem samim v stanovanje.

Papeža Pij VII. in Gregor XVI., bivša nekdanja meniha, tudi v Vatikanu nista postala nezvesta priprostosti samostanske sobice, v kateri sta bivala poprej.

O priprostosti sob, v katerih so stanovali rajni sv. oče Pij IX., bilo je dovolj velikrat govorjeno. Noben blišč in tudi najmanjši kinč ni bil v njih videti; tal, s priprosto opeko vloženih (kar v Rimu ni kaj nenavadnega), ni pokrivala nobena preproga; tudi peči sobe niso imele. V najostreji zimi privoščili so si le toliko, da so si grelí otrpnjene roke ob steklenici, s kropom napolnjeni; pri tem, ko so v sijajno nakrašenih pred-sobah tople peči razširjale prijetno toploto. In Leon XIII., kako se pa nek oni v tej zadevi obnašajo? Odgovor: javna tajnost je, kako zeló strogi so oni proti svoji lastni osebi; lahko si toraj mislimo, da v tem gotovo najmanj ne zastajajo za svojimi preslavnimi spredniki.

Da bi bili pri toliki ogromnosti Vatikana, kakor sem omenil o njem le površno, zamogli ogledati vsega, ali vsaj obhoditi ga, na to pač ni bilo misliti. Manjkal nam je v to tudi potrební voditelj. Na dober namen podalo se nas je več romarjev od dvorane, kjer se je imela vršiti znanstvena akademija, naprej, češ: bomo uže kam prišli. Dospeli smo kmalu na prostorno dvorišče, konec katerega vabile so nas široke kamnite stopnice k vstopu v drugi oddelek Vatikana. Naključje bilo je vidoželjnosti naši prijazno: prišli smo namreč v vatikanske starinske muzeje, kjer je, bi djal, v neštevilnih, dvoranam enacih hodiščih razpostavljenih na tisoče in tisoče starinskih podob, doprskih kipov slavnih mož, paganskih malikov, spominkov, mrtvaških rakev (sarkofagev), kopeljnih kadí, orodja, posod, živalskih podob in Bog zna, kaj še vsega. Vse to zgotovljeno je iz najzlahtnejšega in raznobarvnega marmelja, ali pa iz brona. Po večem so to izdelki starodavnih Egipčanov, Grkov in Rimljanov, in ko bi človek ne videl sam taci umotvorov z lastnimi očmi pred seboj, ne verjel bi, na kaki visoki stopinji bila je umetnija uže pred dva do tri tisoč letmi. Vidiijo se posamesni izdelki, o katerih se sme reči, da njihovim stvoriteljem marsikdo, ki si prilastuje naše čase naslov „umetnik“, še jermenov od črevljev odvezati vreden ni.

Za mnogo stvari je kar naravnost dvomljivo, bi jih li izgotovil kdo dandanes v toliki popolnosti. Kako bi morali biti hvaležni toraj Rimljani papežem med drugim tudi zarad tega, ker so z največo in neumorno skrbljivostjo ter nesoštetimi stroški zbirali plode tolike veleumnosti, in zabranjevali, da se niso raznesli na vse vetrove, ampak ohranjeni ostali Rimu.

Kakošna šola pa so ti muzeji in njihovi neštevilni umotvori tudi za vse, ki se truditi in brigati hočejo za napredek v kiparstvu! Videti je bilo ta dan res tudi več umetnikov, ki so si risali posamesne predmete, in eni posnemali jih tudi po fotografičnem aparatu. In s tolikimi neštevilnimi izdelki napolnjenih dvoran, koliko jih je! Ko bi bil človek sam, bal bi se bil, da bi se ne zgubil v njih. Mnogo teh prostorov meji na Vatikanske vrte; od bliščečega južno-podnebnega solnca obsijane prijetne zelenjadi, ki so se deloma ovijale okrog oken, deloma pa popolnem zagrinjale jih, spominjale so nas kar naravnost na raj.

V muzejih vsrečilo se nam je bilo, najti znanca, ki nas je peljal od tam v tretje nadstropje v dvorane, kjer se shranjujejo in so razpostavljene slikarije (Pinakothek, Gemäldesammlung). Ako so nam muzeji kazali po večem izdelke starodavnih paganov, videli smo tu najizvrstnejše umotvore prvakov slikarstva iz krščanskih časov. Če se ozremo v zgodovino vatikanske slikarnice, najdemo, da ona ni ne stara, in tudi ne tako slik bogata, kakor bi marsikdo morda pričakoval. Pij VII. še le utemeljil jo je, prepustivši za njo one slike, ka-

tere so bili Francozi (ta najbolj omikani narod našega veka!?!)) za čase slaboglasnih svojih prekucij oropali, zavlekli jih v Pariz, vsled pariškega miru leta 1815. pa jih morali nazaj izročiti pravnim lastnikom. Pij IX., v vseh svojih delih in početjih velik, pomnožili so zbirko izdatno; vendar šteje ona v vsem le dvainštirideset slik. Al o vseh zamore se reči, da so najizvrstnejše celega sveta. Nobene ni med njimi, ki bi ne bila sloveča ali gledé umetnije ali pa umetniške zgodovine; mnogo njih spada k umotvorim prve vrste.

Preslavni slikarji Fiesole, Leonardo da Vinci, Perugino, Rafael, Domenichino, Tician, Murillo in mnogo drugih živijo po svojih preumetnih izdelkih v tej slikarnici še dandanes, in bodo živeli, dokler ostanejo umotvori njihovih mojsterskih rok. Slike: Zadnje obhajilo sv. Jeronima (delo Domenichina), Marija Folinjska (Madona di Foligno) in Kristusovo spreminjenje na gori Tabor (dela preslavnega Rafaela); altarna slika Ticianova; Madona na prestolu (delo Peruginovo); pokop Kristusov (delo Caravaggia); sv. Romuald (delo Sachievo) prištevajo se zaradi velikosti in izpeljave med najbolj sloveče vse zbirke. Vložene so v široke zlate okvire, in so natakunjene ob stenah na močne železne palice, ter vravnane tako, da se velikim durim enako lahko povoljno pregibljejo. Ta naredba (pregibanje) služi menda najbrž v to, da si slikarji, katerih se baje vedno kaj ondi nahaja (tudi v dan naše nazočnosti ni bilo brez njih) postavljajo slike ali v povoljno svetlobo, ali senco, ali sploh kakor jim je za ogledovanje in kopiranje bolj služno in priročno. Pač nisem z lepo pogrešal dobrih in bistrih oči kje tako občutno, kakor ravno v tej slikavnici, kjer so tako blizu skupaj videti izdelki najbolj slovečih slikarskih mojstrov celega sveta.

Uže ko smo šli iz muzejev v slikarnico, prišli smo bili v neki koridor, kjer nam je donelo iz dvorane „Sala di Concistoro“ (kjer se je vršila znanstvena akademija), prekrasno petje nasproti. Naravna stvar bila je tedaj, da smo zdaj, ko smo si ogledali slikarnico, gledé akademije skleuili poskusiti še enkrat svojo srečo. In v resnici: želja ni ostala brezvspešna. Vsled silne vročine in tudi zaradi jako obširnega programa zapustilo je bilo uže toliko poslušalcev dvorano, da je stalo uže celó nekaj sedežev na razpolaganje. Prišli smo bili pa tudi drugač o prav srečnem trenutku k akademiji. Vršila se je namreč ravno pevska točka, kakor kaj enacega še nisem čul. En zbor nahajal se je v zadnjem desnem kotu dvorane, obstal je po večem iz samih debelih glasov (basov), in pel tako mogočno, tako velikansko-krepko, da bi se bila, — naj se poslužim tega izraza — kmalu tla stresala pod nogami pevcev. Drugi zbor pa se je nahajal na sprednji levi strani dvorane blizu papeževega prestola, ter je z mehko-tihimi glasovi narejal jek (Echo) prej omenjenemu zboru. Tako osnova, kakor tudi izpeljava tega speva bila je silno umetna, nepopisljivo veličastna, neprekosljiva; vse po dvorani stalo je nepremakljivo, in je strmé ter tiho molcé poslušalo neprekosljivi spev. O sklepu pa je vse po dvorani z gromovitimi slava- in živio-klici odlikovalo pevce. Vse ravno povedano, zraven pa krasota dvorane, na sprednji glavni strani gor k vsemu temu pa še na bogato-ozališanem prestolu sedeči sv. oče Leon XIII. v belem talarju, njim ob stranéh na baržunastih stoléh zbor kardinalov in družih visocih cerkvenih dostojnikov: vse to je delalo nepopisljive vtise na mene, ko sem vstopil v dvorano.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavne stvari.

Podoba.

Povést.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

I.

(Dalje.)

O tajni dobrovoljnosti je umetelnik prečital to ojavo; razjasnilo se mu je obličje. Govorili so o njem v novinah, — to je njemu bilo nekaj novega; nekoli-kokrat je prečital te vrste. Primera z Vandikom in Tizijanom je močno ugajala mu. Leposlovka (fraz): „Slava ti, Andrej Petrovič!“ ljuba mu je bila jako močno; časnik je bil prinesel njegovo ime in njegov rod; to mu je bila čast — popolnoma neznana doslé. Jel je urno hoditi po sobi, vihal si je lase; sédel je na naslonjač, a skočil je in sédel na divan in neprestano premišljaj, kako bode sprejemal naročnike in naročnice; stopil je k platnu — in potegnil je po njem na slepo s čopičem, hotel je roko privaditi ugodnemu gibanju.

Druzega dné se je zvonček oglašil pri njegovih durih; prihitel je in odprl. Prišla je bila neka dama, spremljal jo je sluga v služabnem plašči iz kožuhovine, z damo vred pa je bila došla mlada, sedemnajsetna gospica, nje hči.

„Ali ste vi msje Čartkov?“ — vprašala je dama.

Umetelnik se je poklonil.

„Toliko pišó o vas; vaši obrazi bajè da so popolnost sama“. Po teh besedah je dama „lorgnet“ nastavila na oči in ogledala je bistro stene, ki ni viselo nič ob njih. „A kde imate svoje podobe?“

„Ni jih še“ — odgovoril je umetelnik nekako v zadregi — „še le preselil sem se v to bivališče; na poti so še... niso dospele še“.

„Ali ste bili v Italiji?“ — vprašala je dama in vá-nj pomerila „lorgnet“, ker ni našla ničesar, kamor bi ga bila obrnila.

„Ne, nisem bil, ali hotel sem... pa sedaj sem odložil to... Ali račite, sedite!“

„Hvalim, sedela sem dolgo časa v kočiji. A, tû vendar-le vidim vaše delo!“ — opomnila je dama, ko je bila obrnila se v nasprotno steno in „lorgnet“ pomerila v riske, „programe“, „perspektive“ in podobe, ležeče po tleh. „C'est charmant, Lise! Lise, venez ici: soba po Tegnerovi navadi; gledi: nered, zmešnjava, miza, poprsije na njej, roka, paleta; tû je prah... gledi, kako je prah namalan! c'est charmant! A na drugem platnu je ženska, pere si obraz — quelle jolie figure! Uh, mladenič! Lise, Lise! dečak v ruski bundi! — gledi, dečak! Ali se vi torej ne pečate samo s podobami?“

„O, to ni modrost... da, neumen sem bil... riski...“

„Povedite, kako vi sodite današnje podobščinarje. Ali ni res, da sedaj ni takih, kakoršen je bil Tizijan? — Ni te moči v barvah, ni te... žal mi je, ker ne morem ruski povedati vam tega (dama je bila zaljubljena v živopisje, pohodila je in z „lorgnetom“ ogledala vse galerije po Italiji). Prav tako, msje Nol... oh, kako ta mala! kak nenavaden čopič je to! — Jaz so-dim, da ima več izraza v obrazih, nego Tizijan. Ali vi ne poznate msje Nola?“

„Kedo je ta Nol?“ — povprašal je umetelnik.

„Msje Nol? Oh, kako nadarjen človek je to! — na-obrazil jo je, ko je bila še le dvanajsetna. Morate gotovo priti k nam. Lise, pokaži mu album. Znajte, da sve prišli k vam zato, da bi takój začeli obraziti jo.“

Potovanje cesarjevo po Kranjskem.

Četrty dan. (14. julija.)

(Dalje.)

Iz hranilnice podali so se presvitli cesar najprej na grad ljubljanski v kaznilnico, kjer so jih sprejeli dotični uradniki z višim državnim pravdnikom grofom Gleispachom na čelu. V gradu ogledali so presvitli cesar delavnico in izdelke, šolo, kuhinjo, pisarne, bolnišnico in cerkev, so povpraševali po zdravstvenih razmerah in se sploh zanimali za vse nadrobnosti.

Od tod podali so se presvitli cesar v spremstvu gosp. deželnega predsednika peš po dijaških ulicah dol v „ljudsko kuhinjo“. Pred poslopjem sprejeti so bili presvitli cesar po vitezu Gutmannsthalu, kateri jim je predstavil načelnika društva ljudske kuhinje, mestnega blagajnika Hengthalerja, kateri je Njegovo Veličanstvo primerno pozdravil.

Med vratmi pričakovale so presvitlega cesarja gospé iz odbora in druge podpornice društva. Potem ogledali so si presvitli cesar vse prostore ljudske kuhinje, sprejeli so milostljivo skledico juhe, katero jim je podala gospica; v oddelkih ljudske kuhinje bilo je nastavljenih blizu 400 ubogih, katere so tisti in prihodnji dan tam pogostovali na stroške viteza Gutmannsthala. Iz spodnjih prestopov podali so se presvitli cesar v prvo nadstropje, kjer so bile pogrnjene mize za one dijake, kateri vsak dan obiskujejo ljudsko kuhinjo. Navzočih pa je bilo gori tudi veliko število odličnih gospá, med njimi gospá deželnega predsednika baronovka Winklerjeva, grofinja Auerspergova, baronovka Lazzarini in mnogo drugih gospá in pa gospodov dobrotnikov društva, izrekoma tudi gosp. kanonik Jeran, vodja hranilnice Dreo, R. Janežič in drugi. Presvitli cesar vpisali so na pršnjo društvenega načelnika v spominsko knjigo svoje imé, so nagovorili gospó soprogo deželnega predsednika baronovko Winklerjevo in so se prav pohvalno izrekli o dobrodelnem delovanju tega društva.

Presvitli cesar ogledali so nadalje še samostansko cerkev in šolo pri čč. redovnicah Uršularicah, kjer so bile učenke v šolah praznično oblečene navzoče; enako so obiskali mestne ljudske šole, kjer so povsod učitelji z učenci presvitlega cesarja sprejeli s cesarsko pesmijo, in so cesar povsod s pohvalo zavodov med živahnimi živio-klici navdušene mladine se zopet kmalu poslovili. Nadalje obiskali so presvitli cesar zavod za male otroke in vse druge dobrodelne zavode, dalje tovarno za cigare, tovarno Činkelno, Tönies-ovo, Samassovo itd., povsod bili so navdušeno sprejeti, ogledali so si vse dotične razmere in se zadovoljni in med gromovitimi živio-klici zopet poslovili.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ko so se mi čutja zopet vlegla, bila je zdaj moja prva skrb, ker nisem bil tako srečen, da bi bil v last dobil program, izposoditi si ga od katerega izmed onega malega števila odlikovanih, ki so ga bili prejeli v dar. Bil je program jako velike in elegantne oblike, tiskan na močnem in finem papirju, vezan, in je na vrhni strani obseg vsake točke, naj je bila sestavljena v vezani (pesemski) ali nevezani besedi, v prozi prav ob kratkem naznanjeval. Dostavljena so bila zraven naznanila, v

katerem jeziku bo prednašana kaka točka, tudi imena avtorjev (pisateljev) kakor tudi pri govorih in deklamacijah imena gg. govornikov. Blizu mene sedel je krepek možak, katerega mi je okusna narodna noša kazala kot rojaka dolnje Dalmacije. Prsa njegova nakrašena bila so z dekoracijo avstrijskega srebrnega križica s krono, kar mi je svedočilo, da mora biti mož na vsak način če ne drugzega, vsaj odlično-zvesti Avstrijanec. Ker sem v njegovih rokah videl program, prosil sem ga, ogovorivši ga hrvatski, naj mi ga za trenotek posodi. Z veliko prijaznostjo spolnil je mojo prošnjo, in mi ob enem tudi pokazal v programu, katera točka pride zdaj prva na vrsto. Meni je bila vendar največa briga ta: sem li uže zamudil našo slovensko deklamacijo „Triglav Balkanu“; toraj sem urno pregledal vse uže dovršene točke. Na moje veliko veselje videl sem, da se še ni vršila, marveč mi bo treba še precej dolgo čakati, predno da pride na vrsto.

Ker se mi ni nikamor mudilo, sklenil sem bil, vkljub precej velike toplote ostati v dvorani ne le do naše slovenske deklamacije, ampak sploh do sklepa akademije. Navdajalo me je nekoliko tudi upanje, da bom morebiti danes tako srečen, o sklepu priti v bližavo sv. Očeta, in poljubiti jim nogo, kar sem bil prejšnji dan zamudil.

Z zgoraj omenjenim Dalmatincem sva se ves čas prijazno pomenkovala, pravil sem mu med drugim, da sem učitelj iz Kranjskega, ter omenil mu redko naključje, da pesnik, rajni Matevž Lotrič, čegar duševni izdelek bo danes tu v Vatikanu v slovenščini deklamiran, ni bil le moj rojak, ampak ob enem tudi moj iskreni prijatelj in pobratim; mladi nadepolni duhovnik gosp. knezoškofijski dvorni kaplan Anton Koblar iz Ljubljane pa, ki bo pesem deklamiral, ni zopet le moj rojak, ampak tudi moj bivši učenec, ki je sprejemal od mene prve šolske uke. S tem sem bil moža nekako, kakor pri nas navadno pravimo: zdrazil, da je z menoj vred težko čakal, kdaj da pride naša slovenska deklamacija na vrsto. Vendar, ko se je približal njen čas, prihajalo mi je nekako tesno pri srcu, najbolj pa še zaradi gosp. Koblarja, in ko bi njegove zmožnosti in neustrašenosti ne bil zagotovljen, bi bil res v skrbéh, da bi mu kaj ne spodletelo. Ni ne nobena šala to, vpričo sv. Očeta samega, vpričo toliko prevzvišenih gg. kardinalov in cerkvenih prvakov, pa tudi v navzočnosti toliko slavnih slovanskih korifej in jezikoslovcev stopiti na govorniški oder. No, — na čast gosp. Koblarja naj bo povedano, da je svojo nalogo rešil izvrstno; ob enem pa dokazal, kako krepko-lep pa tudi mило-glasen je naš slovenski jezik.

Ker prispadajo pričujoči „Spomini“ — mislim da vsaj kolikor toliko — v knjigo slovenske zgodovine; ker se je o rajn. gosp. Matevža Lotriča pesmi „Triglav Balkanu“*) po vseh slovanskih časnikih veliko pisalo; in ker je knjiga „Zlati Vek“, v kateri je natisnjena, zlasti med priprostim našim narodom le redko najti, mislim, da marsikomu vstrežem, če jo „Novicam“ v ponatis izročim. Ideja, ki govori iz nje, ni le originalna, ampak razodeva poleg gorečnosti, ki je navdajala srce mladega, nadepolnega, pač prezgodaj umrlega pesnika Mat. Lotriča († 15. okt. 1864., star 24 let, seminški duhoven in nastopivši bogoslovec 4. leta ljubljanske škofije) za povrnitev razkolnikov v naročje Matere katoliške cerkve, tudi celó nekaj preroškega. Dežele ob balkanskem podnožji otresle so (kakor so v

*) Triglav kot mogočni čuvaj na zapadni strani jugoslovanstva ponaša se v tem spevu, kako zvesto varuje on Slovence; grozi se pa nad Balkanom tam dol na izhodni jugoslavenski strani, ker on brezvestno in brezdušno prepušča sinove Slave turškemu trinoštvu.

pesmi nekako želje razodete) zadnja leta turški jarm; daj Bog, da bi se tudi stanovniki onih dežel vклонili rimskemu papežu, ter spoznali ga za to, kar v resnici je: za edino pravega vrhnega poglavarja krščanstva na vsi zemlji. — Pesem pa se glasi:

Triglav Balkanu.

Pridi, pridi, črna megla!
Pa zakrij mi sive glave,
Bom prelival solze grenke,
Jih prilival valom Save.

Le prinesi grom doneči
Strel ognjenih hitre žare,
Stresaj, vdarjaj mi Balkana,
Vari Srbe in Bolgare.

Sem pošiljal hčerko *) brzo,
Opominjal ga dolžnosti:
Naj varuje sine Slave
Zmote krive, posilnosti.

Hčerka solzna se vračala,
Glase žalostne nosila:
Da Bolgare, Srbe tlači
Kriva vera, turška sila.

Stresaj, vdarjaj mi Balkana,
Naj pogleda tri pečine,
Ki jih dvigam prisegaje
Varujoč slovenske sine.

Varha naji je postavil
Stvarnik ob bregovih Save,
Naj posavskim prebivalcem
Bran'va vero in zastave.

Prisegaje sva grmela:
„Stvarnik, Bítje trojedino!
Zvesto bova jim branila
Sveto vero in lastnino!“

Glás privabi rod slovanski,
Mati skrbna ga izroča.
Al te, Balkan! ni ganila
Prošnja mila, solza vroča?

Je ganila hčerko mojo,
Slavi da je obljubila:
Bom sinovom tvojim žejo
Z zdravo vodico gasila.

Je ganila pišov silo,
Vetrič jim hladil bo čelo;
Je ganila tičic trumo,
Da bo pela jim veselo.

Je ganila srd oblakov,
Da ne vžiga koč jim strela,
Da nevarnost vsih strahovi
Zapustili so jim sela.

Tebe, Balkan izdajavec!
Tebe sam'ga nič ne gane,
Ti, nezvesti, vedno sekaš,
Vedno jim ponavljaš rane!

Ti izdajaš jih neveri,
Trdi mačehi nezvesti,
Pa jih trgaš iz naročja
Svetega Duha nevesti.

Stvarnik, Bítje trojedino!
Čul prisego si Balkana;
Pa nezvest prisegi svoji
Glej! odvrča ti Slovana.

Vse, kar stvaril si, Te moli,
Vse povelja Tvoja čuje;
Balkan sam Te je pozabil,
Vsaka stvar se mu huduje:

Mi je rekla Sava hitra,
Da združila bo sestrice,
Pa spodbijala podnožje
Bo sovražniku resnice.

Obljubili so oblaki,
Da ga strela bode bíla,
Da vrhove mu nezveste
V prah minljivi bo zdrobila.

Prah vetrovi bodo nesli
V črno morje, v globočine.
Reci Stvarnik, naj zgodi se,
Da otmeš slovanske sine!

Daj jih zopet Romi sveti,
Dolgo, dolgo po njih plaka,
V nji že dolgo brat slovenski
Jih s poljubom srčnim čaka.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavne stvari.

Podoba.

Povést.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

I.

(Dalje.)

Vse te dní mu ni na misel prišlo navadno delo. Samo pripravljaj se je in čakal je, kedaj se oglasi zvonček. Napósled je prišla aristokratska dama s svojo hčerjo vred. Dal jima je sedeža, dvignil je platno — uže lahko in ponosen na svetsko ročnost — in jel je malati. Jasni dan, solčna svetloba v sobi je močno pomagala mu. Opazil je na svojem „originalu“ mnogo takega, kar bi ulovljeno in na platno zlito utegnilo dati visoko ceno podobi; preverjen je bil, da je mogoče dokazati nekaj posebnega, če zdela vse dovršeno tako, kakor se mu to resnično obeča sedaj. Jelo je srce na lahko utripati mu, ko je spomnil se, da naobrazi nekaj, česar še niso videli drugi. Popolnoma ga je prevzelo delo, do céla se je zameknil v svoj čopič — in zopet je zábil na aristokratski rod navzočnega „originala“.

O hitrejšem dehu je videl, kako se prikazujejo nežne črte in vstaja skoro prozorno telo sedemnajstletne deve. Lovil je vsako posenčje, rahlo žoltost, jedva vidno modrino pod očmi, a uže je pripravljaj se, da naobrazi majhno runjo, ki je bila prikazala se na čelu, kar za seboj začuje materin glas:

*) Savo.

malo na kviško in zareže potem va-njo okoli 3 centimetre dolgo zarezo med stegnicama. — Zdaj so čeva popolnem vidna in zdaj se previdno seže s kazalcem najprej na levo, potem na desno skozi rano rahlo za hrbtom gori, odtisneta se rahlo na obeh stranéh na hrbtenici ležeča jajčka ter se izlečeta. — Zdaj se rana v trebušni koži zašije z volneno nitjo, rana se pomaže z neslanim surovim maslom in se na-njo pritisne še nekaj lesnega pepela in delo je končano. Rana zaceljena je navadno v dveh dneh, in ni treba posebne postrežbe. Čas za kopunenje je najugodnejši, kedar petelinčki ravno začenjajo peti, in boljše je v gorkem vremenu, kakor v premrzlem.

Ako bi se hotela kopuniti piška, je pa ravnanje drugače. Tu je tikoma nad zadnjico pod kožo jajčnica debelosti lešnika. Ako se vrh te napravi za 1 centimeter dolga zareza ter se od spodaj pri zadnjici jajčnica s prstom pritisne na kviško, stopi iz rane, se odstriže z ostrimi škarijami, rana zopet stisne, s surovim maslom in pepelom zamaže, in delo je v kraji brez šivanja.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po slovenski deklamaciji, med katero je ves čas nekako vrelo po vseh mojih čutih, sledile so točke naglo ena za drugo. Vse vršilo se je odlično. Še le proti 3. popoldanski uri skončala se je akademija. Sv. oče vzdignili so se zdaj iz sedeža, s pristrčnim govorom zahvalili se navzočim romarjem za tolike dokaze otročje zvestobe in udanosti nasproti apostoljskemu Sedežu, želeli vsem srečno povrnitev na dom in pravi kristijanski mir, ter k sklepu vsem podelili še enkrat z največo ljubeznjivostjo in prijaznostjo (vendar pa ne tako slovesno, kakor prejšnji dan) sv. apostoljski blagoslov. Pooblastili so ob enem vse nazoče gg. duhovnike, da smejo ob prihodu na dom svojim občanom podeliti papežev blagoslov. Koj za tem so Njihova Svetost s Svojim sijajnim spremstvom odšli skoz postranske duri iz dvorane.

Moj up, da bom morebiti ta dan tako srečen, poljubiti sv. Očetu nogo, splaval je bil tedaj po vodi. Podal sem se pa vendar gor v neposrednjo bližavo papeževega prestola, da bi ogledal natančno vse posamesnosti po dvorani. Moji znanci porazgubili so se mi bili vsi. Z drugimi romarji vred podal sem se tudi jaz iz Vatikana. Pred mano šli so Poljaki, izmed katerih mi je eden rekel, da se gredó zdaj poklonit še svojemu slovečemu rojaku, prevzv. g. kardinalu Ledochowski-ju, ter poslovit se od njega. Neki notranji glas mi je svetoval, naj se jim tudi jaz pridružim. Prav bi bilo, ko bi bil to storil; morda bi bil prejel o tej priliki spominjsko svetinjo, za katere smo morali pozneje Slovenci tako moledvati, predno smo jih prejeli.

Ko sem prišel na vatikanski trg, bil je moj želodec uže precéj nemiren, kajti v Vatikanu poživiljal se je le duh. Podal sem se toraj v gostilno „Trattoria Europea“, v kateri sem se uže prejšnje dni večkrat okrepčaval, ker so bili ondi dovolj pošteni in postrežni ljudje. Po obedu pa podal sem se čisto sam gor v Št. Petersko baziliko, da bi se poslovil od nje.

Ta ločitev — po pravici povem — ni bila lahka; še zdaj se mi nekako stoži pri srcu, kedar se spominjam na taiste trenutke. Ljudi je bilo čisto malo v baziliki; zamogel sem jo tedaj še enkrat nemotljen obhoditi, ogledati in prepustiti se vsega svojim čutom. Vse

prošnje, želje in hrepenenja, ki so pretekle srečne in nepozabljive dneve puhtele na raznih rimskih svetiščih iz mojega srca, ponavljal sem tu vnovič, in vnovič, in še le vnovič. Besedam blagorodne baronice Pilatove, da se v Rimu mora prositi za veliko in mnogo, zadostoval sem tedaj v polni meri. Če se marsikaj izmed tega do zdaj še ni spolnilo, s tem nikakor nočem reči, da je prikrajšana mogočna roka Najvišega. Kar še ni, je vse lahko še! In ločitev od bazilike! — Kar naravnost in očitno naj povem, da je bila težka, grenka in britka. Umeti jo popolnem zamore le tak, ki jo je uže sam skusil. Nekako silo sem moral prizadjeti sam sebi, da sem poslednjič zapustil kraj, katerega bi tako rad še enkrat v življenji videl, kakor rad gledam in živim.

Ko sem prišel iz bazilike, ogledal sem še enkrat vso njeno zunanjo ogromnost in lepoto, zunanost Vatikana, sloveči vatikanski trg, potem pa zasedel fija-kerja, in ukazal se peljati na tiberški otok „Ponte quattro capi“, da se še ondi poslovim od svojega rojaka gosp. P. Benedičiča. Al tam čakala me je huda skušnjava. Gosp. rojak zastavil je vso svojo zgovornost v to, da bi me pridržal še ene dni v Rimu, rekoč, da sem še vse premalo videl; da je nespametno, za tako malo dni hoditi sem iz tolike daljave; da je v mičnih mestih bližnje rimske okolice videti še veliko veliko znamenitosti itd. Pa — kaj sem hotel?

Po odhodu soromarjev ostal bi bil čisto sam; uže to bi bilo nekako neprijetno; samemu pa popotovati kasneje ali čez morje ali pa skoz zgornjo Italijo pri nezmožnosti jezika mi tudi ni kazalo. Ostal sem toraj pri sklepu, da odhajam.

Ker je imel gosp. rojak nujna opravila v bolnišnici, ni me mogel iti nič pospremit, kar mi je bilo jako žal, tim več, ker sem želel obiskati še dve sloveči svetišči, namreč cerkvi Jezusovo in pa sv. Ignacija Lojalskega. Gospod rojak mi je o ločitvi vendar natančno zaznamoval ulice, po katerih naj hodim, da ju ne zgrešim. Pot peljal me je zopet skoz judovski mestni oddelek „Ghetto“, prehodil sem še nekoliko ulic, in kmalu stal pred cerkvijo Jezusovo (ali Gesù). Ker je bila odprta, podal sem se nemudoma v njo. Staro to svetišče ni, in šteje še le nekaj malega čez sto let; kar pa zadene bogastvo, blišč in krasoto, s katerim vsem se ponaša, vredno je popolnem imena, katerega nosi. Posvečena je namreč najsvetejšemu Imenu Jezusovemu. Tudi gledé velikosti šteje se ta cerkev med prve v Rimu. Postavljena je v podobi križa, katerega osredok je kronan s prelepo malano kupljo. Po obokih cele cerkve so videti najlepše slikarije (fréske), stene pa so oblečene v prekrasni marmelj. V glavni desni kapeli je altar, posvečen velikemu indijanskemu apostolu sv. Frančišku Ksaveriju, o katerega gorečnosti in neumornih trudih je celó neki protestant, prebravši njegov življenjepis, izrekel razsodbo: „Ako ima katoliška cerkev res svetnike, ta (sv. Frančišek) mora biti“. Roka njegova shranjuje se na tem altarji. Njemu nasproti (v glavni levi kapeli) pa je altar pričetnika jezuitskega reda, sv. Ignacija Lojalskega, kateri je pač največji kinč te cerkve. Srebrni kip tega slovečega svetnika stoji na altarji med čveterimi stebri iz lazurnega kamna; njej ob altarnih stranéh pa predstavljate dve skupini (Gruppen) iz marmeljna: paganstvo, zmagano po sv. veri; in krivoverstvo, zvladano po sv. Cerkvi. Pod altarjem pa počiva truplo sv. Ignacija Lojalskega v trugi iz pozlačenega brona, ki je z raznimi žlahtnimi kamni bogato okinčana. Tako so tedaj telesni ostanki dveh zeló slovečih svetnikov, ki sta si bila v življenji osebna iskrena prijatelja, tudi po smrti združeni v eni in isti rimski cerkvi.

(Dal. prih.)

slovenske domovine so uže vpeljani, ter povsod, kodar si jih morejo omisliti, opaža se, da se je ljudem z olajšanim delom pomnožilo dobro stanje. Pa poslušajmo, kako je bilo z novimi stroji v Ž.

I.

Bilo je v nedeljo popoldne po krščanskem nauku, ko se je zbralo nekoliko možakov v Kmetovo krčmo v vasi Ž. na sorškem polji. Bila je uže starodavna navada, da si je gospodar privoščil na praznik Gospodov požirek božje kapljice. Saj si jo je tudi zaslužil v obilni meri med tednom. Pri takih prilikah uganili so ti možaki, trde kože, dobrega zrna, marsikatero modro. Največ si pa čul govoriti o boljših starih časih, o prevelikih davkih, sploh da

„Skrbi in slabe leta
Teró uboz'ga kmeta“,

bile so vam vsakdanje tožbe.

Stari Kmetelica začne prvi tarnati o preobilnem delu, da mu manjka delavcev, ker otroci so mu še pre-slabi, a najemanje zopet preveč stane.

„Možje, nekaj posebnega vam hočem danes pokazati“ — pravi Posojnik, najrazumniši gospodar Ž. vasi; po teh besedah seže v žep po neki papir, ter ga razgrne po mizi. Pa glejte čuda božja; kaj je bilo na tem papirji? Cela dolga vrsta čudnih koles, jermenov in še bolj čudnih mašin, česar še nikdar nobeden ni videl. Posojnik jim začne vse to razlagati, kakor mu je v mestu L. pripovedoval neki gospod. Da ste jih vi videli te kmete, kako so se spogledovali in za hrbtom muzali Posojniku, ko jim je pravil, da ta mašina sama mlati, druga zopet slamo reže, tretja seje itd. Šaljivi oče Maticelj se je samo čudil, da „škrici“ niso skrivaj med te stroje vteknili tudi kako mašino za nove davke, a stari Kmetelica hotel je zastaviti vse letošnje pridelke, ako on vsacega zrna prej ne olušči, kakor ga ta kolesa s slame potegnejo.

Premišljevali so in vgibali ter se tudi prepirali, zakaj da je gospoda te mašine izmislila. Eni so trdili, da je nastala menda taka lakota med lačno gospodo, pa skuša čim hitreje dobiti v roke žita in moke.

Stari Sluga podpre se na svojo palico — bil je hrom na levo nogo — in jim začne tako-le razkladati: „Dandanes malokdo kaj drži do prerokovanj, ali kar se bere v bukvah sv. Šembile, to se je vendar uže večkrat resnično pokazalo. Zato se jej sme kaj verovati. Pa kdo bi bil tudi pred dobrimi 40 leti veroval njenim besedam, da bo železni voz dirjal skoz našo deželo v Trst, ter nazaj na Dunaj vozil sol in drugo robo, pa vse to se je zgodilo. Uže moj ranjki oče, Bog jim daj dobro, pravili so, da stoji v bukvah sv. Šembile zapisano, da kmalu, ko se bo zvijala železna kača po svetu in ko kmet ne bo več delal z rokami, ampak z mašinami, tedaj bo prišla strašna nadloga na ravno to-le naše Sorško polje. Prihrumele bodo silne vojske sem, in vse bo padalo pod bridkim mečem sedmero kraljev, ki se bodo še le pod sedmvrho smreko pomirili. Takrat bo srečen on, ki bo odnesel živo glavo. Če se bode ta na 3 dni daljave srečala 2 človeka, bode jima prvi pozdrav: Kje si bil, preljubi kristjan, da si še ostal živ? Možje, verujte mi, da ta čas ni daleč.“

Grozna tihota je nastala med poslušalci, in vsak je premišljeval sam seboj, če bo on tako nesrečen, da bo to doživel in tako srečen, da bo preživel.

Sluga pa ponosno gleda okoli sebe, ter na obrazu mu lahko bereš, kako dobro dé njegovemu srcu, da je tako ganil lahkovarne poslušalce.

Sreča je hotela, da je ravno Polenčev študent, ki študira na visokih šolah na Dunaji, stopil v krčmo. Ve-

selo pozdravijo možje študenta, ki jim je bil jako pri-ljubljen. Od vseh strani so mu napivali, ter ga v sredo med-se posadili.

„No, ti, ki si uže videl črno šolo, povej nam, kaj stoji v onih bukvah sv. Šembile“ — povzame Maticelj.

Janez stori se pri teh besedah silno važnega, po-makne očali, brez katerih si ga tako ne moremo pred-staviti, globlje na oči, in pregledavši dva-, trikrat zve-dava lica kmetov, zbere vso svojo modrost in spregovori:

„Možje, preiskal sem vse kote cesarskega mesta in bukev sv. Šembile nisem našel. Pač pa sem bral o starodavnih rimskih kraljih, ki so živeli mnogo let pred Kristovim rojstvom, da je za njihovega kraljevanja ži-vela ta Šembila, poganska prerokinja. Njene bukve so popolnem lažnjive, a pravljice o Sorškem polji niti ni v onih bukvah, temveč to si je lahkoverno ljudstvo samo izmislilo. Da smo mi ljudje toliko napredovali na vseh stranéh, vse to je storil človeški um, razsvitljen z malim žarkom neskončne božje svetlobe. No, ker so ljudje to-liko pametnejši postali, potem gotovo ne bodo tako kr-voločno preganjali svojih bratov, kakor nam Šembilino prerokovanje obeta.“

Kakor bi se jim bil odvalil težek kamen od srca, tako so se oddehnili naši možje po Janezovih besedah. Pretekli jim je dan pri tacih pogovorih, a proti večeru razide se društvo. Domu gredoč je pač vsakdo premiš-ljeval o teh iznajdbah, ali verjeti ni hotel nobeden.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Od cerkve Jezusove ni daleč do one sv. Ignacija Lojolanskega, in ni mi bilo težko, najti je. Popis rim-skih cerkva poslednjič dela pisateljem uže nekako te-žavo, to pa zarad tega, ker je v resnici ena lepša memo druge. Povsod se krasote in umotvori pričnó z novega. Tudi o tej cerkvi to velja. Poleg mnogih znamenitost, s katerimi se ponaša to svetišče, je altar sv. Alojzija, zavetnika šolske mladine. Nahaja se v glavni kapeli desne strani. Da je umetnija stavila vso svojo moč v to, ta altar prekrasno in dragoceno olepšati, sprevidi se iz tega, ker je on tako rekoč grobni spominek tega slovečega svetnika, katerega telesni ostanki pod njim v lazurnem sarkofagu počivajo; duši ogledovalčevi pa po-maga predstavljati slavo sv. Alojzija prelepa podoba njegova iz belega marmelja, ki nad altarcem kaže nje-gov vnebohod. — In kakor sta si v cerkvi Jezusovi na-sproti postavljena altarja sv. Frančiška Ks. in sv. Igna-cija, tako tudi tukaj sv. Alojzija altarju ravno počez stoji oni zveličanega Janeza Berhmansa, kateri je bil prvemu (sv. Alojziju) v vseh čednostih zvesti posnemo-valec in tako rekoč so-brat. Tudi njegovo truplo po-čiva ravno pod altarcem.

Ker je hodila po cerkvi ravno neka nemška dru-žina, ki je imela s seboj nemščine zmožnega voditelja (Cicerone), kateri je on vse znamenitosti po njej razka-zeval, pridružil sem se jim molčé tudi jaz, in tako sem izvedel o tem svetišči še marsikaj. V vseh altarjih shranjuje se mnogo svetinj; zlasti znamenit je veliki ali glavni s telesnimi ostanki 83 sv. vojakov in mučenikov. Tudi mašni plajšč in nekoliko obleke sv. Ignacija shra-njuje se v tej cerkvi.

Ker se je omenjena nemška družina podala iz cerkve skoz zakristijo v jezuitski samostan, ki jej je prizidan, šel sem tudi jaz za njimi. Prišli smo v drugem nadstropji v zelo prostorno dvorano, kjer so na 14 sten-skih slikah predstavljene vse glavne dogodbe iz življenja sv. Alojzija. Voditelj nas je zaporedoma peljal od ene do druge, ter nam ob kratkem razložil ves življenjepis tega slavnega svetnika. Iz dvorane peljejo duri naravnost v ono sobo, v kateri je sv. Alojzij prebival. Se vé, da nas je tje še bolj mikalo. Spremenjena je zdaj v mično kapelo z malim altarjem, pod katerim se shranjuje ona rakev (truga), v kateri je prej počivalo njegovo sv. truplo. Videti je v tej kapeli tudi še oni križ, pred katerim je sv. Alojzij mnogo let molil; dalje se shranjuje tu knjiga, katero je sam napisal; po stenah pa je poobešenih pod steklom mnogo lastnoročnih njegovih listov (pisem), da se videti in brati zamorejo.

Ne daleč od tega nekdanjega stanovališča sv. Alojzija je tudi soba, kjer je bival zveličani Janez Berhmans, in koj blizo zraven tudi Marijna kapelica, v kateri sta oba sloveča svetnika pogostno molila in prejemala sv. obhajilo. Zaporedoma smo vse te prostore obhodili, in občudovaje ogledovali vse njihove posamnosti. S tihimi željami zapustil sem vse te prostore: naj bi oba slavna svetnika obilno prosila za našo slovensko šolsko mladino!

Ker se v neposrednji bližavi ravno popisanih dveh svetišč nahaja sloveči „Kapitol“ (Campidoglio), podal sem se za ene trenutke tudi še tje. Hodil sem sicer uže prejšnje dni večkrat tam memo in okoli, pa ga do zdaj ne vzel še nobenkrat v misel. Zgodi naj se to vendar zdaj, predno vzamem s svojimi „Spomini“ slovó od „Večnega Mesta“. Staremu Rimu bil je kapitolski homec ali „kapitolium“ versko in politično središče. Govorim naj najprej o prvem. Vrh Kapitola, menda na pr. ravno ondi, kjer se dviguje zdaj cerkev „Ara coeli“ (govoril sem o njej pri popisu družega dneva mojega bivanja v Rimu), stalo je Rima najčastitljivejši svetišče, tempelj paganskega malika Jupitera. Čas, kdaj je bilo postavljeno, ne dá se prav natanko določiti. Povestnica pripoveduje, da je bil kralj Tarkvinij (Tarquinius) „starejši“ sklenil na vrhuncu kapitolskega homca postaviti narodno svetišče. Da bi pridobil za to potrební prostor, morala so se vršiti velikanska kopanja, ter zidanja ogromnih podslomb. Dalje tudi on s svojim namenom ni dospel. Še le njegov sin, ošabni Tarkvinij „mlajši“, pričel je zidanje tempeljna. Dodelal ga pa vendar tudi on ni, ker je poprej zgubil krono in prestol. Še le v tretjem letu republike izvršen je bil ter slovesno posvečen po konzulu Horaciju Pulvilu (Horatius Pulvillus). Zgodovina vendar o lepoti te zgradbe ne govori hvalno. Pravi, da njeno zidanje spada v čas, ko Rim ni stal še z grško umetnijo v nobeni ožji dotiki; toraj so bile oblike svetišča ohvatne, pritlične, nevidne in priproste. 413 let stal je ta tempelj v svoji prvotni obliki. Leta 83. pred Krist. pogorel je. Sulla sozidal ga je vnovič, in sicer iz verskih ozirov v prejšnjem obsegu in obliki.

V letih 70. in 80. po Kristusu pogorel je dvakrat. Vprvič postrojil ga je Vespasijan, in zlasti višavo dal predelati v bolj ugodnih razmerah; vdrugič pa sta ga Tit in Domicijan prenovila v do takrat nevidnem blišču. Na razpolaganje so mi viri, da bi zamogel popisati krasoto tega paganskega svetišča bolj na drobno; al to ne spada v namen pričujočih „Spominov“. Omenim naj le še, da ker je bil „Kapitol“, kakor sem uže zgoraj vzel v misel, ne le versko, ampak tudi politično središče starega Rima, je stalo na njem tudi mnogo palač, sodnijskih poslopij in družih odličnih zgradb. Ko pa je čez Rim zasijalo zlato solnce krščanske vere, pričeli so razpadati tempelj, palače in zgradbe; čas pa tuji nasil-

niki in zmagovalci razdjavali in pokončavali so združeno stavbo in dela prejšnjih rodov. Ondi, kjer se kapitolski grič, na priliko ob sredi odsahnuje (pri nas po Gorenjskem rabimo ta izraz za to, kar Nemci imenujejo pri višinah „Abdachung“), stal je v srednjem veku petstolpni grad, ne toliko kot kinč višine, ampak veliko več kot bramba zoper domače nezadovoljnike in rogovileže, ki bi bili v svojih sanjarijah zlasti v 14. stoletju radi Rimu pridobili nazaj njegovo nekdanjo mogočnost in slavo. (Tedaj je Italijanom prirojeno uže od nekdanj, in to njih „stara viža“, odlikovati se z nemirom in uporom).

Papež Pavel III. (1534—1549) — tedaj zopet le en papež — sklenil je bil, dati kapitolskemu homcu njegov zgodovinski znamenitosti primeren obraz, in izročil izpeljavo svojih namér slavnoznanemu Mihelangelu. On izdelal je dotične načrte in pričel tudi zidanje; pa vhitela ga je smrt; toraj so njegovi učenci izvršili (z nekaterimi spremembami) po njem pričete zgradbe.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavne stvari.

Podoba.

Povést.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

I.

(Dalje.)

Poprej je skrbel, da je obrazu dal nekako novo postavbo, da je obogatil jo z močjo in učinkom. Sedaj pa je tudi to bilo težavno mu. Nehala je glava premišljati in umiti. Ni imel ne moči, niti ni utegnil: razmišljeni život in družbe, v katerih je hotel kazati svetskega človeka, zanašale so ga daleč od dela in misli. Njegov čopič je bil hladen in top, da sam ni znal, obtičal je pri enoličnosti, pri stalnih, davno ostarelih oblikah. Njega čopiču niso dajali razsežnega torišča enolični, hladni, vedno v uradni kroj oblečeni in tako rekoč popeti obrazi vojaških in državnih dostojnikov, zabil je na prekrasno draperijo, na silno duševno ganotje in na strasti. O umeteljniški drami, o skupinah, o njih dolžnosti ni pomisleka ni bilo! — Imel je pred očmi le uradni kroj, rokavač in frak, ki pred njim mraz trese umetelnika in gine vsa obraznost. Da, tudi navadnih kreposti ni bilo več videti v njegovih proizvodih, a navzlic temu so jih vendar proslavljali, če prav so pravi poznavalci in umetelniki zgibali z rameni, ko so presojali njegova poslednja dela. A nekateri, ki so poprej poznali Cartkova, niso mogli razjasniti si, kako bi to bilo mogoče, da bi bil zgubil spretnosti, ki so njih znaki očito pokazali se bili takoj o začetku, in zamán so se ubijali, da bi bili uganili, kako more nadarjenost ugasniti v človeku, predno je dospel na svojih moči popolni razvitek.

Ali takih sodeb ni slišal opojeni umetelnik. Uže je bližal se resnobnemu umu in moškim letom: začel je debeleti in rasti na širokost. Uže je po novinah in časopisih čital čestitke: „Naš čestiti Andrej Petrovič, naš zaslužni Andrej Petrovič.“ Uže so jeli ponujati mu častne naloge v službah, vabiti ga na izkušnje, v odbore. Uže je začel, kar je navada o polnoletnosti, jel je silno zagovarjati Rafaelovo stranko in stranko starih umetelnikov, ne zato, ker je bil do céla preverjen o njih visoki dostojnosti, temuč za tega del, da je z njimi oči zastiral mladim umetelnikom. Uže je začel, kakor vsi, ki so v takih letih, jel je brez izimka vso mladež

čerjo in počitek ni nikdo mislil. Ne en hip ni stala mlatilnica, in Posojnik tudi ni pozabil v mlatilnico devati. Do ranega jutra je ropotala, a ko je proti jutru ostala še sama danica na nebu, bil je cel kup snopovja na podu izprazen. Ko je potem Posojnik očistil žito, ter ga izmeril, bilo ga je čez 60 mernikov.

Kot blisek šinila je po celi okolici novica, da ima Posojnik nov mlatilni stroj. Glas o bogati nevesti seže v deveto vas, pravi pregovor, ali ta novica se je raznesla daleč čez devet fará. V celih gručah hiteli so radovedni ljudje skupaj, da se sami prepričajo in na svoje oči vidijo to nezaslišano čudo. Čez par dni omlatil je Posojnik vse svoje žito. Posodil je potem mlatilnico sosedu in tako naprej. Zahteval ni mnogo od nje, pa to malo je zadostovalo, da je dobil obresti od založenega denarja, bode kedo porekel, ali ne tako, še prvo leto mu je bil ves denar, kar ga je za njo dal, povrnjen.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Stariši, pomagajte učiteljem pri odgoji otrok.

Spisal J. Dimnik.

Ljudski šoli je naloga, odrediti otroke, da bodo нравni in pobožni, razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih s potrebnimi znanostmi in vednostmi, da se lahko dalje omikajo za življenje in jih postaviti na trdna tla, da bodo kedaj prida ljudje in državljani. — Da pa zadostimo tej točki šolske postave, mora slehrni učitelj stariše otrok na pomoč poklicati, da mu pomagajo pri njegovem težavnem delu, kajti pregovor pravi:

„Družina in šola sestrici ste dve,
Nobena samotna hoditi ne sme.“

Ako pa hočemo otroka prav odgojiti, moramo najprej v njegovo nedolžno srce globoko pogledati. Otrokovo srce je velika knjiga, katere nikdar dosti ne prebiramo, in njegova natora je velik svet, katerega nikdar dosti spoznati ne moremo. V nedolžnem srcu tičijo vse zapreke, kakor tudi vse zmožnosti k pravi krščanski odgoji. Podobni so nedolžni otroci blagim, mladim drevescem. Mlada drevesca pa potrebujejo skrbnega vrtnarja in ravno tako tudi otroci niso v stani sami od sebe prida ljudje in državljani postati. Kedo pa zamore temu najprvo pripomoči? Gotovo nihče drugi ne, kakor vi dragi stariši in za vami pa učitelji. Med vsemi temi je pa mati prva in najboljša vrtnarica, ki na svojega otroka najlepše vpliva. Mati je zlasti poklicana, srce svojega otroka prav obdelovati. Kakor boste vé, matere, svoje otroke od mladih let nagnile, na dobro ali na hudo stran, tako bodo večidel vse svoje življenje ostali in kar boste v nedolžna srca sadile, dobro ali hudo, to bode tudi iz njih prirastlo. Vsi ljudje so pa nagnjeni več k hudemu, kakor k dobremu. Tudi pri malih otrocih se to nagnenje k hudemu, to je tisto strupeno zelišče, ki se v mladem srcu ukoreniniti hoče, kmalu prikazuje. Kakor pa skrben vrtnar svoja drevesca obrezuje, jih trebi, okopava in priliva, tako se morajo tudi matere truditi in prizadevati, da tisto slabo nagnenje, katero nežno srce tlači in teži, koj s početka izpulijo.

Ako vidite toraj, da so vaši otroci k eni ali drugi slabi reči nagnjeni, ne smete temu hudemu nagnjenju svojih otrok streči, ampak se morate temu hitro — v začetku zoperstavljeni, da strupeno zelišče iz srca svojega otroka — če ne popolnem iztrebite, vsaj vedno in

pridno obrezujete, da mogočno ne postane. Na priliko, otroci so radi nagnjeni k svojeglavnosti. Svojeglavnost se mora pregnati, kedar hočejo otroci kaj takega imeti, kar ni prav. Napačno je, nespametnim otrokom vse privoliti, česar poželjujejo. Iz taci razvajenih otrok nikdar nič prida ne bo. Taki otroci utegnejo biti kedaj krvava šiba svojim nespametnim starišem. — Otroci so radi k nezmernosti v jedi nagnjeni. Ne dajajte jim toliko, kolikor hočejo imeti.

Otroci so pogosto nagnjeni k prevzetnosti. Ne hvalite otrok zavoljo vnanjih reči, zavoljo obleke, lepote ali kake spačenosti; tudi takrat ni treba otroka preveč hvaliti, kedar je naloženo delo dobro dovršil; storil je le svojo dolžnost. Dosti je, če mu rečete: „Tako je pray, drugi pot tudi tako stori, ali pa še boljše“, ali: „Česar se mlad navadiš, boš v starosti znal“. Zmerna pohvala otroka podpre, nezmerna ga spridi. —

Nahaja se včasih pri otrocih lakomnost, in kjer se to nagnenje pase, tudi tatvina daleč ni. Komur se ta hudobni nagon v mladosti ne izžene, takega potem tudi ječa ne poboljša. — Med otroci je veliko nevošljivosti. Soznanite otroke kmalu s prelepim naukom: „Vse, karkoli hočete, da vam ljudje storé, tudi vi njim storite!“ Vzemite jim še to, kar se jim zavoljo nevošljivosti premajhno ali preslabo zdi. — Iz katerega gnjezda pride pri otrocih jeza, togota, maščevanje, sovražstvo? Iz nature, ki je k jezi nagnjena, in iz slabe izreje. Če se otrok joka, ker se mu ni kaj po volji zgodilo, ker mu niste dali, kar mu dati niste smeli, česar je želel, pustite ga pri miru, naj mu odtekó mačkine solze. — Da bi otroke lažnjivosti obvarovali, verjemite jim tako dolgo, dokler jih na kaki laži ne zasačite. Z zaupanjem si bote zaupanje pridobili. Če pa otrok laže in se mu laž skaže, potem naj bo za laž posebej kaznovan. — Vsako hudo nagnenje si prizadevajte pri svojih otrocih v začetku premagati, kolikor je največ mogoče. (Konec prih.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

V starem Rimu imela so glavna kapitolska poslopja svoja čela (glavne sprednje strani) obrnjena proti izhodu; vsled položaja novega (sedanjega) Rima pelje glavni vhod na kapitol od severa, proti kateri strani je tudi njegova glavna palača zasukana. Široki, polagoma nauzviš pospenjajoči se pot (prav za prav nekako terasolične stopnjice) pelja navkreber. Pri dnu čuvata ob stranéh dva lepa staro-egiptovska oroslana iz bazalta vhod na kapitol; iz žrel bruhata prijetno-šumljajočo studenčnino. Na vrhu pa stojita na simetričnih postamentih orjaška kipa paganskih pol-bogov Kastora in Poluksa s svojima bojnim vrancema; njima ob stranéh pa drugi spominki starorimske umetnije. Na planoti kapitolskega homca se razširja jako mični štiri-ogelni trg, opasan od treh prekrasnih palač. Ona v osredji je najlepša; zove se starešinska palača (Senatoren-Palast). Prezale, nepokrite, še po slavnem Mihelangelu izgotovljene kamnite stopnjice peljajo od obeh zunanjih strani gor proti portalu palače, v kateri delujejo razni mestni uradi. Iz osredja prekrasne te stavbe se ponosno dviguje šibki stolp. Zvon, ki visi v njem, ima dovolj kontrastni (daleč-narazni) namen. Ako umrje papež, se oglasi on prvi; — o pustu pa daje njegovo donenje tudi prvo znamenje za pričetek raznovrstnih razveselje-

vanj in kurentovih burk. Palači ob stranéh ste: ona pri desni roki tako zvana konservatorska (Konservatoren-Pallast), pri levi pa muzej. Obedve zgradbi imate namen, da izključljivo služite umetnji in védam.

Da bi bil pa vstrezal svoji radovednosti z ogledovanjem znotranjih znamenitost, ki jih hranite te palači, zato ni bilo nobenkrat potrebnega časa.

Še ene posebnosti moram omeniti, ki kinči osrednje kapitolskega trga, in to je jezdiški kip rimljanskega cesarja Marka Avrelija. Od vseh mnogoštevilnih spominkov te vrste, ki so zališali trge in ceste starega Rima, ostalo je čisto malo; jezdiški kip ohranil se je nepokvarjen edino le ta. S pričetka stal je na glavnem rimskem trgu (Forum Romanum) ob slavoloku Septima Severa. Pozneje prenešen je bil v lateranski mestni oddelek. Leta 1538. postavljen je bil na sedanje mesto, to je, v osredok kapitolskega trga, in sicer pod neposrednim vodstvom slavnega Mihelangela samega. Postament napravil se je kipu takrat nov; vsekan je bil po navodu tega neumrljivega umetnika iz enega samega marmelnastega kósa starega Trojanskega trga (Trajansforum). Največa znamenitost in historična vrednost tega velikanškega jezdiškega kipa leži v tem, da ima cesarjev obraz in ves njegov život do pičice natančno enakost z njegovo pravo podobo (Portrait). Učenost, modrost, zamišljenost, miroljubnost, zraven pa vendar krepki značaj govorijo iz mirnega, malo da ne resnega obraza; junaštvo in ponos razvidi se mu na vsem truplu; raztegnjena desnica pa kaže, kakor da bi zagotavljala priznanje in prostost vjetim, prosijočim pa pomoč. Tudi konjevi kip ima baje največjo enakost s cesarju najbolj priljubljenim vrancem; to razsodbo o obeh kipih (cesarju in konju) izrekel je slavnoznani Mihelangelo sam. Kakor se še tu in tam sledi, bil je ves jezdiški kip nekda bogato pozlačen.

Še ene znamenitosti kapitolske morem omeniti. Na oni njegovi strani, ki se od kapitolskega trga od-sahnuje tje pod hom, na katerem stoji cerkev „Ara coeli“, zasajen je mali, gosto in visoko-ograjeni perivojček. V njem živita prosto volk in volkulja. Rimsko mesto redi ju menda v zgodovinski spomin, ker je po pripovedki utemeljitelja Rima, Romula in Rema (Romulus in Remus), došla volkulja. Ko smo se necega dne ondi sprehajali, videli smo v resnici eno teh mrcin, ki se je pa jadrno zopet zgubila med gosto grmičje.

Zapustivši kapitol podal sem se od njegovega podnožja po ulici k desni roki, in kmalu dospel v glavno cesto vsega Rima, „Corso“ namreč. Po njej je vedno tolika gnječa vozov in ljudi, da se komaj izogibljujejo eden drugemu. O popoldanskim urah videl sem večkrat sprehajati se ondi tudi vojaško častništvo, in ker mi je ravno prinesla beseda besedo, naj spregovorim (in sicer to po obljubi) pred odhodom iz Rima še nekoliko o italijanski vojaščini. Razredjena je ona v dvanajst glavnih vrstá, med katere prispadajo tudi žandarji. Pravijo jim tam vendar-le: „Carabinieri reali“. Kakor pravi pregovor, da ni nobenega človeka, ki bi kaj dobrega nad seboj ne imel, tako najdemo tudi pri marsikateri državi kaj, v čimur zasluži od drugih posnemana biti. Pri nas na Avstrijskem je na pr. krajna policija izročena občinam. Vlada jim s tem skazuje sicer veliko zaupanje; kako težavno pa je samostojno izvrševanje tega posla, vedó oni najbolje, ki to sami skušajo. Na Italijanskem so izročena vsa opravila krajne policije edino le žandarjem, in ti baje, kakor mi je bilo nedavno povedano od popolnem zanesljive strani, ta svoj posel nek izvršujejo prav izvrstno in izgledno. Tega smo se bili prepričali tudi sami tisti večer, ko smo bili dospeli v Jakin. Komaj je bilo vstalo v kolodvorski čakalnici malo trdega govorjenja vsled tega, ker je goljufni fijaker

zahteval od nekega romarja vdrugič podpis, da ga je vozil na kolodvor (s čimur si bi bil prigoljufal tudi dvojno plačo), uže sta bila dva žandarja poleg, da bi se prepričala, kaj da je; in Italijanu spodletela je bila njegova zvijača. So pa italijanski žandarji dvojne vrste, konjiki in pešci. Oprava je obojih zeló enaka. Nekoliko sem jo uže o svojem času opisal; dostavim naj tu le še, da imajo o paradi na klobukih velike rudečevišnjeve čope; fraki so jim tamno-zeleni, ter zalo-obšiti z olepšavami iz belih vrvic. Vrh rokavov imajo bele naramnice (Epaulette). Hlače imajo dolge z dvevrstno rudečo páso (porto) ob stranéh.

V Rimu je bilo pa videti pešcev (Granatiere-Fanteria di Linea) največ. Navadno je, da v prestolna mesta nastavljajo najgorše in najčvrstejše vojake, ki jih ima kaka vlada. Ali je temu tako tudi na Italijanskem, ne vem; toliko pa je res, da so se v Rimu med pešci videli le bolj majhni, šibki in slabotni mladenči. O paradi imajo na glavi nizke kape (čake); zgornji del života pokriva jim kratka, temno-višnjeva jopa (Waffenrock) z rudeče-vervičastimi olepšavami na rokavih; hlače so jim dolge iz svetlo-sivega sukna in z rudečo paso (porto) ob stranéh; za dnom pa imajo čez obutalo bele kamašnje. O slabem vremenu in po zimi nosijo kot vrhno obleko še siv zeló dolg plajšč, katerega spodnji sprednji konci so pri marširanju zavihani na zadnjo stran života, in so tam tako skupaj speti, da imajo nekako podobo velikega fraka. Obuvalo mora biti narrejeno iz zeló mehkega usnja. Pri nas na Avstrijskem, na pr. je vojaško korakanje (marširanje) tako krepko, da se, zlasti ako maršira kaki večí oddelek, kar zemlja stresa pod njegovimi nogami. Nasproti pa italijanski vojaki stopajo tako tiho, kakor naši sosedni bratje Hrvati v njihovih opankah.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

O položaji.

Državni poslanec gosp. Adolf Obreza podal je začetkom meseca septembra tudi letos volilcem svojim jedrnato in okoli trideset strani obsegajoče poročilo, katero najprej popisuje nadrobno vse bolj pomenljive dogodbe v zborovanju državnega zbora preteklega leta, sklepa pa tako:

„Iz poštenega prepričanja, da je ideja grofa Taaffeja o spravi ljudstev in národnosti in o ravnopravnosti med njimi nepravilna in zaničljiva, gotovo nihče ni stopil v krdelo njegovih sovražnikov. A ker resnica in pravica naposled v vsacem boji in vsegar mora premagati in uničiti svoje nasprotnike, zgodilo se bode to tudi tukaj. Trditi se sme po vsej pravici, da ima grof Taaffe za sabo uže tri dele pota do svojega smotra, ki ga želí doseči, in da se od dneva do dneva množi število njegovih privržencev. Brezumna in fakijska opozicija, katero so javili nasprotniki v poslednjem zborovanju ob raznih prilikah, kakor na pr. pri debati o šolski noveli itd., odprla je mnogokomu oči, da je uvidel, kaj namerjajo ti gospodje, in prestopil je potem v tabor grofa Taaffeja.

Kar se tiče uslužnosti grofa Taaffeja pri cesarji, lahko se reče, da stoji še vedno na takošni stopinji, kakor v dan, ko je bil imenovan ministerskim prvosenikom, zatorej je njegovim nasprotnikom in njim, ki si obetajo zlate hribe, ako se skoro premenja ministerstvo, prav malo upati, da se v tem oziru zgodí kaka izprememba.

več, kot bi bili v potu svojega obraza zaslužili. Vsi ti „nebodijhtreba“ so izginili, ker je bilo žito prehitro omlačeno. Se ve da ima tudi mnogo potrebnih revežev, ali taki tudi uže poprej niso mogli okoli nositi polnih vreč; usmiljeni ljudje na take tudi zdaj niso pozabili.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Stariši, pomagajte učiteljem pri odgoji otrok.

Spisal J. Dimnik.

(Konec.)

Pa vse to še ni zadosti. Iz vrta je treba slaba zelišča iztrebiti, potem se pa mora z dobrim semenom obsejati in z lepimi cveticami nasaditi. Matere morate iz otrokovega srca vse hudo in slabo izganjati in dolžnost vaša je potem, da vrtec otrokovega srca z dobrim semenom, z lepimi nauki obsejete. V mehko, še nedolžno srce morate vsaditi blage cvetlice lepih čednosti, kakor: pobožnost, ponižnost, čistost, pokorščino, pridnost, zmernost, varčnost, potrpežljivost, resničnost, zlasti bogaboječnost, ki naj otroka povsod spremlja. Skrbna mati ima noč in dan svoje pazljivo oko nad svojim ljubeznjivim detetom odprto ter gleda, kaj misli, dela in počenja. Njeno uho čuje vsako najmanjšo besedo, katero njen otrok spregovori in njeno „materno srce“ vedno bíje za blagor in srečo njenega otroka. Blagor taki materi! Oče naj pa materne skrbi in prizadevanja pri odgoji otrok s svojo veljavo in moštvom podpira ter naj stoji kot strah za maternimi nauki in svarili.

Ko otrok tacih starišev doseže postavno starost, ga pošljejo z veseljem v šolo in ker je lepega in čednega obnašanja uže doma vajen, se tudi v šoli lepo véde, tako da postane izgled vsem drugim učencem in veselje učiteljevo. Ko pride iz šole domu, ga mati popraša, kaj se je novega naučil in kakošno nalogo ima ter mu ne dovoli poprej družega dela, dokler ni izvršil svoje naloge.

Skrbni stariši ne pusté svojemu otroku brez važnega vzroka šolo zamuditi ali zanemariti. Razumen oče ne bode godrnjal, če je njegov sin v šoli kaznovan in morda mati tudi ne bo nič zoper to imela, če se njeni hčerki v šoli napake mehko očitajo.

Brezskrbno in neusmiljeno mater morem taisto imenovati, katera pusti svoje nedolžno dete brez vse skrbi med popačenimi otroci in katera za vse drugo bolj skrbi kakor za osodepolno prihodnost lastnega otroka. Premnogo mater je, katere vso odgojo na šolo odlašajo ter zahtevajo od nje, da naj ona prevstroji njenega popačenega otroka v dobrega človeka. Ali — to delo ni tako lahko, kakor si marsikdo misli. Reči moram: „ubogi učitelj in uboga šola, katera mora take otroke odgojevati.“

Marsikatera mati se izgovarja, da je njeni otrok še premlad, da bi ga učila in kaznovala. Verjemite mi, da si dete dobro zapomni, kar je enkrat storilo, in ako mu nikdo ne brani, stori v drugič, v tretjič itd. Veliko je tudi tacih mater, katere se ne delajo samo slepe pred svojimi otroci, temuč nečejo tudi nobene njihove napake slišati, ako jim jo kdo drugi pové. Ta, manj ali bolj samovoljna slepota mnogih mater je ena največjih težav v prvi otroški odgoji.

Ko otrok odraste in tudi tembolj siten in nadležen postane, ga pošljejo v šolo — pa le večidel zavoljo tega, da domá sitnosti ne prodaje. Taka mati gotovo ne pomisli, kako veliko in težko breme je učitelju naložila.

Učitelj ima sedaj nalogo, popraviti vse, kar je mati v prejšnjih letih zanemarila; on mora spoznati vse razuzdanosti in razvade otrokove ter z velikim trdom razlagati, kaj sme in kaj ne sme storiti. Čudež smemo imenovati, ako iz tacega otroka res katerikrat prida človek postane. Navadno je s početka starišem nadležen, potem ga dobi šola za pokoro in nazadnje pa pade sodnji na glavo.

Da bode toraj težavno in važno delo starišev in učiteljev v odgoji otrok dober vspeh imelo, se morajo stariši in učitelji eden družega podpirati in skupno delati, kajti združene moči več opravijo, kakor posamne.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Kar zadene godbo italijanskih pešcev, čul sem jo večkrat, vem pa ne natančno, je bila li to prava, pri nas tako imenovana „vojaška banda“, ali pa so bili le trobentači (Hornisten). Bolj gotovo je prvo, ker je korakala godba vselej na čelu večih vojaških oddelkov. Kaj bolj primitivnega si človek skoraj komaj od vojaške godbe misliti zamore. 16 mož, razredjenih v štiri vrste, v eni roki držeči puško čez ramo, v drugi roki pa majhno kratko trobentico, godlo je enoglasno (unisono) tako priproste napeve, da se mi je v resnici zdelo vse le kot otroška igrača. Dá! bil sem celó tako malopriden, da so se mi vselej silile v spomin misli: Ako bi prišel od kod kaki sovražnik, Bog vé, kaj bi ti-le možiceljni prej pometali iz rok: puške ali pa trobentice.

Prilika mi je bila videti tudi talijanske lovce, katere ondi imenujejo „Alpino Bersaglieri“. Kar je res, je res: ti so pa uže bolj čvrsti, močni, ter precej veliki fantje. Hoja njihova je vedno in vsaki čas, ako so tudi na priliko na sprehodu, urna, naskočno-nagla (Sturmschritt); gibanje trupla je elastično; rame nosijo visoko; sploh: vse vedenje njihovo je nekako drzovito-ponosno. Vojaška zapoved jim nek vелеva tako. Obleka jim je tamno-zelena. Zgornji del života pokriva kratek jopič (Waffenrock), ki ima pri prostakih na zunanji strani rokavov in na ovratniku našite olepšave iz rudečih vrvic. Podčastniki nosijo konec rokavov in na ovratniku svitlo-rudeče našive (Aufschläge); rokavi so jim na zunanji strani obšiti z rumeno-vrvičnimi olepšavami; tudi imajo vrh ramá rumene naramnice (Epaulette). Hlače imajo dolge, ki so z jopiči enake barve; le tolik razloček je, da imajo prostaki ob stranéh droben rudeč pasec, podčastniki pa precéj široko rudečo paso (porto). Za pokrivalo so jim nizki črni klobuki z zeló velikimi okrajniki; pomaknjene nosijo drzovito-ponosno na zadnjo desno stran glave (kakor pri nas na pr. pravimo „na šnajd“); čope iz kurjega perja pa imajo na njih tako velike, da sem si mislil, če bi v njih tičala tolika moč, kakor je bila v Samsonovih laséh, ne bi imel celi svet bolj hrabrih in močnih vojakov memo italijanskih „Bersaglierjev“.

Konjikov laška vojska menda nima prav veliko. V Rimu videl sem enega samega dragonca, ki je bil tudi precéj stegnjen in čvrst fant. Na glavi je imel navadno dragonsko čelado (Helm); jópa (Waffenrock) bila mu je kratka, iz tamnozelenega sukna, z rudečimi našivi na koncu rokavov in za vratom; zunanja stran rokavov našita mu je bila z olepšavami iz belih vrvic; na rami je imel zale bele naramnice (Epaulette); hlače pa imel je dolge iz svitlo-sivega sukna in z rudečo paso (porto)

ob stranéh. Druzih vrsta vojaščine nisem videl; sploh pa mi je bilo povedano, da se za elegantnost vojaške oprave na Italijanskem potrošijo težki novci. Toliko naj tudi še dostavim, da pri vseh vrstah italijanske vojske nosijo častniki (in menda tudi uže podčastniki) bojni pas (Feldbinde) čez desno ramo, ki je na levi strani, na pr. vrh stegna zvezan v pentljo, ter ima na obeh koncih velike kite (Quasten). Barve je pri vseh kardelih enake, svitlo-višnjeve. Le edino konjiška kraljeva straža (Corraziere guardia del Re) ne nosi bojnega pasa.

Ko sem dospel od svoje ravno popisane popoldanske hoje zopet v „Hotel de la Ville“, našel sem večino znancev-soromarjev pripravljeno uže za odhod. Hitel sem storiti to tudi jaz. Zadeva, ki mi je prizadevala precéj veliko skrb, plača za stanovanje namreč, rešila se je zoper pričakovanje ugodno. Pogodili smo se bili sicer koj o prihodu (kar sem tudi o svojem času bil omenil), da plačevali bomo po 3 franke na dan. Ker pa zlasti v bolj večih in imenitnih hotelih znajo stranske stroške, kakor so: postrežba, luč itd., še posebej jako zasoliti, bal sem se, da se bo za te stvari zahtevalo posebno plačilo od nas. Al — motil sem se. Sedemkrat smo spali v hotelu; približeval se je sicer uže večer osmega dueva; al ker smo bili napravljeni za odhod, se tudi za ta dan plača od nas tirjala ni. Predložen nam je bil spisani račun za 7 dni po 3 franke, tedaj 21 frankov; za postrežbo, luč itd. se ni zahteval tudi sold ne. Sprevideli smo iz tega, da najemnik hotela ni le samo poštenjak, ampak tudi dober katolik. Njemu in najemniku gostilne „Hotel Roma“, kjer nas je bivala večina slovanskih romarjev, poslali so bili namreč sv. oče Leon XIII. koj prve dni našega prihoda v znamenje njihovega priznanja apostoljski blagoslov, in iz zmerne računa sprevideti smo zamogli, da je to odliko najemnik našega hotela cenil zeló visoko.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavne stvari.

Podoba.

Povést.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

I.

(Dalje.)

Zdrznil se je in ta trenotek se je stresnil na vsem telu: njega oči so srečale se z neprestano vá-nj strmečimi očmi. To je bila tista nenavadna podoba, ki je bil kupil jo v St... domu. Ves čas je bila skrita, zametana z drugimi obrazi — in izginila mu je bila do céla iz spomina. Kakor nalašč — še le zdaj, ko sta bila slugi odnesla vse podobe in obraze, ki so polnili delavnico, še le zdaj je prišla na vrh z drugimi deli njegove mladosti vred. Ko je bil spomnil se na to čudno dogodbo, ko je bil pomislil, da je v gotovem oziru ta čudoviti obraz bil njegovega prerojstva povod, da je denar, ta zaklad, ki je tako čudno obogatil se z njim, probudil v njem vse ničeve naklonjenosti, ki so pogubile njegovo nadarjenost — vdrla je vteklost v njegovo dušo. Ta trenotek je slugi ukazal, da mora odnesti le-ta zaničljivi obraz. Ali to ni upokojilo njegove duševne razburjenosti: do céla so bili pretreseni vsi njegovi čuti, vse njegovo telo, čutil je to strašno muko, ki se, kakor kak uničujoč izimek, resnično prikaže časi, kedar se slabe spretnosti trudijo, da bi se prikazale v razmeri, ki jih nadkriljuje, pa ne mogó pokazati se, to

muko, ki v mladeniči poraja vzvišenost, a v tem, ki je prestopil domišljavosti meje, prominja se v dobrikavo hotevo, to strašno muko, ki človeka sposobi, da je grozen zločinec. Ovladala ga je strašna zavist, zavist besna. Jeza mu je vskipela v lice, ko je videl proizvod, ki je kazal nadarjenost, nje znak. Škripal je sè zobmi, požiral zavist in gledal, kakor kak bazilisk. V duši mu je vstala najstrašnejša namera, kakoršno je kateri koli človek gojil v sebi, in z vteklo močjo se je odločil, da jo vresniči. Začel je kupavati vse, kar je kaj lepšega porodila umetelnost. Kupil je obraz za drage novce, skrbno prinesel ga v svojo sobo, lotil se ga besno, kakor kak tiger, mrevaril ga, trgal, rezal na kosce, z nogama teptal po njem in sè smehom spremljal to veselje. Neizmerna gromada bogastva mu je dajala sredstva, da je resničil to peklensko namero. Razvezal je vse svoje vrečice sè zlatom in odprl kovčege. Nikedar grozna surovost ni pogubila prekrasnih proizvodov toliko, kolikor je pokončal jih ta kruti osvetnik. O vseh prodajah, kjer je le prikazal se, obupal je vsakedo, ter ni kupil nikakoršnega umeteljniškega dela. Kazala je podoba, kakor bi bilo razdraženo nebo nalašč na zemljo poslalo ta strašni bič, kakor bi bilo v njem hotelo imeti vse nekdanje soglasje. Ta grozna strast je preskrbela mu strašno barvo: večna jeza je bivala na njegovem lici. Mrzkost do sveta in zaničljivost se je sama ob sebi javila v njegovih črtah. Kazala je podoba, kakor bi se bil v njem vtelesil tisti strašni demon, ki je vzorno bil naobrazil ga Puškin. Razen strupenih besed in večnega zaničevanja njega usta niso govorila ničesar drugega. Kakor kaka harpija, tako je ljudi napadal na ulici — in vsakdo — da, tudi znanci, ki so z daleč opažali ga, skrbeli so, da so umikali se mu, ter ogibali se takega sestanka, trdili so, da more otrovati celi ostali dan.

Svetu in umetelnosti na srečo ni moglo dolgo časa trajati tako napiheno in nasilno življenje: mera trpenja je bila prevelika in preogromna njegovim slabim močem. Besnost, bezimnost se je zdaj pa zdaj jela kazati na njem, napósled pa je to promenilo se v strašno bolezen. Huda vročica, zedinjena s hitro sušico, polastila se ga je silno tako, da je po treh dneh bila ga sama senca. Temu so se pridružila vsa znamenja nenadne blaznosti. Časi ga tudi ljudje niso mogli vzdržati. Jele so se mu prikazavati davno pozabljene, žive oči nenavadne podobe, a njegova besnost je bila strašna o takih prilikah. Vsi ljudje, ki so prihajali k njegovi postelji, zdeli so se mu, da so strašne podobe. Podoba se je podvajala, četverila njegovim očem; vse stene so se mu zdele, da so ovešene s podobami, ki sè svojimi nepremičnimi, živimi očmi strmé va-nj; še strašne podobe so gledale sè stropa, s tal; soba se je neizmerno širila in daljšala, da bi tem več teh nepremičnih oči vmestilo se v njej.

Zdravnik, ki je bil prevzel dolžnost, da mu pomore, in ki je uže nekolikokrat slišal čudne dogodke ž njim, zdravnik je trudil se vsakojako, premišljal je tajno razmero med dozdevnimi prikaznimi in prigodki njegovega života, ali ni mogel dokazati ničesar. Bolnik ni slišal in ni čutil ničesar drugega, nego svoje muke, in dajal je iz sebe samo strašne jeke in neminljive besede. Napósled je život zmotilo mu trpenje s poslednjim, uže brezglasnim napadom. Grozno je bilo njega truplo. Niso mogli najti nič njegovega ogromnega bogastva; ali ko so bili zagledali razrezane kosce vzvišenih umeteljniških proizvodov, katerih cena je presezala milijone, preverili so se o njih strašni upotrebi.

(Dalje prihodnjič.)

čala mlatilnica ter mlatila, da se je Posojnik od samega veselja in zadovoljnosti ni mogel nagledati. Sosedje pa so bili rešeni novih skrbi, kajti sedaj so morali delavci ubogati. No, da ne bi kdo mislil, da se je revnim ljudem vsak zaslužek vzel, moram povedati, da so pridni ljudje tudi zdaj imeli dosti dela, a lenuhi so bili pa prej in so zdaj lenuhi ostali. Še le v srečo si morajo šteti delavci, da so jim novi stroji odvzeli toliko breme. Zdaj so se delavci bolj pečali z gojenjem živine, obdelovanjem polja in travnikov, in posebno skrb so obrnili gospodarji na sadno drevje, katero je bilo prej tako zanemarjeno. Posebna sreča pa je bila za ženske, da so odpravili cepce. Koliko so se mučile slabotne ženske prej pri mlatvi, pa vsaj drugače tudi ni moglo biti, ker je manjkalo ljudi. (Konec prih.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Ker je iz bližnjega trga „Piazza del Popolo“ odhajal vsako četrto ure „omnibus“ na kolodvor, podali smo se posloviti od prijaznega (tudi nemščine zmožnega) portirja na imenovani trg, zasedli ondi čakajoč voz, in zdajci odpeljali se z njim skozi ulico „Via Babnina“, čez španjski trg, memo Propagande, in skozi mnogo drugih cest. Jako drago mi je bilo, da nas je naš pot pripeljal še enkrat v bližavo preslavne bazilike „Marije Večje“ (S. Maria Maggiore), in da sem se od nje vsaj iz daljave še enkrat posloviti zamogel. Da je bila ta cerkev zlasti rajn. neumrljivemu papežu Piju IX. posebno priljubljena, omenil sem takrat, ko sem jo popisoval. To sem bil pa menda pozabil povedati, da so se oni (r. Pij namreč) vsako leto, dokler je živela Cerkev v Rimu prostost, na sv. Večer o polnoči podajali tje k slovesni Božji službi. Blizu te bazilike zavije se ulica proti kolodvoru; le gredé bili smo tam, in našli ondi romarjev za odhod pripravljenih še toliko, da smo se vsaj v malem predstavljene čutili v čase ljudskega preseljevanja (Völkerwanderung). Zastopane smo videli razne noše in šege, čuli govoriti mnogovrstne jezike, vsak pa se je posebej in na svoj način, ali v duhu, ali pa bolj očitno, poslavljaj od Rima. V tem smo si pa bili menda vsi edini, da ločitev ni bila nobenemu prijetna. Saj je skor vsak lahko sprevidel, da zapuščá „Večno Mesto“, njegova prekrasna svetišča, preimenitne starine, palače, in milijone znamenitosti brž ko ne za vselej. Sicer prihaja rimsko romanje, kakor sploh marsikaj na svetu, vedno bolj v šego; ali silna oddaljenost, veliki stroški, pa popotne težave so zadržki, ki marsikaterega odvrta od tacega popotovanja. Le kaki večji in nenavadni zgodovinski dogodek, na pr., oprostitev sv. Očeta iz njih ječe; pridobitev njihovih prejšnjih lastnin in pravic; povrnitev kakega večjega slovanskega naroda iz razkolništva v naročje sv. Cerkve ali kaj enacega dalo bi zopet povod za tako splošno slovansko romanje v Rim, kakor je bilo to, ki ga opisujejo pričujoči „Spomini“. Ko bi narodi za kaj tacega bolj goreče prosili in molili, kdo vé, da bi se ne spelnile njih želje! Saj pri Bogu ni nemogoča nobena reč.

Dolgo in dolgo smo čakali, predno se nam je dalo znamenje, da naj zasedemo za nas pripravljene vozove nalašnega (separatnega) vlaka. Storili smo radi že to. Ali oni mi, ki smo se vozili v vagonih tretjega reda (katere sem bil opisal o svojem času bolj natančno), nismo si mogli misliti drugače, kakor da je storilo vodstvo italijanske železnice vse, otežiti nam vožnjo in

prav noter do srca ogreniti nam spomin na našo navzočnost v Rimu. Natlačili so nas v vozove, kakor zelja v kad. In snaga, — bolje: nesnaga v vozovih, ta! ta! Komaj smo bili zasedli svoja mesta, že smo začutili obilost taistih drobnih krvižejnih živalic, ki imajo od urnega skakanja svoje ime. Prtljage smo si morali zopet zložiti nekaj k nogam, nekaj pa v naročje, in poslednjo držati z rokami, da bi ne bila morda v kako nadlego vsaki nasprot sedeči osebi. In v takem položaji sojeno nam je bilo, voziti se celo noč in noter tje do Jakina (Ankone). Pa — to še ni bilo vse. Če bi se bili vsaj koj odpeljali naprej, imeli bi bili upanje, da bo tem prej naših neprijetnost konec. Al, minulo je četrto ure, drugi četrto, in menda še tudi tretjo, vlak pa je stal nepremakljiv v kolodvoru, kakor kaka zamrznjena ladija kje tam gori na severnem zemeljskem pasu. In po drobno-hripavem glasu, ki je v eno mer kričal: „Nàpoli! Nàpoli! Nàpoli!“ sprevideli smo, da odhajal bo menda še večerni vlak na Neapel prej, kakor da nas odpravili bodo na pot proti Jakinu. Bog zna, koliko časa bi bilo trajalo še to; al zdaj pričel je gromovito kričati (po italijanski) nad kolodvorskim osebjem neki glas, ki se nam je dozdeval močno znan. Bil je naš rojak gospod stotnik vitez Zitterer, ki je bil z vso resnostjo vzel dotične načelnike na paragraf, ter ošteval jih zaradi tacega zoprnega nagajanja in očitno hudovoljne mečkalosti prav po vojaški. In! — pomagalo je: kmalu zatem odpeljal nas je brzi hlacon ven v noč od srebro-blede mesečine osvitljeno.

Z Bogom! sveti Rim! bilo je naše kratko poslovilo!

Okoli polnoči dospeli smo na postajo Orte. Silna žeja nas je mučila; zapustil sem bil toraj ondi vagon, da bi bil dobil kaj pijače; al postajske zgradbe bile so zelo daleč; če bi bil pa z oddaljenjem od vlaka zgrešil še pravi vagon, potem bi bila noč in daljna vožnja še le neprijetna. S kondukterjem se tudi nisem mogel razumeti, koliko časa bomo ostali; za najbolje sem tedaj spoznal, da sem se koj žejen zopet podal nazaj v vagon. V urni vožnji drdrali smo zopet naprej; trudnost nam je za kako četrto ure siloma zatisnila spanja-željne oči; proti jutru pa je nastal tako občuten mraz, da so nam „plaidi“, na katerih smo prej vendar malo lože sedeli, zdaj zopet po drugi strani prav dobro služili. Ko je napočil jutranji zor, peljali smo se ravno skozi ozke in slabo-rodovitne soteske apeninskega gorovja. Prevozili smo mnogo tunelov, daljših in krajših; prišli pa tudi v divje-romantične, naravsko-lepe kraje, kjer bi bil človek rad veleval hlaconu, naj malo bolj počasi vozi, da bi se bila kaka stvar lože ogledala, ako bi se bil on brigal za to. Vtisnil sem si bil pa že tje gredé več posamesnih krajev tako dobro v spomin, da sem se jih vedel še dobro spominjati. Bila pa nam je razmera vožnje v tem ugodna, da smo one kraje, katere smo bili v noči pred praznikom sv. Petra in Pavla prevozili v temi, zdaj videti zamogli pri svitu dneva.

Ko smo se pripeljali iz apeninskih dolin zopet na odprti svet, nahajali smo se v resnično rajskih planjavah. Polja in livade stale so v polnosti bogastva, ki ga zemlja rodi; toplo solnce obsevalo je vse s svojimi zlatimi žarki, in kamorkoli se je ozrlo oko, radovati se je zamoglo prelepega stvarjenja. Da, Italija! res si lepa, pravi zemeljski raj; le škoda, da te ljudje spreminjajo v vse kaj drugega, kakor kar bi bila lahko; in sicer tem bolj, ker te je mati-narava obogatela v resnici na prav zapravljiv način.

Med 9. in 10. uro pripeljali smo se bili na neko postajo, odkjer se je k levi daleč gor videlo veliko mesto. Morda je bila to Sinigaglia; vsaj po zemljevidu sem kaj tacega sodil. Popraševali smo se romarji eden drugega o tem; al nihče ni vedel pravega povedati;

Zabavne stvari.

Podoba.

Povést.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

(Dalje.)

II.

Množina kočij, drožek in kolesek je stala pred vhodom domu, ki so v njem očito prodajali posobje nekoga tistih bogatih prijateljev umetelnosti, v domu nje tistih ljubovnikov, kateri ves život sladko prospé pogreznjeni v hladni večernik (zefir) in v milkost, kateri nedolžno slujó, da so mecenati in da prostodušno varujejo svojih milijonov, ki so jih nagromadili njih modri očetje, često pa tudi sami sè svojim nekdanjim trdom. Takih mecenatov, kar je znano, dandanes ni več, a naš devetnajsti vek je uže davno prelevil se v mrzko podobo bankirovo, ki se ziblje na svojih milijonih le v številkah, v njih podobah, napisanih na papir.

Dolga sobana je bila napolnjena stolpo najrazličnejših prišlecev, ki so bili prihiteli, kakor pleneče ptice na neogrmeno truplo. Tu je bilo iz gostinnega *) in tudi iz kupčijskega dvora celó ladijevje ruskih kupcev v modrih nemških suknjah. Njih obrazov pogled in izraz je tû bil nekoliko trši, svobodnejši in ni kazal tiste zoprne postrežljivosti, ki se tako ponaša z njo ruski prodajalničar, kedar ima v svoji prodajalnici kupca pred seboj. Tû se niso uklanjali tako, ni jim bilo na mari to, če prav so v sobani bili mnogi aristokrati, pred katerimi bi bili kje drugje sè svojimi pokloni pometali prah, ki bi ga bili prinesli na svoji obuči. Tû so véli se popolno neprisiljeno, ogledavali so knjige in obraze, hoteli so poznati pohišje, njega vrednost, in smélo so preplačevali ceno, ki so jo napovedavali grofovski cenilci. Tû je bilo mnogo neogibnih pohodcev očitih prodaj, bitij, ki so bila sklenila, da ne bodo zajutrikovala, temuč dražbe pohajala; aristokratični poznavalci, ki so verovali, da je njih dolžnost to, da ne zamudé nobene prilike, ter da množé svoje zbirke, in ki od dvanajste do ene ure niso imeli nikakoršnega drugega dela; naposled prečastni gospodje, katerih oblačilo in žepi so jako ubožni, kateri vsak dan brezi vsakoršne sebičnosti prihajajo — nekateri zato, da bi videli, kako se to ali to zvrši, kdo obljubi več, kdo menj, kdo kaj preplača, in po kom kaj ostane.

Mnogo obrazov je bilo razmetanih brezi vsakoršnega reda; med njimi so ležali kosi posobja in knjige s podpisom poprejšnjega lastnika, ki morda ni imel te hvalne zvedavosti, da bi bil pogledaval vá-nje. Kitajske vasí, stolom mramorove plošče, novo in staro pohišje z izkroženimi črtami, s krilatimi psi, sè sfinksi, z levjimi tacami, pozlačenimi in nepozlačenimi, z lestvenci, vse je bilo tista gromada in nič ni bilo v takem redu, v kakoršnem je po skladnicah. Vse je kazalo nekako zmes različnih umetelnosti. Sploh je naše čutje navadno žalostno o pogledu na dražbo: o njej odseva nekaj mrliškemu sprevedu podobnega. Sobana, ki dražijo v njej, ta je vselej nekako temna; okna so zametana s pohišjem in z obrazi — in propuščajo malo svetlobe, tihota se razprostira vsem po obrazih in mrtvaški glas dražbenega klicarja, ki bíje s kladivcem, panihido *) popeva ubogim umetelnostim, ki se tako čudovito shajajo.

*) Gostinni dvor je po ruskih mestih ime tistemu oddelku, kjer je polno vsakojakih prodajalnic; to je večno tržišče.

**) Mrtvaška Božja služba.

kondukterji so bili pa tako le malo drugač, kakor mustasti. Kmalu naprej vgladali smo v daljavi mokre plavnote jadranskega morja; železnična tir zaobrnila se je, ko smo se pripeljali bliže, prek njegovih obalov k desni; v urni vožnji drčali smo naprej in kmalu dospeli v Jakin.

Ko smo ondi začeli zapuščati vozove, videl sem še le, da nas je bilo, kakor pri nas pravijo, kot listja in trave. Namenjeni smo bili zdaj koj za romanje naprej v Loretto. Kako vendar se bo to vršilo, pravili so eni tako, drugi zopet drugače. Poslednjič smo zvedeli, da bo na pr. čez dobro uro odhajal tje posebni (separatni) železnični vlak, in sicer le z vozovi 2. reda. V gostih trumah drenjali so se romarji k blagajnici, čakaje, kdaj se bodo pričeli oddajevati vozni listki; le predobro pa smo razvideli, da predno pridemo vsi na vrsto, odhajal bode vlak, in poslednjič celó ne pridemo v Loretto, po komur nas je pa vendar mnogo izmed Slovencev tako srčno hrepenelo. Zdaj pride k nam orglodelec Špik iz Goriškega. Umel je nekaj italijanščine. Povedal nam je, da je zunaj kolodvora neki fijaker, ki bi nas peljal rad z vozom v Loretto, ter zagotavljal nas, da vkljub temu, ker gre cesta bolj po gričih, ne bomo veliko pozneje tam, kakor bo došel tje vlak; strošek pa da bo zdatno nižji, kakor če se peljemo z železnico. Šli smo ven. Konjiči nam sicer niso bili všeč; al fijaker pravil je, da ima na domu boljše, ktere hoče vpreči; govoril je medeno, kakor Italijani znajo, in res preslepil nas je, da smo mu šli na limanice, in pogodili se ž njim za vožnjo v Loretto in nazaj. Bilo nas je za dva voza, katera smo zdajci zasedli in odpeljali se. Ko nas je pripeljal na dom, vpregel je res druge konje, ki pa za las niso bili boljši memo prvih; zrel pa oboji vsaki čas za konjača. Kako zeló pa smo se opetnajstili, razvideli smo le prekmalo. Dokler je bila cesta ravna, je še nekaj šlo. Al kmalu zunaj Jakina pokazal se nam je visok klanjec, čez katerega pelja cesta, in ko pridemo v podnožje, prosi nas voznik potuhnjeno-prijazno, naj izstopimo raz voz, ker konji ne zamorejo voziti vkreber tolike teže. Kaj smo hoteli drugega, kot hočeš-nočeš ubogati? Saj smo prevideli, da bodo še prazne vozove z našo prtljago kljuse komaj zvezle na vrh klanca. Upali smo vendar, kedar pridemo na višino, in bo peljala cesta unkraj zopet navzdol, bo šlo potem toliko bolj naglo. Prvo je bilo, ko smo dospeli k neki nasamni krčmi vrh klanca, da si je pričel fijaker ondi krpiti svojo malovredno vozovo zavorco. Toda le malo si jo je bil zboljšal; tudi navzdol šlo je le počasi. Za Boga! djali smo, kdaj pridemo tako v Loretto! Daljni pot bil je raván, in konji storili so, kar so ravno storiti zamogli. Peljali smo se precéj dolgo po bolj samotni, pa dost prijazni dolini. Obdelana polja po obeh stranéh ceste kazala so nam, da ne morejo biti tudi daleč človeška stanovanja. Solnce pripekalo je tako zeló hudo, da bi se mislilo, da mora vse požgati s svojimi žarki; al vendar ni bilo na travi in sploh vseh poljskih pridelkih nič tacega zaznati; marveč je bilo vse tako lepo, živo-zeleno, čvrsto, plodno in bogatosadno, da smo se kar čudili. Živo so se nam silili v spomin časi, ko so ravno po tej cesti korakali sem ter tje naši slovenski fantje — vojaki; med njimi tudi dosti mojih osebnih prijateljev; oj! v taki daljavi od preljubljenega doma; v zemlji tako lepi, njim pa toliko sovražni.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Letno zborovanje društev:

„Vdovsko učiteljsko društvo“; „Slovensko učiteljsko društvo“ in „Narodna šola“ v Ljubljani.

Imenovana društva zborovala so to leto v dan 18. oktobra, skoraj da nekoliko prekasno, zlasti za take gospode učitelje, ki jim železnica ne polahkava prihoda iz daljave v Ljubljano. Ta dan je bila v jutro ob 8. uri po vsakoletni navadi sv. maša pri sv. Jakobu. Služili so jo mil. prošt gosp. dr. A. Jarc kot prvomestnik vdovskega učiteljskega društva. Prelepo petje poveljevalo je božjo službo. Ob 9. uri pričelo se je zborovanje v društveni sobi „slov. učiteljskega društva“ (grof Blagajeva hiša na Št. Jakobskem trgu št. 10), ki se je pa, akoravno prostorna, vendar premajhna skazala za obilno število navzočih gg. učiteljev.

Vdovsko učiteljsko društvo zborovalo je najprej. Predsednik mil. gosp. prošt Jarc pozdravi s toplo besedo navzoče, potem pa prec omeni z žaljenjem, da je društvo zgubilo v teku leta po smrti dva uda, gosp. Kuharja (ki je bil tudi društveni odbornik) in gosp. Kavšeka, ter povabi navzoče, naj v znamenje sočutja in žaljenja vstanejo raz sedežev, kar se je zgodilo.

Koj za tem pa prestopi gosp. predsednik s svojim govorom k veselejšim prizorom, namreč k slovesnemu praznovanju 600letnega združenja kranjske dežele z mogočno Avstrijo, katere slavnosti so odlikovali celó Njegovo Veličanstvo presvitli cesar in vladar Franc Jožef I. sami z milostnim obiskovanjem dežele naše. Akoravno se društveno načelnštvo Njegovemu Veličanstvu o tej priliki iz zgolj ponižnosti ni približalo in poklonilo, vendar Vladarjeva milost ni prezrla društva, in podarila mu lepo svoto 100 gold. za njegove namene. Navzoči se s trikratnim „živio“- in „slava“-klicem hvaležni skažejo za ta znameniti cesarski dar. Omeni mil. gosp. prvosednik pa tudi še družega dokaza cesarske milosti, namreč poslavljenja in odlikovanja z križici za zasluge treh udov društva (Praprotnik Andrej, Tomšič Ivan in Borštnik Janez), katero naznanilo navzoči zopet z vnetim slavo-klicem pozdravijo. Poslednjič omeni gospod govornik ugodnega stanja društvenega premoženja, ki znaša z dnevom 1. septembra t. l. 41.560 gold. v obligacijah, v gotovini pa še posebej 1479 gold. 13 kr., skupaj tedaj 43.039 gold. 13 kr. Res! reči se mora: očividni blagoslov Božji razlit je nad delovanjem tega društva.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Kako moramo otroke vzgojevati in učiti, da postanejo odkritosrčni in resnični?

Spisal J. Dimnik.

Ako hočemo, da otrok postane kedaj prida človek in samostojen, mora biti odkritosrčen in resničen.

Dokler pa otrok čuti, da je odvisen od drugih, je zeló boječ in radi tega nagnjen k malopridnosti. Ker se ta odvisnost njegovemu nagibu k prosti samovladnosti upira, je radi tega njegova podložnost le navidezna — on se potuhne. Če postane to potuhnenje navada, postane otrok hinavec in prilizovavec. To pa ne sme biti. Otrok se mora vedno odkritosrčnega kazati

in to je mogoče, če se povsod in vselej lahko razodene, kakoršen je v resnici. Ako to stori, je odkritosrčen in to stori le takrat, če se nikogar ne boji. Mi mu ne smemo onega hlapčevskega strahu usiljevati, ampak ga vedno navduševati, da se pred nami odkrije in razodene, kakoršen je v resnici, da je odkritosrčen. Moramo ga sami na to napeljavati, in to storimo, če smo sami dosti odkritosrčni. Povedati moramo tudi otroku, da nam je odkritosrčni grešnik ljubši, kakor potuhnjen junak in da hinavstvo vedno zaničujemo. Kazati moramo otroku v besedi in dejanji, da nam je hinavščina in potuhnjenost bolj zoprna, kakor vse druge napake.

En del odkritosrčnosti je resničnost.

Otrok mora pa imeti vedno priliko, resnico govoriti in prvo je pri tem, da jo sme govoriti. Imeti mora pogum k temu in tega mu moramo sami dajati. Otroku moramo tudi zaupati in ga toliko časa za resničnega imeti, dokler gotovo nismo prepričani, da se res laže. Ako mislimo, da je otrok lažnik in on to vé, bode gotovo lažnik. Sami smo ga lažnika naredili.

Na nekaj moramo pa tu le paziti.

Otrok ima znabiti oestro razumnost.

Pripoveduje nam neki dogodjaj, pa ne popolnem tako, kakor bi moral. Ali je neresnico govoril? Ne, ako je hotel resnico govoriti. Na voljo moramo gledati.

Drugi otrok ima znabiti slab razum. Pripoveduje nam nekaj, pa jako pomanjkljivo in nepopolno. Ali se je lagal? Ne, če je hotel resnico povedati.

Zopet drugi ima znabiti prav živo domišljijo in nam nekaj prav živo, skoraj več, kakor je res, pripoveduje. Ali je neresnico govoril? Ne, če je hotel resničen biti.

Mi moramo toraj vselej na voljo gledati in še le potem preiskovati, od kot pride, da otrok ne pové vsega tako natančno, kakor bi moral. Če pa zapazimo, da hoče otrok res lagati, ne vporabimo nikdar pregovora, ki pravi: „Kdor se enkrat zlaže, mu več ne verjamemo, če prav resnico govori“. Ta pregovor moramo popolnem ovreči.

Toraj mi bi otroku več ne verjeli, ker se je enkrat zlagal, če tudi resnico govori. Ali bi mu toraj tudi resnice ne verjeli? Ali je to pravično?

Kakor sem rekel, ta pregovor moramo opustiti, ker je res nespametno govorjenje, mi ne verjamemo resnice zato, ker jo je govoril človek, kateri se je enkrat zlagal. Zahtevati bi morali potem takem od otroka, da bi se nam vedno lagal, ako bi hoteli resnico od njega izvedeti.

Ne očitajmo tudi nikdar otroku: „Ti si lažnik“, ker s tem mu njegovo notranje razžalimo ter mu pobivamo dobro voljo, za kar pa nimamo pravice, ker volja je lahko vsaki trenutek dobra, če prav poprej ni bila.

(Konec prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Naprej vozivši se gledali smo po vrhovih, kje da bomo zapazili kaj, kar bi bilo podobno Loretti; al nič tacega ni se nam hotlo pokazati. Pripeljali smo se zdaj do železnice, vozili se precéj dolgo vštric njenega tira; kmalu pa se je zaobrnila cesta k desni, spustila se zopet strmo navkreber, in fijaker povabil nas je k novi „peš-partiji“. Ljubljanski gosp. Pirnat se je na glas pritoževal čez to, očital ciganskemu vozniku, kako da nas je speljal na led, gospica Laheinerjeva pretolma-

čila mu je vse to, za kar se je malo briga. Lezli in lezli smo počas navkreber, mala vas s cerkvijo vrh griča napolnila nas je z upom, da to je morda uže Loretto. Toda fjakar nam je s svojim kratkim „niente“ razdjal naš up. Namesto zaželenega božjepotnega kraja čakalo nas je v razdrapani vasi vrh klanca celo kardelo beraških otrok, manjših in večih (med njimi celó „donda“ [veliko dekle], o kateri bi bil človek smel pričakovati, da bi je beračiti moralo biti uže sram), obsuli so naša vozova, jeli pomaljšati roke proti nam in tehtati nas za milodare. Vrgli smo jim z vsacega voza nekaj malega v kraj ceste, in ne kakor krščeni otroci, ampak kakor divja zverad spopadli so se eden spred družega, kdo bo vgrabil darovani jim denar.

Ker se nam je zunaj vasi spustila cesta zopet navzdol, in sta vozova drčala precéj naglo, mislili smo, da bomo s tem oprosteni nadležnežev. Pa, — kaj še! Vsi, in tudi oni, ki so bili pobrali vržene jim solde, leteli so v urnem teku za nami; iz razdrapanih koč ob cesti dohajal jim je še naraščaj; vsi stegovali so nam roke nasproti, ter glasno besnjali za milodare. Poskusili smo še enkrat, z malim darom odpraviti jih, pa — zastonj. Ravš, kdo bo prej popadel vrženi jim denar, ponovil se je, al le gredé so bili vsi zopet za nami. Berače mojega rojstnega kraja imajo nekateri za „silne“; ali reči moram, da v primeri z onimi iz loretske okolice so oni še „vaša gnada“. Skoraj pol ure podali so se sitneži za nami; potem začeli so še le zad ostajati drug za drugim.

Gričnati svet se nam je bil med tem precéj zeló razširil; na nekem okroglem homcu v gledali smo trdnjavsko mestice, bilo je Loretto. Škoda, da naša srca vsled nevolje nad voznikom niso bila razpoložena, po vrednosti uže iz daljave pozdraviti sloveči božjepotni kraj.

V podnožju loretskega homca je precejšna vas, ki se morda uže prišteva mestecu. Kakor so bili poprej nadležni beraški otroci, tako so zdaj tukaj zopet krčmarji brezili nad fjakarjema, naj pri njih sprežeta. Bog vé, če bi falota ne bila imela dosta slabe volje za to, ostati z vozovma tam, nas pa pustila zopet peš iti čez strmi klanec gor v mesto. Toda nevoljo sta nam vsem lahko brala iz obrazov, toraj peljala nas molcé naprej po zviti rajdni cesti, ki drži navkreber.

Kolikor više smo se pospenjali na višavo, toliko bolj se je razširjal pred našimi očmi čudo-lepi svet. Vsa ta okolica je baje tako rodovitna, da se ponša s častnim naslovom „žitnica Italije“. Kakor daleč doseglo je oko, videli smo po ravninah prelepega žitnega polja vrstiti se z obširnimi vinogradi; višave so bile nakinčane z gozdiči oljkinega, smokovega in mandeljnovnega drevja; v ozadju proti izhodu pa je svitlo migljalo valovje jadranskega morja. Resnično! rajski panorama!

Ko smo dospeli vrh homa, in se je cesta zaobrnila k levi, ter peljala nas skoz močnega mestnega obzidja vhod, pričakovali so nas ondi strežniki večih gostilnic, ter nam silili tiskana vabila in priporočila v roke. Tedaj zopet nekaj novega, nenavadnega. V tesni ulici, ki drži med hišami naravnost proti cerkvi, vstavila sta fjakarja vozova, in mi napotili smo se po romarski šegi nemudoma proti njej, da bi opravili svojo pobožnost. Ali zopet ni šlo prav hitro in gladko. Iz štacun, ki opasujejo cesto na obeh stranéh, privrelo je barantačev cele sile, ki so nam prav z judovsko nadležnostjo ponujali svetinice, moleke, podobice in tisoč spominskih stvari na prodaj. Le z veliko nevoljo odpravili smo te silne smoleže od sebe. — Zdaj prišli smo na prostoren, jako prijazen trg, konec katerega kazala nam je prelepa z visoko kupljo kronana romarska cerkev,

prvi Marijni božjepotni kraj celega sveta svoje prezalo lice. Široke kamnite stopnice peljejo gor proti trem portalom svetišča, o katerem so neumrljivi rajni papež Pij IX. v svojem pismu (Breve) od 26. avgusta 1852. na pr. govorili: „Tu je kraj, kjer se časti od Boga tako ljubljena nazareška hiša, nekdanj sozidana v Galiciji, potem odzdigljena od svojih temeljnih ozidij, ter po očitnem čudežu prenesena bila čez neizmerne prostore zemlje in morja najprej v Dalmacijo (sedanjo hrvaško Primorje), in potem v Italijo. V tej hiši je bila od vekomaj izvoljena najsvetejša Devica brezmadežno spočeta, rojena, odgojena in od nebeškega poslanca pozdravljena kot milosti-polna in blažena med vsemi ženami.“

Več ko tri sto let poprej pa je uže drugi papež, Julij II., Loretto enako poveljal, rekoč: „V loretski cerkvi se ne nahaja samo podoba najsvetejše Device, ampak kakor pobožna vera trdi, tudi izba (Kammer) ali soba, v kateri je bila najsvetejša Devica rojena, kjer je odrastla, na pozdrav angelov spočela Odrašenika svetá, katero sobo so sv. apostoli posvetili v prvo cerkev, in ondi opravili tudi prvo daritev sv. maše.“ — Da nas je tedaj v to svetišče gnalo kot na perutnicah, kdo bi se temu čudil. Le škoda, da sem bil vsaj jaz od vseh ravno popisanih neprijetnosti tako nekako razburjen in omamljen, da nisem bil zmožen za nobeno pravo pobožnost. (Dalje prih.)

Zabavne stvari.

Podoba.

Povést.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

II.

(Dalje.)

Največa radovednost je vsem zagorela v licih, celó klicar je odprl usta, zadržal dvigneno roko in kladičce v njej — in poslušal. O začetku pripovedi so mnogi nehoté ozirali se v podobo, naposled pa so vsi jeli v pripovedalca strmeti tako, kakor je njega pripovedovanje bilo zanimljivo.

„Znan vam je del mesta, ki je Kolomna imé mu“, začel je pripovedati. „Tam je vse nepodobno drugim oddelkom Petrograda; tam ni prestolnice, niti deželskega mesta; kedar prideta na kolomensko ulico, zdi se vam, kakor bi slišali, kako vas ostavlja vsaka mladostna želja, vsak zapal. Lê-sem ne prihaja bodočnost, tù je tihota domá in počinek, vse, kar je umeknilo se hrpu v prestolnici. Semkaj se selé upokojeni uradniki, udovice, neimoviti ljudje, ki imajo znanstvo sè starešinstvom (senat) — in zato se le-sem odsojajo na vse žive dni; doslužne kuharice, ki po celi dan potičó se po tržiščih, nesmiselno razgovarjajo se z deželanom v mlekarski prodajalnici in ki vsak dan kupijo za pet kopejek kave, za štiri kopejke pa sladkora, a naposled cel odred ljudi, ki jih lahko imenujemo samo z eno besedo: pepelarje, — ljudi, ki imajo na svoji obleki, na obrazih, na laséh, v očéh nekovo žalostno pepelarsko vnanjost, kakor dan, kedar na nebu ni oblačine, ni solnca, kedar ni tako, ne tako, kedar pada megla in predmetom jemlje vso bistrost. Njim smemo prištevati odpuščene gledališke kapelnike, doslužene častne svétnike, doslužene Martove sinove iztaknenega oka in napuhnenih usten. Le-ti ljudje nimajo nikakoršnih strasti: jedó, ne ozirajo se v nič, molcé, ne mislijo na nič. Po njih sobah ni

Sodišče, razločno povedal, zakaj se mu ní hotelo zapisati besedo: sodnija. Gosp. Levstik ondukaj priporoča izraz: sod, kakor imajo za Gericht vsi drugi Slovani brez izimka.

Primerjajoče jezikoznanstvo uči, da uže obrazilo — ija (pri nas z naglasom na i) ní prav prvotno slovansko, če tudi ima slovenski jezik nekaj prav lepih besed na: ija, kakor: beračija, domačija, kmetija, kovačija, kupčija, morija, podrtija, prekucija, sleparija, — katerih ogibati se nikakor ne kaže in ne bi bilo modro. Tudi v hrvatsko-srbskem jeziku je več takih dobrih besed. Ali na: — nija (od pridevnika) nimamo v narodu nobene čisto slovenske besede, nego samo iz tuje korenike: copernija, uhernija, ali pa novinke: sodnija, perhodknija (Met., Rentamt), oblastnija (Gutsmann za Obrigkeit, ali kakor se zdaj pravi, Behörde, vendar ima tudi Gutsmann uže besedo: oblastvo, kakor zdaj pišemo), obrtnija namesto: obrt, — a, (Vuk) in drugih več; ali pa hrvatske: satnija, pukovnija (okoliš enega polka) itd.

V primeri k temu gre obliki: sodišče vsekakor predstvo, ker ta beseda stoji uže v staroslovenskem slovarji, tudi Hrvatom služi za: Gerichtshof.

A če se jaz zdaj — dokler kdo veljavniši od mene ne začne takó — ne drznem pisati: okrajni sod, deželni sod, mislim vendar, da se izvajanju adjektiva mora v podlogo jemati samo in edino: sod, ter pisati za: gerichtlich, Gerichts — sodni, a, o (kakor imajo: Gutsmann, Jarnik in drugi) a nikoli ne: sodiški, sodnijski, sodniški, kar jezik po nepotrebnem grdi. Ali za richterlich, če je kje treba po tanko zmisel zadeti, moramo reči: sodniški (od: sodnik).

Tako bode tudi pisati: okrajno-sodni, okrožno-sodni, deželno-sodni, višje-sodni, vrhovno-sodni in ne drugače. Za Gerichtshof (franc. cour de justice, it. corte) pišem jaz, da bode nekaj razločka, po Gutsmannu: sodni dvor, kakor imajo tudi Čehi. Tudi Rus, ki piše za Gericht: sud, imenuje Gerichtshof: palato (palačo).

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

Ko smo slovenski romarji prestopili prag Loretskega svetišča, nam je iz Marijne hišice, ki stoji ravno pod kupljo, donelo nasprot otožno narodno-cerkveno petje Poljakov. Bilo je sicer uže med 2. in 3. popoldansko uro, pa vendar je neki gospod duhoven naših poljskih so-romarjev opravljal ondi še svojo sv. mašo. Ravno je bilo minulo povzdigovanje, ko smo se prerili tudi mi v Marijno hišico. Ne želim se hvaliti s tem, ako povem, da sem poskušal zbrati svoje misli, ter hrepenel po vnemi za vredno navzočnost na tako svetem kraju. Al! — naših neprijetnost ni imel še biti konec! Kmalu se pririje gospica Laheinerjeva k meni, ter mi vsa osupnjena začne pripovedovati, kaj je ravno od necega Poljaka zvedela: da bodo oni namreč po skončani sv. maši kmalu odrinili nazaj na kolodvor, kjer jih čaka vlak; ko pa dospejo nazaj v Jakin, se bodo nemudoma vbarkali na parnik „Stambul“ in koj zatem odpeljali se proti Trstu. Kdor bo zamudil določeni čas, naj gleda sam, kako bo popotoval iz Jakina naprej. To naznanilo za nas Slovence kratkomalo ni bilo oveselilno; dober svet jako drag; kraj pa, na katerem smo se nahajali, za naše razgovore veliko presvet. Pomignili smo si toraj eden drugemu, zapustili svetišče, pred cerkvijo pa se dogovorili, iti na gostilno, ter vprašati naša voznika, kdaj zamoreta odriniti z nami nazaj proti Jakinu,

in kdaj da bi utegnili dospeti tje. Pač smo si odgovor dati zamogli uže sami in naprej.

Gričnati svet znan nam je bil; za kljuse smo tudi vedeli, kako malo da so vredne, in reklo bi se bilo: samega sebe goljufati, če bi bili upali, da nas falota pripeljeta do pravega časa nazaj v Jakin. Spoznati smo pa vendar le želeli njuno misel; al zdaj sta cigana vrgla krinko raz obraza. Djala sta nekako osorno in mrzlo, da se konji morajo nahraniti, in da se nismo pogodili natančno za uro, do kdaj moramo dospeti nazaj v Jakin. Bomo tam, kedar bomo.

Da nam pri našem položaji tak odgovor ni bil po volji, več je kot gotovo. Djali smo jima toraj, da jima plačamo polovico, ona naj gresta potem prazna nazaj, kedar zamoreta, mi pa se hočemo peljati z železnico, da ne zamudimo parnika. Al — dregnili smo bili s tem kakor v sršenovo gnezdo. Zahtevala sta od nas osorno na vsak način polno plačo, ter pretila nam s sodnijo, ako bi jima kaj vtrgati hoteli. Vzrokovalo je to nekaj precēj trdega besedovanja; vendar, kdo bi si iskal tu v tuji zemlji pravice pri gosposki! Bili smo tedaj na razpotji: al voziti se s ciganoma nazaj v Jakin, dospeti tje Bog vé kdaj v noči, in potovati potem po suhem skoz zgornjo Italijo, ker parnik bi na nas gotovo ne bil čakal; ali pa: plačati jima, kakor sta zahtevala, vso voznino, in peljati se z železnico, da bi ne zakasnili parnikovega odhoda.

Ker ni bilo časa, ugibati dolgo o enem ali drugem, odločili smo se za drugo, vendar s pogojo, da nas voznika morata peljati na kolodvor, kjer jima hočemo plačati vso voznino. S tem sta bila cigana zadovoljna; mi pa tudi rešeni velike skrbi in gotovo tudi dokaj večjih stroškov, ako bi bili morali potovati iz Jakina po suhem proti daljnemu domu. Druga naša skrb in tudi velika potreba bila je, dobiti kaj — pod zobe. Šla je ura uže na štiri, mi pa smo bili še malo drugač, kakor tešč. Le malo kruha pa kozarec vina dobili smo bili med potom pri neki nasamni krčmi. V gostilni, kjer smo imeli vozova, bili so še za čudo postrežni in prijazni ljudje; dobili smo potrebnega okrepčanja, in tudi račun je bil še dovolj zmeren.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Z a k o n

z ... dné

s katerim se prenarejajo nekatera določila volilnega reda za deželni zbor vojvodine kranjske.

(Dalje.)

§. 44.

Ako se pri oddajanji glasov o identiteti kakega volilca pokažejo pomisleki, tedaj o tem, kakor tudi o veljavnosti ali neveljavnosti posameznih volilnih glasov takoj razsodi volilna komisija, ne da bi bila zoper to razsodbo dopuščena pritožba.

§. 45.

Volitev se mora navadno dovršiti do konca tistega dne, ki je za volitev določen.

Oddajanje glasov je skleniti ob določeni uri. A taki volilci, kateri so stopili v volilnico, še predno je določena končna ura iztekla, ter so ondi pričujoči, ko se končuje glasovanje, ne smejo se od glasovanja izključiti.

Ako se pripeti kaj tacega, kar brani volitev začeti,

Politične stvari.

Z a k o n

z . . . dné

s katerim se prenamejajo nekatera določila volilnega reda za deželni zbor vojvodine kranjske.

(Konec.)

§. 49.

Kedar se ni dosegla nadpolovična večina, tedaj je napraviti ožjo volitev gledé tistih poslancev, katere je še voliti.

§. 50.

Pri ožji volitvi smejo volilci svoje glasove dajati samo tistim, kateri so pri prvem glasoštetji dobili relativno največ glasov z onimi, ki so dosegli nadpolovično večino.

V ožjo volitev je devati vselej po dvakrat toliko mož, kolikor je še voliti poslancev.

Kedar je onóliko glasov, odloči žreb, koga je djati v ožjo volitev.

Vsak glas, kateri pri ožji volitvi pripade komu takemu, ki ni bil vzet v ožjo volitev, je neveljaven.

Ako so pri ožji volitvi vsi oddani veljavni glasovi med vse v to volitev vzete osebe razdeljeni tako, da vsakemu izmed njih pripade polovica vseh glasov, tedaj o tem, koga izmed njih je šteti za izvoljenega poslanca, odloči žreb, katerega vzdigne predsednik volilne komisije.

Ako se razven tega slučaja ne doseže nadpolovična večina, tedaj je ožjo volitev nadaljevati, dokler se za vse poslance, katere je voliti, ne doseže nadpolovična večina glasov ali zgoraj omenjena enaka porazdelba glasov med vse v ožjo volitev vzete osebe, v katerem zadnjem slučaji konečno odloči žreb.

Tisti, ki imajo pravico voliti, pa pri prejšnjem voljenji niso oddali svojega glasu, ne smejo se zatega delj izključiti, da bi o sledeči volitvi ne izvrševali te svoje pravice.

§. 51.

Po končani volitvi se sklene o tem pisani zapisnik, katerega z glasovniki vred podpišejo člani volilne komisije, volilni komisar in zapisnikar, pridene se mu volilski imenik, glasovnik in podpisani glasovni vpisniki, veljavne, kakor tudi za neveljavne spoznane glasovnice, pri volitvah velikega posestva pa tudi morebitna pooblastila in preklicevalne listine, in pri volitvah kmetskih občin tudi volitveni spisi o volilnih možéh; to se vse skupno zapečati, zunaj napiše, kaj je notri ter izroči volilnemu komisarju.

Ako je volitev poslanca z volitvijo zvršena, mora volilni komisar volitvene spise poslati deželnemu načelniku, ako se pa glasovi za eno in isto poslanško volitev oddajajo v več volilnih zborih in ne samo v enem, mora volilni komisar volitvene spise poslati tistemu političnemu uradniku, kateremu je naloženo sestaviti skupni rezultat vseh skupaj spadajočih glasovanj.

Ako volitvenih spisov ne podpišejo vsi člani volilne komisije, tedaj je vzrok temu zapisati v volilni zapisnik.

§. 52.

V tistih slučajih, v katerih se glasovi za eno in isto poslanško volitev oddajajo v več volilnih zborih in ne samo v enem, mora v glavnem volilnem kraju iz dospelih volilnih spisov (§. 51.) sešteti ter spisati skupni rezultat vseh skupaj spadajočih glasovanj okrajni glavar, v čigar

okraji je ta kraj ali pa oni uradnik, kateremu je to ukazal deželni načelnik.

Koga je šteti za izvoljenega, to določujeta §§fa 48. in 50. Ako pri volitvi pride do tega, da mora odločevati žreb, tedaj mora uradnik, kateremu pristoji zgoraj omenjeni uradni posel, povabiti dva volilca, ki se udeležujeta volitve, vpričo njiju vzdigniti žreb ter o tem spisati zapisnik, katerega je podpisati tudi obema pri tem udeleženima volilcema.

Ta uradnik mora, ako je treba (49.), napovedati ožjo volitev po vseh dotičnih volilnih krajih in volilnih zborih ter po njé zvršitvi postopati na isti način, da pozvé njen skupni rezultat.

Ko je določen konečni skupni rezultat, je o tem pisani konečni zapisnik z vsemi od volilnih komisij dospelimi spisi vred poslati deželnemu načelniku.

Ako je bilo treba ožje volitve, velja to tudi o vseh to naredbo utemeljujočih spisih.

§. 53.

Deželni načelnik mora pregledavši dospele volitvene spise vsakemu izvoljenemu poslancu, zoper katerega ni nobenega v §. 18 predpisanih izključevalnih vzrokov, izdati in vročiti volitveno potrdilo.

To volitveno potrdilo daje izvoljenemu poslancu pravico, stopiti v deželni zbor in na postavi tega potrdila je misliti, da je njegova volitev veljavna, dokler se nasprotno ne spozna.

Vse volitvene spise mora deželni načelnik poslati deželnemu odboru; ta jih mora presoditi ter o njih poročati deželnemu zboru, kateremu pristojí razsodba o tem, je li izvoljenega potrditi ali ne.

Člen II.

Mojemu ministru notranjih stvari je naročena tega zakona zvršitev.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Med tem je bila maša minula; mnogo Poljakov je prišlo za nami v gostilno, in od njih izvedeli smo, da na pr. v pol ure odrinejo proti kolodvoru. Ta čas porabiti smo hoteli mi za našo pobožnost, napotili se proti cerkvi nazaj, in med potjo nakupili si nekoliko spomin-kov. (Ker si s fotografijami človek še pozneje lahko v spomin kliče razne stvari, kupil sem si podobo zunanjega cerkvenega lica, zunanjo in znotranjo stran Marijne hišice, in pa podobo Marijno, kakoršna se nahaja v hišičnem altarcu.) Ko smo prišli na prostorni trg, ogledali smo si ga malo bolj natančno. Osredok njegov okinčan je z lepim kamnitnim vodnjakom, iz katerega vre iz srede bistra studenčina v visokih skokih. Poslopje k desni roki je tako zvana apostolska palača. V njej so stanovali papeži, kedar so dohajali v Loretto k Mariji na božji pot. (Vsa ta okrajna spadala je poprej k papeževim deželam.) Palača k levi, po svoji zunanosti jako lepa, je jezuitski kolegij; vendar ne vem za gotovo, so li imenovani redovniki še gospodarji te zgradbe ali ne.

Nas zanimala je vendar pred vsem le prekrasna cerkev, katera je uže v svoji zunajnosti enaka prelepemu altarcu. Dozidana je bila leta 1588. po papežu Sikstu V. (tedaj zopet delo papeža!) Nad glavni por-

tal dal je postaviti preslavni ta gospod bronasti Marijni kip, pod njega pa veleval napisati na črno marmelnasto pločo besede: „Deiparae domus, in qua verbum caro factum est“. (Hiša Bogorodnice, v kateri je Beseda postala Meso.)

Prestopivši cerkveni prag ogledali smo si najprej po večem znotranji obseg jako prostornega svetišča, ki je razdeljeno v obliki križa v tri ladije. Ob stranéh prislone so cerkvi okoli in okoli kapele, izmed katerih je najznamenitnejša ona, v kateri se nahaja krstni kamen, ki je nek sam stal 80 tisoč frankov.

Al za vse to se navadno veliko ne briga srce in oko romarjev. In tudi naše se ni; — marveč naravnost podali smo se zopet k Marijni hišici, ali kakor ji Italijani pravijo: „Casa Santa“. Omenjeno svetišče stoji popolnem prosto, na pr. v osrednji velikanske cerkve, ondi, kjer se ona razkrižuje. Ravno nad Marijno hišico dviguje se veličastna kuplja, skoz katere okna dohaja obilna svetloba, ter obseva čudapolno zgradbo. „Casa Santa“, to je, Marijna hišica je podolgasto-štiriogelna. Njene zunanje stene so vse oblečene v dragoceni beli marmelj, ter okinčane z zdolbljinami te snežnobe tvarine. Marmelj vlomljen je bil v Carrari, kraji v Zgornji Italiji, odkjer je bil pripeljan na ladijah okrog celega laškega polotoka, izbarkan bil v Jakinu, od tam pa doveden na vozovih v Loretto. Najspretnejši in najbolj sloveči umetniki taistega časa sodelovali so skoz 30 let pri zgotavljevanju teh olupšav, katerih stroški znašali so nad tri sto tisoč frankov. Bogoljubnim papežem namreč noben strošek ni bil prevelik za Marijno slavo in čast.

Oglejmo si zunanost Marijne hišice zdaj še malo bolj natančno in od bližej. Na zapadni strani nahaja se edino njeno okno. Pred njim stoji altar, posvečen sv. nadangelju Gabrijelu, to pa zarad tega, ker skoz to okno vstopil je bil po povestnici nebeški poslanik k najsvetejši Devici. Ob straneh nahajajo se v marmelj vdolbljeni kipi: Marijna zaróka, rojstvo Kristusovo, nebeškega Deteta proslavitev in moljenje po sv. Treh Kraljih, in Marijna smrt. Med te podobe so umetno vrstili kipi prerokov, ki so v svojih profecijah zdavnej poprej napovedovali in naznanjevali čast in rojstvo sv. Božje porodnice. — Na izhodni steni je v enaki izpeljavi v marmelj vdolbljeno prenešenje svete hišice po angeljih čez morje. Spodaj dal je papež Klemen VIII. napisati kratko zgodovino čudovite te dogodbe, k sklepu pa dostaviti veleval besede: „Vi pa, brumni romarji, zdihujte in kličite pobožno h Kraljici angeljev in Materi vseh milost, da Vam skoz njeno zasluženje in njene prošnje zadobi pri svojem najljubeznivšem Sinu, ki je začetek življenja, odpušanje Vaših grehov, zdravje telesa in veselje večnega izveličanja. Amen!“

(Dalje prihodnjič.)

Zabavne stvari.

Podoba.

Povést.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

II.

(Dalje.)

„Drug presunljiv dogodek je bil tudi očit. Med krasoticami, ki tačas ni preuboga bila z njimi naša se- verna prestolnica, imela je neka krasotica priznано pr- venstvo. To je bila čaralna edinost naše severne kra- sote z južno krasoto, briljant, ki redko kedaj prikaže se na sveti. Moj oča je priznaval, da svoje žive dni še

ni videl nič podobnega. V tej krasoti se je vse edinilo : bogastvo, um in duševna mičnost. Mnogo jih je snu- bilo jo, a najznatnejši med njimi je bil knez R., naj- lepši, najodličnejši med vsemi mladenči, najnežnejšega obličja in viteški, velikodušno ognjen, vzvišen vzor, Grandison v vsakem oziru. Knez R. je neizmerno, sen- jarski rad imel jo; ta plamteča ljubav je bila odmena mu. A sorodnikom se je zdelo, da bi ta ženitba bila neednaka pozakonjenost. Dedščina po očmu uže kedaj ni bila več njegova last, rodbina je bila v zameri, a njegovo žalostno razmerje, — to je bilo znano vsem. Nenadoma je knez prestolnico ostavil na nekoliko časa, kakor bi bil hotel zboljšati svoje okolnosti, a po krat- kem časi je vrnil se obogačen z razkošjem in neizmer- nim bleskom. Blesteči plesi in pojedine so ga seznanile z dvorom. Krasotičin oča mu je bil naklonjen in v mestu so delali priprave na najzanimljivejšo svatbo. Od kodi je prišla ta zmena in neizmerna ženinova imovina, tega ni mogel za gotovo razjasniti nihče; ali skrivaj so govorili, da je nekako dogovoril se s tajnim skopuhom in novcev izposodil si od njega. Pa naj bode to, kakor hoče, svatba je zanimala vse mesto — in ženin in ne- vesta, oba sta bila obče zavisti predmet. Vsakomu je znano bilo njiju goreče, stanovito prijateljstvo, dolga bol, ki sta oba trpela jo, in njiju vzvišene vlastitosti. Ognjene ženske so zgodaj napovedavale rajsko blaginjo, da jo bosta uživala mlada zakonca. Ali steklo se je vse drugače. O letu dni se je strašna zmena zgodila z možem: sè strupom moreče žarljivosti, z nestrpnostjo in sè surovo trmoglavostjo je popolnem otroval ves svoj blagi in vrli značaj. Pokrutil se je, mučil je lastno ženo — in česar bi se ne bil nadejal nihče, vdal se je nečloveškim dejanjem: bil jo je. Ob letu bi živa duša ne bila mogla poznati ženske, ki je še nedavno blestela in za seboj vodila celo gručo pokornih čestiteljev. Ker napósled ni mogla več trpeti svoje težke usode, sprego- vorila je prva o razporoki. Mož se je pogreznil v bes- nost o samem spominu na to. O prvem vzbuhu svoje razkačenosti je pridrl z nožem v nje sobo — in gotovo bi jo bil zaklal, da niso zgrabili ga in zadržali. O silni razkačenosti in obupnosti je nož obrnil vá-se in končal je svoj život o strašnih mukah.“

„Razen teh dveh dogodkov, ki jima je priča bilo vse občestvo, pripovedali so mnogo drugih pripetljajev, ki so se bili prikazali v nižih krogih in ki je skoro vseh delež bil žalosten konec. Tù je čestit, trezen člo- vek vdal se opilosti; tù je kupčijski sluga okradel svo- jega gospoda; tù pa je gospoda na vozi zadavil izvoščik, ki je pošteno vozaril mnogo let. Da bi taki dogodjaji, ki so čisto pripovedali jih s pridevki, ne bili v skrom- nih bivalcih v Kolomni vzbujali mimovoljnega (unwill- kührlich) straha, to ni bilo lahko. Nihče ni dvomil o prisotnosti neke peklenške moči v tem skopem človeku. Trdili so, da odločuje take pogodbe, da lasje vstajajo zbog njih človeku, in ki jih nesrečnež ne sme zaupati nikoli nikomur; da imajo njegovi novci neko vabljivo vlastitost, da sami ob sebi razsipljó se in da imajo neko čudno znamenje na sebi... s kratka: mnogo je bilo vsakojake gnjusobne govorice. A pomenljivo je to, da je vsa Kolomenska naselbina, ves ta svet ubogih starek, potrebnih uradnikov, ubožnih umetelnikov in s kratka vsi ubožci, ki smo jih malo popreje imenovali, — da so vsi trpeli in odnesli poslednjo malost raji, nego da bi bili zaupali se strašnemu skopuhu; nahajali so staruhe, ki so bile pomrle za gladom, ki so rajše končale telo, nego da bi bile pogubile dušo. Kedar so ga srečali na ulici, nehoté so čutili strah. Kdor je prišel mimo njega, varno se je ognil ga in obrnivši se nazaj je dolgo časa gledal njega nenavadno visoko vzrast, ki je ginila v daljavi. Samo v njegovem oku je bilo toliko nenavad-

Sl. c. k. ministerstvo poljedelstva je pa o tem predmetu imelo meseca januarja 1883. l. tudi enketno posvetovanje in centralni odbor meni, da je treba počakati vspeha tega posvetovanja.

ad d). Ta predlog je uže rešen sam v sebi, ker ima še vedno veljavo ukrep občnega zbora 7. dne maja meseca 1856. l., po katerem so učitelji ljudskih šol, ako pristopijo družbi, oproščeni letnega doneska.

Zarad kmetijske šole omenja gosp. poročevalec, da v tej zadevi odločujeta sl. vlada in sl. deželni zbor.

K tej točki oglasi se odbornik dr. Poklukar in omenja, da je vprašanje o napravi kmetijske šole posebno gospodarski odsek deželnega zbora v zadnjem svojem zasedanju obravnaval obširno. O potrebi take šole bilo bi odveč zgubljati še besedico, ker je vsestransko priznana in ker bi se s tem vstreglo splošnji gorki želji kmetovalcev kranjskih, katero je pokojni dr. Bleiweis pred več leti tako gorko zagovarjal, in katero je ponovil poslanec Detela s tem, da je pred dvema leti stavil blizo enak predlog. V deželnem zboru in v njegovem gospodarskem odseku priznala se je od vseh strani potreba kmetijske šole, katera se mora vsikakor osnovati brez zamude.

S popolnim priznanjem važnosti obstoječe vino- in sadjerejske šole na Slapu treba bode poduk v kmetijstvu tako vrediti, da se napravi v Ljubljani, središči dežele, kmetijska šola brez posebno velikih stroškov, Dolenjska pa dobí svojo vinorejsko šolo.

Na to se oglasi družbenik gosp. Zelen iz Senožeč trdeč, da se mora napraviti kmetijska šola na Notranjskem, ker Ljubljana ima za-se in svojo okolico več viših šol, Gorenjska ima nižo gimnazijo, Dolenjska ima višo in nižo gimnazijo, Notranjska pa edino le slapško šolo, katera pa, akoravno pod izvrstnim vodstvom, ne zadostuje kmetijskim potrebam.

Na to odgovori dr. Poklukar, da s svojimi opazkami ni hotel provzročiti obširnega razgovora glede vprašanja kmetijske šole, temveč samo poročati dotične dogodbe.

Ako bo vsak del dežele za-se zahteval kmetijsko šolo, se bode težko doseglo, kar gotovo vsi želimo, zato se bode gotovo vsem krajem dežele najbolj vstreglo, ako se šola ustanovi v Ljubljani, v središču dežele. — Naprava omenjene šole gotovo je zelo važno vprašanje, toda končno določitev o tem ima slavna vlada in pa deželni zbor, ker bodeta ta dva imela tudi skrbeti za potrebne stroške.

Poročevalec gosp. Robič omenja končno še k temu vprašanju, da mora kmetijska šola tudi zato biti v Ljubljani, da se poduka morejo vdeležiti učiteljski pripravniki, ker vse drugo prizadevanje za povzdigo kmetijstva bo tako dolgo brez vspeha, dokler učitelji na ljudskih šolah sami ne bodo dosti podučeni, da morejo temelj kmetijskega poduka pokladati uže v ljudski šoli.

Gosp. Ogulin iz Novega mesta omenja, da prosi Dolenjska uže dvanajst let, pa do zdaj brez vspeha, za napravo sadje- in vinorejske šole za Dolenjsko. Dolenjska more si le tedaj pomagati, ako prideluje dobra vina. V prejšnjih časih slovela so dolenjska „Marvina“, in kupčija z vinom je cvetela, dandanes zgubilo se je dobro ime dolenjskih vin, in vinske kupčije uže skoraj ni. Zato se govornik popolnem strinja z mislimi odbornika dr. Poklukarja in pričakuje, da deželni zbor in odbor, katera dobro poznata potrebe Dolenjske, kmalu pomagata zapuščeni Dolenjski, in zato tudi ne bode ponavljal znanih opravičenih pritožb.

Vodja slapške šole gosp. R. Dolenec izreka svoje začudenje, da na ljubljanski učiteljski pripravnici še zmiraž ni nameščen strokovnjak za podučevanje v kme-

tijstvu. V Kapodistriji imajo takega strokovnjaka učitelja uže nekaj let, želel bi o tej zadevi pojasnila.

Tajnikov namestnik g. Brus opomni, da je glavni odbor kmetijske družbe uže l. 1876. prosil, naj se za učitelja v kmetijstvu na tukajšnji pripravnici namesti strokovnjak. Dve leti kasneje vložila se je vtemeljena prošnja potom deželnega šolskega sveta. Ko je došlo vprašanje zarad naprave šolskih drevesnic, ponovila se je zopet ona prošnja z dostavkom, da naj se v državni proračun za leto 1884. sprejme dotičen kredit, pa ta prošnja tudi še ni rešena.

Zbor vzel je na znanje ta pojasnila in pa ona dr. Poklukarja zarad kmetijske šole.

Poročevalec L. Robič poroča dalje o zadevah nameravane deželne postave za pogozdovanje Krasa. Slavna c. k. deželna vlada je s pisanjem od 30. novembra leta 1882. zahtevala mnenje c. kr. kmetijske družbe o tem, ali in v koliko bi ugajala postava veljavna za okolico tržaško z ozirom na posebne gospodarske razmere prebivalstva kranjskega Krasa, ali pa, katerih prememb one postave bi bilo treba, in končno: ali bi taka postava takim, da bi imeli posestniki našega Krasa tudi deloma pripomoči k dotičnim stroškom, mogla opravičiti nado na zadovolilen vspeh.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Dobro znamenje, ali je krava breja ali ne.

Pri junicah, katere še niso storile, namolze se one tekočine, ki jo imajo v vimenu, nekoliko kapljic na dlàn, ter se jo s prstom preiskuje. Če je ta tekočina vlečljiva, smolnata in lepljiva, sme se za gotovo sklepati, da je junica breja; če pa je, kakor voda, brez vlečljivosti, potem mora se nasprotno trditi. — Pri kravah pusti se frišno, namolženo mleko v kozarec frišne, mrzle vode padati. Če se kaplje hitro in popolnem potopé, je znamenje, da je krava breja; ako se pa kaplje v vodi raztopé in vodo megleno napravijo, je to nasprotno znamenje.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Kaj pa se je zgodilo s sveto hišico? Čujmo! 10. decembra 1294. l. prenesli so jo angelji čez Jadransko morje na Italijansko v pokrajino Jakinsko, in ondi postavili jo v neki lovorovi gozd. (V italijanščini zove se lovorov gozd „Lauretum“, odtod tedaj ime Loretto.) Zgodila se je ta dogodba ponoči. Pastirji iz bližnjega mesteca Rekanati zapazili so prvi hišico, katero je obdajal prelep blišč. Ogledali so si čudovito zgradbo od zunaj in znotraj, potem pa hiteli z naznanilom v mesto. Sprvega meščani pripovedovanju pastirjev niso hoteli verjeti; posamesne je vendar gnala radovednost ven v gozd. Našli so vresničeno, kar so jim naznanjevali pastirji, in zdaj pričelo se je splošno obiskovanje hišice. Tudi bolniki plazili so se sami ven, ali pa dali se tje prenest. Njihovo zaupanje ni bilo osramoteno; najsvejša Devica uslišala je njih prošnje, in po samotnem gozdu odmevale so kmalu zahvalnice čudovito ozdravljenih.

Počastenje svete hišice množilo se je vedno bolj; kmalu postal je lovorov gozd nov božjepotni kraj. Toda! tudi hudobni duh ni miroval. Nahujskal je malo vredne ljudi, da so romarje v tamnega gozda samotnem kraju napadali, oropali in celo hudovali (pretepali) jih. To je ljudi oplašilo, da si niso več upali blizo.

Pa, — glej novo čudo! — Nekega jutra zginila je hišica iz gozda ter prenešana bila blizo mesteca Rekanati na posestvo dveh bratov — meščanov. Kmalu pričelo se je romanje vnovič; — da! pomnožilo se je ono tim bolj, ker jih je mnogo poprej videlo hišico v gozdu, in so bili toraj priče, da je bila ona res po čudovitem načinu prenešana na novi kraj.

Toda tudi na tem mestu ni bil Marijini hišici še stalni kraj. Brata-meščana, ki sta poprej živela v največi složnosti, razdvojila je lakomnost zaradi bogatih darov, ki so jih romarji donašali, in pričela sta se vsled tega smrtno črtiti. Da bi pa najsvetejša Devica pokazala, da ona ne mara bivati ondi, kjer vlada kreg in prepir, spremenila je svoji hišici vnovič prostor. V jutro 7. septembra 1295. stala je ona za streljaj oddaljena od poprejšnjega mesta in ravno v sredi glavne ceste. Stanovniki mesta in okolice spoznali so tedaj iz lastne skušnje, da čudovita mala hišica s svojimi stari častitljivimi slikarjimi mora biti veliko svetišče; kaj pa prav za prav da je, ni jim bilo še znano.

Ko se je pa hišica zdaj stalno umestila, zasloveli so tudi čudeži, ki so se ondi godili, vedno bolj na daleč. Nekega dne prišli so s tujimi romarji tudi možje od unkraj morja, od Reke in Trsata. Oni so hipoma spoznali čudovito hišico kot ono, ki se je nahajala nekdanj pri njih, ter so strmečim predstojnikom Rekanatskim pripovedovali, da je ta zgradba pravo nekdanjo Marijino bivališče v Nazaretu.

Da bi se imenovani predstojniki natančno prepričali o tem, kar so tuji romarji pravili, sklenili so, odpraviti zanesljive može kot poslance na Hrvaško in v Jutrovo deželo, kjer naj bi zadevno dogodbo natanko preiskali. Šestnajstero veljavnih meščanov odpotovalo je najprej v Reko in na Trsat, potem pa še naprej v Galilejo. Kar so na obeh teh krajih slišali in na lastne oči videli, odvezlo jim je vsako dvombo; naznanila, ki so jih prinesli ti možje s saboj na dom, napolnila so vse prebivalstvo z največo radostjo, in zdajci zaslovel je Marijini Loretski božjepotni kraj po vsi Evropi.

Romarji, ki so se o poglobitnem svetem letu 1300. podajali v Rim, da bi ondi zadobili veliki odpustek, šli so do malega vsi skozi Rekanati, da bi Marijo počastili v njenem lastnem nekdanjem domu. O taistem času ogradili so sveto hišico, da bi bila bolj zavarovana, s trdnimi zidovi; za sprejetje romarjev naredila so se tudi prenočišča, in iz tega postalo je s časom dandanašnje mestice Loretto.

O daljnem razvitku loretskega Božjega pota so se prvotni zapisniki nekaj pozgubili; vendar je pisal leta 1440. tajnik tadanjega papeža Evgena IV.: „Med Rekanatom in Jadranskim morjem stoji po celi Italiji sloveča kapela najsvetejše Device Marije, „Loretto“ imenovana, kamor donašajo verniki v dokaz čudovitih vslišanj in zadobljenih milost neštivilna zlata, srebrna, svilnata in voščena darila“. Za te in enake spominske dragocenosti se je pozneje napravila nalaščna zakladnica (Schatzkammer), ki je prav za prav sama za-se precejšnja cerkev z mičnim altarcem. Ob njenih stenah nahaja se devetinšestdeset omár, prenapolnjenih z dragocenimi darili papežev, kraljev, knezov in drugih bogatih romarjev. Videti je baje v zakladnici neverjetno število zlatih in srebrnih src, dragocenih veznin in tkanin, keli-hov, biserov, demantov, svečnikov, križev, kron, ovratnih verižic, kozarcev itd. Med mnogimi kelihi nosi eden

napis: „Pius VII., v praznik Marijinega Oznanjenja ječe oprosten, daroval je, iz Francoskega povrnivši se, po opravljenih svetih skrivnostih v loretski hišici ta kelih v znamenje svoje hvaležnosti.“ — Na nekem drugem kelihi iz čistega zlata se bere: „Najsvetejši Devici Mariji pokloni Pij VIII. zlat kelih v zahvalo posebnih dobrot, ki so mu bile v delež v lavretanski hišici. V prvem letu njegovega papeštva.“ Tudi že papež Pij II., ki je leta 1466. v Jakinu umrl, daroval je bil loretski Materi Božji zlat kelih.

Loretska zakladnica bila je ob svojem času silno bogata. Ko so pa l. 1797. francoska puntarska kardela dobila to deželo v svojo last, oropala so tudi loretsko zakladnico in večino dragocenost zavlekla v Pariz. Da, celó Marijni kip ni našel milosti pri teh grdinah; tudi njega odnesli so bili s saboj; vendar ga je poslal Napoleon I. v Loretto nazaj. Bi ga li neki tudi bil, če bi bil kip iz zlata ali srebra?

Ker sem omenil zakladnice kot posebne znamenitosti loretskega Božjega pota, naj povem, da nam, žali, ni dopuščal čas, ogledati si ga. Če bo kateremu izmed slovenskih romarjev, ki smo bili leta 1881. tam, tolika velika sreča in veselje, obiskati in videti še kedaj Loretto, naj bo pa zamujeno ogledanje takrat nadomestil. Kaj, ker so taka daljna romanja sklenjena s tolikimi težavami in stroški! (Dalje prih.)

Zabavne stvari.

Podoba.

Povest.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

II.

(Dalje.)

„Ta pripoved je silno pretresnila mojega očeta. Zamislil se je resnično, polotila se ga je otožnost, a popolnoma se je preveril, da je njegov čopič bil vražje orodje, da je del skopuhovega života resnično preselil se nekako v podobo in da zdaj vznemirja ljudi, probuja v njih vsteklo bojazen, umetelnika zapeljuje s pravega pota, rodi v njem zavist — nje strašno muko itd. itd. Prigodile so se tri nesreče druga za drugo, umrlo je nenadoma troje ljudi: žena, hči in maloleten sin, kar je sodil, da je kazen iz nebes — in trdno je sklenil, da ostavi svet. Ko hitro sem bil jaz preživel devet let, dal me je v umeteljniško akademijo, pobotal se je s svojimi dolžniki, umeknil v neko osamelo bivališče in preoblekel se je takoj meniški. Tù je strogo živel, neumorno zvrševal vse samostanske zakone, da so vsi bratje čudili se mu.“

„Ko je bil samostanski prvomestnik izvedel njegovega čopiča umetelnost, rekel mu je, naj namala véliki obraz v cerkvo. Ali tihi menih je kratko odrekel, da ni vreden, da bi v roko vzel čopič, ki je oskrunjen, da mora popreje svojo dušo očistiti s trdom in z velikimi žrtvami, zato da bi vreden stopil na tako delo. Niso hoteli siliti ga. Večal je sam, kolikor je bilo moči, strogost samostanskega života. Naposled mu ni zado-stoval, ni bil dovolj strog mu. Poblagoslovil ga je prvomestnik — in odšel je v pustino, da bi do céla osamel živel. V puščavi je iz drevesnega vejevja zgradil si kolibo, užival je le surove korenine, kamenje nosil s prostora na prostor, stal je v nebo dvignjenih rok od solnčnega vshoda do zahoda na tistem prostoru in neprestano molil, s kratka: nalagal si je vse mogoče muke

Od zadnjega vélikega zbora, ki je bil 14. junija lanskega leta, do tega velikega zbora sošel se je Matičin odbor šestkrat k po več ur trajajočim sejam in sicer 5. julija, 21. oktobra lanskega leta, 10. jan., 4. aprila, 3. oktobra in 10. novembra t. l. Dnevni red seje dne 10. novembra je bil toliko obsežen, da je odbor to sejo moral nadaljevati dne 19. novembra. Razen tega shajala sta se književni in gospodarski odsek še posebej. Književni odsek je imel svoje posebne seje dne 8. julija 1882 l., 31. januarija in 12. marca t. l.; gospodarski odsek pa se je shajal vsakokrat, kedar je bilo treba kako gospodarsko zadevo hitro rešiti.

Sej so se udeleževali navadno le ljubljanski odborniki, izmed vnanjih odbornikov prišla sta le dva, vsak po enkrat k sejam; dva druga vnanja odbornika pa sta stavila pismene nasvete, o katerih je potlej odbor v svojih sejah konečno sklepal.

Glavna skrb odboru je bila, kakor druga leta, tudi letos ta, da bi dobili gg. matiĉarji dobrih in primernih knjig, in kolikor moĉi o pravem ĉasu. Ali se je odboru posreĉilo to svojo nalogo gg. matiĉarjem v zadovoljnost rešiti ali ne, o tem blagovolite svojo sodbo izreĉi. Vendar smemo vam dati zagotovilo, da si je odbor svest, da je storil toliko, kolikor je pri obstojeĉih razmerah storiti mogel.

Kakor se je že po ĉasnikih naznanilo, dobé gg. matiĉarji to leto: 1. letopis za leti 1882. in 1883.; 2. „Turgenevljeve Lovĉeve“ zapiske, poslovenjene po ranjkem Remci, I. del, in 3. Spomenik.

Vse te knjige raĉunijo se gg. matiĉarjem za dve leti, za leto 1882. in 1883. Vsled tega je priĉakovati, da bodo gg. matiĉarji odslej dobivali svoje knjige vsako leto o pravem ĉasu.

Odbor je sicer s prva nameraval knjige za l. 1882. izdati posebej, in sicer je imel v mislih: a) Letopis, b) Turgenevljeve „Lovĉeve zapiske“ I. del, c) Macunovo „Književno zgodovino slovenskega Štajerja“, ako pisatelj rokopis glede jezika tako popravi, kakor odbor zahteva, d) Spomenik.

Gledé „Spomenika“ je književni odbor v svoji seji dne 8. julija sklenil, in ves odbor v svoji seji dne 21. oktobra ta sklep tudi odobril, da se vanj sprejemajo slavnostne pesni, zanimljive epizode iz življenja slavnih Habsburžanov, znanstvene razprave o razmerah kranjske dežele s Habsburžani, ter da se ima ta knjiga Nj. Veliĉanstvu slovesno pokloniti. Da odbor svoj smoter v zaželjeni meri doseže, objavilo se je 19. novembra slovenskim pisateljem vabilo na sodelovanje v tem Spomeniku. To vabilo je imelo prav povoljen uspeh. Ker je odbor bil sklenil Spomenik Nj. Veliĉanstvu pokloniti, bilo je neobhodno potrebno poleg njega notranje vrednosti skrbeti tudi za krasno vnanjo obliko. Vsled tega se je odboru primerno zdelo „Spomenik“ tiskati s posebnimi ĉrkami in v drugem formatu. Za tisk Spomenika v tej obliki, kakor je odbor zahteval, oglasila se je edina tiskarna Kleinmayr & Bamberg, kateri se je tisk izroĉil, ko je bila obljubila, da si naroĉi na svoje stroške celo novih ĉrk. G. mestnega inženirja Duffé-ja pa je odbor naprosil, da je narisal vse inicijale in okvirne ozaljške in izdelal podroben naĉrt za kaseto, v kateri se je Spomenik Nj. Veliĉanstvu poklonil. G. inženir je vse delo blage volje prevzel ter tudi izdelovanje kasete ves ĉas osobno nadzoroval. — Da je delo gosp. mestnega inženirja krasno in okusno, prepriĉali ste se, gospôda, gotovo sami, ko ste to delo v tukajšnji veliki realki bili ogledovali, kjer se je bilo za nekoliko ĉasa razstavilo.

Vsled te krasne vnanje in notranje oprave pa se je Spomenik podražil bolj nego je bilo odboru ljubo; —

a Spomenik pa je postala knjiga, katero izroĉa odbor gg. matiĉarjem z nekakim ponosom, trdeĉ, da je to jedna najlepših, ĉe ne najlepša knjiga, ki se je doslej v slovenskem jeziku bila izdala.

Ta dragacena knjiga je bila vzrok, da je odbor doloĉil, da se imajo vse letos izdane knjige gg. društvenikom šteti za l. 1882. in 1883. Gg. matiĉarji pa ne trpé s tem nikake škode, kajti vse knjige so vredne 8 gld. 50 kr., med njimi Spomenik sam 5 gld.

Omenil sem že, da je odbor s prva nameraval letos izdati tudi Macunovo „Književno zgodovino slovenskega Štajerja“. Dovolite, da o tej knjigi izpregovorim nekoliko besed. Pisatelj Macun je imel v svojem rokopisu nekatere jezikovne posebnosti, katerih odbor zaradi jednoliĉnosti v matiĉnih spisih ni mogel sprejeti. Odbor je torej od gosp. pisatelja zahteval, naj spisu jezik toliko izpremeni, kolikor odbor želi; drugaĉe bi se spis ne mogel sprejeti. Predno so še te obravnave med gosp. pisateljem in odborom bile dognane, poslal je društveni tajnik rokopis v tiskarno. Ko je odbor bil o tem postopanju tajnikovem v seji dne 10. januarja t. l. zvedel, bili ste stavljeni že dve tiskani poli. Na to je odbor sklenil stavljenje knjige ustaviti, g. pisatelju pa naznati, da se knjiga še le leta 1884. izda, ako on zahtevanim izpremembam privoli. Da se denar po nepotrebnem ne troši in ker je tiskarna ĉrk potrebovala, hotel je odbor že stavljeni dve poli to leto dati na ĉisto natisniti in shraniti, vso knjigo pa še le l. 1884 izdati. G. Macun pa odbora ni prav umel, kajti je protistiral, da bi odbor njegovo delo v oddekih izdajal, ter je precéj osorno terjal razrušenje stavljenih dveh pol in svoj rokopis nazaj. Odbor je njegovi želji nemudoma ustregel ter s tem konĉal to zadevo, o kateri se je nekoliko ĉasa precej veliko govorilo in matiĉnemu odboru podtikalo, kakor bi bil hotel g. prof. Macunu nagajati. (Dalje prih.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Leviĉnik.

(Dalje.)

Sedanjo loretsko cerkev priĉel je bil zidati papež Pavel II., katero delo in olepšanje Marijine hišice nadaljevali so njegovi nasledniki neutrudno skoz 70 let. Ko je bilo prekrasno svetišĉe dovršeno, sledilo je temu zidanje družih zgradb, namreĉ: prenoĉišĉa za revne in bolnišnice za bolne romarje. Skrbelo se je tudi za stanovanje gg. duhovnikov. Pa tudi za dušni blagor romarjev in loretskih stanovnikov skrbeli so papeži v obilni meri. Podelili in zagotovili so obiskovalcem svete hišice mnogotere odpustke; vstanovili so 28 korarij, in vsem tem preĉastnim gg. kanonikom bila je izroĉena naloga, opravljati sluŹbo BoŹjo, ter romarje oskrbovati duševno. Sozidali so hišo za stanovanje dvanaajsterih deĉkov, kateri naj bi kot pevci poveljevali sluŹbo BoŹjo. Vtemeljili so dalje kolegij za ĉĉ. gg. oĉete iz druŹbe Jezusove. Tudi lastno škofijo dobilo je Loretto.

Z olepšavo Lorette napredoval je tudi boŹji pot. Na sto tisoĉ prihajajoĉih romarjev šteje se vsako leto; med temi je nenavadno veliko ĉĉ. gg. duhovnikov. K Marijinim praznikom prišlo jih je vĉasih uŹe toliko, da se je na en dan opravilo po štiri sto sv. maš. Samih svetnikov, to je oseb, ki se zdaj uŹe ĉastijo kot svetniki, obiskalo je ta sveti kraj okolo 160. Med njimi bili so na pr. sv. Franĉisek Saleški, sv. Ignacij Lojolski, sv. Franĉisek Ksaverij, sv. Alojzij, sv. JoŹef KuPERTINSKI, sv. Benedikt Labre in drugi.

Slavni sv. Karol Boromej priromal je bil peš v Loretto, ondi pridigoval, delil z lastno roko romarjem sv. obhajilo, in eno celo noč premolil čisto sam v sveti hišici. Sv. Alfons Ligvori mudil se je 14 dni v Loretti. Število sv. očetov papežev, ki so Loretto obiskali, v sveti hišici opravili daritev sv. maše, ter odlikovali jo z odpustki in darovi, je 57. Čudovito ozdravljenje, ki so ga dosegli v Loretti neumrljivi rajni papež Pij IX., je gotovo mnogim znano; sledi naj zapisano vendar tudi še v pričujočih „Spominih“. Kot mladeneč bili so oni hudo bolni: metála jih je božjast (ali kakor v nekaterih krajih pravijo: imeli so bolezen sv. Valentina). Ta nadloga je bila tim žalostnejša, ker jih je nesposobne delala za duhovski stan, v katerega so vstopiti želeli. Papež Pij VII., kateremu so mladi grof Mastai Feretti (rodovinski priimek rajn. Pija IX.) potožili svojo težko nadlogo, svetovali so mladenču, naj se izroči Najsvetejši Devici. Mladi Mastai napotili so se k milostpolni Materi Mariji v Loretto, ter zaobljubijo se popolnem v službo nebeške Kraljice, ako jim sprosi telesno zdravje. In glej! sad prečudnega vslišanja: od tistega trenutka prijenjala je bolezen za vselej. Na pr. čez 40 let nahajal se je oni mladi romar zopet v Loretti; a tabart ne več kot bolni in nadložni mladeneč, ampak kakor najviši poglavar Cerkve: papež Pij IX. prišli so, Mariji zahvalit se za milost, ki jo jim je sprosila v mladenških letih.

Tudi sedanji sv. oče Leo XIII. bili so uže na romanji v Loretti.

Kardinalov, nadškofov in škofov obiskalo je Loretto uže brez števila. Samo leta 1857. je bilo ondi meseca junija: 67 škofov, in sicer 18 iz Laškega, 20 iz Francoskega, 12 iz Amerike itd.

Pa ne le cerkveni prvaki, ampak tudi svetovne najviše osebe odlikovale so uže loretsko Marijino hišico s svojim obiskovanjem. Kraljev in cesarskih vojvod, kolikor je znanih po imenu, obiskalo je Loretto uže okoli 30, in ti so bili iz Avstrije, Španjskega, Ruskega, Pruskega itd. Celó rajni laški kralj Viktor Emanuel prišel je bil v Loretto na romanje. Cesaric, kraljic, vojvodinj in kraljevih hčeri je bilo na tem božjepotnem kraju uže od vseh strani sveta. Naša preslavna cesarska rodbina postavila si je v Loretti stalni duševni spominek za vse prihodnje čase s tem, ker je ustanovila za vsaki dan skoz celo leto sv. mašo, ki se bere v sveti hišici na njen namen.

Še enega loretskega romarja morem omeniti, katerega slavno ime pozna vsaki Avstrijanec, namreč nepozabljivega vojskovodje grofa Radecki-ja. Marsikdo je morda uže čul, kako vneti Marijin častilec da je bil on. Spominjam se, kaj se je sploh govorilo o njem, predno so se bile začele na Laškem vojske l. 1848. in 1849. Ker mu je bilo izročeno čez avstrijska bojna kardela v Italiji viši poveljstvo, je baje on poslal na vse bolj znane in sloveče Marijine božjepotne kraje denarje v namen: naj bi se brale sv. maše v Marijino čast, ter za srečen izid vojske. In sad ta, kakov je bil? Bojna zgodovina avstrijska šteje le malo tako slavnih in zaporednih zmag, kot jih je privojevala čez svoje sovražnike ravno v letih 1848. in 1849. v Italiji. In da je te zmage pripisoval slavni Radecki pomoči in predprošnji Marijini, očiten dokaz je to, da je bil po končani vojski romal tudi on v Loretto na Božji pot. Kot zgodovinsko drobtinico naj omenim, da je bila med vojaki, ki so slavnega vojskovodjo spremili kot častna straža v Loretto, tudi ena kompanija (če ne celó batalijon) našega kranjskega 17. peš-polka. Tudi eden mojih rojakov in sorodnikov nahajal se je med tem srečnim številom, in še zdaj shranjujem kot dragi spominek mali molek, ki mi ga je kot „odpustek“ prinesel iz Lorette.

Ure naše navzočnosti na slovečem Božjem potu potekle so bile, žali! le prenašlo; in treba nam je bilo misliti na odhod. Uže na zadnje trenutke opozorjeni smo bili po nekem so-romarju, da doli pri glavnem cerkvenem vhodu razdeluje nekdo podobice loretske Matere Božje, na katerih je pod sliko natisnjen „Attestazione“, to je spričalo opravljenega romanja na tem svetem kraju. Hiteli smo toraj tudi mi poiskati si tega spričala, na katerem je bila sicer natisnjena pri dnu beseda „gratis“, to je, brezplačno; toda od nas se je zahteval v plačilo italijanski sold. Brez ugovora smo spolnili človečetu njegovo zahtevanje, potem pa se podali nazaj gori k zakristiji, kjer nam je eden izmed gg. redovnikov (Minorit), ki je ondi mende nalašč čakal na to, prilepil ter s cerkvenim pečatom pritrdil nad glavo Marijine slike odrezek črnega pajčolana. (Zakaj to, ne vem.) Ta pajčolan je zakrival vso Marijino sliko po sredi dol. Nek drugi g. redovnik blagoslovil nam je naše nakupljene spominske malenkosti. (Dalje prih.)

Politične stvari.

Nova ustava bolgarska.

Knez Aleksander I. proglasil je dne 17. novembra t. l. manifest, v katerem predlaga narodnega sobranja premembo poglavja XIII. in XIV. ustave trnovske. Nacrt premembe se glasi:

1. Na podlagi členov 146, 167 in 168 ustave spremenijo se nje poglavja XIII. in XIV.

2. Sprememba je sledeča:

Poglavje XIII. člen 85. Narodno sobranje knježevine bolgarske je ali „redno“ ali „veliko“.

1. Redno sobranje obstaja iz narodnega sobranja in druge zbornice.

2. Veliko narodno sobranje sestavi se po združenji narodnega sobranja in druge zbornice.

Poglavje XIV. Narodno sobranje in druga zbornica.

Člen 86. 1. Narodno sobranje obstaja iz poslancev, katere volijo volilci neposredno in tako, da se na 20.000 prebivalcev obojega spola voli en poslanec. Poslanci narodnega sobranja volijo se na štiri leta. Volilci so vsi bolgarski državljani, ki so stari nad 21 let, ki so v posestvu nepremičnine in kateri uživajo državljanske in politične pravice. Voliti se sme vsak volilec 30 let star, ki zna brati in pisati. O postopanju pri volitvi določil bo posebni volilni red, ki se bode izdelal.

2. Druga zbornica ima pravice upravne in postavodajne.

3. Upravne pravice izvršuje stalna komisija, katera se sestavi iz 6 udov, te imenuje knez po predlogu ministerskega sveta.

4. Upravne pravice stalne komisije določuje posebna postava.

5. Postavodajne pravice druge zbornice pristajajo vsej zbornici. Druga zbornica sklicuje se po posebnem kneževem ukazu za ravno tisti čas in dobo, kakor narodno sobranje. Skupno zborovanje druge zbornice je javno.

6. Celokupnost druge zbornice sestavlja se iz: a) šesterih udov stalne komisije; b) iz dveh zastopnikov vsakega okraja, katere voli okrajni zastop in pa občinski predstojniki. Naredbe za te volitve določila bode posebna postava; c) iz dveh zastopnikov duhovščine, katere volijo izmed sebe škofje knježevine po onem načinu, kakor se vršijo volitve v sveto sinodo. Zastopniki duhovščine se ne smejo odstaviti.

7. V drugo zbornico voliti se smejo osebe: a) ki

Tudi daljne debate bile so še znamenite in živahne. Gosp. Rant je predlagal: „Slovensko učit. društvo naj bi se zopet obrnilo na kranjski deželni odbor s prošnjo za dovoljenje ponapredščin ljudskim učiteljem.“

Gosp. Dimnik predlaga: „Slovensko učit. društvo na Kranjskem deželnemu odboru ponavlja prošnjo, naj bi se učiteljem na enorazrednicah dovolila opravilna doklada.“

Gospoda Dimnik in Lapajne skupno predlagata: „Slovensko učiteljsko društvo naj kranjski deželni odbor prosi, da bi se učiteljem na Kranjskem preuredile in uredile petletne doklade. Dotična prošnja se uže izgotovljena prebere.“

Gosp. Lapajne stavi dalje predlog, naj bi slov. učiteljsko društvo povabilo šolske pisatelje za sestavo gradiva za pomočne učne knjige, kar naj bi se s časom izdalo.

Oba ta predloga se sprejmeta.

(Konec prihodnjich.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Enega kraja nismo še bili obiskali, namreč ozkega prostora za altarjem Marijine hišice, kjer se nahaja še vedno ognjišče, na katerem je po izročilu Marija kuhala. Hiteli smo podati se še tje, kjer se nam je pokazala tudi skledica, ki je bila s sveto hišico vred prinesena iz Nazareta, in iz katere je po izročilu jedla sv. Družina. V to skledico položili smo svoje spominke malenkosti, in prosili Marijine pomoči vsem onim, katere bomo z njimi obdarovali. Kako težko nam je bilo poslovilo in tako nagel odhod od tako slovečega in božjepotnega kraja, ni mi moč povedati in popisati; al! — moralo se je zgoditi; ni moglo biti drugač. Zato pa so bile naše želje tim iskrenejše, naj bi nam bila sreča v delež: obiskati v življenji še enkrat ta njeni milosti-polni božjepotni kraj.

Morebiti vstrežem zlasti kaki spoštovani bralki s tem, ako povem, da častni naslovi, s katerimi se kliče Marija v lavretanskih litanijah na pomoč, imajo svoj izvir in pričetek ravno v loretski Marijini hišici. Ondi častili so jo v prvič s temi odličnimi imeni in naslovi, katerim so dali papež Sikst V. v dan 11. julija 1587. častno ime „Lavretanske Litanije“. V stalni spomin na to jih vsako soboto gg. duhovniki v sveti hišici posebno slovesno pojo.

Pravijo, da je loretsko mestice precej obširno in zelo prijazno. Mi slovenski romarji, kar nas je bilo ta dan (7. julila 1881.) v Loretti, si ga nismo zamogli veliko ogledati. Videli smo edino le cerkev, trg pred njo, pa eno samo ulico. Loretčanom pa bi bilo svetovati, naj si imajo v mislih, da Marijina hišica ni bila vedno pri njih. Eden izmed naših soromarjev izrekel je celo besede: „Tukaj bo še javaljne za zmirom ostala.“ S tem vendar nočemo reči: Naj se zgodi tako!

Da bi ne prišli na železnici zarad voznih listkov v kako zadržo, pohiteli smo se, še pred odhodom Poljakov zapustiti Loretto. Vozili smo se po drugi strani griča, kakor poprej navzgor; cesta peljala je med prijetnim zelenjem kakor po kakem perivoju, ter ves čas zmerno navzdol, toraj smo drčali prav urno, in pred berači bil je mir. Ko smo se pripeljali na kolodvor, plačali smo naša dva falota-voznika po dogovoru, in povedali jima jih še vsakemu en par, za kar sta se vendar le malo brigala. Mislila sta si menda to, kar je imel

njega dni neki moj ne ravno dobroglasni rojak za pogovor: „Reci, kar hočeš, da mi le ne sežeš v žep.“

Naša glavna skrb bila je zdaj, dobiti vozne listke, na kar smo vendar morali čakati precej dolgo. Imeli smo tedaj časa dovolj, ogledovati si postajske zgradbe, na katerih pa ni bilo nič posebnega videti. Milotožno ozirali smo se toraj rajši nazaj gori na grič, vrh katerega kazalo nam je sloveče Loretto svoja rujavo-začrnela obzidja. Kmalu so pričeli prihajati tudi Poljaki za nami, in le gredé bilo nas je zopet goste trume. Precej dolgo smo čakali, predno dalo se nam je znamenje, naj zasedemo vozove, kar smo prav radi ubogali. Vlak zastal je samo iz vagonov 2. vrste; toraj je bila vožnja tudi bolj prijetna, akoravno so tudi te vrste vozovi slabjši memo onih po avstrijskih železnicah. Dokler nam ni zginilo Loretto spred oči, ozirali smo se vedno na ta sloveči kraj nazaj, če tudi nam je vsa okolica kazala jako prijazen obraz. Vozili smo se namreč skoz in skoz memo tako plodnih in rodovitnih polj, in med tako mičnimi brežuljki, da z vso pravico zaslužijo naslov rajske prijetnosti. Konec tem naravskim lepotijam postavil je zelo dolgi podzemeljski prerov (Tunel); ko smo pa privozili zopet na beli dan, dospeli smo kmalu tudi v Jakin.

Na kolodvoru bil je nov dirndaj. Vse je hitelo v en na prostorni trg, ki se razširja pred njim, in kjer so čakali fijaker poleg fijakerja, da bi nas s svojimi kljusami peljali nemudoma in naravnost doli do colniške zgradbe, ter na kraj, kjer smo bili na večer 28. rožnika stopili na italijanska tla.

Drug za drugim oddrdrali smo. Med potjo ogledovali smo Jakin še po zunanjem, kar je bilo ravno lahko videti; v notranje mesto hoditi ni bilo časa, pa zato menda tudi ni imel nihče posebne volje in veselja. Akoravno nam ni bila prilika, mnogo občevati z Jakinezi, je vendar vsakdo lahko spoznal, da oni vsaj nam kratko malo niso bili prijazni in dobrohotni. Kolikor toliko je to skor vsak izmed nas skusil, in gospod župan L—r iz Viča pri Ljubljani, ki je bil kot častnik kranjskega 17. peš-polka pri zasedi Jakina leta 1849. navzoč, djal je: „Saj smo pobijali in pobijali te h. d. č., kar se je dalo, pa vidim, da smo jih še vse premalo.“ Tudi kot prostomišljaki so Jakinezi na slabem glasu. Gosp. rojak P. Benedičič mi je pravil, da ko se je iznebilo mesto papeževe podložnosti, bil je med prvimi čini ta, da so pognali „usmiljene brate“, ki so oskrbovali mestno bolnišnico. Al — le prehitro, vendar pa prepozno so spoznali, kolika dobrota so jim bili ti redovniki. Prosili so pozneje uže večkrat prečastnega g. redovnega generala, naj bi jim poslal pregnane usmiljene brate nazaj, da bi zopet prevzeli skrbovanje bolnišnice pa vselej dobijo za odgovor določni: Ne! — Pač prav je tako; takim ljudem naj se tako ura navija.

Ko smo se pripeljali do colnije, čakali so ondi uže gondolierji (čolnarji), da bi nas prepeljevali na parnik „Stambul“, ki se je neizrečeno ponosno zibal v morskem valovji. Na čast dotičnemu finančnemu uradu naj bo povedano, da naše prtljage ni nihče nič preiskoval, akoravno so ljudje te vrste nek drugje, in zlasti na suhih mejah laškega kraljestva baje v tej zadevi nestrpno sitni in natančni. Brez vsacega najmanjšega nadlegovanja pričelo se je vršiti vbarkovanje. In kako se človek hitro spreminja!

V jutro 28. junija plašil sem se nekako morja; zdaj pa sem sam pri sebi djal: Bog daj, da bi le še enkrat srečno dospel tje na parnik! Bilo nas je namreč morda še za 100 romarjev več, kot na potu od Trsta proti Jakinu; vse je hotelo biti prvo; prepoved pa je bila stroga, da jih čez 7 ne sme v en čolnič. Akoravno je bila gnječa velika, posrečilo se mi je vendar bilo, da

sem prišel kmalu na vrsto, in lahki čolnič brzo nas je nesel skoz vrtilno valovje tje proti ponosnemu „Stambulu“. Tam zopet ni bilo brez težav! Čolničev z romarji je bilo uže polno okrog parnika, ker po edini in ozki železni lestvici zamogel je posamesno le po eden koračiti gor na brodovo površje. Nekako dosti kmalu prišel sem tudi zdaj na vrsto, in ko sem stopil na barko, iz dna duše izrekel sem: Hvala Bogu!

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Hrvatska in novi ban baron Khuen.

Koj, ko je bil za bana Hrvatskega imenovan baron Khuen, bilo je vsemu političnemu svetu, ki se briga za one dežele, jasno, da to pomeni nov boj za pravice Hrvatske, nov boj, katerega hoče poskusiti z upanjem na uspeh pričeti v Pešti zdaj vladajoča magjarska stranka.

Da je bila tudi naša sodba o pomenu imenovanja novega bana prava, potrdili so kmalu merodajni magjarski listi „Nemzet“ in „Pester Lloyd“ s tem, da sta pričela razprave o „odgovornosti“ hrvatskega bana z izrečenim namenom nje omejitve. — Pri teh razpravah dostavil je eden imenovanih listov celó: „da je nov ban z ono omejitvijo zadovoljen“.

S tem je bila sprožena vojska med časniki in izrekoma hrvatskim časnikom vseh strank nastala je dolžnost, izreči in vtemeljiti stališče svojih političnih krogov. To se je tudi zgodilo. Uradne „Narodne Novine“ poskusile so dokazati, da nikakor ni misliti, da bi se novi ban mogel strinjati s tem, kar o njem trdi „Pester Lloyd“, v daljne razprave pa se „Nar. Novine“ niso spuščale.

„Sloboda“, glasilo skrajne levice, se ni brigala za to vprašanje, ker veljavnost hrvatsko-ogerske pogodbe sploh zanikava. — „Pozor“, glasilo neodvisne narodne stranke (z M. Mrazovićem in dr.) ni si prizadeval obširno dokazovati, da bi novi ban z nalogo, katero mu nalaga „P. L.“, pokopal tudi veljavo in samostojnost bana hrvatskega, in ta stranka izrekla se je pripravljeno sprejeti boj, katerega začenjajo Magjari, ker je vsakemu znano, da ima ta stranka v svojem programu: „Imenovanje bana brez predloga in brez sopodpisa ministerskega predsednika ogerskega“; v tem oziru tedaj se neodvisni narodni stranki zdi neobhodno potrebno, predrugačiti državnoopravno pogodbo.

Najbolj zanimive pa so izjave do sedaj vladajoče „narodne stranke“ v oficijozni „Agrar Zeitg.“, v kateri sta izjavila gotovo dosti zanesljivo svoja načela bivši sekcijski načelnik Živković in pa veljak te stranke Miškatović. — Oba članka obravnavata „ekskamotiranje“ odgovornosti banove, katero zagovarja „P. L.“ in oba enako odločno odbijata „ljubeznjivo“ ponudbo ogerskih bratov. — Miškatović sicer priznava, da je narodna stranka pri nekaterem nepomenljivem preziranju zatisnila eno oko, da bi deželi prihranila nevarno motenje v ustavnem in kulturnem razvitku, tudi je privolila v postavu zadevajočo število poslancev v državnem zboru, da je dosegla združenje pokrajine, toda nad vse to nima ne ene postave, ne ene pravice in ne enega za prihodnost dežele pomenljivega pogoja več, kateremu bi se mogla odpovedati.

Živković pa med drugim pravi: Ko tedaj čudno pričakovanje „P. Lloyda“, da bi se mi eni temeljnih pravic naše ustave, odgovornosti našega vladinega načelnika in s tem deželne vlade, prostovoljno odpovedali,

odločno zavrnamo, hočemo v pravo korist obeh delov izreči prepričanje, da je bil omenjeni časnik v tem slučaju slabo in ne dobro podučen in da je temu dodani opominj ali žuganje — samo strašenje. Ako bi bilo pa res, kar je trdil, potem pa mirno in brez strahu čakamo težkih poskusenj, temne prihodnosti. Pa v Budapešti naj premislijo in pretehtajo, da so temeljne pravice Hrvatsko-Slavonske in čuvanje, da ostanejo neprikratene ravno tako pod prisego kronanega nositelja državne oblasti, kakor ogerske, in da je ustava hrvatsko-slavonska del skupne državne ustave. In ako se ustava namerava kratiti z nasilstvom, potem se bo pokazalo, ali v Ogerski postava in konstitucionalizem velja kaj ali nič.

Naši dopisi.

Iz Slatine v Rumuniji 10. dec. (*Konji za konjico iz Kavkaza.*) „Calaraš“ se pravi našemu brambovcu na konji, vredjena je ta konjica po izgledu kozakov in se je pred 4 leti današnji dan, to je 10. decembra 1879. l. pri Plevni tako vrlo obnesla. Rumunija ima 32 polkov „Calarašev“, vsak okraj ima po en tak polk konjice in po en polk pešcev, tako zvanih „Dorobancev“; oboji so kaj vrli vojaki. — Calaraš more postati le tak novinec, ki je v stanu svojega službenega konja sam napraviti si in ga vzdržavati (izvzemši tisti čas, ko je v službi). Dosedaj so imeli „Calaraši“ navadno konje domače izreje; po rusko-turški vojski pa je vojno ministerstvo ukazalo, da se morajo „Calaraši“ polagoma preskrbeti z boljšimi konji in tako se na stroške moža iz Ogerskega nakupuje po več dobrih konj na leto. Še več konj daje pa za vojno Rusija in to ne iz bližnje provincije Besarabije, ampak večidel iz pokrajin ob Volgi in Kavkazu. Ravno danes videl sem tukaj čedo 1000 kónj za „Calaraše“ v Kraiovi, kupljenih v Kavkazu. Kavkaški konj je srednje velikosti, trdnih kosti z lahko (majhno) glavo, ravnim hrbtom, grivo nekoliko pobešeno; stopa lahko, je vztrajen in za jahanje vstvarjen. Barve je skoro vseskozi rujave ali rumenkaste; belcev ne marajo, zato jih tudi malo redijo. Poprečna velikost je po 14 pedí.

F. Š.

Iz Gorice 20. dec. (Izv. dopis.) Brali smo letos večkrat v domačih listih, kako da se na Goriškem gibljemo, in kako da sosebno napredujemo tudi v našem mestu. Taktika nam nasprotnih in sovražnih italijanskih listov nas je tudi letos rajša hvalila in v izgled postavljala Lahom, to pa zato, da je laže in z večim uspehom ščuvala proti Slovincem. Da ni bila laška pohvala odkritosrčna, razvidno je iz tega, da je lahonska politika mnogo prilik porabila v to, kako bi nas osmešila in tako rekoč našo ničnost ali nepomenljivost v narodnem, političnem in socijalnem življenju pokazala pred italijanskim svetom. Zato nam je jako previdnim biti v razsodbi o našem napredovanju letošnjega leta, da nas ne bodo drugi, pa tudi da ne bomo sami sebe slepili. O deželnozborskih letošnjih volitvah nisem hotel jaz vesolja jemati onim, ki so videli napredek v tem pogledu. Boj je bil res hud in celó nevaren sosebno gledé na to, da bi bili kmalu podlegli tržaški, nam nikdar ne prijazni sedanji politiki. Ali boj je bil nastal večinom in bistveno vsled neokretnosti domače taktike in pa naše zanikarnosti, ki pušča v trdem spanji vse do 11. ure, sosebno pa tudi prenapeta samozavest nekih gospodov, ki prepozno sprevidijo, kako malo trdna tla imajo pod seboj, da bi se smeli zanašati na srečne vspehe svojih želja in politike, katero imajo za pravo. Konečno je narod zmagal ob volitvah ne toliko vsled zaslug onih, ki so si jih prištevali, ampak vsled naglega razuma in

Slovensko slovstvo.

* Jezičnik, XXI. leto. Knjiga Slovenska v dobah 16., 17. veka. Spisal prof. J. Marn. Natisnil in založil Rudolf Milic 1883.

Ta knjiga obsega na 68 straneh vélike osmerke po „Učit. Tovarišu“ priobčene razprave iz slovstvene zgodovine dveh jako znamenitih stoletij, znamenitih posebno zato, ker se je tudi pri nas bil boj za vero in krivo vero. Premagali so, hvala Bogu! naši vrli predniki; nismo bili vpreženi pod trdi jarem pogubonosnega protestanstva. Zgodovina tega časa se je dolgo krivično zasukovala — v slavo protestanstvu. V novejšem času, zlasti kar je veleučeni Janssen s svojimi neovrgljivimi, po virih nabranimi dokazi stopil na dan, nam se čedalje bolj vtrjuje nada, da bomo slednjič izvedeli resnico in da se bo moralo marsikaj zbrisati iz povestnice, kar se je do zdaj celó neizvedeni mladini zoper katoličanstvo pripovedovalo. Tudi pri nas so se zlasti v slovstvu nasprotni možje hvalili, katoliški pa prezirali. Zato moramo biti gosp. prof. Marnu hvaležni, da nam je — čisto objektivno po knjigi, kakor je njegova navada — pokazal ta kritični čas v drugačni luči, kakor se sicer rado godi.

Posebej opozorimo na „predgovor“ ter z vrlim gosp. pisateljem želimo, „da, kakor se dandanes iz pravih prvotnih virov marljivo pojasnuje državna in cerkvena zgodovina tedanje dobe, nikakor ne v sramoto katolikom; tako naj uže tudi v književni posije nam ljuba resnica!“ — Prodaja se v Katoliški bukvarni v Ljubljani po 60 kr., po pošti 65 kr.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Prvo je bilo, ko sem prišel na brod, da sem odložil svojo prtljago na varen kraj; potem pa sem hitel, poiskati si telesnega okrepčanja, katerega sem bil uže jako potreben. Parnikova kuhinja je imela na razpolaganje prav okusna topla jedila; pri mali privatni krčmi pa je bilo na prodaj: vino, pivo, rakija, kruh, sir, salame itd., tedaj: „najboljše jedi za lačne ljudi“. K sreči stal sem tudi še z gosp. financ-ministrom v prijaznosti, toraj je bil tudi želodec kmalu vtolažen.

Med tem se je površje parnikovo vedno bolj polnilo z romarji; dohajali so drug za drugim tudi naši slovenski rojaki. Vreme je bilo prelepo; morje tiho-pokojno; solnce zahajalo je v rajski krasoti, in kmalu pričelo se je mračiti. Razgled nazaj tje na Jakin bil bi pa kakemu slikarju za večerno študijo prav neprilicno-izvrsten predmet, tembolj, ker ga je kmalu blede mesečina čarobno osvetljevala. Vkljub temu pa nam ločitev od slaboglasnega Jakina kratkomalo ni bila težka. Ko je dovaževanje romarjev prenehalo, dalo se je zdajci povelje za odhod, sidra potegnili so se z velikim ropotom iz dna morske globočine, „lukamatija“ zabrlizgal je; kolesi pričeli ste svoje trudno delovanje, in parnik zavozil je vèn v neizmerno morsko planoto. Pokrižali smo se, ter iz dna srca prosili si od Boga srečen pot. Za razgled nazaj na Jakin in italijansko zemljo nam ni bilo več mar; temveč pa smo kramljali prijatelji med seboj v prijaznih razgovorih. Kmalu vendar oglasili ste se tudi trudnost in zaspanost, toraj je vsakdo gledal,

kje bi našel magari koj na tleh parnikovega površja malo prostora za sedež, ter za nočni počitek.

Česar na vsem našem potovanji tje in nazaj gredé še ni bilo čuti, zgodilo se je zdaj: iz zgornjega parnikovega površja zadonelo je naenkrat izvrstno slovensko petje, ki je neizrečeno lepo odmevalo tje po neizmerni morski planoti. Naši pevci bili so zdajci obdani, pa tudi občudovani od radovednih Poljakov. Moja malenkost se petja ni vdeležila; nisem bil dobro za rabo, pa tudi preveč utrujen. Prijazna Goričanka Marija Badalič priskrbela mi je bila na doljnem površji mali stolič (Feldsessel); na njem sedel sem prijetno počivaje in poslušaje prelepo naše petje dotlej, dokler me trudnost ni zazibala v sladko spanje. Kako dolgo je trajal ta moj počitek, ne vem; ko pa sem se probudil, se v prvem trenutku nisem mogel zavedeti, kje da sem in kaj se godi z menoj in okrog mene. Menil sem, da sanjam. Nad sabo videl sem razpeto čisto-jasno nebo, na katerem je v nepopisljivo svitem blišču migljalo na milijarde zvezd. Na ušesa udarjalo mi je šumenje morskih valov in trudno delovanje parnikovih koles, kar me je tudi hipoma zdramilo, ter sililo mi v spomin besede rajncega O. Jan. Valjavca pesmi:

„Ko noč po morji plajšč razvije,
In zvezdica pri zvezdi sije,
Ko v lučih sinja plan miglja — —“

Tudi druge soromarje zmagal je bil zaspanec; do malega vsak poiskal si je bil bolj ali manj zložen kraj za svoj počitek. Toda poletna noč je kratka; na neizmerni morski planoti pa menda še krajša, in zlasti tam potrjuje se naš pregovor: „O svetem Vid' — se noč in dan vid'“. Kmalu napočil je bil juterni zór, in daljne besede Valjavceve mornarjeve pesmi:

„Ko zvezde se začno srebiti,
Nebó in morje rudečiti,
Ko jasni dan se porodi“,

pregnale so mi bile trudnost. Na vsem parniku pričelo se je bilo kmalu novo, toda zdaj neprijetno gibanje. Dospeli smo bili namreč na pr. na sredo pota naše vožnje med Jakinom in Trstom, in akoravno ni bilo čutiti ne najmanjše sapice, jelo je morje nekako nepokojno vreti, parnik gugal in zibal se je, in to je menda vzrokovalo, da je morska bolezen jela napadati posamezne. Hvala Bogu! da je bilo bolnih še manj, kakor na prevoznji tje gredé; a ene je pa víla bolezen vendar prav hudo. Jaz odnesel sem tudi tabart zdravo kožo, to je, zdrav sem ostal, in sicer še skoraj bolj, ko tje gredé. Za to sem bil pa — brez lastne hvale naj bo povedano — tim rajše na službo onim, ki jih je bolezen napadla. Imel sem še nekaj brinjevca in grenkih kapljic (Lebens-essenz), kar se je oboje, na sladkor nakapljano, potrdilo kot posebno dobro zdravilo. En dokaz! Ravno na onem stoliču, na katerem sem ponoči ene ure tako sladko počival, sedel je takrat, ko je jela bolezen rogoviliti, neki mladi gosp. duhovnik iz Poljskega. Opravljal je ravno brevir. A bled je bil, kot prazna ruta. Na mojo prijazno opazko: „Gospod! Vam gotovo ni dobro“, pritrdil je: „da!“ Ponudil sem mu košček sladkorja, na katerega sem nakapljajal nekoliko grenkih kapljic, kar je rad sprejel in zavžil. Poznejše srečala sva se, in ni se mi mogel dovolj toplo zahvaliti za moje ljubav, zagotavlja me, da ponudeno zdravilo odvrnilo mu je bilo bolezen. K sreči je pa morska nadloga kmalu ponehala.

Okoli 10. ure v gledali smo k desni tje suho zemljo istrijskega Primorja. Akoravno nam ni bilo nobene sile, in nam je bilo jutro minulo naglo in med prav prijetnimi razgovori, pozdravili smo vendar z veselim srcem sosednjo zemljo naše slovenske domovine. Še z

večo radostjo pozdravili smo čelo notranjskega Nanosa, ko se nam je pokazalo v daljavi. Polagoma jela nam je kakor iz morske planote rasti tudi okolica tržaška in poslednjič — mesto Trst.

Prav velikansko-prijetno pa smo se motili, ko smo se bližali barkostaji. Gromoviti topov strel donel nam je od tam nasprot. Mislili smo, da to se godi nam na čast; vendar temu ni bilo tako. Kaj pak je pomenila ta parada? Oddelek angleškega vojnega brodovja prijadral je bil prejšnji dan pod Trst. Po obstoječih navadah pelje se poveljnik tuje-zemskih vojnih brodov poklonit c. k. deželnemu namestniku; ta pa mu kasneje zopet poklon odvrne. Ta častni čin pa se vrši vselej med strelom. Zgolj naključje bilo je, da je ravno o času našega prihoda vračeval tržaški c. kr. deželni namestnik poveljniku angleškega vojnega brodovja njegov poklon, od tod tedaj gromoviti strel, in naša — prevara. Vedeli so pa Trstini vendar tudi za naš prihod, in velike trume radovednežev pričakalo nas je na „Molo San Carlo“. Z burnimi in gromovitimi „slava“- in „živio-klici“ pozdravljali so nas uže iz daljave, mi pa smo odzdravljali ta njihov prijateljski in bratinski izraz z navdušenim petjem avstrijske cesarske himne.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Slovinci na Primorskem.

Mnogokrat so „Novice“ spregovorile besedo o žalostnem položaji Slovencev na Primorskem, poleg rednih dopisov od tam obravnavale so tudi v posebnih člankih posamezna vprašanja in posebno z ozirom na nespremenjeno postopanje tamošnjih merodajnih vladinih krogov — memo ravnanja za čas sovražnih nam vlad — nasproti Slovincem, vprašali smo, kaj bo s Trstom?

Nadjali smo se, da se vsaj po predrznosti tržaških Lahonov kaj spremeni v tamošnjih vladinih krogih in vendar enkrat nastopijo boljši časi za naše državno in narodovo mejo braneče brate. Pa vse naše nade ostale so do zdaj neizpolnjene. Še celó nasprotno zdelo nam se je zadnji čas, da narodnjaki slovenski nekako potrti omagujejo, ker jim ne pride pomoči od nobene strani, akoravno bojujejo z brambo svoje narodnosti ob enem tudi boj za mejo državno.

Zadnje dni, v seji mestnega odbora tržaškega dne 18. t. m., vendar se je pokazala iskra politične zavednosti in novega poguma pri tržaških Slovencih.

Mestni odbor imel je na dnevnem redu rešitev slovenske prošnje 1428 slovenskih očetov tržaških za napravo potrebnih slovenskih šol. Odsek, kateremu je bila ta „prošnja“ izročena v poročanje, predlagal je: to prošnjo vrniti prosilcem, ker je pisana v jeziku magistratu tujem, tedaj mestnim odbornikom nerazumljivem, in kakor je odsek predlagal, tako je tudi sklenila velika večina odborova.

Ta sklep, ki pomeni: „V Trstu so Slovenci (26.000) tujci, tukaj velja samo Lah“, bil je vendar tudi potrpežljivim Slovincem preveč, za prošnjo Slovencev oglašil se je odbornik Nabergoj in je oostro šibal Lahone, branil pravice tržaških Slovencev in je odločno trdil, da prej ne jenjajo zahtevati svojih pravic na svojih domačih tleh, dokler jih ne dosežejo. Oglasi se še drug slovenski odbornik, Lahoni so molčali, pa prošnjo vendar zavrgli.

Po glasovanju pa se oglasi vladini zastopnik, ne Depretis, ampak dvorni svetovalec Rinaldini in v obče začudenje izreče, da je večina odborova ravnala proti

pravici in postavi, ker je tudi slovenščina priznan deželni jezik.

Pa še drugo čudo se je zgodilo, na galeriji mestne dvorane bilo je nad 200 slovenskih poslušalcev, kateri so gosp. Nabergoju klicali „dobro!“ in „živio“ in ga pozneje tudi na cesti spremljali z živio-klici.

Priznati imamo tedaj pri tej dogodbi troje veselih znamenj. Prvič: odločnost gosp. odbornika Nabergoja, pozornost tržaških Slovencev, ki so tudi v mestni dvorani pokazali, da se še svoje narodnosti zavedajo na svoji zemlji; konečno pa: nepristranski ugovor vladinega zastopnika zoper tržaško lahonstvo. — Častite tržaške Slovence pa opozarjamo, naj nikar preveč ne „prosijo“ svojih pravic pri tržaških lahonih, rajši naj si pravice iščejo pri državni sodnji na Dunaji, ker tam se ne bode prvič v takih slučajih pripoznala pravica. Slovenski odborniki pa naj bi v mestni dvorani vsi in zmiraj kazali dejansko, da je v Trstu tudi slovenščina deželni jezik. Temu se tudi ne bodo mogli ustavljati lahoni posebno, ako na galerijah poslušajo Slovenci.

Naši dopisi.

Iz Gorice 20. dec. (Izv. dopis. — Konec.) Mislil bi človek, da se slovenski voditelji vendar združijo z laškimi in nemškimi konservativci v upanji, da tudi par Slovencev prodere, ali, če ne drugače, da vsaj laškemu gibanju dajo spoznati, da tudi Slovenci tukaj živé ne samo vsled številke zadnjega ljudskega popisa, ampak tudi dejanski kot taki, ki se zavejo svoje politične moči. Ali oni, ki si prisvajajo voditeljstvo, še zganili se niso v pomoč onim, ki bi drugače radi delali. Po takem ni samo laška brezozirnost kriva, da Slovenec v Gorici v starešinstvu nima nobenega zastopnika. V Trstu je tamošnje slovensko politično društvo začelo Slovence, ki tam dolgo živé, opozarjati na to, da imajo pravico zahtevati priznanje meščanstva, v Gorici pa bi tudi dobili obrtnikov in v obče mnogo slovenskih prebivalcev, ki bi smeli po pravici po meščanstvu prašati in kot meščani tudi na deželno- in državnozbornske volitve vplivati, pa sami se ne zganejo, in slovensko voditeljstvo koraka ne stori za-nje. Za taka in enaka politična dela in postopanja je bilo uže davno čas, ovedeti se; prilika se je sosebnost tudi lani in letos z razlogi ponujala — pa roke so poklicani križem držali. Tedaj smo v mestu politična ničla, na katero ob važnih trenutkih gledajo samo z zaničevanjem, ker ne moremo ne sebi ne drugim pomagati, ko bi na pr. nas zmerneje stranke drugih narodnosti potrebovale, in bi si tako vzajemno vzbujevali pogum za politične pravice. O političnih pravicah gledé na uradni jezik tukaj ne govorim, ker sem hotel primerjati samo naš napredek v ožjih mejah nasproti temu, kar Lah imajo, in nasproti temu, kar bi bili Slovenci uže lahko, mnogo tudi poslednji čas dosegli, pa niso nič storili zaradi popustljivih voditeljev in onemoglosti onih, ki se na voditeljstvo zanašajo. Drugače bi moral omeniti, da so še obravnavo zaradi 1. številke zasežene „Soče“ pred tukajšnjo c. kr. okrožno sodnijo zabiležili v zapisnikih samo v italijanskem jeziku, in se je torej tej naredbi udal ali moral udati tudi dotični zagovornik, slovenski odvetnik.

Iz teh kratkih potez pa slovenski narod razvidi, v kako slabem stanju se nahajamo ravno v goriškem mestu, in kako malo nam se je zibati v dobri volji, katero nam hoče laška taktika prilično vzbuditi, z namenom, da bi mi še nadalje v kratkovidnosti tavalili, naši voditelji pa še nadalje kazali njim lastno nemarnost, v tem, ko se italijanski duh pospenja, širi in — posmehuje naši ne